

รายงาน

ของ

คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
สภาปฏิรูปแห่งชาติ

วาระปฏิรูปที่ ๓๒ การกำกับดูแลสื่อ (รอบ ๒)

วาระปฏิรูปที่ ๓๓ สิทธิเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบ (รอบ ๒)

วาระปฏิรูปที่ ๓๔ การป้องกันการแทรกแซงสื่อและ (รอบ ๒)

และ

ร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรม
และมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ.

สำนักกรรมการ ๑
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ด่วนที่สุด

ที่ (สพช) ๒๐๗๗ / ๒๕๕๘

สำเนา

สภาปฏิรูปแห่งชาติ

ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๘

เรื่อง รายงานของคณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

กราบเรียน ประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๗/๒๕๕๗ วันอังคารที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามข้อบังคับการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๘๐ เพื่อทำหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปด้านการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศให้สัมฤทธิ์ผล รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่สภาปฏิรูปแห่งชาติมอบหมาย ซึ่งคณะกรรมการประกอบด้วย

๑. รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี	ประธานกรรมการ
๒. ศาสตราจารย์กิตติคุณสุภัญญา สุตบรรทัด	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. รองศาสตราจารย์พนา ทองมีอาคม	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายวสันต์ ภัยหลิกี้	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. รองศาสตราจารย์เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง	ที่ปรึกษากรรมการ
๖. นางภัทริยา สุมะโน	ที่ปรึกษากรรมการ
๗. พลเอก พอพล มณีรินทร์	ที่ปรึกษากรรมการ
๘. พลอากาศเอก คณิต สุวรรณเนตร	กรรมการ
๙. พันตำรวจโท จิตต์ ศรีโยหะ มุกดาธนพงศ์	กรรมการ
๑๐. นายนิพนธ์ นาคสมภพ	กรรมการ
๑๑. นายนิमित สิทธิไธรย์	กรรมการ
๑๒. นางประภา เหวระกุล ศรีนวลนัต	กรรมการ
๑๓. นายประสิทธิ์ ปทุมรักษ์	กรรมการ
๑๔. นายมนูญ ศิริวรรณ	กรรมการ
๑๕. นายมานิจ สุขสมจิตร	กรรมการ
๑๖. รองศาสตราจารย์สีบพงศ์ ธรรมชาติ	กรรมการ
๑๗. พลเรือเอก สุรินทร์ เรืองอารมณ์	กรรมการ
๑๘. นางสาวอ่อนอุษา ลำเลียงพล	กรรมการ

/๑๙. นางเตือนใจ

๑๙. นางเตือนใจ สินธุวณิช	โฆษกกรมการ
๒๐. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	รองโฆษกกรมการ
๒๑. นายประดิษฐ์ เรืองดิษฐ์	เลขานุการคณะกรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาแนวทางการปฏิรูป วาระปฏิรูปที่ ๓๒ การกำกับดูแลสื่อ วาระปฏิรูปที่ ๓๓ สิทธิเสรีภาพสื่อ บนความรับผิดชอบ และวาระปฏิรูปที่ ๓๔ การป้องกันการแทรกแซงสื่อ เสร็จแล้ว โดยได้นำหลักการ เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องปฏิรูปเรื่องดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาเพื่อให้การปฏิรูปเกิดประโยชน์ต่อ ประเทศชาติและประชาชน ภายในกรอบระยะเวลาที่เหมาะสม ดังนี้

(๑) เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องปฏิรูป

วาระปฏิรูปที่ ๓๒ การกำกับดูแลสื่อ

การกำกับดูแลสื่อมีความเกี่ยวข้องกับระบบกฎหมาย การกำกับดูแลกันเองของสื่อ การกำกับดูแลโดยประชาชน และการกำกับดูแลโดยหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมาย ทั้งนี้ การปฏิรูป ระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลง ทางเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างรวดเร็วในโลกของการหลอมรวมสื่อในปัจจุบัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา ในการตีความและบังคับใช้กฎหมายในอนาคต รวมถึง การพัฒนาจัดระบบข้อมูลทางวิชาการและ การร้องเรียนเกี่ยวกับสื่อมวลชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนา นโยบายและกลไกการกำกับดูแลสื่อมวลชนแบบ ใช้การวิจัยเป็นพื้นฐาน (Research-based) หรือการใช้หลักฐานที่ค้นพบเป็นพื้นฐาน (Evidence-based) และนอกเหนือจากอำนาจในการลงโทษ องค์กรกำกับยังใช้อำนาจในการจูงใจ และอำนาจในการ จัดสรรทรัพยากร ที่สำคัญคือการปรับเปลี่ยนในเชิงโครงสร้างและวิธีการทำงานให้มีความโปร่งใสและมี ธรรมภิบาลมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การพัฒนาระบบและกลไกการกำกับดูแลกันเองของสื่อวิชาชีพไทย ในปัจจุบันควรพัฒนาไปสู่ระบบการกำกับดูแลกันเอง ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับองค์กรสื่อ (Media Organization) ระดับองค์กรวิชาชีพสื่อที่รวมตัวกันตามประเภทของสื่อ หรือตามพื้นที่เพื่อกำกับดูแลด้าน จริยธรรม (Self-regulatory Organization) และระดับสภาวิชาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพขององค์กร สื่อและองค์กรวิชาชีพสื่อของประเทศไทยที่มีความหลากหลายและมีจำนวนมาก รวมถึงยังต้องมีการพัฒนา มาตรฐานในการกำกับดูแลกันเองด้านจริยธรรมเพื่อฟื้นฟูศรัทธาจากสังคมและประชาชนที่มีต่อนักวิชาชีพ สื่อมวลชนรวมถึงเพื่อการกำกับดูแลกันเองด้านจริยธรรมมีความครอบคลุมสื่อมวลชนทุกแขนงภายใต้ มาตรฐานเดียวกัน

วาระปฏิรูปที่ ๓๓ สิทธิเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบ

ประเทศในระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีหลักประกันเสรีภาพ การแสดงออกและพื้นที่สาธารณะในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน อีกทั้งมีสิทธิในการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง รอบด้าน และเท่าเทียม เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

/ที่มีส่วนร่วมและ...

ที่มีส่วนร่วมและตัดสินใจทางการเมืองได้บนพื้นฐานของเหตุและผล โดยปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อเสรีภาพดังกล่าวของประชาชนก็คือ หลักประกันเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชนซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมประการหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น กลไกที่สำคัญและจำเป็นในการปฏิรูปสื่อ ได้แก่ การมีกฎหมายที่ประกันเสรีภาพ ความเป็นอิสระและคุ้มครองสวัสดิภาพสวัสดิการของสื่อมวลชน ควบคู่ไปกับกลไกการกำกับดูแลจริยธรรมและความรับผิดชอบของสื่อมวลชนต่อสาธารณะ รวมถึง การปลูกฝังจิตวิญญาณวารสารศาสตร์แก่ประชาชนเพื่อให้เป็นพลเมืองที่สื่อสารได้อย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม และมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบกับ การจัดให้มีกลไกการกำกับดูแลสื่อมวลชนโดยประชาชนด้วย

วาระปฏิรูปที่ ๓๔ การป้องกันการแทรกแซงสื่อ

มาตรการในการคุ้มครอง สวัสดิภาพแก่บุคลากรสื่อในปัจจุบันเป็นวาระสำคัญที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคลากรสื่อ ให้ได้รับการปกป้องไม่ให้ถูกข่มขู่ คุกคาม ทั้งต่อร่างกายและจิตใจ เพื่อให้มีแรงจูงใจให้แก่แก่นักข่าวในการนำเสนอข่าวเชิงลึก วิเคราะห์วิจารณ์ และสะท้อนความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ในสังคม รวมถึงยังเป็นการยกระดับเสรีภาพสื่อมวลชนของไทยอีกด้วย นอกจากนี้ การจัดตั้งกองทุนเพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพรวมถึงการจัดสรรสวัสดิการแก่สมาชิกอย่างเหมาะสม เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการทำหน้าที่ของสื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะสูงสุด มิใช่เพื่อการสถาปนาให้สื่อมวลชนเป็นชนชั้นพิเศษแต่อย่างใด ก็เป็นกิจกรรมสำคัญในการให้หลักประกันในการดำเนินชีวิตและลดปัจจัยเสี่ยงที่จะถูกแทรกแซงและครอบงำโดยอำนาจรัฐและทุน ส่วนการเฝ้าระวังการแทรกแซงสื่อจากอำนาจรัฐและทุนโดยประชาชน ก็จะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้สามารถจัดการหรือป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นและกระทบต่อสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในทันทั่วถึงและมีประสิทธิผล

(๒) สิ่งที่ประชาชนจะได้รับหรือความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิรูป

แผนการปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชน โดยคณะกรรมการการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สภาปฏิรูปแห่งชาติ ดำเนินการตามยุทธศาสตร์สำคัญ ๓ ประการ โดยสรุปได้ดังนี้

๑) ประเด็นปฏิรูปเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบต่อ : มุ่งเน้นให้มีโครงสร้างการคุ้มครองเสรีภาพและส่งเสริมจริยธรรมทั้งด้านกฎหมาย ด้านการศึกษา ด้านมาตรฐานวิชาชีพสื่อที่เน้นการมีพันธะสัญญาและจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่โดยมีเสรีภาพบนความรับผิดชอบต่อ รวมถึง การมีระบบที่ส่งเสริมสื่อให้มีบทบาทเป็นสื่อสันติภาพ และเป็นโรงเรียนของสังคม

๒) ประเด็นปฏิรูปเพื่อป้องกันการแทรกแซงและครอบงำสื่อ : มุ่งเน้นการสร้างกลไกด้านกฎหมายที่เป็นหลักประกันป้องกันการแทรกแซงสื่อจากอำนาจรัฐและทุน กลไกการคุ้มครองความเป็นอิสระของกองบรรณาธิการ การส่งเสริมการจัดตั้งสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจสื่อ และส่งเสริมกลไกการเฝ้าระวังจากภาคประชาชน รวมถึง การคุ้มครองสวัสดิภาพและสวัสดิการผู้ปฏิบัติงานสื่ออย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตัวเองได้

/๓) ประเด็นปฏิรูป...

๓) ประเด็นปฏิรูปเพื่อการกำกับดูแลสื่อที่มีประสิทธิภาพ : มุ่งเน้นการสร้างกลไกการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพทั้งภาควิชาชีพ ภาครัฐและภาคประชาชน โดยการจัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนและกำหนดให้องค์กรวิชาชีพต้องเป็นสมาชิก การจัดตั้งกลไกภาคประชาชนเพื่อการมีส่วนร่วมกำกับดูแลและส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ และการปรับปรุงองค์กรกำกับดูแลภาครัฐในเชิงโครงสร้าง วิธีการทำงานและการใช้อำนาจเพื่อประโยชน์สาธารณะสูงสุด อีกทั้ง ยังมุ่งเน้นการสร้างกลไกประสานสัมพันธ์ระหว่าง ๓ ภาคส่วนในการเสริมหนุนเพื่อให้ได้การกำกับดูแลสื่อที่มีรับมือกับภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนแปลงไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว จะทำให้เกิดระบบที่เอื้อให้สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่แสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อสนองตอบสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถ้วนและเท่าเทียม รวมถึงสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระ มีเสรีภาพบนความรับผิดชอบปราศจากการถูกแทรกแซงและรบกวนทั้งทางเนื้อหาและเทคโนโลยี ในขณะเดียวกัน ประชาชนก็สามารถรับสื่อและใช้สื่ออย่างรู้เท่าทัน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อให้มีเสรีภาพควบคู่ความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย กล่าวได้ว่า การขับเคลื่อนกลไกภายในแผนปฏิรูปนี้ จะนำไปสู่การพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และเป็น “การปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชน” อย่างเป็นระบบ

(๓) กรอบระยะเวลาที่ชัดเจนในการปฏิรูปในแต่ละประเด็น หรือ ขั้นตอนการดำเนินการภายใน ๑ - ๑๐ ปี นับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอมานี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอที่ประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติพิจารณาและเสนอแนะแนวทางในการปฏิรูปของคณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ วาระปฏิรูปที่ ๓๒ การกำกับดูแลสื่อ วาระปฏิรูปที่ ๓๓ สิทธิเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบต่อสังคม และวาระปฏิรูปที่ ๓๔ การป้องกันการแทรกแซงสื่อ เรื่อง แผนระดับปฏิบัติการ (Process and Operational Design) เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

จุมพล รอดคำดี

(รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี)

ประธานกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

สภาปฏิรูปแห่งชาติ

สำเนาถูกต้อง

(นางนงนุช เศรษฐบุตร)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑

สำนักกรรมการ ๑

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ - ๒๖๖๕ - ๖

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ - ๒๖๕๘

รัชนิย์ ต้นทอง/ร่าง

นัยนา แสนวิชา/พิมพ์

พิศณุ พลพีชน์/ตรวจ

D:\กรม.ปฏิรูปสื่อฯ\กรมฯ\สรุปส่งสภาฯ\Operation

รายงานข้อเสนอการปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชน

วาระปฏิรูปที่ ๓๒ การกำกับดูแลสื่อ (รอบ ๒)

วาระปฏิรูปที่ ๓๓ สิทธิเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบ (รอบ ๒)

วาระปฏิรูปที่ ๓๔ การป้องกันการแทรกแซงสื่อ (รอบ ๒)

และ

ร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรม
และมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ.

เสนอโดย

คณะกรรมการการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
สภาปฏิรูปแห่งชาติ

๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

	หน้า
รายงานผลการพิจารณา	๑ - ๙
บทนำ	๑๐
ประเด็นปฏิรูป	๑๐
- ประเด็นปฏิรูปที่ ๑ สิทธิเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบ	๑๐
- ประเด็นปฏิรูปที่ ๒ การป้องกันการแทรกแซงและครอบงำสื่อ	๑๑
- ประเด็นปฏิรูปที่ ๓ การกำกับดูแลสื่อที่มีประสิทธิภาพ	๑๒
วิธีการพิจารณาศึกษา	๑๒
สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์	๑๓
ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางดำเนินการ	๑๔
- ประเด็นปฏิรูป : การปฏิรูปด้านเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบ	๑๔
- ประเด็นปฏิรูป : การปฏิรูปด้านการป้องกันการแทรกแซงและครอบงำสื่อ	๑๗
- ประเด็นปฏิรูป : การปฏิรูปด้านการกำกับดูแลสื่อ	๑๘
ผลลัพธ์	๒๓
ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์	๒๕
บทสรุป	๒๖
รายการอ้างอิง	๒๘
ภาคผนวก	๒๙
เอกสารแนบที่ ๑ : รายงานข้อเสนอการปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชน ระยะที่ ๒ : แผนระดับปฏิบัติการ (Process and Operational Design)	
เอกสารแนบที่ ๒ : การปฏิรูปสื่อเพื่อเป็นโรงเรียนของสังคม	
เอกสารแนบที่ ๓ : ร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจรรยาบรรณ และมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ.	
- บันทึกวิเคราะห์ สรุปสาระสำคัญร่างพระราชบัญญัติ	
- บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติ	
- รายงานคณะอนุกรรมการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กร วิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจรรยาบรรณ คุ้มครองสวัสดิภาพ และสวัสดิการของสื่อมวลชน	
- ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นของคณะกรรมการ	

รายงานผลการพิจารณา
การจัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะ เพื่อการปฏิรูปด้านการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
ของ คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สภาปฏิรูปแห่งชาติ

ด้วยในคราวประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ ครั้งที่ ๗/๒๕๕๗ วันอังคารที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามข้อบังคับการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๘๐ เพื่อทำหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปด้านการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศให้สัมฤทธิ์ผล รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่สภามอบหมาย โดยคณะกรรมการประกอบด้วย

๑. รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี	ประธานกรรมการ
๒. ศาสตราจารย์กิตติคุณสุภัทญา สุดบรรทัด	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. รองศาสตราจารย์พนา ทองมีอาคม	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายวสันต์ ภัยหลิกส์	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. รองศาสตราจารย์เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง	ที่ปรึกษากรรมการ
๖. นางภัทริยา สุมะโน	ที่ปรึกษากรรมการ
๗. พลเอก พอพล มณีรินทร์	ที่ปรึกษากรรมการ
๘. พลอากาศเอก คณิต สุวรรณเนตร	กรรมการ
๙. พันตำรวจโท จิตต์ ศรีโยหะ มุกดาธนพงศ์	กรรมการ
๑๐. นายนิพนธ์ นาคสมภพ	กรรมการ
๑๑. นายนิमित สิทธิไตรย์	กรรมการ
๑๒. นางประภา เทตระกุล ศรีนวลนัด	กรรมการ
๑๓. นายประสิทธิ์ ปทุมารักษ์	กรรมการ
๑๔. นายมนูญ ศิริวรรณ	กรรมการ
๑๕. นายมานิจ สุขสมจิตร	กรรมการ
๑๖. รองศาสตราจารย์สีบพงศ์ ธรรมชาติ	กรรมการ
๑๗. พลเรือเอก สุรินทร์ เรืองอารมณ	กรรมการ
๑๘. นางสาวอ่อนอุษา ลำเสียงพล	กรรมการ
๑๙. นางเตือนใจ สิ้นจวนิก	โฆษกกรรมการ
๒๐. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	รองโฆษกกรรมการ
๒๑. นายประดิษฐ์ เรืองดิษฐ์	เลขานุการคณะกรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมาธิการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้จัดทำแนวทางข้อเสนอแนะ ประเด็นหลักการสำคัญเรื่องการปฏิรูปด้านการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเสนอต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติเสร็จสิ้นแล้ว

๑. วิธีดำเนินการ

(๑) คณะกรรมาธิการ ได้ดำเนินการพิจารณาเพื่อกำหนดกรอบแนวทาง จัดทำแนวทางข้อเสนอแนะ ประเด็นหลักการสำคัญเรื่องการปฏิรูปด้านการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยวิธีการประชุม ซึ่งได้กำหนดวันและเวลาประชุมเป็นประจำทุกวันพุธ ตั้งแต่เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป ซึ่ง ประธานกรรมาธิการได้นัดประชุมคณะกรรมาธิการ จำนวน ๒๖ ครั้ง ดังนี้

- ครั้งที่ ๑ วันอังคารที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรรมาธิการ หมายเลข ๒๑๙ ชั้น ๒ อาคารรัฐสภา ๒
- ครั้งที่ ๒ วันพุธที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรรมาธิการ หมายเลข ๒๑๙ ชั้น ๒ อาคารรัฐสภา ๒
- ครั้งที่ ๓ วันพุธที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรรมาธิการ หมายเลข ๓๔๐๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ๓
- ครั้งที่ ๔ วันพุธที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรรมาธิการ หมายเลข ๓๔๐๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ๓
- ครั้งที่ ๕ วันอาทิตย์ที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม DIPACK C. JAIN ชั้น ๑ อาคาร ศศนิเวศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ
- ครั้งที่ ๖ วันพุธที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๓๐ นาฬิกา เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรรมาธิการ หมายเลข ๓๔๐๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ๓
- ครั้งที่ ๗ วันอาทิตย์ที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๗ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรรมาธิการ หมายเลข ๓๔๐๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ๓
- ครั้งที่ ๘ วันพุธที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๗ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรรมาธิการ หมายเลข ๓๔๐๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ๓
- ครั้งที่ ๙ วันพุธที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๗ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรรมาธิการ หมายเลข ๓๔๐๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ๓
- ครั้งที่ ๑๐ วันอาทิตย์ที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๘ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรรมาธิการ หมายเลข ๓๔๐๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ๓
- ครั้งที่ ๑๑ วันพุธที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรรมาธิการ หมายเลข ๓๔๐๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ๓

รายงานข้อเสนอการปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชน ระยะที่ ๒ แผนระดับปฏิบัติการ

- ครั้งที่ ๒๘ วันพุธที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ เวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกาเป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรมการ หมายเลข ๓๔๐๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ๓
- ครั้งที่ ๒๙ วันพุธที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๘ เวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกาเป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรมการ หมายเลข ๓๔๐๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ๓
- ครั้งที่ ๓๐ วันพุธที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘ เวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกาเป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรมการ หมายเลข ๓๔๐๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ๓
- ครั้งที่ ๓๑ วันพุธที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘ เวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกาเป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรมการ หมายเลข ๓๔๐๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ๓
- ครั้งที่ ๓๒ วันพุธที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘ เวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกาเป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรมการ หมายเลข ๓๔๐๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ๓
- ครั้งที่ ๓๓ วันอังคารที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘ เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกาเป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกรมการ หมายเลข ๓๔๐๑ ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา ๓

(๒) คณะกรรมการ ได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นมา ๗ คณะ คือ

- คณะอนุกรรมการพิจารณาข้อเสนอร่างรัฐธรรมนูญด้านสื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะ ประเด็นหลักการที่สำคัญที่ควรนำไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยคณะอนุกรรมการ ประกอบด้วย

๑. ศาสตราจารย์กิตติคุณสุกัญญา สุตบรรทัด	ประธานอนุกรรมการ
๒. รองศาสตราจารย์พนา ทองมีอาคม	อนุกรรมการ
๓. นายวสันต์ ภัยหลิกี้	อนุกรรมการ
๔. รองศาสตราจารย์เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง	อนุกรรมการ
๕. นายนิมิต ลิทธิไตรย์	อนุกรรมการ
๖. นายนิพนธ์ นาคสมภพ	อนุกรรมการ
๗. นางสาวอ่อนอุษา ลำเลียงพล	อนุกรรมการ
๘. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	อนุกรรมการ
๙. นายประดิษฐ์ เรืองดิษฐ์	อนุกรรมการ

- คณะอนุกรรมการปฏิรูปด้านสิทธิ เสรีภาพ จริยธรรม และการกำกับดูแลกันเองของสื่อ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะในการปฏิรูปด้านสิทธิ เสรีภาพ และจริยธรรมของสื่อ เพื่อให้มีเสรีภาพความเท่าเทียมและเสมอภาคกันของสื่อและของประชาชนทุกภาคส่วน ในการรับรู้ข่าวสารรวมทั้งเสรีภาพของสื่อ โดยคณะอนุกรรมการ ประกอบด้วย

๑. ศาสตราจารย์กิตติคุณสุกัญญา สุตบรรทัด	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายประดิษฐ์ เรืองดิษฐ์	รองประธานอนุกรรมการ

รายงานข้อเสนอการปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชน ระยะที่ ๒ แผนระดับปฏิบัติการ

๓. รองศาสตราจารย์เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง	อนุกรรมการ
๔. นายนิมิต สิทธิไตรย์	อนุกรรมการ
๕. รองศาสตราจารย์สีบพงศ์ ธรรมชาติ	อนุกรรมการ
๖. นางสาวอ่อนอุษา ลำเลียงพล	อนุกรรมการ
๗. ศาสตราจารย์ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ	อนุกรรมการ
๘. รองศาสตราจารย์ดร.ณี หิรัญรักษ์	อนุกรรมการ
๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิรงรอง รามสูต รัตนันท์	อนุกรรมการ
๑๐. นายศักดิ์สิทธิ์ วิบูลศิลป์โสภณ	อนุกรรมการ
๑๑. นายณัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา	อนุกรรมการ
๑๒. นายนิวัต วงศ์พรหมปรีดา	อนุกรรมการ
๑๓. นายสมหมาย ปาโรจฉัตร	อนุกรรมการ
๑๔. นางสาวรุ่งทิพย์ โชติณภาลัย	อนุกรรมการ
๑๕. นางสาวชนัญสรุ อรณพ ณ อยุธยา	เลขานุการคณะอนุกรรมการ

- คณะอนุกรรมการปฏิรูปการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแลและการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะในการปฏิรูปด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแลและการรู้เท่าทันสื่อ โดยคณะอนุกรรมการ ประกอบด้วย

๑. นายวสันต์ ภัยหลิกดิ์	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายมณูญ ศิริวรรณ	รองประธานอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นางเตือนใจ สินธุฉนิก	รองประธานอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. รองศาสตราจารย์วิลาสินี อดุลยานนท์	อนุกรรมการ
๕. นายมานะ ตริยาภิวัฒน์	อนุกรรมการ
๖. นายสำราญ รอดเพชร	อนุกรรมการ
๗. นายนิรันดร์ เขาวภา	อนุกรรมการ
๘. นายชัยประนิน วิสุทฒิล	อนุกรรมการ
๙. นายชวรงค์ ลิมป์ปัทมาฉนิ	อนุกรรมการ
๑๐. นายวสันต์ ทองสุข	อนุกรรมการ
๑๑. นางสาวรณมา จิตประภัสสร	อนุกรรมการ
๑๒. นายเจษฎา อนุจาร์	อนุกรรมการ
๑๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรัญญู คุรุจิต	อนุกรรมการ
๑๔. นางธีรารัตน์ พันทวี วงศ์ณะเอนก	อนุกรรมการ
๑๕. นายวิโรจน์ สุทธิสีมา	เลขานุการคณะอนุกรรมการ

- คณะอนุกรรมการปฏิรูปการกำกับดูแลและประกอบกิจการสื่อ กิจการโทรคมนาคม และกิจการสารสนเทศ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะในการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการกำกับดูแลการประกอบกิจการสื่อ กิจการโทรคมนาคม และกิจการสารสนเทศ โดยคณะอนุกรรมการประกอบด้วย

๑. รองศาสตราจารย์พนา ทองมีอาคม	ประธานอนุกรรมการ
๓. พลเอก พอล มณีรินทร์	รองประธานอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๒. นางภัทริยา สุมะโน	รองประธานอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. พลอากาศเอก คณิต สุวรรณเนตร	อนุกรรมการ
๕. นายนิพนธ์ นาคสมภพ	อนุกรรมการ
๖. นางประภา เหนระกุล ศรีนวลนัด	อนุกรรมการ
๗. นายประสิทธิ์ ปทุมารักษ์	อนุกรรมการ
๘. พลเรือเอก สุรินทร์ เรืองอารมณ์	อนุกรรมการ
๙. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาวสุวรรณา สมบัติรักษาสุข	อนุกรรมการ
๑๑. นายปวิวัติ วสิขชาติ	อนุกรรมการ
๑๒. นายต่อพงษ์ เสลานนท์	อนุกรรมการ
๑๓. ศาสตราจารย์ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ	อนุกรรมการ
๑๔. ร้อยตำรวจเอก จิรสวัสดิ์ สุรฤทธิ์ธำรง	อนุกรรมการ
๑๕. นายอิทธิพล วรรณศุภากุล	เลขาธิการคณะอนุกรรมการ

- คณะอนุกรรมการพิจารณากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ข้อดี ข้อเสีย ของร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการสื่อสารและรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยคณะอนุกรรมการประกอบด้วย

๑. นายวสันต์ ภัยหลิกี้	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายนิพนธ์ นาคสมภพ	รองประธานอนุกรรมการ
๓. รองศาสตราจารย์พนา ทองมีอาคม	อนุกรรมการ
๔. นางสาวอ่อนอุษา ลำเลียงพล	อนุกรรมการ
๕. นายประดิษฐ์ เรืองดิษฐ์	อนุกรรมการ
๖. นายวิษณุ ตันตวิรุฬห์	อนุกรรมการ
๗. นายสุพจน์ เขียวรุฒิ	อนุกรรมการ
๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง	อนุกรรมการ
๙. นางสาวกษิติธร ภูภราดัย	อนุกรรมการ

รายงานข้อเสนอการปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชน ระยะที่ ๒ แผนระดับปฏิบัติการ

๑๐. ศาสตราจารย์กาญจนา กาญจนสุด	อนุกรรมการ
๑๑. นายไพบุลย์ อมรวิญญูเกียรติ	อนุกรรมการ
๑๒. นายอรรถวุฒิ เวศรานุรักษ์	อนุกรรมการ
๑๓. นายมานะ ตริยาภวัฒน์	อนุกรรมการ
๑๔. นางสาวสุวรรณา สมบัติรักษาสุข	เลขานุการคณะอนุกรรมการ
๑๕. นายวิโรจน์ สุทธิสีมา	ผู้ช่วยเลขานุการคณะอนุกรรมการ

- คณะอนุกรรมการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรม ค้ำครองสวัสดิภาพ และสวัสดิการของสื่อมวลชน เพื่อศึกษาวิเคราะห์ ยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน โดยคณะอนุกรรมการ ประกอบด้วย

๑. นายสันต์ ภัยหลิกี้	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายประดิษฐ์ เรืองดิษฐ์	อนุกรรมการ
๓. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	อนุกรรมการ
๔. นายนิพนธ์ นาคสมภพ	อนุกรรมการ
๕. นางสาวอ่อนอุษา ลำเลียงพล	อนุกรรมการ
๖. รองศาสตราจารย์ตรุณี หิรัญรักษ์	อนุกรรมการ
๗. นายณัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา	อนุกรรมการ
๘. นายจักรกฤษ เพิ่มพูล	อนุกรรมการ
๙. นายวิโรจน์ สุทธิสีมา	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาวสุวรรณา สมบัติรักษาสุข	อนุกรรมการ
๑๑. นายเจษฎา อนุจारी	อนุกรรมการ
๑๒. นายสมหมาย ปารีฉัตร	อนุกรรมการ
๑๓. นางสาวชนัญสรุ อรนพ ณ อยุธยา	อนุกรรมการ
๑๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรัชญ์ ครุจิต	อนุกรรมการ
๑๕. นายสมจินต์ จันทร์สม	อนุกรรมการ

- คณะอนุกรรมการปฏิรูปกฎหมายกำกับดูแลสื่อ เพื่อศึกษา และเสนอแนะประเด็นที่สมควรแก้ไข หรือเพิ่มเติมในกฎหมายเกี่ยวกับองค์กรกำกับดูแลที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน รวมถึงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสื่อมวลชนและสารสนเทศ โดยคณะอนุกรรมการ ประกอบด้วย

๑. รองศาสตราจารย์พนา ทองมีอาคม	ประธานอนุกรรมการ
๒. พลเอก พอล มณีรินทร์	รองประธานอนุกรรมการ
๓. พลเรือเอก สุรินทร์ เรืองอารมณ์	อนุกรรมการ
๔. นายนิพนธ์ นาคสมภพ	อนุกรรมการ

๕. ศาสตราจารย์ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ	อนุกรรมการ
๖. นางพรรณประภา อินทรวิθυνันท์	อนุกรรมการ
๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง	อนุกรรมการ
๘. ร้อยตำรวจเอก จิรสวัสดิ์ สุรฤทธิ์ธำรง	อนุกรรมการ
๙. นายต่อพงษ์ เสลานนท์	อนุกรรมการ
๑๐. นายทวีเดช เสงี่ยมแก้ว	อนุกรรมการ
๑๑. นายชนิสร์ คล้ายสังข์	อนุกรรมการ
๑๒. นายสุทธิศักดิ์ ตันตะโยธิน	อนุกรรมการ
๑๓. นายปฏิวัติ วลิกชาติ	อนุกรรมการ
๑๔. นางสาวสุวรรณา สมบัติรักษาสุข	อนุกรรมการ
๑๕. นางสาวศรีบุญทิศา ชนะชัยภูวพัฒน์	เลขานุการคณะอนุกรรมการ

(๓) คณะกรรมการได้มีการจัดสัมมนาและรับฟังความคิดเห็น ดังนี้

- ครั้งที่ ๑ วันอังคารที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เรื่อง “ประเด็นการปฏิรูปสื่อในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่” จากองค์กรวิชาชีพสื่อทุกภาคส่วน ทุกแขนง ผู้ประกอบการสื่อสารมวลชน ตลอดจนหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อระดมความคิดเห็นและรับฟังรับทราบปัญหาของสื่อมวลชนที่เห็นควรให้มีการปฏิรูปและนำไปบรรจุเป็นหลักการในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

- ครั้งที่ ๒ วันพฤหัสบดีที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เรื่อง “ประเด็นการปฏิรูปการกำกับดูแลสื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ” จากองค์กรผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน สมาคมผู้ประกอบการสื่อ กิจกรรมโทรคมนาคม และกิจการสารสนเทศ เพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานรวบรวมจัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปด้านการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

- ครั้งที่ ๓ วันอาทิตย์ ๘ มีนาคม ๒๕๕๘ เรื่อง “การปฏิรูปสื่อ : เพื่อพัฒนาโลกกำกับดูแลด้านจริยธรรม การยกระดับมาตรฐาน และระบบสวัสดิการของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ” จากนักวิชาการด้านสื่อมวลชนและสารสนเทศ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อทุกประเภท กลุ่มผู้ประกอบการประเภทสื่อทางเลือก (Alternative Media) และสื่อใหม่ (New Media Space) กลุ่มผู้บริโภครายสื่อ และประชาชนทั่วไป เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปสื่อ จากผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการสื่อสารสารสนเทศ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค

- ครั้งที่ ๔ วันพุธที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๘ เรื่อง “แนวทางการปฏิรูปสื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ” จากนิสิตนักศึกษา นักวิชาการด้านสื่อมวลชนและสารสนเทศ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อทุกประเภท กลุ่มผู้ประกอบการประเภทสื่อทางเลือก (Alternative Media) และสื่อใหม่ (New Media Space) กลุ่มผู้บริโภครายสื่อ และประชาชนทั่วไป เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

เกี่ยวกับการปฏิรูปสื่อ จากผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง และภูมิภาค

- ครั้งที่ ๕ วันอาทิตย์ที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๘ เรื่อง “การปฏิรูปสื่อ : เพื่อพัฒนาโลก กำกับดูแลด้านจริยธรรม การยกระดับมาตรฐาน และระบบสวัสดิการของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ” จากคณาจารย์ และนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสารสนเทศอื่น ๆ ในพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบการประเภทสื่อทางเลือก และสื่อใหม่ กลุ่มผู้บริโภคสื่อ และประชาชนผู้สนใจทั่วไป เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปสื่อจากผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค

- ครั้งที่ ๖ วันอาทิตย์ที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๘ เรื่อง “การรับฟังความคิดเห็นการปฏิรูปสื่อ : สื่อชายขอบ สื่อเพื่อผู้ด้อยโอกาส สื่อทางเลือก และสื่อสันติภาพ” จากนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ เครือข่ายผู้บริโภค นักข่าวภูมิภาค ตัวแทนองค์กรวิชาชีพสื่อผู้ประกอบวิชาชีพสื่อทุกประเภท อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ เคเบิลทีวี สื่อดาวเทียม สื่อทางเลือก (Alternative Media) สื่อใหม่ (New Media Space) สื่อสันติภาพ และสื่อสารมวลชนอื่น ๆ ในพื้นที่

(๔) การรับฟังความคิดเห็นโดยให้เข้ารายงานต่อที่ประชุมประกอบการซักถาม ได้แก่ คณะทำงานสื่อเพื่อการปฏิรูปสื่อ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๘ ประกอบด้วย ประธานและรองประธานคณะทำงานสื่อเพื่อการปฏิรูป และผู้แทนจากสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

รายงานแผนปฏิรูป

คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สภาปฏิรูปแห่งชาติ

วาระปฏิรูปที่ ๓๒ การกำกับดูแลสื่อ

วาระปฏิรูปที่ ๓๓ สิทธิเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบ

วาระปฏิรูปที่ ๓๔ การป้องกันการแทรกแซงสื่อ

๑. บทนำ

คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศได้สังเคราะห์กรอบความคิดรวบยอด (Conceptual Design) ในการปฏิรูประบบการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยได้กำหนดให้มีกลไกขับเคลื่อนระบบการสื่อสารของประเทศให้เคลื่อนที่และก้าวหน้าไปตามพันธกิจทั้ง ๑๑ ประการในการปฏิรูปสื่อมวลชนและสารสนเทศ และมีลักษณะปรับตัวได้ตามภูมิทัศน์สื่อที่มีความเป็นพลวัตทั้งในมิติการจัดการเทคโนโลยีและมิติการจัดสรรทรัพยากรสื่อและคลื่นความถี่

การขับเคลื่อนกลไกดังกล่าวมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนอย่างทั่วถ้วน และเท่าเทียม ตามหลักสากล ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารอย่างกว้างขวาง ถูกต้อง ครบถ้วน รอบด้าน สื่อมวลชนจึงมีหน้าที่แสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อสนองตอบสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนดังกล่าว อย่างเป็นอิสระเสรีและรับผิดชอบต่อสังคม ปราศจากการถูกแทรกแซงและรบกวนทั้งทางเนื้อหาและเทคโนโลยี และประชาชนสามารถรับสื่อและใช้สื่ออย่างรู้เท่าทัน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อให้มีเสรีภาพควบคู่ความรับผิดชอบต่อสังคม หรือที่เรียกว่าเป็น “การปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชน” อย่างเป็นระบบ

๒. ประเด็นปฏิรูป

การปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชนตามแผนการปฏิรูปของคณะกรรมการฯ ดำเนินการภายใต้ ๓ ประเด็นปฏิรูป โดยมีหลักการและเหตุผลของการปฏิรูปแต่ละประเด็น ดังนี้

ประเด็นปฏิรูปที่ ๑ สิทธิเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบ

หลักการและเหตุผล

ประเทศในระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีหลักประกันเสรีภาพการแสดงออก และพื้นที่สาธารณะในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน อีกทั้งมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง รอบด้าน และเท่าเทียม เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วมและตัดสินใจทางการเมืองได้บนพื้นฐานของเหตุและผล โดยปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อเสรีภาพดังกล่าวของประชาชนก็คือ

หลักประกันเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชนซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมประการหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย¹ ดังนั้น กลไกที่สำคัญและจำเป็นในการปฏิรูปสื่อ ได้แก่ การมีกฎหมายที่ประกันเสรีภาพ ความเป็นอิสระและคุ้มครองสวัสดิภาพสวัสดิการของสื่อมวลชน ควบคู่ไปกับกลไกการกำกับดูแลจริยธรรมและความรับผิดชอบของสื่อมวลชนต่อสาธารณะ รวมถึง การปลูกฝังจิตวิญญาณวารสารศาสตร์แก่ประชาชนเพื่อให้เป็นพลเมืองที่สื่อสารได้อย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมและมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบกับการจัดให้มีกลไกการกำกับดูแลสื่อมวลชนโดยประชาชนด้วย

ประเด็นปฏิรูปที่ ๒ การป้องกันการแทรกแซงและครอบงำสื่อ

หลักการและเหตุผล

เสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของระบบประชาธิปไตย ถ้าสื่อมวลชนถูกครอบงำและรบกวนโดยอำนาจรัฐ สื่อมวลชนก็จะกลายเป็นกระบอกเสียงในการโฆษณาชวนเชื่อของผู้มีอำนาจรัฐ ประชาชนก็จะรับรู้ได้เฉพาะในเรื่องที่ผู้มีอำนาจต้องการให้ประชาชนรับรู้และรู้เท่าทันและในแบบที่ผู้มีอำนาจอยากให้อำนาจ การปิดปากสื่อมวลชนจึงเป็นการปิดหูปิดตาประชาชน นอกจากนี้ การป้องกันการแทรกแซงและครอบงำสื่อจากอำนาจทุนก็จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นหลักประกันให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพและความเป็นกลาง (Impartiality) ในการนำเสนอข่าวสารสู่สาธารณะ และมีความเป็นอิสระในกองบรรณาธิการ (Editorial Independence) หากเกิดการผูกขาดควบรวมในกิจการด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ อันอาจนำไปสู่การครอบงำ การแทรกแซงและรบกวนการทำงานของสื่อให้มีเนื้อหาที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มของตัวเอง ทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ย่อมไม่ส่งผลดีแก่สังคมและกระทบต่อสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน

นอกจากนี้ มาตรการในการคุ้มครอง สวัสดิภาพแก่บุคลากรสื่อในปัจจุบันเป็นวาระสำคัญที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคลากรสื่อ ให้ได้รับการปกป้องไม่ให้ถูกข่มขู่ คุกคาม ทั้งต่อร่างกายและจิตใจ เพื่อให้มีแรงจูงใจให้แก่ นักข่าวในการนำเสนอข่าวเชิงลึก วิเคราะห์วิจารณ์ และสะท้อนความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ในสังคม รวมถึงยังเป็นการยกระดับเสรีภาพสื่อมวลชนของไทยอีกด้วย นอกจากนี้ การจัดตั้งกองทุนเพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพรวมถึงการจัดสรรสวัสดิการแก่สมาชิกอย่างเหมาะสม เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการทำหน้าของสื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะสูงสุด มิใช่เพื่อการสถาปนาให้สื่อมวลชนเป็นชนชั้นพิเศษแต่อย่างใด ก็เป็นกิจกรรมสำคัญในการให้หลักประกันในการดำเนินชีวิตและลดปัจจัยเสี่ยงที่จะถูกแทรกแซงและครอบงำโดยอำนาจรัฐและทุน ส่วนการเฝ้าระวังการแทรกแซงสื่อจากอำนาจรัฐและทุนโดยประชาชนก็จะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้สามารถจัดการหรือป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นและกระทบต่อสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในทันที่วงที่และมีประสิทธิผล

¹Price, Monroe E., Beate Rozumilowicz, and Stefaan G. Verhulst, Ed. *Media Reform*. (London: Routledge, ๒๐๐๒).

ประเด็นปฏิรูปที่ ๓ การกำกับดูแลสื่อที่มีประสิทธิภาพ

หลักการและเหตุผล

การกำกับดูแลสื่อมีความเกี่ยวข้องกับระบบกฎหมาย การกำกับดูแลกันเองของสื่อ การกำกับดูแลโดยประชาชน และการกำกับดูแลโดยหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมาย ทั้งนี้ การปฏิรูประบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การสื่อสารอย่างรวดเร็วในโลกของการหลอมรวมสื่อในปัจจุบัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในการตีความและบังคับใช้กฎหมายในอนาคต รวมถึง การพัฒนาจัดระบบข้อมูลทางวิชาการและการร้องเรียนเกี่ยวกับสื่อมวลชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนา นโยบายและกลไกการกำกับดูแลสื่อมวลชนแบบใช้การวิจัยเป็นพื้นฐาน (Research-Based) หรือการใช้หลักฐานที่ค้นพบเป็นพื้นฐาน (Evidence - Based)

ในยุคหลอมรวมสื่อ การกำกับดูแลกิจการสื่อสารโทรคมนาคม สื่อมวลชน และสารสนเทศ ในลักษณะแยกส่วนออกจากกันทำให้ไม่สามารถกำกับดูแลกิจการที่หลอมรวมเหล่านี้ได้อย่างมีผล การกำกับแบบกำกับรวมที่องค์กรกำกับเดี่ยวดูแลกิจการต่างๆ เหล่านี้จึงเป็นทางออกที่ประเทศส่วนใหญ่ในโลกนี้ปรับใช้กัน ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของสหพันธ์โทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) ใช้วิธีการกำกับดูแลซึ่งต้องกระทำภายใต้กฎหมาย หากผู้ประกอบการมิได้ละเมิดกฎหมาย เจ้าหน้าที่จะไปเที่ยวสั่งหรือลงโทษไม่ได้ การจะสั่งจะให้แก้ไขการดำเนินงานจะต้องมีกฎหมายที่วางไว้ก่อนอย่างชัดเจน และนอกเหนือจากอำนาจในการลงโทษ องค์กรกำกับยังใช้อำนาจในการจูงใจ และอำนาจในการจัดสรรทรัพยากร ที่สำคัญคือ การปรับเปลี่ยนในเชิงโครงสร้างและวิธีการทำงานให้มีความโปร่งใสและมีธรรมาภิบาลมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การพัฒนาระบบและกลไกการกำกับดูแลกันเองของสื่อวิชาชีพไทยในปัจจุบัน ควรพัฒนาไปสู่ระบบการกำกับดูแลกันเอง ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับองค์กรสื่อ (Media Organization) ระดับองค์กรวิชาชีพสื่อที่รวมตัวกันตามประเภทของสื่อ หรือตามพื้นที่เพื่อกำกับดูแลด้านจริยธรรม (Self - Regulatory Organization) และระดับสภาวิชาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพขององค์กรสื่อและองค์กรวิชาชีพสื่อของประเทศไทยที่มีความหลากหลายและมีจำนวนมาก รวมถึงยังต้องมีการพัฒนามาตรฐานในการกำกับดูแลกันเองด้านจริยธรรมเพื่อฟื้นฟูศรัทธาจากสังคมและประชาชนที่มีต่อนักวิชาชีพสื่อมวลชนรวมถึงเพื่อกำกับดูแลกันเองด้านจริยธรรมมีความครอบคลุมสื่อมวลชนทุกแขนงภายใต้มาตรฐานเดียวกัน

การช่วยกันกำกับดูแลสื่อควรจะทำร่วมกันในทุกภาคส่วน โดยผู้ส่งสาร เช่น ผู้สื่อข่าวต้องเป็นสื่อที่มีจรรยาบรรณ มีจริยธรรมและไม่ถูกครอบงำ ขณะที่การตรวจสอบและกระแสภาคประชาชนจะเป็นแรงกดดันและพลังสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของทั้งเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอที่นายทุนจำต้องปรับตามความต้องการของประชาชน เช่นเดียวกับภาครัฐ เพื่อสอดประสานให้เกิดประโยชน์สาธารณะมากที่สุด

๓. วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์

คณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการพิจารณาเพื่อกำหนดกรอบแนวทาง จัดทำแนวทางข้อเสนอแนะ ประเด็นหลักการสำคัญเรื่องการปฏิรูปด้านการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยวิธีการประชุม

ซึ่งได้กำหนดวันและเวลาประชุมเป็นประจำทุกวันพุธ จำนวน ๒๖ ครั้ง รวมถึง การแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา ๕ คณะ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิรูปในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

- ๑) คณะกรรมการพิจารณาข้อเสนอร่างรัฐธรรมนูญด้านสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ๒) คณะกรรมการปฏิรูปด้านสิทธิ เสรีภาพ จริยธรรม และการกำกับดูแลตนเองของสื่อ
- ๓) คณะกรรมการปฏิรูปการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแลและการรู้เท่าทันสื่อ
- ๔) คณะกรรมการปฏิรูปการกำกับดูแลและประกอบกิจการสื่อ กิจการโทรคมนาคม และกิจการสารสนเทศ
- ๕) คณะกรรมการพิจารณากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

นอกจากนี้ คณะกรรมการฯ ยังได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย

๑) การรับฟังความคิดเห็นโดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวน ๓ ครั้ง ได้แก่ การสัมมนารับฟังความเห็นเรื่อง “การปฏิรูปสื่อ: เพื่อพัฒนาโลกกำกับดูแลด้านจริยธรรม การยกระดับมาตรฐาน และระบบสวัสดิการของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ” ณ จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ ๗ - ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ การสัมมนาเรื่อง “แนวทางการปฏิรูปสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ณ จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ ๑๗ - ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ และ การสัมมนารับฟังความคิดเห็นเรื่อง “การปฏิรูปสื่อ : เพื่อพัฒนาโลกกำกับดูแลด้านจริยธรรม การยกระดับมาตรฐาน และระบบสวัสดิการของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ” ณ จังหวัดสงขลา ระหว่างวันที่ ๒๘ - ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

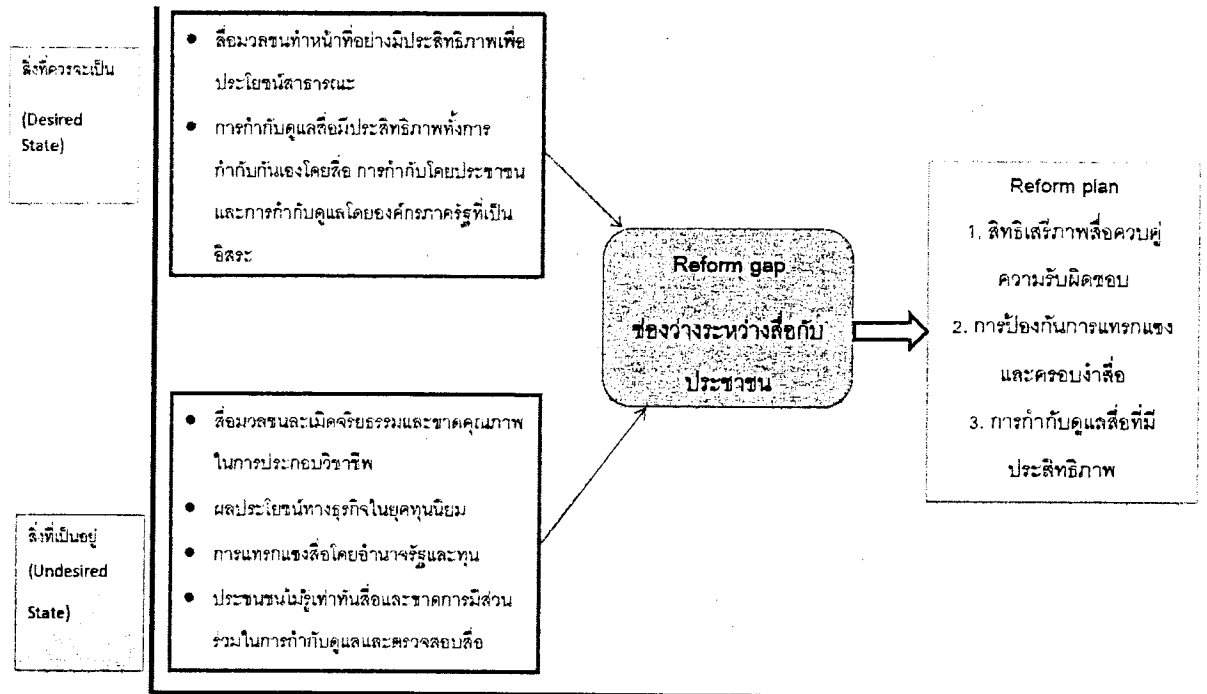
๒) การรับฟังความคิดเห็นโดยให้เข้ารายงานต่อที่ประชุมประกอบการซักถาม ได้แก่ คณะทำงานสื่อเพื่อการปฏิรูปสื่อ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ประกอบด้วย ประธานและรองประธาน คณะทำงานสื่อเพื่อการปฏิรูป และผู้แทนจากสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

๔. สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

คณะกรรมการฯ ได้ศึกษาและพิจารณาพบว่าช่องว่างของการปฏิรูปสื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Reform Gap) นั้นเป็นช่องว่างระหว่างสื่อกับประชาชนซึ่งอยู่ระหว่างสิ่งที่เป็นอย่าง (Undesired State) กับสิ่งที่ควรจะเป็น (Desired State) โดยสิ่งที่เป็นอย่างปัจจุบันของสถานการณ์การสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ การที่สื่อมวลชนละเมิดจริยธรรมและขาดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ อิทธิพลของผลประโยชน์ทางธุรกิจในยุคทุนนิยมต่อการประกอบวิชาชีพ การถูกแทรกแซงโดยอำนาจรัฐและทุน รวมถึงประชาชนที่ไม่รู้เท่าทันสื่อและขาดการมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลและตรวจสอบสื่อ ดังนั้น การจะดำเนินการปฏิรูปเพื่อมุ่งเป้าไปสู่สิ่งที่ควรจะเป็น อันได้แก่ การที่สื่อมวลชนทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์สาธารณะ รวมถึง การกำกับดูแลสื่อที่มีประสิทธิภาพทั้ง การกำกับกันเองโดย

องค์กรสื่อ การกำกับโดยประชาชนและการกำกับดูแลโดยองค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมาย จึงนำไปสู่แผนการปฏิรูป (Reform Plan) ในระดับปฏิบัติการของประเด็นการปฏิรูป ๓ ประการ ดังกล่าว (ดูภาพที่ ๑)

ภาพที่ ๑ เป้าหมายและแผนการปฏิรูปสื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

๕. ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางดำเนินการ

๕.๑ ประเด็นปฏิรูป: การปฏิรูปด้านเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบ

๕.๑.๑ ระบบและกลไกด้านกฎหมาย

มาตรการ

ให้มีกฎหมายประกันเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบต่อ โดยพิจารณาร่างกฎหมายหรือแก้กฎหมายที่จำเป็น อาทิ กฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารสาธารณะ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนเพื่อปกป้องเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชน ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ และคุ้มครองสวัสดิภาพสวัสดิการของสื่อมวลชน รวมถึง ให้มีการศึกษากฎหมายที่มีอยู่แล้วที่อาจจะ มีผลกระทบต่อเสรีภาพของสื่อด้วย

ทั้งนี้ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนฯ ดังกล่าวมีโครงสร้างที่ครอบคลุมองค์ประกอบ ภาระหน้าที่ขององค์การวิชาชีพซึ่งเรียกว่าสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ตลอดจน การมีกลไกการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชน มีหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน และเปิดทางในแง่

ความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกเช่น กสทช. สมาคมผู้บริโภค และสมาคมโฆษณา เป็นต้น รวมถึงการกำหนดให้ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสังกัดเป็นสมาชิกองค์กรสื่อที่มีมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพที่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด โดยสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๑ ปีนับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

- ผู้รับผิดชอบ
- ๑) คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
 - ๒) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคม และสารสนเทศ
 - ๓) สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

๕.๑.๒ ระบบและกลไกด้านมาตรฐานวิชาชีพ

มาตรการ

๑) กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมีพันธะสัญญากับองค์กรสื่อ/องค์กรวิชาชีพสื่อ ด้วยจริยธรรมวิชาชีพโดยต้องมีสังกัดที่ระบุโดยใบรับรองหรือบัตรประจำตัว และมีพันธะสัญญาในการปฏิบัติตามประมวลจรรยาบรรณที่เป็นมาตรฐานขององค์กรโดยมีองค์กรที่ตนสังกัดเป็นผู้กำกับดูแล

๒) สถาบันการศึกษาทุกระดับต้องปลูกฝังจิตวิญญาณวารสารศาสตร์ด้วยการให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนจริยธรรมสื่อ โดยเฉพาะในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ทุกสถาบันการศึกษาต้องบรรจุวิชาจริยธรรมสื่อเป็นวิชาหลักที่ไม่ได้แทรกอยู่กับวิชาอื่น มีการจัดเตรียมตำราและบทเรียนที่เหมาะสม และมีการเปิดอบรมผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและฝึกฝนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมก่อนจะเข้าสู่การทำงานในวิชาชีพสื่อ

๓) จัดให้มีกลไกส่งเสริมงานวิจัยทางด้านเสรีภาพและจริยธรรมสื่อ โดยมีทุนวิจัย ทุนเขียนตำรา ทุนฝึกอบรม ตลอดจนการมอบรางวัลวิทยานิพนธ์ดีเด่นทางด้านนี้

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๔ - ๙ ปี นับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

- ผู้รับผิดชอบ
- ๑) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และสมาคมวิชาชีพสื่อทุกองค์กร
 - ๒) กระทรวงศึกษาธิการ

๕.๑.๓ ระบบและกลไกด้านภารกิจเพื่อประชาชน

มาตรการ

๑) ต้องมีการวางระบบและกลไกที่เข้มแข็งและยั่งยืนด้านการเสริมบทบาทหน้าที่ของสื่อให้เป็นสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มีบทบาทการเป็นโรงเรียนของสังคมต้องมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพสื่อให้สามารถทำหน้าที่ให้ความรู้นอกระบบแก่ประชาชนได้

๒) ต้องมีระบบส่งเสริมและอุดหนุนการผลิตเนื้อหาสื่อที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ โดยด้านข่าวนั้นให้เน้นการวิเคราะห์เจาะลึก และการให้ความหมายปรากฏการณ์ต่างๆ รวมถึง การให้ข้อมูลอย่างรวดเร็วในเรื่องภัยพิบัติ โรคระบาด ฯลฯ แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ

๓) ต้องมีการจัดสรรช่วงเวลาในสื่อแต่ละประเภทให้เสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์และส่งเสริมทัศนคติที่ดี โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วย

๔) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมายในการกำกับดูแลสื่อจะต้องส่งเสริมเนื้อหาประเภทนี้ ทั้งในแง่งบประมาณ และการเปิดพื้นที่สาธารณะเท่าที่กฎหมายกำหนด

๕) ควรมีกลไกส่งเสริมสื่อด้วยการให้รางวัล เช่น การให้รางวัลสื่อสันติภาพ สื่อสร้างสรรค์ และโฆษณาที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ รางวัลบุคลากรสื่อที่ปฏิบัติหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ และมีจริยธรรม รวมถึงสื่อมวลชนที่ประชาชนไว้วางใจมากที่สุด

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๔ - ๕ ปีนับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

ผู้รับผิดชอบ

๑) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และสมาคมวิชาชีพสื่อทุกองค์กร

๒) กระทรวงศึกษาธิการ

๓) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคม และสารสนเทศ

๔) กระทรวงวัฒนธรรม และ คณะกรรมการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัย และสร้างสรรค์

๕.๑.๔ ระบบและกลไกด้านเสริมจิตสำนึก

มาตรการ

๑) ให้มีกลไกที่พัฒนาศักยภาพและส่งเสริมจิตสำนึกเสรีภาพบนความรับผิดชอบแก่บุคลากรในวิชาชีพสื่อทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

๒) จัดให้มีระบบการเรียนรู้เท่าทันสื่อแก่ประชาชนทั้งในสถาบันการศึกษาและสถาบันสื่อ

๓) ให้มีระบบการศึกษาที่ปลูกฝังคุณธรรมประชาธิปไตย การรักในเสรีภาพ การคิดและการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ การยอมรับฟังความเห็นที่แตกต่าง และจิตสำนึกสาธารณะปลูกฝังทักษะในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและมีจริยธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้จะต้องประสานกับกระทรวงศึกษาธิการในการจัดให้มีระบบการศึกษาทั้งในและนอกโรงเรียนที่จะสร้างวิถีคิดอย่างใหม่ เสริมสร้างทักษะใหม่ (New Mindset & New Skillset) ที่จะพัฒนาสังคมไทยไปสู่สังคมที่ให้ความสำคัญกับมนุษยภาพที่เต็มไปด้วยมิตรจิตและมิตรภาพต่อกัน (Humanized Society Caring & Sharing)

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๔ - ๕ ปีนับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

- ผู้รับผิดชอบ**
- ๑) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และสมาคมวิชาชีพสื่อทุกองค์กร
 - ๒) กระทรวงศึกษาธิการ
 - ๓) องค์การภาครัฐที่เป็นอิสระเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคม และสารสนเทศ

๕.๒ ประเด็นปฏิรูป: การปฏิรูปด้านการป้องกันการแทรกแซงและครอบงำสื่อ

๕.๒.๑ ระบบและกลไกหลักประกันการแทรกแซงและครอบงำจากอำนาจรัฐ

มาตรการ

จัดให้มีกฎหมายประกันเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบ ค้ำครองความเป็นอิสระขององค์กรสื่อภาครัฐรวมถึงการพิจารณาร่างกฎหมายหรือแก้กฎหมายที่จำเป็น อาทิ การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อภาครัฐ กฎหมายเกี่ยวกับการโฆษณาประชาสัมพันธ์ภาครัฐ

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๑ ปีนับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

ผู้รับผิดชอบ ๑) คณะกรรมาธิการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

๕.๒.๒ ระบบและกลไกหลักประกันการแทรกแซงและครอบงำจากอำนาจทุน

มาตรการ

๑) จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการสร้างกลไกเพื่อป้องกันและจำกัดไม่ให้เกิดการผูกขาดควรววม แทรกแซงและรบกวนสื่อ ที่จะเป็นการครอบงำหรือกระทบต่อสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน

๒) จัดให้มีกลไกส่งเสริมการจัดตั้งสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจสื่อเพื่อให้ผู้ประกอบการหรือเจ้าของทุนสื่อได้แสดงความรับผิดชอบในการดำเนินธุรกิจสื่อมวลชนโดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ ตามหลักธรรมาภิบาลที่เป็นมาตรฐานของตนเองและสอดคล้องกับหลักการของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ รวมถึงประกาศหลักประกันความเป็นอิสระของกองบรรณาธิการแก่สาธารณชน ตลอดจน แนวทางการพัฒนาบุคลากร และการคุ้มครองด้านสวัสดิการที่เหมาะสม

๓) จัดให้มีกลไกที่เหมาะสมในการคุ้มครองความเป็นอิสระของกองบรรณาธิการผ่านคณะกรรมการจรรยาบรรณสื่อที่ต้องคุ้มครองให้สื่อมีเสรีภาพในการทำงานและไม่ถูกแทรกแซงและครอบงำจากภายนอก

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๑ - ๔ ปีนับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

- ผู้รับผิดชอบ**
- ๑) คณะกรรมาธิการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
 - ๒) สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
 - ๓) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และสมาคมวิชาชีพสื่อทุกองค์กร

๕.๒.๓ ระบบและกลไกการดูแลสื่อด้านสวัสดิภาพและสวัสดิการ

มาตรการ

๑) จัดให้มีระบบอุดหนุนสวัสดิภาพและสวัสดิการแก่บุคลากรสื่อ โดยเฉพาะในการสื่อข่าว และรายงานข่าวในพื้นที่เสี่ยงอันตราย โดยให้มีกองทุนจัดสรรเพื่อการนี้โดยเฉพาะ ในด้านสวัสดิภาพ ต้องจัดระบบการร้องเรียนที่เอื้ออำนวยให้สื่อที่ถูกคุกคามเพราะเหตุของการปฏิบัติหน้าที่สามารถร้องเรียนต่อ องค์การวิชาชีพที่ตนสังกัดหรือต่อสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเพื่อเป็นการดูแลอย่างเหมาะสมต่อไป ส่วนด้านการอุดหนุนสวัสดิการนั้น ต้องไม่เป็นการเอื้อให้เกิดการแทรกแซงเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อ

๒) จัดให้มีกองทุนพัฒนากิจการสื่อสารสาธารณะเพื่อชุมชน เพื่อช่วยให้สื่อขนาดเล็กอยู่รอดได้ และผลิตเนื้อหาที่มีคุณภาพ ปลอดภัยและสร้างสรรค์ โดยหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับกิจการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศมีหน้าที่ให้การสนับสนุนทุน รวมถึงมีการระดมทุนจากภาคเอกชน สื่อมวลชน ประชาชน โดยระบุเกณฑ์ในการสนับสนุนทุนด้วยการที่สื่อมีข้อกำหนดทางจริยธรรม

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๑ - ๔ ปี นับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

ผู้รับผิดชอบ

- ๑) คณะกรรมาธิการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ๒) สภาขับเคลื่อนประเทศ
- ๓) องค์การภาครัฐที่เป็นอิสระเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคม และสารสนเทศ
- ๔) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและสมาคมวิชาชีพสื่อทุกองค์กร

๕.๒.๔ ระบบและกลไกด้านการเฝ้าระวังจากภาคประชาชน

มาตรการ

สร้างกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนโดยส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวเป็นเครือข่าย เพื่อเฝ้าระวัง (Media Watch) การถูกครอบงำหรือแทรกแซงสื่อโดยอำนาจจากภายนอก และรายงานต่อกลไก รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสื่อมวลชนที่มีทั้งในระดับองค์กรสื่อ องค์การวิชาชีพสื่อและสภาวิชาชีพสื่อมวลชน แห่งชาติด้วย

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๔ ปี นับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

ผู้รับผิดชอบ

- ๑) สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
- ๒) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และสมาคมวิชาชีพสื่อทุกองค์กร
- ๓) องค์การภาคประชาชน NGO

๕.๓ ประเด็นปฏิรูป: การปฏิรูปด้านการกำกับดูแลสื่อ

๕.๓.๑ ระบบและกลไกด้านกฎหมายและวิชาการ

มาตรการ

๑) จัดให้มีการรวบรวมกฎหมาย กฎระเบียบ เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลสื่อ รวมถึง การพิจารณาร่างกฎหมาย หรือแก้กฎหมายที่จำเป็น อาทิ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์การวิชาชีพสื่อมวลชน

เพื่อปกป้องเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชน ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ และคุ้มครองสวัสดิภาพสวัสดิการของสื่อมวลชน กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคสื่อกฎหมายเกี่ยวกับองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เป็นต้น

๒) จัดให้มีการรวบรวมข้อมูลทางวิชาการและข้อมูลเกี่ยวกับการร้องเรียนสื่ออย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าวิจัยและวางรากฐานเกี่ยวกับการกำกับดูแลสื่อในอนาคต

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๑ - ๔ ปี นับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

- ผู้รับผิดชอบ
- ๑) คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
 - ๒) กระทรวงศึกษาธิการ
 - ๓) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและสมาคมวิชาชีพสื่อทุกองค์กร

๕.๓.๒ ระบบและกลไกด้านการกำกับกันเองโดยวิชาชีพ

มาตรการ

๑) วางโครงสร้าง ระบบและกลไกด้านองค์กรที่เข้มแข็งและยั่งยืน โดยให้มีกฎหมายกำหนดการจัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเป็นองค์กรกลางในการกำกับกันเองที่ครอบคลุมสื่อทั้งหมด เป็นอิสระจากรัฐและทุน มีกรรมการจากทั้งบุคคลในวิชาชีพสื่อมวลชน ผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงผู้แทนองค์กรเอกชนและผู้บริโภคสื่อ มีธรรมนูญของตนเอง มีฝ่ายกำกับนโยบาย ฝ่ายบริหารกองทุน ฝ่ายรับเรื่องร้องเรียนที่มีระบบการพิจารณาที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรม โดยรับเรื่องร้องเรียนในระดับสูง ซึ่งอาจส่งต่อมาจากองค์กรวิชาชีพสื่อหรือองค์กรภาคประชาชนที่ไม่สามารถจัดการกับกรณีนั้นได้

สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติดังกล่าวนี้ จะต้องถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาอย่างรอบคอบจากการรวมตัวของสื่อทุกแขนง มีกฎหมายรองรับการคัดสรรกรรมการสภาฯ ต้องมีการวางระบบและกลไกในการบริหารจัดการและการเชื่อมร้อยความสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อรองรับบทบาทขององค์กรในฐานะที่พึ่งพาของสื่อมวลชนและประชาชน

ภารกิจของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ อาทิ

- ก. ปกป้องสิทธิเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อ รวมถึงความเป็นอิสระของกองบรรณาธิการ
- ข. ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพ รวมถึง กำหนดมาตรฐานกลางด้านจริยธรรม
- ค. คุ้มครองสวัสดิภาพ สวัสดิการของสื่อ
- ง. พิจารณาคำร้องขอความเป็นธรรมของผู้ได้รับผลกระทบ กรณีที่สื่อละเมิดผู้อื่นหรือผู้อื่นละเมิดสื่อ ไม่ว่าจะจากรัฐ นายทุน หรือสื่อด้วยกันเอง
- จ. ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับสื่อ และการรู้เท่าทันสื่อ
- ฉ. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะ

การดำเนินงานของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ให้มีกองทุนดำเนินงานที่มาจากหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกำกับและพัฒนาสื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ เงินเฉลี่ยคืนคลังของ TPBS ร้อยละ ๑๐ กองทุนของ กสทช. ร้อยละ ๕ จากค่าธรรมเนียมจากสมาชิกเป็นรายปีและอื่น ๆ

๒) สร้างกลไกพัฒนามาตรฐานจริยธรรมในการกำกับดูแลตนเองด้านจริยธรรมขององค์กรสื่อและองค์กรวิชาชีพสื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ โดยคำนึงถึงความแตกต่างทั้งมิติประเภทหรือรูปแบบของเนื้อหา มิติประเภทของสื่อ และมิติระดับหรือความครอบคลุมของการประกอบการ อีกทั้ง มีกลไกส่งเสริมการกำกับดูแลตนเองด้านจริยธรรมขององค์กรสื่อและองค์กรวิชาชีพสื่อทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติต้องเริ่มสร้างประมวลจริยธรรมวิชาชีพที่เป็นมาตรฐานโดยเร็ว และเผยแพร่เป็นแนวทางให้แก่สมาคมนักวิชาชีพสื่อทุกองค์กร เพื่อจะได้นำไปปรับใช้อย่างเหมาะสมกับประเภทและขนาดของสื่อ ตลอดจนสภาพแวดล้อมของจังหวัด นอกจากนี้ ยังต้องมีการผลิตตำราหรือคู่มือจริยธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของสื่อด้วย

ทั้งนี้ สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติมุ่งเน้นการกำกับดูแล องค์กรวิชาชีพเป็นหลัก อันได้แก่ สมาคมนักวิชาชีพด้านสื่อมวลชนทุกแขนง ซึ่งสมาคมนักวิชาชีพสื่อหลายแขนงเหล่านี้จะกำกับดูแล ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อหรือองค์กรสื่อที่เป็นสมาชิก โดยที่กลไกหรือกระบวนการเดิมของสภาการหนังสือพิมพ์ และองค์กรวิชาชีพสื่อต่าง ๆ ยังคงเป็นไปตามเดิม เพื่อให้ช่องทางการร้องเรียนเปิดกว้างมากขึ้น โดยองค์กรวิชาชีพสื่อเหล่านั้นจะต้องมีหลักจรรยาบรรณของตนเองที่เป็นมาตรฐาน และมีคณะกรรมการจริยธรรมเพื่อทำหน้าที่รับและจัดการเรื่องร้องเรียน รวมถึง อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการร้องเรียนสื่อ ทั้งนี้ องค์กรวิชาชีพสื่อในต่างจังหวัดอาจรวมตัวกันในระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาคเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๔ ปีนับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

- ผู้รับผิดชอบ
- ๑) คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
 - ๒) สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
 - ๓) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และสมาคมนักวิชาชีพสื่อทุกองค์กร

๕.๓.๓ ระบบและกลไกการกำกับสื่อโดยประชาชน

มาตรการ

๑) ให้มีกลไกการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชนและส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อเป็นกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการตรวจสอบและกำกับดูแลสื่อและการรู้เท่าทันสื่อ โดยให้เป็นกลไกที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ และเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อ รวมทั้งเป็นตัวกลางระหว่างประชาชนกับสื่อในกรณีที่เกิดปัญหาตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์โดยกลไกนี้จะเชื่อมต่อไปยังองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคและสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติในลักษณะของการทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายหลักคือประโยชน์สาธารณะ

นอกจากนี้ กลไกดังกล่าวควรเสริมหนุนการกำกับดูแลเนื้อหาของสื่อมวลชนร้องเรียนไปยัง สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติถึงรายการหรือเนื้อหาสื่อสิ่งพิมพ์ที่น่าเสนออย่างไม่เหมาะสม กระทบกระเทือน ต่อศีลธรรมอันดีงามและความมั่นคงของชาติ ยุยงให้เกิดความเกลียดชังแตกแยก และระดับนอกรีตวิชาชีพยังช่วย กำกับสื่อออนไลน์ที่กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง สื่อประเภทนี้ผู้ใช้มักไม่มีวิชาชีพและไม่ตระหนักถึง ความรับผิดชอบต่อสังคม ภาคประชาชนเองจึงต้องเฝ้าระวังในแง่ของการประพฤติดิถีกฎหมาย มาตรการที่ กระทำได้ในการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชน ได้แก่การรวมตัวกันคว่ำบาตร (Boycott) สื่อเว็บไซต์ หรือรายการ ที่ไม่เหมาะสม การประณามต่อสาธารณะ และการช่วยเป็นช่องทางในการนำเสนอปัญหาต่อศาลสถิตยุติธรรม

๒) จัดให้มีระบบสำรวจความเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อ เพื่อช่วยสะท้อนผลการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนและการกำกับดูแลตนเองของสื่อมวลชน

๓) กลไกกำกับดูแลที่ประสานสัมพันธ์ระหว่างภาควิชาชีพ ภาครัฐและภาคประชาชน

ระบบและกลไกการกำกับดูแลสื่อดังกล่าวข้างต้นจะต้องดำเนินการอย่างประสานสัมพันธ์ ระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาควิชาชีพและภาคประชาชน เพื่อการกำกับดูแลสื่อที่มีประสิทธิภาพ โดยที่สภาวิชาชีพ สื่อมวลชนแห่งชาติจะต้องมีกลไกประสานสัมพันธ์กับกลไกกำกับดูแลสื่อโดยประชาชนและองค์กรกำกับดูแลสื่อ ภาครัฐ เช่น กสทช. ด้วย เพื่อการบูรณาการความร่วมมือในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพสื่อมวลชนและ การคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศส่วนองค์กรกำกับดูแลสื่อภาครัฐก็จำเป็นที่จะต้องดึง องค์กรประชาชนเข้ามาร่วมเป็นหูเป็นตา ร่วมกำกับ และส่งเสริมให้ประชาชนเข้มแข็ง รวมถึงการส่งเสริมภาค วิชาชีพในการยกมาตรฐาน สร้างความเข้มแข็ง และให้มีการกำกับกันเองที่ได้ผล

ทั้งนี้ ต้องจัดให้มีกองทุนจัดสรรเพื่อการสนับสนุนการบริหารงานและการจัดการอื่น ๆ ของ สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและองค์กรภาคประชาชนที่จะจัดตั้งขึ้น จากเงินคืนคลังขององค์กรกระจายเสียง และแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย และ/หรือ กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม หรือเงินบริจาค หรืออื่น ๆ ในอัตราส่วนที่เหมาะสม

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๔ ปีนับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

- ผู้รับผิดชอบ
- ๑) คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
 - ๒) สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
 - ๓) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และสมาคมวิชาชีพสื่อทุกองค์กร
 - ๔) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคม และสารสนเทศ
 - ๕) องค์กรภาคประชาชน

๕.๓.๔ การปฏิรูปด้านการกำกับกิจการกระจายเสียง โทรทัศน์ โทรคมนาคมและสารสนเทศโดย
องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมาย

มาตรการ

๑) ปรับปรุงองค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและ
สารสนเทศในเชิงโครงสร้างและวิธีการทำงานโดย

๑.๑) กำหนดรูปแบบองค์กรให้เป็นองค์กรอิสระตามกฎหมายที่จัดขึ้นโดยอาศัยอำนาจ
ที่ให้ไว้โดยรัฐธรรมนูญ

๑.๒) มีรูปแบบเป็นองค์กรกำกับดูแลรวม (Converged Regulator) ทำหน้าที่จัดสรร
คลื่นความถี่และกำกับดูแลกิจการสื่อสารมวลชน โทรคมนาคม และให้รวมกิจการสารสนเทศด้วยทั้งนี้เพื่อให้
สอดคล้องกับภาวะสื่อหลอมรวม อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่คำนึงถึงการแยกอำนาจหน้าที่ของผู้กำกับดูแล
(Regulator) และผู้ประกอบการ (Operator) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการกำกับดูแลการประกอบกิจการ
สารสนเทศของไทยในปัจจุบัน

๑.๓) องค์กรกำกับดูแลจะต้องคำนึงถึงการกำกับดูแลในมิติเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี
คุณภาพและความปลอดภัย ต้องกำกับดูแลการประกอบกิจการให้โครงข่ายการสื่อสารโทรคมนาคมของชาติ
ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญให้มีความมั่นคง ทันสมัย มีเสถียรภาพ มีประสิทธิภาพ และเพียงพอต่อ
ความต้องการของประเทศ ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานการสื่อสารได้อย่างทั่วถึงในราคาที่สามารถ
ยอมรับได้ ด้านสื่อสารมวลชนต้องคำนึงถึงรวมถึง คำนึงถึงการจัดสรรและแบ่งปันทรัพยากรการสื่อสารเพื่อให้
โอกาสแก่ประชาชนได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์กันทั่วถ้วนอาทิ การส่งเสริมให้มีสื่อทางเลือก สื่อชุมชน/ท้องถิ่น
และเพิ่มพื้นที่สาธารณะบนสื่อมวลชนการส่งเสริมความหลากหลายในสื่อทั้งด้านเนื้อหา ช่องทางการสื่อสารและ
ความเป็นเจ้าของ

๑.๔) ปฏิรูปโครงสร้างองค์กรที่เป็นอิสระ ให้มีสำนักงานเป็นของตนเอง ใช้ระเบียบการ
บริหารงานบุคคลของตนเอง ต้องจัดให้มีกลไกการควบคุมภายใน (Internal Audit Unit) ขององค์กรด้านการ
ตรวจสอบด้านการเงินและการบัญชีและด้านการติดตามและประเมินนโยบาย โดยทั้งสองหน่วยจะต้องเป็นส่วน
งานที่ขึ้นตรงกับคณะกรรมการและไม่อยู่ภายใต้ส่วนงานหรือการบังคับบัญชาของสำนักงานและต้องจัดให้มี
กลไกการติดตามประเมินผลภายนอกโดยคณะกรรมการติดตามประเมินผลที่เป็นอิสระจากองค์กรกำกับดูแลที่
เป็นผู้รับตรวจ และต้องจัดให้มีกองทุนด้านการให้บริการทั่วถึงและกองทุนส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา มีการ
บริหารงานที่เป็นอิสระจากองค์กรกำกับดูแลอีกด้วย

๒) ปฏิรูปองค์กรกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ ในเชิงโครงสร้างให้ทัน
กับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและประเทศ การใช้อำนาจ
โดยองค์กรกำกับดูแลต้องใช้อำนาจอย่างเหมาะสมมุ่งเน้นที่ประโยชน์สาธารณะสูงสุด ทั้งอำนาจในการบริหาร
จัดการ อำนาจบังคับและอำนาจจูงใจ

๓) ปฏิรูปการบริหารจัดการให้มีธรรมาภิบาลและตรวจสอบได้

๔) ปรับปรุงคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นกรรมการ กสทช. ให้เป็นที่ประจักษ์ทั้งความรู้โดยตรง ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับวิชาชีพ องค์กรของรัฐหรือองค์กรระดับชาติ โดยไม่จำกัดว่าจะเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมนี้ก่อนวันสมัครหรือไม่ และเมื่อได้รับการโปรดเกล้าฯ แล้วต้องทำหน้าที่ตามคุณสมบัติที่สมัครเข้ามา หากมีความจำเป็นที่ต้องแต่งตั้งอนุกรรมการให้แต่งตั้งเฉพาะผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญตรงตามหน้าที่ของอนุกรรมการที่ได้รับมอบหมาย

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๔ ปีนับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

- ผู้รับผิดชอบ
- ๑) คณะกรรมาธิการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
 - ๒) สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
 - ๓) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคม และสารสนเทศ

๖. ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้จากข้อ ๕

จากข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมาธิการฯ ได้ศึกษา และพิจารณาเกี่ยวกับวิธีและกระบวนการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยได้แบ่งออกเป็น ๔ ระยะ รวมทั้งสิ้นเป็นเวลา ๑๐ ปี โดยแบ่งระยะเวลาออกได้ดังนี้

ระยะที่ ๑ ภายใน ๑ ปี นับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

ระยะที่ ๒ ภายใน ๓ ปี นับจากสิ้นสุดระยะที่ ๑

ระยะที่ ๓ ภายใน ๕ ปี นับจากสิ้นสุดระยะที่ ๒

ระยะที่ ๔ ภายใน ๑ ปี นับจากสิ้นสุดระยะที่ ๓

ภายใต้ช่วงเวลา ๑ ทศวรรษแห่งการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศคาดว่าจะเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและผลกระทบดังต่อไปนี้

ผลลัพธ์

ระยะที่ ๑

๑. กฎหมายแก้ไข/ร่างเสร็จและประกาศใช้ อาทิ กฎหมายเกี่ยวกับโฆษณาประชาสัมพันธ์ ภาครัฐ กฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารสาธารณะ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม

๒. ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการโทรคมนาคม กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการสารสนเทศ

๓. สื่อวิชาชีพทุกแขนงเริ่มรวมกลุ่มกัน

๔. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรู้ถึงบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการตามขั้นตอนการปฏิรูป

ระยะที่ ๒

๑. เกิดสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและกลไกการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชน
๒. มีประมวลจริยธรรมสื่อที่เป็นมาตรฐาน
๓. เกิดหลักสูตรพัฒนาศักยภาพสื่อและการเรียนรู้เท่าทันสื่อทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบ
๔. มีกองทุนสวัสดิภาพสวัสดิการสื่อ
๕. เกิดระบบสารสนเทศเรื่องร้องเรียนสื่อและข้อมูลวิชาการที่เกี่ยวข้อง
๖. จัดตั้งสถาบันวิจัยนโยบายสาธารณะและการกำกับกิจการโทรคมนาคม สื่อสารมวลชน และสารสนเทศ (Telecommunication Academy)
๗. แยกกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.) และจัดตั้งให้เป็นกองทุนที่บริหารโดยอิสระจากองค์กรกำกับดูแล

ระยะที่ ๓

๑. การกำกับกันเองด้านจริยธรรมของสภาวิชาชีพสื่อฯ และองค์กรวิชาชีพสื่อ รวมถึงและการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชนดำเนินตามกลไก
๒. มีผู้ได้รับการอบรมในหลักสูตรพัฒนาศักยภาพสื่อและการเรียนรู้เท่าทันสื่อจำนวนมาก
๓. ทรัพยากรสื่อเป็นของประชาชน โดยประชาชนเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถ้วน
๔. องค์กรกำกับดูแลมีองค์ความรู้ในการกำกับดูแลสมัยใหม่และองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะด้านโทรคมนาคม สื่อสารมวลชน และสารสนเทศ การกำหนดนโยบายต่าง ๆ อยู่บนพื้นฐานการศึกษาทางนโยบายและหลักการที่ดี
๕. กองทุนที่จัดตั้งขึ้น สามารถพัฒนา ส่งเสริมวิชาชีพ สร้างความทั่วถึงในการให้บริการ เป็นแหล่งสนับสนุนการผลิตสื่อสร้างสรรค์และสนับสนุนอุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยีโทรคมนาคมและอุตสาหกรรมผลิตเนื้อหาสื่อ ตลอดถึงสนับสนุนงานวิจัยและงานคุ้มครองผู้บริโภค

ระยะที่ ๔

๑. มีการประเมินผลการดำเนินงาน
๒. ปรับปรุงกลไกการปฏิรูปให้มีประสิทธิภาพที่เห็นชัดเจนและยั่งยืน

ผลกระทบ

๑. ผลกระทบเชิงบวก ต่อประชาชนและสื่อมวลชนวิชาชีพ โดยประชาชนจะได้ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรสื่อ เกิดความเท่าเทียมทางการรับรู้และเข้าถึงข่าวสาร ส่วนสื่อมวลชนวิชาชีพนั้นจะได้รับความเชื่อถือจากสังคมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของสื่อ
๒. ผลกระทบเชิงลบ อาจเกิดต่อกลุ่มอำนาจและกลุ่มธุรกิจที่มุ่งประโยชน์ทางการค้า เพราะการปฏิรูปตามแผนนี้เป็นการรื้อปรับระบบกฎหมายให้สื่อเข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ปรับระบบกำกับกันเองของสื่อ ปรับหน้าที่สื่อให้เป็นโรงเรียนของสังคม รวมถึงเพิ่มระบบให้ประชาชนรับรู้และมีส่วน

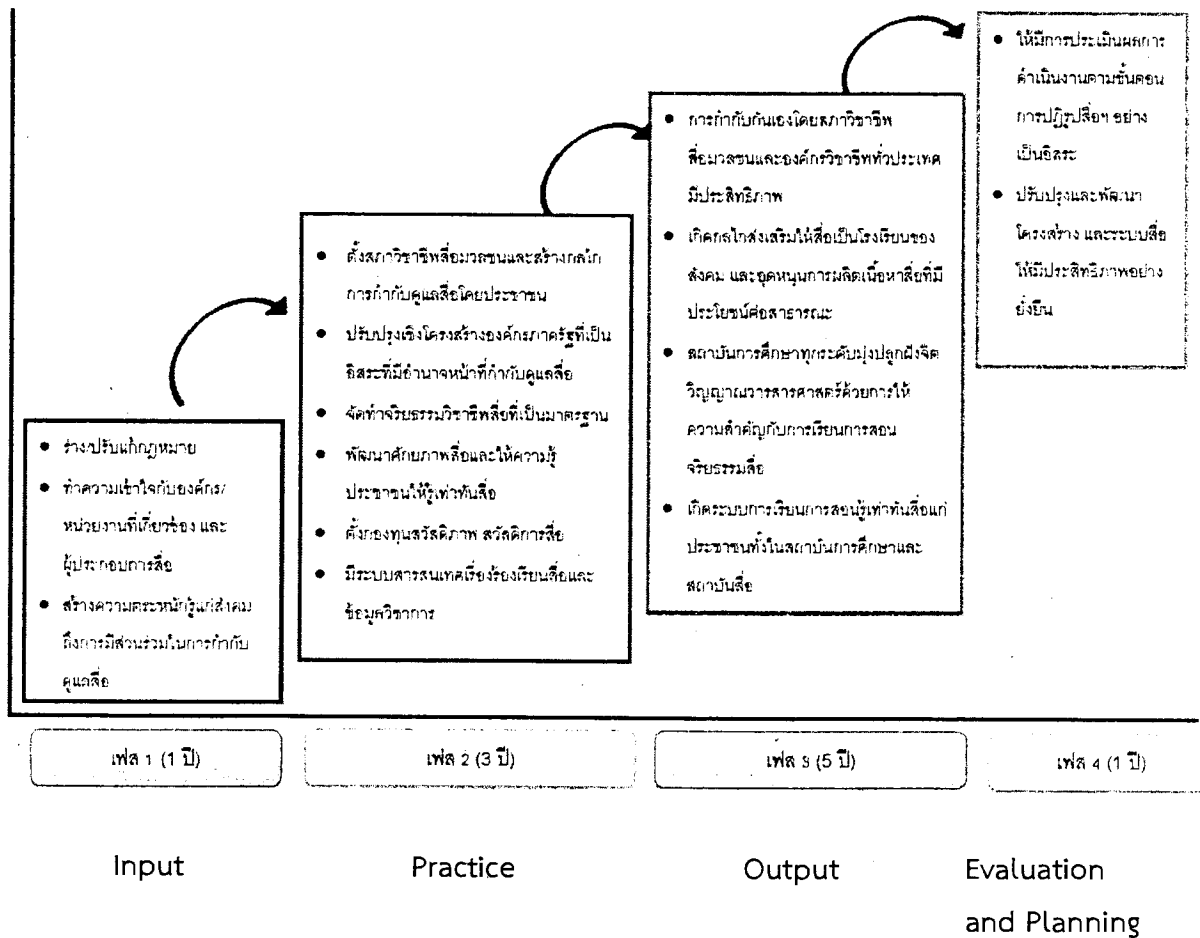
รายงานข้อเสนอการปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชน ระยะที่ ๒ แผนระดับปฏิบัติการ

ร่วมในการกำกับสื่อและสื่อสารอย่างรู้เท่าทัน ดังนั้น กลุ่มดังกล่าวต้องเสียประโยชน์ที่เคยได้ อย่างไรก็ตามภายใต้แผนปฏิรูปดังกล่าว คาดว่าจะส่งธุรกิจสื่อทำเดินไปได้ในระบบที่มีธรรมาภิบาลซึ่งจะเป็นการชดเชยผู้ได้รับผลกระทบเชิงลบจากการปฏิรูป

๗. ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์ในข้อ ๖

จากการดำเนินงานตามแผนการปฏิรูปดังปรากฏในภาพที่ 2 นั้น ตัวชี้วัดความสำเร็จของผลลัพธ์ ประกอบด้วย

ภาพที่ ๒ ขั้นตอนการปฏิบัติการตามกรอบวิสัยทัศน์การปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

ตัวชี้วัดความสำเร็จในระยะที่ ๑

มีกฎหมายด้านการคุ้มครองเสรีภาพและป้องกันการแทรกแซงสื่อ และการจัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและกลไกกำกับดูแลสื่อโดยประชาชน

ตัวชี้วัดความสำเร็จในระยะที่ ๒

๑. มีโครงการพัฒนาศักยภาพและจริยธรรมสื่อและการรู้เท่าทันสื่อที่มีประสิทธิผล
๒. มีประมวลจริยธรรมสื่อที่เป็นมาตรฐาน
๓. เผยแพร่รายงานผลการวิจัยเรื่องร้องเรียน/การแก้ไขเยียวยา
๔. องค์กรรัฐที่เป็นอิสระซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ ผ่านการประเมินตามค่ามาตรฐานที่กำหนด
๕. มีสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจสื่อ
๖. ประชาชนพึงพอใจต่อการกำกับสื่อแต่ละภาคส่วนในระดับสูง
๗. มีผลงานวิจัยชี้ชัดถึงสื่อที่เป็นอิสระไม่ถูกแทรกแซง
๘. ผู้ได้รับประโยชน์จากกองทุนสวัสดิภาพสวัสดิการสื่อมีความพึงพอใจในระดับดี

ตัวชี้วัดความสำเร็จในระยะที่ ๓

๑. มีเนื้อหา/รายการเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะมากขึ้น
๒. มีงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเสรีภาพและจริยธรรมสื่อมากขึ้น
๓. มีหลักสูตรจริยธรรมสื่อในทุกระดับการศึกษา
๔. มีรายการและบุคลากรสื่อผลิตสื่อสร้างสรรค์และสื่อสันติภาพเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ตัวชี้วัดความสำเร็จในระยะที่ ๔

มีการประเมินผลการดำเนินงานตามขั้นตอนนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม สื่อและประชาชน

๘. บทสรุป

แผนการปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชน โดยคณะกรรมการการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สภาปฏิรูปแห่งชาติ ดำเนินการตามยุทธศาสตร์สำคัญ ๓ ประการ โดยสรุปได้ดังนี้

๑) ประเด็นปฏิรูปเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบ : มุ่งเน้นให้มีโครงสร้างการคุ้มครองเสรีภาพและส่งเสริมจริยธรรมทั้งด้านกฎหมาย ด้านการศึกษา ด้านมาตรฐานวิชาชีพสื่อที่เน้นการมีพันธะสัญญาและจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่โดยมีเสรีภาพบนความรับผิดชอบ รวมถึง การมีระบบที่ส่งเสริมสื่อให้มีบทบาทเป็นสื่อสันติภาพ และเป็นโรงเรียนของสังคม

๒) ประเด็นปฏิรูปเพื่อป้องกันการแทรกแซงและครอบงำสื่อ: มุ่งเน้นการสร้างกลไกด้านกฎหมายที่เป็นหลักประกันป้องกันการแทรกแซงสื่อจากอำนาจรัฐและทุน ทั้งองค์กรสื่อภาครัฐและภาคเอกชน การส่งเสริมการจัดตั้งสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจสื่อ และส่งเสริมกลไกการเฝ้าระวังจากภาคประชาชน รวมถึง การคุ้มครองสวัสดิภาพและสวัสดิการผู้ปฏิบัติงานสื่ออย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตัวเองได้

๓) ประเด็นปฏิรูปเพื่อการกำกับดูแลสื่อที่มีประสิทธิภาพ: มุ่งเน้นการสร้างกลไกการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพทั้งภาควิชาชีพ ภาครัฐและภาคประชาชน โดยการจัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนและกำหนดให้องค์กรวิชาชีพต้องเป็นสมาชิก การจัดตั้งกลไกภาคประชาชนเพื่อมีส่วนร่วมกำกับดูแลและส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ และการปรับปรุงองค์กรกำกับดูแลภาครัฐในเชิงโครงสร้าง วิธีการทำงานและการใช้อำนาจเพื่อประโยชน์สาธารณะสูงสุด อีกทั้ง ยังมุ่งเน้นการสร้างกลไกประสานสัมพันธ์ระหว่าง ๓ ภาคส่วนในการเสริมหนุนเพื่อให้ได้การกำกับดูแลสื่อที่มีรับมือกับภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

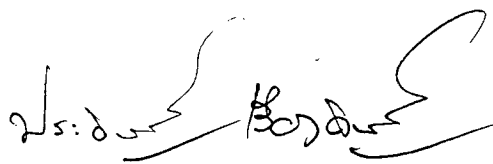
การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว จะทำให้เกิดระบบที่เอื้อให้สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่แสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อสนองตอบสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถ้วนและเท่าเทียม รวมถึงสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระเสรีและรับผิดชอบ ปราศจากการถูกแทรกแซงและรบกวนทั้งทางเนื้อหาและเทคโนโลยี ในขณะเดียวกัน ประชาชนก็สามารถรับสื่อและใช้สื่ออย่างรู้เท่าทันตลอดจนการมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อให้มีเสรีภาพควบคู่ความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย กล่าวได้ว่าการขับเคลื่อนกลไกภายในแผนปฏิรูปนี้ จะนำไปสู่การพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และเป็น “การปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชน” อย่างเป็นระบบ

คณะกรรมการกิจการจึงขอเสนอ วาระปฏิรูปที่ ๓๒ การกำกับดูแลสื่อ วาระปฏิรูปที่ ๓๓ สิทธิเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบต่อสังคม และวาระปฏิรูปที่ ๓๔ การป้องกันการแทรกแซงสื่อ เรื่อง แผนระดับปฏิบัติการ (Process and Operational Design) ต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติ เพื่อโปรดพิจารณา

๑) เห็นชอบรายงานของคณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ วาระปฏิรูปที่ ๓๒ การกำกับดูแลสื่อ วาระปฏิรูปที่ ๓๓ สิทธิเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบต่อสังคม และวาระปฏิรูปที่ ๓๔ การป้องกันการแทรกแซงสื่อ

๒) เห็นชอบในหลักการของร่างพระราชบัญญัติ คือ ร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรม และมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ.

๓) ส่งมอบรายงานการพิจารณาตามข้อ ๑ และร่างพระราชบัญญัติตามข้อ ๒ ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาดำเนินการต่อไป

(นายประดิษฐ์ เรืองดิษฐ์)

เลขาธิการคณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
สภาปฏิรูปแห่งชาติ

รายงานข้อเสนอการปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชน ระยะที่ ๒ แผนระดับปฏิบัติการ

รายการอ้างอิง

Price, Monroe E., Beate Rozumilowicz, and Stefaan G. Verhulst, Ed. Media Reform. London: Routledge, 2002

ภาคผนวก

เอกสารแนบที่ ๑

รายงาน

ของ

คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
สภาปฏิรูปแห่งชาติ

วาระปฏิรูปที่ ๓๒ การกำกับดูแลสื่อ

วาระปฏิรูปที่ ๓๓ สิทธิเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบ

วาระปฏิรูปที่ ๓๔ การป้องกันการแทรกแซงสื่อ

เรื่อง

ระยะที่ ๒ แผนระดับปฏิบัติการ (Process and Operational Design)

สำนักกรรมการ ๑
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ ๑ บทนำ	๑
ส่วนที่ ๒ ระบบและกลไกในระดับปฏิบัติการ	๒
๒.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การปฏิรูปด้านเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบ	๓
๒.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การปฏิรูปด้านการป้องกันการแทรกแซงและครอบงำสื่อ	๑๐
๒.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การปฏิรูปด้านการกำกับดูแลสื่อ	๑๕
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพของสื่อมวลชนกับความรับผิดชอบต่อสังคม	๑๕
ส่วนที่ ๓ วิธีและกระบวนการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ	๒๔
รายการอ้างอิง	๓๔
ภาคผนวก	๓๖
ภาคผนวก ก : สรุปสาระสำคัญการรับฟังความคิดเห็นโดยการสนทนากลุ่ม ครั้งที่ ๑	
: สรุปสาระสำคัญการรับฟังความคิดเห็นโดยการสนทนากลุ่ม ครั้งที่ ๒	
: สรุปสาระสำคัญการรับฟังความคิดเห็นโดยการสนทนากลุ่ม ครั้งที่ ๓	
ภาคผนวก ข : สรุปสาระสำคัญการรับฟังความคิดเห็นโดยให้เข้ารายงานต่อที่ประชุม	

รายงานข้อเสนอการปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชน

ระยะที่ ๒ แผนระดับปฏิบัติการ (Process and Operational Design)

เสนอโดย คณะกรรมการการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สภาปฏิรูปแห่งชาติ

ส่วนที่ ๑ บทนำ

คณะกรรมการการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศได้สังเคราะห์กรอบความคิดรวบยอด (conceptual design) ในการปฏิรูประบบการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยได้กำหนดให้มีกลไกขับเคลื่อนระบบการสื่อสารของประเทศให้เคลื่อนที่และก้าวหน้าไปตามพันธกิจทั้ง ๑๑ ประการในการปฏิรูปสื่อมวลชนและสารสนเทศ และมีลักษณะปรับตัวได้ตามภูมิทัศน์สื่อที่มีความเป็นพลวัต ทั้งในมิติการจัดการเทคโนโลยีและมิติการจัดสรรทรัพยากรสื่อและคลื่นความถี่

การขับเคลื่อนกลไกดังกล่าวมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนอย่างทั่วถ้วน และเท่าเทียม ตามหลักสากล ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารอย่างกว้างขวาง ถูกต้อง ครบถ้วน รอบด้าน สื่อมวลชนจึงมีหน้าที่แสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อสนองตอบสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนดังกล่าว อย่างเป็นอิสระเสรีและรับผิดชอบ ปราศจากการถูกแทรกแซงและรบกวนทั้งทางเนื้อหาและเทคโนโลยี และประชาชนสามารถรับสื่อและใช้สื่ออย่างรู้เท่าทัน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อให้มีเสรีภาพควบคู่ความรับผิดชอบต่อสังคม หรือที่เรียกว่าเป็น “การปฏิรูประบบการสื่อสารเพื่อประชาชน” อย่างเป็นระบบ โดยดำเนินการภายใต้ ๓ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ เสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบต่อ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การป้องกันการแทรกแซงและครอบงำสื่อ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การกำกับดูแลสื่อที่มีประสิทธิภาพ

จากนั้น คณะกรรมการฯ ได้ประชุมศึกษาและพิจารณาเกี่ยวกับระบบและกลไกในระดับปฏิบัติการ รวมถึงวิธีและกระบวนการในการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ อีกทั้ง คณะกรรมการฯ ยังได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย

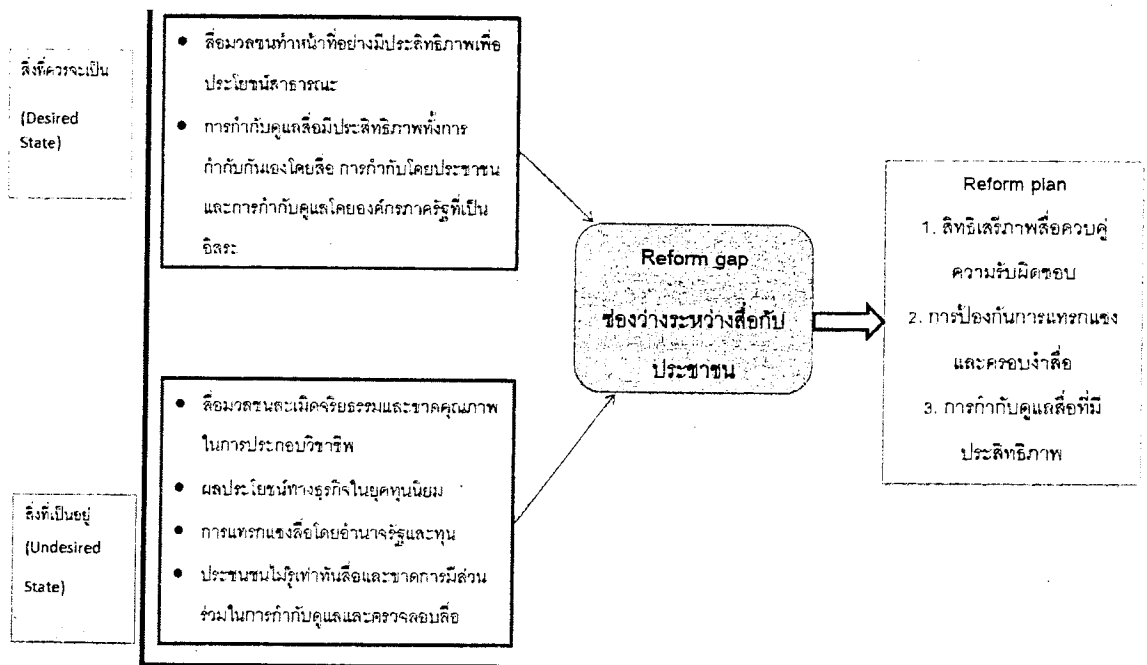
๑) การรับฟังความคิดเห็นโดยการสนทนากลุ่ม (focus group) จำนวน ๓ ครั้ง ได้แก่ การสัมมนา รับฟังความเห็นเรื่อง “การปฏิรูปสื่อ: เพื่อพัฒนากลไกกำกับดูแลด้านจริยธรรม การยกระดับมาตรฐาน และระบบสวัสดิการของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ” ณ จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ ๗ - ๘ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๘ การสัมมนาเรื่อง “แนวทางการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ณ จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ ๑๗ - ๑๘ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๘ และ การสัมมนารับฟังความคิดเห็นเรื่อง “การปฏิรูปสื่อ: เพื่อพัฒนากลไกกำกับดูแลด้านจริยธรรม การยกระดับมาตรฐาน และระบบสวัสดิการของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ” ณ จังหวัดสงขลา ระหว่างวันที่ ๒๘ - ๒๙ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๘ (ดูรายละเอียด ภาคผนวก ก)

๒) การรับฟังความคิดเห็นโดยให้เข้ารายงานต่อที่ประชุมประกอบการซักถาม ได้แก่ คณะทำงานสื่อเพื่อการปฏิรูปสื่อ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๘ ประกอบด้วย ประธานและรองประธานคณะทำงานสื่อเพื่อการปฏิรูป และผู้แทนจากสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย (ดูรายละเอียด ภาคผนวก ข)

ส่วนที่ ๒ ระบบและกลไกในระดับปฏิบัติการ

คณะกรรมการฯ ได้ศึกษาและพิจารณาพบว่าช่องว่างของการปฏิรูปสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Reform Gap) นั้นเป็นช่องว่างระหว่างสื่อกับประชาชนซึ่งอยู่ระหว่างสิ่งที่เป็นอยู่ (Undesired State) กับสิ่งที่ควรจะเป็น (Desired State) โดยสิ่งที่เป็นอยู่ปัจจุบันของสถานการณ์การสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ การที่สื่อมวลชนละเมิดจริยธรรมและขาดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ อิทธิพลของผลประโยชน์ทางธุรกิจในยุคทุนนิยมต่อการประกอบวิชาชีพ การถูกแทรกแซงโดยอำนาจรัฐและทุน รวมถึงประชาชนที่ไม่รู้เท่าทันสื่อและขาดการมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลและตรวจสอบสื่อ ดังนั้น การจะดำเนินการปฏิรูปเพื่อมุ่งเป้าไปสู่สิ่งที่ควรจะเป็น อันได้แก่ การที่สื่อมวลชนทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์สาธารณะ รวมถึง การกำกับดูแลสื่อที่มีประสิทธิภาพทั้งการกำกับตนเองโดยองค์กรสื่อ การกำกับโดยประชาชนและการกำกับดูแลโดยองค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมาย จึงนำไปสู่แผนการปฏิรูป (Reform plan) ในระดับปฏิบัติการของ ยุทธศาสตร์ ๓ ประการดังกล่าวข้างต้น ดังรายละเอียดปรากฏตามภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ เป้าหมายและแผนการปฏิรูปสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากแผนการปฏิรูป (reform plan) ๓ ยุทธศาสตร์นั้น แต่ละยุทธศาสตร์มีระบบและกลไกในระดับปฏิบัติการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างดังรายละเอียดต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การปฏิรูปด้านเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบ

การขับเคลื่อนภายใต้ยุทธศาสตร์เสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบมีระบบและกลไกที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ดังต่อไปนี้

๑.๑) ระบบและกลไกด้านกฎหมาย

สถานการณ์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้หลักประกันในการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและความเป็นอิสระของสื่อมวลชนทั้งในฉบับ พ.ศ.๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา ๔๖ ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่เป็นบทบัญญัติในการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อสารมวลชน อย่างไรก็ตามที่ผ่านมายังไม่ได้มีการร่างกฎหมายเพื่อเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญในมาตรา ๔๖ ดังกล่าว จึงยังทำให้เกิดปัญหาสื่อมวลชนขาดหลักประกันเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ทั้งกรณีสื่อมวลชนที่เป็นพนักงานของรัฐและสื่อมวลชนที่ทำงานในองค์กรเอกชน^๑ มาอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ กิจกรรมสื่อสารมวลชนของไทยยังพบปัญหาจากการกำกับดูแลกันเองภายใต้ความสมัครใจ และการละเมิดต่อมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพและปัญหาการบังคับใช้ให้เป็นไปตามมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพโดยองค์กรวิชาชีพ ซึ่งไม่มีอำนาจในการลงโทษ (Sanction) ผู้ประกอบวิชาชีพที่กระทำการขัดต่อมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพที่ร่วมกันกำหนดขึ้น เนื่องจากองค์กรเอกชนเหล่านี้มิใช่สภาวิชาชีพหรือคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพที่ได้รับอำนาจตามกฎหมาย^๒ การกำกับดูแลกันเองโดยองค์กรวิชาชีพจึงถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นเพียง “เสือกระดาษ” ไม่สามารถกำกับดูแลด้านจริยธรรมของสมาชิกได้อย่างแท้จริง”

หลักการและสาระสำคัญ

ประเทศในระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีหลักประกันเสรีภาพการแสดงออก และพื้นที่สาธารณะในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน อีกทั้งมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง รอบด้าน และเท่าเทียม เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วมและตัดสินใจทางการเมืองได้บนพื้นฐานของเหตุและผล โดยปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อเสรีภาพดังกล่าวของประชาชนก็คือ หลักประกันเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชนซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมประการหนึ่งในระบอบ

^๑ วนิดา แสงสารพันธ์ และคณะ, รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยเรื่องขอบเขตการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๕), หน้า ๖.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^๓ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, “การกำกับดูแลกันเองของสื่อมวลชนศึกษากรณี “สรวุฒ-ไร่ส้ม”, “วารสารอิศราปริทัศน์ ๒, ๔ (๒๕๕๖): หน้า ๑๒๓-๑๓๑.

ประชาธิปไตย” นอกจากหลักประกันเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชนในรัฐธรรมนูญแล้ว การตรากฎหมายขึ้นเป็นการเฉพาะเพื่อเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่มีสภาพบังคับในการป้องกันการแทรกแซงหรือคุกคามเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชน อีกทั้งการสร้างเครื่องมือทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมให้การกำกับดูแลกันเองของสื่อมวลชนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเป็นเรื่องจำเป็น อันจะเป็นประโยชน์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง โดยการออกกฎหมายเพื่อรับรองการจัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการกำกับดูแลด้านจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนภายใต้มาตรฐานเดียวกัน และเป็นหน่วยงานกลางประสานระหว่างองค์กรสื่อมวลชน ประชาชน และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวควรครอบคลุมถึงการวางกลไกการกำกับดูแลโดยประชาชน เพื่อตรวจสอบการทำงานที่ของสื่อมวลชนเพื่อเสริมหนุนให้การกำกับดูแลด้านจริยธรรมของสื่อมวลชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กล่าวโดยสรุปคือ กลไกกฎหมายที่สำคัญและจำเป็นในการปฏิรูปสื่อคือ กฎหมายที่ประกันเสรีภาพ ความเป็นอิสระและคุ้มครองสวัสดิภาพสวัสดิการของสื่อมวลชนควบคู่ไปกับความรับผิดชอบของสื่อมวลชนต่อสาธารณะทั้งด้านมาตรฐานและจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ ประกอบกับ การจัดให้มีกลไกการกำกับดูแลโดยประชาชนด้วย

ข้อเสนอ

ให้มีกฎหมายประกันเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบต่อสังคม โดยพิจารณาร่างกฎหมายหรือแก้กฎหมายที่จำเป็น อาทิ กฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารสาธารณะ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนเพื่อปกป้องเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชน ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ และคุ้มครองสวัสดิภาพสวัสดิการของสื่อมวลชน รวมถึง ให้มีการศึกษากฎหมายที่มีอยู่แล้วที่อาจจะมีผลกระทบต่อเสรีภาพของสื่อด้วย

ทั้งนี้ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนฯ ดังกล่าวมีโครงสร้างที่ครอบคลุมองค์ประกอบ ภาระหน้าที่ขององค์การวิชาชีพซึ่งเรียกว่าสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ตลอดจนการมีกลไกการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชน มีหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน และเปิดทางในแง่ความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกเช่น กสทช. สมาคมผู้บริโภค และสมาคมโฆษณา เป็นต้น รวมถึงการกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสังกัดเป็นสมาชิกองค์กรสื่อที่มีมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพที่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

ช่วงเวลาปฏิบัติการ ๑ ปี

ผู้รับผิดชอบ คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

Price, Monroe E., Beate Rozumilowicz, and Stefaan G. Verhulst, Ed. *Media Reform*. (London: Routledge, ๒๐๑๒).

๑.๒) ระบบและกลไกด้านมาตรฐานวิชาชีพ

สถานการณ์

สถานการณ์ด้านจริยธรรมสื่อในประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา พบว่า ปัญหาทางจริยธรรมที่ปรากฏในงานวิจัยด้านนิเทศศาสตร์ที่เกี่ยวกับจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน ตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ – ๒๕๔๖ ซึ่งพบบ่อยครั้ง ได้แก่ ปัญหาความไม่เป็นกลาง (impartiality) การนำเสนอเนื้อหาไม่ถูกต้อง การนำเสนอเนื้อหารุนแรง การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและการตัดสินผู้ตกเป็นข่าว และการรับอามิสสินจ้าง โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาทางจริยธรรม ประกอบด้วย บุคลากรสื่อ องค์กรธุรกิจ ข้อจำกัดและแนวปฏิบัติในการทำงาน ปัญหาของกลไกกำกับดูแล อำนาจภายนอก และความคลุมเครือของหลักการทางจริยธรรม^๕ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ พบว่าสื่อมวลชนมีปัญหาด้านจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น โดยการไม่ปฏิบัติตามหรือการละเมิดจริยธรรมของสื่อมวลชนมีสาเหตุมาจากการไม่มีเกณฑ์ด้านจริยธรรมที่ชัดเจน รวมถึง การขาดความใส่ใจด้านจริยธรรมอย่างจริงจังขององค์กรสื่อและผู้ปฏิบัติงาน^๖ นอกจากนี้ ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๕๗ สื่อมวลชนก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักว่าไม่สามารถทำหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างรอบด้านหรือให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ส่วนการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อก็ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริงตามหลักจริยธรรมของวิชาชีพ แต่กลับกลายเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งและเติมเชื้อไฟลงไป สถานการณ์ที่เปราะบาง^๗

หลักการและสาระสำคัญ

จริยธรรมและความรับผิดชอบของสื่อมวลชนนั้นมีคุณค่าต่อระบบการสื่อสารมวลชนในหลายมิติ ได้แก่ ๑) เป็นหลักประกันความประพฤติปฏิบัติของสื่อมวลชนให้ถูกต้องด้วยจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ๒) เป็นเกราะคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชน ๓) เป็นหลักที่เกื้อหนุนสภาพสังคมที่เป็นสุข ๔) เป็นหลักเกื้อหนุนสังคมที่อุดมปัญญา และ ๕) เป็นเสมือนโรงเรียนของสังคม ที่สื่อสามารถเป็นตัวอย่างแสดงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนให้แก่ผู้รับสารได้เรียนรู้และรับรู้ความจำเป็นของความรับผิดชอบต่อสังคม^๘

อย่างไรก็ดี การกำกับดูแลด้านจริยธรรมของสื่อมวลชนนั้น หากใช้การกำกับดูแลโดยรัฐถือว่า สุ่มเสี่ยงต่อการแทรกแซงเสรีภาพของสื่อมวลชน การกำกับดูแลตนเองของสื่อมวลชนจึงเป็นแนวทางการกำกับดูแลที่สำคัญที่จะประกันเสรีภาพของสื่อมวลชน ในขณะที่เดียวกันก็ได้ทำหน้าที่ของสื่ออันเป็นประโยชน์

^๕ ดวงกมล ชาติประเสริฐ, สถานการณ์ภาพการวิจัยด้านนิเทศศาสตร์ที่เกี่ยวกับจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๗)

^๖ ศิริวรรณ อนันต์โท, งานวิจัยเรื่อง จริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชน [ออนไลน์], ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗. แหล่งที่มา <https://drsiriwan.wordpress.com/๒๐๑๔/๑๒/๒๕/professional-media-ethics>

^๗ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, รายงานสถานการณ์สื่อประจำปี ๒๕๕๗ [ออนไลน์], ๑ มกราคม ๒๕๕๘. แหล่งที่มา www.tja.or.th

^๘ สุภิญญา สุดบรรทัด, ๒๕๔๙ อ้างถึงใน บุปผา เมฆศรีทองคำ และขจรจิต บุณนาค, ๒๕๕๕. หน้า ๑๙.

ต่อสาธารณะและรับผิดชอบต่อสังคมหากการกำกับดูแลตนเองของสื่อเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ มาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพ (code of ethics) และแนวปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพ (code of conducts) ก็เป็นองค์ประกอบสำคัญของการกำกับดูแลตนเองของสื่อมวลชน ซึ่งต้องมีมาตรฐานและมีการทบทวนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมถึง จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนจะต้องเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพด้วย

เนื่องจากพัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่หลอมรวม ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพ สื่อมวลชนต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและต้องมีทักษะหลากหลายในการใช้สื่อใหม่ในทุกกระบวนการผลิตและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณะ อย่างไรก็ตาม การนำเสนอที่รวดเร็วตามเทคโนโลยีกลับ ทำให้บางครั้งเกิดความผิดพลาด ความไม่ครบถ้วนของข้อมูลข่าวสาร อีกทั้ง การนำเสนอก็จะส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างมากขึ้น ดังนั้น การทำงานของผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนในปัจจุบันจึงยิ่งจำเป็นต้องมีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสาธารณะด้วย นอกจากนี้ จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตได้เอื้ออำนวยให้ประชาชนสามารถทำหน้าที่เป็นนักข่าวมือสมัครเล่นทำหน้าที่รายงานข้อเท็จจริงที่ได้ประสบพบเห็นต่อสาธารณะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ได้ การปลูกฝังจิตวิญญาณวารสารศาสตร์แก่ประชาชนเพื่อให้เป็นพลเมืองที่สื่อสารได้อย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมเช่นกัน

ข้อเสนอ

๑) กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมีพันธะสัญญาต่อบอร์ดสื่อ/องค์กรวิชาชีพสื่อด้วยจริยธรรมวิชาชีพโดยต้องมีสังกัดที่ระบุโดยใบรับรองหรือบัตรประจำตัว และมีพันธะสัญญาในการปฏิบัติตนตามประมวลจรรยาบรรณที่เป็นมาตรฐานขององค์กรโดยมีองค์กรที่ตนสังกัดเป็นผู้กำกับดูแล

๒) สถาบันการศึกษาทุกระดับต้องปลูกฝังจิตวิญญาณวารสารศาสตร์ด้วยความสำคัญกับการเรียนการสอนจริยธรรมสื่อ โดยเฉพาะในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ทุกสถาบันการศึกษาต้องบรรจุวิชาจริยธรรมสื่อเป็นวิชาหลักที่ไม่ได้แทรกอยู่กับวิชาอื่น มีการจัดเตรียมตำราและบทเรียนที่เหมาะสม และมีการเปิดอบรมผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและฝึกฝนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมก่อนจะเข้าสู่การทำงานในวิชาชีพสื่อ

๓) จัดให้มีกลไกส่งเสริมงานวิจัยทางด้านเสรีภาพและจริยธรรมสื่อ โดยมีทุนวิจัย ทุนเขียนตำรา ทุนฝึกอบรม ตลอดจนการมอบรางวัลวิทยานิพนธ์ดีเด่นทางด้านนี้

ช่วงเวลาปฏิบัติการ ๔ - ๕ ปี

ผู้รับผิดชอบ ๑) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ๒) องค์กร/สมาคมวิชาชีพสื่อมวลชนทุกแขนง ๓) สมาคมผู้ประกอบการสื่อ ๔) กระทรวงศึกษาธิการ ๕) สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา

๑.๓) ระบบและกลไกด้านภารกิจเพื่อประชาชน

สถานการณ์

ในยุคปัจจุบันที่มีปริมาณของสื่อเพิ่มขึ้นอย่างมากทั้งจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ทำให้มีสื่อหลายประเภทเกิดขึ้นโดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่ถึงแม้จะยังไม่เป็นสื่อกระแสหลักแต่ได้รับความนิยมมากขึ้นและมีบทบาทอย่างมากต่อการบริโภคสื่อของประชาชน รวมถึง การเปลี่ยนผ่านระบบการรับส่งสัญญาณวิทยุโทรทัศน์เป็นระบบดิจิทัล ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์อุตสาหกรรมสื่อมวลชนของไทย

อย่างไรก็ตาม ปริมาณสื่อที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดกลับไม่ได้ตอบโจทย์ประชาชนด้านคุณภาพของสื่อในการนำเสนอเนื้อหาสาระอันจะเป็นประโยชน์และจรรโลงสังคม อีกทั้ง สื่อยังเผชิญกับการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงขึ้น ต้นทุนและสภาพคล่องทางการเงิน การกระจายฐานผู้ชมผู้ฟังในการแข่งขันด้านความนิยม (rating) ที่เป็นหัวใจสำคัญเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งทางการตลาด

นอกจากนี้ สื่อยังประสบปัญหาด้านการขาดแคลนและการพัฒนาบุคลากร ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ เหล่านี้ล้วนส่งผลให้สื่อปัจจุบันไม่ได้ดำรงอยู่เพื่อตอบสนองประโยชน์สาธารณะ หากแต่ต้องแข่งขันเพื่อความนิยม ผลประโยชน์และความอยู่รอด

หลักการและสาระสำคัญ

บทบาทและหน้าที่อันเป็นพันธกิจหลักของสื่อคือมุ่งเป็นองคาพยพในการพัฒนาสังคม เป็นศูนย์บูรณาการองค์ความรู้และการถ่ายทอดสู่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและ ตอบสนองประโยชน์สาธารณะ (public interest) ในยุคโลกาภิวัตน์สื่อกลายเป็นส่วนสำคัญในชีวิตประจำวันและมีบทบาทอย่างยิ่งในการพัฒนาและจรรโลงสังคม สื่อจึงต้องนำเสนอเพื่อสาธารณะ (to serve) โดยคำนึงถึงประโยชน์ประชาชนทุกกลุ่มเป็นที่ตั้งมากกว่าผลกำไรทางพาณิชย์ (to sell) โดยสื่อมวลชนควรตระหนักถึงผลกระทบและส่วนได้ส่วนเสียที่จะตามมาจากการนำเสนอเป็นสำคัญ

ทั้งนี้หากสื่อได้ปลูกฝังจิตสาธารณะที่จะร่วมจรรโลงและสร้างสรรค์สังคมแล้ว การบูรณาการองค์ความรู้และข้อมูลในหลากหลายแขนงจะได้รับการคัดกรองอย่างระมัดระวังก่อนนำเสนอสู่สาธารณชนและการนำเสนอจะมุ่งเน้นและสะท้อนความหลากหลายของทั้งแหล่งที่มาของข้อมูล (source) เนื้อหา (content) รูปแบบสื่อ (medium) และกลุ่มผู้รับสาร (audience)

เนื่องจาก สื่อมวลชนทั้งสื่อสาธารณะ สื่อชุมชน หรือแม้แต่วิทยุที่ประกอบกิจการเชิงพาณิชย์ต่างก็มีพันธกิจต่อสังคมทั้งสิ้น การดำรงอยู่ของสื่อมวลชนก็เพื่อตอบสนองประโยชน์สาธารณะ (public interest) ซึ่งลักษณะของเนื้อหาที่สะท้อนประโยชน์สาธารณะประการหนึ่งคือ เนื้อหาควรมีความหลากหลาย (diversity) และมีคุณภาพในมิติของการพัฒนาซึ่งสอดคล้องกับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการให้ความสนใจแก่กลุ่มคนด้อยโอกาส การนำเสนอเนื้อหาที่คำนึงถึงความเหมาะสม ศีลธรรมและรสนิยมอันนี้ รวมถึง การมีบทบาททางการศึกษา เป็นต้น

ข้อเสนอ

๑) ต้องมีการวางระบบและกลไกที่เข้มแข็งและยั่งยืนด้านการเสริมบทบาทหน้าที่ของสื่อให้เป็นสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มีบทบาทการเป็นโรงเรียนของสังคมต้องมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพสื่อให้สามารถทำหน้าที่ให้ความรู้แก่ประชาชนได้

๒) ต้องมีระบบส่งเสริมและอุดหนุนการผลิตเนื้อหาสื่อที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ โดยด้านข่าวนั้นให้เน้นการวิเคราะห์เจาะลึก และการให้ความหมายปรากฏการณ์ต่าง ๆ รวมถึง การให้ข้อมูลอย่างรวดเร็วในเรื่องภัยพิบัติ โรคระบาด ฯลฯ แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ

๓) ต้องมีการจัดสรรช่วงเวลาในสื่อแต่ละประเภทให้เสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์และส่งเสริมทัศนคติที่ดี โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนด้วย

๔) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมายในการกำกับดูแลสื่อจะต้องส่งเสริมเนื้อหาประเภทนี้ ทั้งในแง่งบประมาณ และการเปิดพื้นที่สาธารณะเท่าที่กฎหมายกำหนด

๕) ควรมีกลไกส่งเสริมสื่อด้วยการให้รางวัล เช่น การให้รางวัลสื่อสันติภาพ สื่อสร้างสรรค์ และโฆษณาที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ รางวัลบุคลากรสื่อที่ปฏิบัติหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ และมีจริยธรรม รวมถึงสื่อมวลชนที่ประชาชนไว้วางใจมากที่สุด

ช่วงเวลาปฏิบัติการ ๔ - ๙ ปี

ผู้รับผิดชอบ ๑) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและกลไกกำกับดูแลสื่อโดยประชาชน ๒) องค์กร/เครือข่ายผู้บริโภคสื่อ ๓) องค์กรสื่อทุกแขนง ๔) หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรมสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ๕) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมายเพื่อกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ

๑.๔) ระบบกลไกด้านเสริมจิตสำนึก

สถานการณ์

การนำเสนอของสื่อในช่วงเปลี่ยนผ่านทางการเมืองของไทยในทศวรรษที่ผ่านมาถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงบทบาทและจริยธรรมที่มีการแบ่งแยกทางความคิด อันนำไปสู่ความแตกแยกระหว่างประชาชนคนไทยโดยสื่อส่วนหนึ่งเสนอข้อมูลอย่างเลือกด้าน มืดมืด (Bias) หรือนำเสนอข้อมูลที่บิดเบือนให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญ จนนำไปสู่การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชังหรือประทุษวาจา (Hate Speech) โดยเฉพาะในสื่อออนไลน์ซึ่งช่วยให้เกิดความเกลียดชัง นำไปสู่การหมิ่นประมาท (Defamation) และช่วยทำให้เกิดความรุนแรง อย่างไรก็ตาม การกำกับดูแลการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชังหรือประทุษวาจา ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันในสังคมไทยถึงความเหมาะสมของการควบคุมเสรีภาพในการแสดงออก (Freedom of Speech) ที่ไม่ควรละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

หลักการและสาระสำคัญ

การกำกับดูแลด้านจริยธรรมในการนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนโดยเฉพาะในยุคที่ทุกคนเป็นสื่อได้นั้น มาตรการที่ไม่ใช่การกำกับดูแล (Non-Regulatory Tools) มีบทบาทอย่างยิ่ง โดยเครื่องมือที่สำคัญคือ การเรียนสื่อมวลชนศึกษา (Media Education) และการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ซึ่งในส่วนของผู้ใช้สื่อจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกให้สามารถแยกแยะทั้งด้านข้อมูล เนื้อหา

เทคนิค ธุรกิจ การเป็นผู้บริโภคและผู้ผลิตสื่อที่มีคุณภาพ มีอิสระในความคิด เป็นผู้รู้จักสังเกตและตั้งคำถามมากขึ้น กล่าววิจารณ์ มีวิจารณ์ญาณไม่หลงเชื่อหรือคล้อยตามอย่างง่ายดาย

ทั้งนี้ การรู้เท่าทันสื่อเป็นกระบวนการที่เริ่มจาก

๑. การเข้าใจ (Understanding) อิทธิพลของสื่อและพิจารณาว่าจะควรเชื่อถือข้อมูลของสื่อได้มากน้อยเพียงใด

๒. การเข้าถึงสื่อ (Access) ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงสื่อได้ไม่เท่ากัน ผู้ที่สามารถเข้าถึงสื่อได้มากกว่าย่อมได้เปรียบ ดังนั้น ผู้รับสารควรเลือกรับสื่อหลากหลายประเภทเพื่อเปรียบเทียบและไม่หลงเชื่อสื่อใดสื่อหนึ่งเพียงอย่างเดียว

๓. ความสามารถในการวิเคราะห์ (Analyze) และตั้งคำถาม เช่น แยกแยะถึงการเลือกประเด็น (Topic) วิธีการนำเสนอ และจุดดึงดูดความสนใจ (Hook) เป็นต้น

๔. วิพากษ์วิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา (Evaluate) เช่น ความเท่าเทียมของเนื้อหา แหล่งที่มา วิธีการนำเสนอ เป็นต้น

๕. ตระหนักและเลือกรับสื่อ (Respond Actively) เข้าใจว่าสิ่งที่ถูกนำเสนอในสื่อไม่ได้เป็นความจริงทั้งหมด และเลือกรับและใช้สื่ออย่างมีสติและสร้างสรรค์

การรู้เท่าทันสื่อจึงมีบทบาทอย่างสูงในการพัฒนาคุณภาพประชาชนเพื่ออนาคตที่ดีของประเทศ การเรียนรู้เพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของสื่อและการเลือกใช้สื่ออย่างรอบคอบและมีประสิทธิภาพจะสามารถสร้างความปรองดอง สมานฉันท์เพื่อสังคมไทยที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอ

๑) ให้มีกลไกที่พัฒนาศักยภาพและส่งเสริมจิตสำนึกเสรีภาพบนความรับผิดชอบแก่บุคลากรในวิชาชีพสื่อทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

๒) จัดให้มีระบบการเรียนการสอนรู้เท่าทันสื่อแก่ประชาชนทั้งในสถาบันการศึกษาและสถาบันสื่อ

๓) ให้มีระบบการศึกษาที่ปลูกฝังคุณธรรมประชาธิปไตย การรักในเสรีภาพ การคิดและการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ การยอมรับฟังความเห็นที่แตกต่าง และจิตสำนึกสาธารณะปลูกฝังทักษะในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและมีจริยธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ จะต้องประสานกับกระทรวงศึกษาธิการในการจัดให้มีระบบการศึกษาทั้งในและนอกโรงเรียนที่จะสร้างวิถีคิดอย่างใหม่ เสริมสร้างทักษะใหม่ (New Mindset & New Skillset) ที่จะพัฒนาสังคมไทยไปสู่สังคมที่ให้ความสำคัญกับมนุษยภาพที่เต็มไปด้วยเมตตริจิตและมิตรภาพต่อกัน (Humanized Society Caring & Sharing)

ช่วงเวลาปฏิบัติการ ๔ - ๙ ปี

ผู้รับผิดชอบ ๑) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และกลไกการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชน ๒) องค์กร/เครือข่ายผู้บริโภคสื่อ ๓) สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจสื่อ ๔) กระทรวงศึกษาธิการ ๕) กระทรวงวัฒนธรรม ๖) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การปฏิรูปด้านการป้องกันการแทรกแซงและครอบงำสื่อ

๒.๑) ระบบและกลไกหลักประกันการแทรกแซงและครอบงำจากอำนาจรัฐ

สถานการณ์

จากผลการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) พบว่า ช่องทางของรัฐในการแทรกแซงสื่อมี ๓ ช่องทาง ได้แก่ ๑. เป็นเจ้าของสื่อเองโดยตรงอย่างกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ ทำให้การครอบงำสื่อของรัฐเป็นไปค่อนข้างง่าย ๒. เป็นผู้ให้สัมปทานสื่อในช่องโทรทัศน์และวิทยุ แต่ปัจจุบันมีการประมูลโทรทัศน์ ส่งผลให้อำนาจของรัฐในการครอบงำสื่อลดน้อยลง ๓. ซื้อสื่อ โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็นสื่อที่น่าหวงที่สุดที่จะถูกครอบงำโดยรัฐ เพราะเป็นธุรกิจเสรีมีการแข่งขันสูงและอาจถูกซื้อได้มากกว่าสื่ออื่นๆ ทั้งนี้ จากการสำรวจ ผลประกอบการระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๖ ของบริษัทหนังสือพิมพ์รายวันที่มีผู้อ่านมากที่สุด ๕ ฉบับแรก โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) พบว่าหนังสือพิมพ์มีการพึ่งพางบจากรัฐประมาณ ร้อยละ ๑๒ ของรายได้จากการขายพื้นที่โฆษณาโดยรวม ปรากฏในลักษณะ การโฆษณาที่เน้นนักการเมือง ข้าราชการและหากพิจารณาการใช้บงของภาครัฐแล้วพบว่ารัฐใช้เงินประมาณ ๘ พันล้านบาทในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ^{๑๑} ทั้งนี้ อาจเป็นการเปิดโอกาสให้อำนาจการเมืองเข้าไปมีอิทธิพลในการทำหน้าที่หลักของสื่อได้

หลักการและสาระสำคัญ

เสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของระบบประชาธิปไตย ถ้าสื่อมวลชนถูกครอบงำและรบกวนโดยอำนาจรัฐ สื่อมวลชนก็จะกลายเป็นกระบอกเสียงในการโฆษณาชวนเชื่อของผู้มีอำนาจรัฐ ประชาชนก็จะรับรู้ได้เฉพาะในเรื่องที่ผู้มีอำนาจต้องการให้ประชาชนรับรู้และรู้เท่าทันและในแบบที่ผู้มีอำนาจอยากให้รู้ การปิดปากสื่อมวลชนจึงเป็นการปิดหูปิดตาประชาชน และหากรัฐครอบงำสื่อได้ก็ย่อมสามารถชักจูงประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีการศึกษาน้อยไปในทางที่ผู้มีอำนาจรัฐต้องการได้

ข้อเสนอ

จัดให้มีกฎหมายประกันเสรีภาพสื่อบนความรับผิดชอบ คุ้มครองความเป็นอิสระขององค์กรสื่อ ภาครัฐรวมถึงการพิจารณาร่างกฎหมายหรือแก้กฎหมายที่จำเป็น อาทิ การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อภาครัฐ กฎหมายเกี่ยวกับการโฆษณาประชาสัมพันธ์ภาครัฐ

ช่วงเวลาปฏิบัติการ ๑ ปี

ผู้รับผิดชอบ คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

^๑สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ), ทีดีอาร์ไอหนุนกฎหมายควบคุมโฆษณาภาครัฐ ลดคอร์รัปชัน [ออนไลน์]. ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘. แหล่งที่มา <http://tdri.or.th/tdri-insight/government-pr-law>

^{๑๑}เดือนเด่น นิคมบริรักษ์และธิปไตย แสละวงศ์, การซื้อสื่อของภาครัฐ [ออนไลน์], ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘. แหล่งที่มา <http://tdri.or.th/research/government-advertise>

๒.๒) ระบบและกลไกหลักประกันการแทรกแซงและครอบงำจากอำนาจทุน

สถานการณ์

สังคมข้อมูลข่าวสารภายใต้สังคมประชาธิปไตยที่รัฐกำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐในการบริหารประเทศเป็นระบบเศรษฐกิจทุนนิยม สื่อมวลชนยังมีความสำคัญในการเป็นปากเสียง เพื่อรักษาผลประโยชน์ให้กับประชาชน เปรียบเสมือนสุนัขเฝ้าบ้าน (Watch Dog) แต่ในอีกด้านหนึ่งสื่อมวลชนก็กลายเป็นสินค้าที่มีการซื้อขายเหมือนกับสินค้าอื่นทั่วไป อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเข้ามาของระบบทุน ซึ่งลักษณะเช่นนี้ทำให้สื่อถูกครอบงำจากทุนมากขึ้น ทำให้เกิดการแทรกแซงกองบรรณาธิการโดยเจ้าของทุนกิจการสื่อ และยิ่งมีการผนวกอำนาจการเมืองเข้ากับอำนาจทุนทำให้สื่อมวลชนไทยถูกแทรกแซงในลักษณะที่แนบเนียนมากขึ้น^{๑๑}

หลักการและสาระสำคัญ

การป้องกันการแทรกแซงและครอบงำสื่อจากอำนาจทุนนั้นก็เพื่อเป็นหลักประกันให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพและความเป็นกลาง (impartiality) ในการนำเสนอข่าวสารสู่สาธารณะ และมีความเป็นอิสระในกองบรรณาธิการ (Editorial independence) หากเกิดการผูกขาดควรวรรณในกิจการด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ อันอาจนำไปสู่การครอบงำ การแทรกแซงและรบกวนการทำงานของสื่อให้มีเนื้อหาที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มของตัวเอง ทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ย่อมไม่ส่งผลดีแก่สังคมและกระทบต่อสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน

ข้อเสนอ

๑) จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการสร้างกลไกเพื่อป้องกันและจำกัดไม่ให้เกิดการผูกขาด ครอบงำ แทรกแซงและรบกวนสื่อ ที่จะเป็นการครอบงำหรือกระทบต่อสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน

๒) จัดให้มีกลไกส่งเสริมการจัดตั้งสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจสื่อเพื่อให้ผู้ประกอบการหรือเจ้าของทุนสื่อได้แสดงความรับผิดชอบในการดำเนินธุรกิจสื่อมวลชนโดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะตามหลักธรรมาภิบาลที่เป็นมาตรฐานของตนเองและสอดคล้องกับหลักการของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ รวมถึง ประกาศหลักประกันความเป็นอิสระของกองบรรณาธิการแก่สาธารณชน ตลอดจนแนวทางการพัฒนาบุคลากร และการคุ้มครองด้านสวัสดิการที่เหมาะสม

๓) จัดให้มีกลไกที่เหมาะสมในการคุ้มครองความเป็นอิสระของกองบรรณาธิการผ่านคณะกรรมการจรรยาบรรณสื่อที่ต้องคุ้มครองให้สื่อมีเสรีภาพในการทำงานและไม่ถูกแทรกแซงและครอบงำจากภายนอก

ช่วงเวลาปฏิบัติการ ๑ - ๔ ปี

^{๑๑} กลุ่มงานบริการวิชาการ ๓ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ปฏิรูปสื่อ: เสรีภาพของสื่อมวลชน, (ม.ป.ป), หน้า ๑.

ผู้รับผิดชอบ ๑) คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
๒) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและกลไกการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชน ๓) สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจสื่อ
๔) องค์การภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและ
สารสนเทศ

๒.๓) ระบบและกลไกการดูแลสื่อด้านสวัสดิภาพและสวัสดิการ

สถานการณ์

การคุ้มครองสวัสดิภาพและสวัสดิการของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนมีความสำคัญที่นำไปสู่ระบบสื่อที่เข้มแข็งและพึ่งพาตัวเองได้ เป็นการลดปัจจัยเสี่ยงที่จะถูกแทรกแซงและครอบงำโดยอำนาจรัฐและทุน อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนของไทยยังไม่ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพและสวัสดิการเท่าที่ควร โดยเฉพาะ บุคลากรวิชาชีพสื่อมวลชนที่ทำงานเบื้องหลัง คนที่ทำงานอยู่ในพื้นที่อันตราย เช่น เหตุการณ์จลาจล หรือเหตุการณ์ ๓จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนองค์กรวิชาชีพในกิจการกระจายเสียง โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ยังมีบทบาทน้อยในด้านการให้ความคุ้มครองแก่สมาชิกในเรื่องของสวัสดิภาพและสวัสดิการ^{๑๒} นอกจากนี้ ปัจจุบันนักข่าวหลายคนเริ่มต้องปฏิบัติงานหลายด้าน (Multi - tasks) ผ่านสื่อหลากหลายประเภท สวัสดิการและผลตอบแทนก็ควรได้รับการพิจารณาอย่างสมเหตุสมผลควบคู่ไปด้วย^{๑๓} ดังนั้น การปรับปรุงให้มีการคุ้มครองสวัสดิภาพและสวัสดิการของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนที่เพียงพอจะเป็นหลักประกันให้สื่อเข้มแข็งและพึ่งพาตัวเองได้

หลักการและสาระสำคัญ

การข่มขู่ คุกคามหรือการกระทำความรุนแรงต่อผู้ปฏิบัติวิชาชีพสื่อมวลชน รวมถึง ผู้สื่อข่าวพลเมืองเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการวัดระดับเสรีภาพสื่อมวลชนขององค์กรระหว่างประเทศ อาทิ มูลนิธิฟรีดอมเฮาส์ (Freedom House) องค์กรนักข่าวไร้พรมแดน (Reporters without borders) ดังนั้น มาตรการในการคุ้มครอง สวัสดิภาพแก่บุคลากรสื่อในปัจจุบันเป็นวาระสำคัญที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคลากรสื่อให้ได้รับการปกป้องไม่ให้ถูกข่มขู่ คุกคาม ทั้งต่อร่างกายและจิตใจ เพื่อให้มีแรงจูงใจให้แก่ นักข่าวในการนำเสนอข่าวเชิงลึก วิเคราะห์วิจารณ์ และสะท้อนความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ในสังคม รวมถึงยังเป็นการยกระดับเสรีภาพสื่อมวลชนของไทยอีกด้วย นอกจากนี้ การจัดตั้งกองทุนเพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ รวมถึงการจัดสรรสวัสดิการแก่สมาชิกอย่างเหมาะสม อาทิ การให้สวัสดิการรักษายาบาล ประกันชีวิต คลอดบุตร ทุนการศึกษาบุตร สวัสดิการมรณกรรม และดูแลนักข่าวอาวุโส ก็เป็นกิจกรรมสำคัญในการให้หลักประกันในการดำเนินชีวิตและลดปัจจัยเสี่ยงที่จะถูกแทรกแซงและครอบงำโดยอำนาจรัฐและทุน อย่างไรก็ตาม แนวคิดในการคุ้มครองสวัสดิภาพและสวัสดิการแก่บุคลากรสื่อ นั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการทำหน้าของสื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะสูงสุด มิใช่เพื่อการสถาปนาให้สื่อมวลชนเป็นชนชั้นพิเศษแต่อย่างใด

^{๑๒} พิรงรอง รามสูต และยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, รายงานผลการวิจัย บทบาทขององค์กร/สมาคมวิชาชีพสื่อและมุมมอง/ความคิดเห็นต่อการปฏิรูปสื่อ, หน้า ๖๔.

^{๑๓} แผนยุทธศาสตร์ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๖ [ออนไลน์] ที่มา www.tja.or.th

ข้อเสนอ

๑) จัดให้มีระบบอุดหนุนสวัสดิภาพและสวัสดิการแก่บุคลากรสื่อ โดยเฉพาะในการสื่อข่าวและรายงานข่าวในพื้นที่เสี่ยงอันตราย โดยให้มีกองทุนจัดสรรเพื่อการนี้โดยเฉพาะ ในด้านสวัสดิภาพต้องจัดระบบการร้องเรียนที่เอื้ออำนวยให้สื่อที่ถูกคุกคามเพราะเหตุของการปฏิบัติหน้าที่สามารถร้องเรียนต่อองค์กรวิชาชีพที่ตนสังกัดหรือต่อสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเพื่อเป็นการดูแลอย่างเหมาะสมต่อไป ส่วนด้านการอุดหนุนสวัสดิการนั้น ต้องไม่เป็นการเอื้อให้เกิดการแทรกแซงเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อ

๒) จัดให้มีกองทุนพัฒนากิจการสื่อสารสาธารณะเพื่อชุมชน เพื่อช่วยให้สื่อขนาดเล็กอยู่รอดได้ และผลิตเนื้อหาที่มีคุณภาพ ปลอดภัยและสร้างสรรค์ โดยหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับกิจการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศมีหน้าที่ให้การสนับสนุนทุน รวมถึงมีการระดมทุนจากภาคเอกชน สื่อมวลชนประชาชน โดยระบุเกณฑ์ในการสนับสนุนทุนด้วยการที่สื่อมีข้อกำหนดทางจริยธรรม

ช่วงเวลาปฏิบัติการ ๔ ปี

ผู้รับผิดชอบ ๑) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ๒) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมายเพื่อกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ ๓) สมาคมผู้ประกอบการกิจสื่อ ๔) องค์กรวิชาชีพสื่อ

๒.๔) ระบบและกลไกด้านการเฝ้าระวังจากภาคประชาชน

สถานการณ์

สภาพของสื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้สภาพแวดล้อมทางการสื่อสารของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไป รวมถึง ประชาชนผู้รับสารซึ่งไม่เพียงจะรับเนื้อหาข่าวสารเท่านั้น หากยังเป็นผู้ผลิตเนื้อหาข่าวสารได้เองด้วย ทำให้ลักษณะของการกำกับดูแลสื่อต้องมีการปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นอกเหนือจากกลไกการกำกับดูแลตามกฎหมายจากองค์กรภาครัฐ การกำกับดูแลตนเองของสื่อแล้ว กลไกการตรวจสอบสื่อโดยภาคผู้ใช้สื่อก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดการปฏิรูประบบสื่อสารมวลชนขึ้นได้ ในช่วงที่ผ่านมา กลไกการตรวจสอบสื่อโดยภาคผู้ใช้สื่อของประเทศไทยนั้น ประชาชนยังไม่สามารถมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนทำให้เกิดปัญหาห้วงระหว่างสื่อกับประชาชน รวมถึง การไม่ตื่นตัวในการเฝ้าระวังสื่อของประชาชนด้วย

หลักการและสาระสำคัญ

การตรวจสอบสื่อโดยผู้ใช้สื่อโดยภาพรวมมีสามลักษณะ ได้แก่ การตรวจสอบเชิงรับตามประเด็นหรือสถานการณ์ที่อยู่ในความสนใจของกลุ่มผู้ใช้สื่อนั้น ๆ การตรวจสอบอย่างประจำและต่อเนื่องโดยกลุ่มองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบสื่อโดยเฉพาะ และ การตรวจสอบผ่านการให้ความรู้เรื่องสื่อแก่ประชาชนและพัฒนาความสามารถของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากสื่อ

การตรวจสอบสื่อโดยประชาชนโดยเฉพาะการเฝ้าระวังการแทรกแซงสื่อจากอำนาจรัฐและทุนจะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้สามารถจัดการหรือป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นและกระทบต่อสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในทันทีและมีประสิทธิผล

ข้อเสนอ

สร้างกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนโดยส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อเฝ้าระวัง (Media Watch) การถูกครอบงำหรือแทรกแซงสื่อโดยอำนาจจากภายนอก และรายงานต่อกลไกรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสื่อมวลชนที่มีทั้งในระดับองค์กรสื่อ องค์กรวิชาชีพสื่อและสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติด้วย

ช่วงเวลาปฏิบัติการ ๔ ปี

ผู้รับผิดชอบ ๑) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ๒) องค์กร/เครือข่ายภาคประชาชน ๓) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ ๔) สมาคมผู้ประกอบการกิจสื่อ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การปฏิรูปด้านการกำกับดูแลสื่อ

ยุทธศาสตร์การกำกับดูแลสื่อที่มีประสิทธิภาพมีระบบและกลไกที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ดังต่อไปนี้

๓.๑) ระบบและกลไกด้านกฎหมายและวิชาการ

สถานการณ์

การกำกับดูแลโดยกฎหมายหรือการกำกับดูแลโดยการออกคำสั่งและควบคุม (command and control) แม้ว่าจะมีจุดแข็งที่สำคัญคือ มีความสามารถในการบังคับใช้ได้เนื่องจากมีบทลงโทษตามอำนาจกฎหมาย^{๑๔} แต่ก็มีจุดอ่อนเช่นกันคือ การขาดความยืดหยุ่นที่จะปรับตัวให้ทันความเปลี่ยนแปลงตามเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว^{๑๕} เรามักจะได้ยินอยู่เสมอว่า กฎหมายตามไม่ทันเทคโนโลยี ซึ่งทำให้เกิดปัญหาด้านกฎหมายที่ซับซ้อนขึ้นเพราะกว่าที่ร่างกฎหมายนั้นจะผ่านการพิจารณาของรัฐสภาและประกาศใช้บังคับ ปัญหา ก็เปลี่ยนไปแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยี ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเช่น กรณีของพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๔๖ ซึ่งกำหนดให้สิทธิการคลื่นความถี่เป็นสิทธิเฉพาะตัวไม่สามารถโอนให้ผู้อื่นจัดการแทนได้ ซึ่งหลักการดังกล่าวเกิดจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของการประกอบกิจการโทรทัศน์และกิจการกระจายเสียงของหน่วยงานที่มีคลื่นความถี่จำนวนมาก แต่ไม่ได้นำไปประกอบกิจการแต่กลับนำคลื่นความถี่ไปให้บุคคลอื่นเข้ากิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้กับกิจการโทรคมนาคมกลับเกิดปัญหาในการตีความและบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจาก คลื่นความถี่ในกิจการโทรคมนาคมมีจำนวนจำกัด ทำให้ผู้ประกอบการรายใหญ่มีจำนวนน้อยรายดังนั้น สิ่งที่ต้องทำ คือ ให้ใบอนุญาตผู้ประกอบการรายใหญ่ และให้ผู้ประกอบการรายใหญ่เป็นคนขายส่งให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อย^{๑๖}

นอกจากนี้ การพัฒนานโยบายและระบบการกำกับดูแลกิจการสื่อสารมวลชนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยข้อมูลทางวิชาการ ข้อมูลจากผู้มีส่วนได้เสียและข้อมูลจากการร้องเรียนของผู้บริโภคเกี่ยวกับสื่อแต่ที่ผ่านมาประเทศไทยยังขาดกลไกจัดการความรู้ในภาควิชาการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อขับเคลื่อนนโยบายด้านสื่อสารมวลชน อาทิ ด้านการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ด้านการสร้างความรู้เท่าทันสื่อ

^{๑๔}Doyle, Chris, Self-regulation and Statutory Regulation. *Business Strategy Review*, ๘(๓), ๑๙๙๗: ๓๖.

^{๑๕}The Australian Government Department of Broadband, Communications and the Digital Economy, Report of the Independent Inquiry into the Media and Media Regulation, ๒๐๑๒: ๒๗๔.

^{๑๖} สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, กฎหมาย กสทช. ฉบับใหม่กับการจัดสรรคลื่นความถี่เพื่อประโยชน์สาธารณะ, จุลินิติ, มี.ค. - เม.ย. ๒๕๕๔: หน้า ๑๓, ๑๘)

หลักการและสาระสำคัญ

การปฏิรูประบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างรวดเร็วในโลกของการหลอมรวมสื่อ ในปัจจุบัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในการตีความและบังคับใช้กฎหมายในอนาคต อีกทั้ง การพัฒนา จัดระบบข้อมูลทางวิชาการและการรณรงค์เกี่ยวกับสื่อมวลชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนานโยบายและกลไก การกำกับดูแลสื่อมวลชนแบบใช้การวิจัยเป็นพื้นฐาน (Research - based) หรือการใช้หลักฐานที่ ค้นพบเป็นพื้นฐาน (evidence-based) ซึ่งจะทำให้การตัดสินใจเชิงนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการ สื่อมวลชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อเสนอ

จัดให้มีการรวบรวมกฎหมาย กฎระเบียบ เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลสื่อ รวมถึง การพิจารณาร่างกฎหมาย หรือแก้กฎหมายที่จำเป็น อาทิ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์การวิชาชีพ สื่อมวลชนเพื่อปกป้องเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชน ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่ง วิชาชีพ และคุ้มครองสวัสดิภาพสวัสดิการของสื่อมวลชน กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคสื่อ กฎหมายเกี่ยวกับองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เป็นต้น

มีการรวบรวมข้อมูลทางวิชาการและข้อมูลเกี่ยวกับการรณรงค์สื่ออย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าวิจัยและวางรากฐานเกี่ยวกับการกำกับดูแลสื่อในอนาคต

ช่วงเวลาปฏิบัติการ ๑ - ๔ ปี

ผู้รับผิดชอบ ๑) คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ๒) สถาบันอุดมศึกษา ๓) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและกลไกการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชน ๔) องค์กร/เครือข่ายผู้บริโภค ๕) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมายเพื่อการกำกับดูแล สื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ

๓.๒) ระบบและกลไกด้านการกำกับกันเองโดยวิชาชีพ

สถานการณ์

ในช่วงที่ผ่านมาการกำกับดูแลกันเองทางจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชนของไทย พบว่า มีเฉพาะ องค์กรสื่อฟรีทีวีในระบบแอนะล็อกที่ร่วมกันดูแลกันเองด้านโฆษณาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกนั้นยังไม่มี ประสิทธิภาพเท่าที่ควร จนนำไปให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสื่อตามมาอย่างมากมายที่กระทบต่อการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารของประชาชนเช่น ในกรณีสื่อหลักได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ พบปัญหาการกำกับ ดูแลกันเองภายใต้ความสมัครใจ การละเมิดต่อมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพและการปัญหาการบังคับใช้ให้ เป็นไปตามมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพโดยองค์กรวิชาชีพซึ่งมีสถานะเป็นเพียงสถาบันวิชาชีพที่อยู่ในรูปของ สมาคมชมรมหรือมูลนิธิและหลายองค์กรมิได้มีสถานะใดๆ ทางกฎหมายหากเป็นเพียงการรวมตัวกันของ ผู้ประกอบวิชาชีพภายใต้ความสมัครใจเท่านั้น จึงเกิดหลายกรณีเมื่อผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อถูกตัดสินจาก

องค์กรวิชาชีพว่าละเมิดมาตรฐานจริยธรรม จึงตัดสินใจลาออกจากองค์กรวิชาชีพและไม่ปฏิบัติตามคำตัดสินขององค์กรวิชาชีพแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะบทลงโทษจากการตัดสินขององค์กรวิชาชีพก็ไม่มีผลต่อการประกอบวิชาชีพของสมาชิกที่กระทำผิด

นอกจากนี้ การรวมกลุ่มกันของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนของไทยมีเป็นจำนวนมาก และในบางภูมิภาคก็ได้มีการแตกตัวเป็นองค์กรวิชาชีพย่อย ๆ ซึ่งมาจากเหตุหลายประการ อาทิ มีเป้าหมายในการรวมกลุ่มและทำงานที่ต่างกัน ชัดแย้งผลประโยชน์ หรือไม่พอใจกับมาตรฐานจริยธรรมที่องค์กรนั้นกำหนด จึงทำให้สมาชิกลาออกและไปจัดตั้งองค์กรใหม่ซึ่งจัดทำมาตรฐานจริยธรรมที่มีมาตรฐานต่ำลงเพื่อดึงดูดให้มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น กลายเป็นสถานการณ์ “การแข่งขันดุเดือดมาตรฐานให้ต่ำลง (a race to the bottom)”

สถานการณ์การกำกับดูแลกันเองด้านจริยธรรมของสื่อมวลชนที่ขาดประสิทธิภาพดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้วงการสื่อมวลชนกำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตศรัทธาและสังคมขาดความเชื่อมั่นในวิชาชีพสื่อมวลชนมากขึ้นเรื่อย ๆ และยิ่งในปัจจุบันที่ผู้ใช้สื่อสามารถมีส่วนร่วมในผลิตเนื้อหาและเผยแพร่สู่สาธารณะได้เองนั้น ทั้งที่เป็นนักข่าวภาคประชาชน หรือแค่ถ่ายวิดีโอส่วนตัวเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์และได้รับความนิยมนั้น ความท้าทายในการกำกับดูแลด้านจริยธรรมของสื่อมวลชนแบบดั้งเดิมและแบบใหม่ยิ่งทวีคูณมากขึ้น

หลักการและสาระสำคัญ

การพัฒนาระบบและกลไกการกำกับดูแลกันเองของสื่อวิชาชีพไทยในปัจจุบันควรพัฒนาไปสู่ระบบการกำกับดูแลกันเอง ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับองค์กรสื่อ (Media Organization) ระดับองค์กรวิชาชีพ สื่อที่รวมตัวกันตามประเภทของสื่อ หรือตามพื้นที่ เพื่อกำกับดูแลด้านจริยธรรม (Self-regulatory Organization) และระดับสภาวิชาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพขององค์กรสื่อและองค์กรวิชาชีพสื่อของประเทศไทยที่มีความหลากหลายและมีจำนวนมาก รวมถึงยังต้องมีการพัฒนามาตรฐานในการกำกับดูแลกันเองด้านจริยธรรมเพื่อฟื้นฟูศรัทธาจากสังคมและประชาชนที่มีต่อนักวิชาชีพสื่อมวลชนรวมถึงเพื่อการกำกับดูแลกันเองด้านจริยธรรมครอบคลุมสื่อมวลชนทุกแขนงภายใต้มาตรฐานเดียวกัน

กลไกสำคัญประการหนึ่งในการกำกับดูแลกันเองด้านจริยธรรมในระดับองค์กรสื่อ นอกเหนือจากการมีมาตรฐานจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับและได้มาตรฐาน ก็คือ การมีกลไกรับและจัดการเรื่องร้องเรียน ที่ทำหน้าที่^{๑๗}

- เป็นจุดเชื่อมโยงสำหรับผู้สื่อที่จะส่งข้อคิดเห็นข้อร้องเรียนมายังองค์กรสื่อ
- ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนพูดคุย พยายามแก้ไขความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้สื่อกับผู้ปฏิบัติงานในองค์กรสื่อ
- เป็นหน่วยส่งเสริมคุณภาพภายใน เพื่อให้องค์กรสื่อ/ผู้ปฏิบัติงานสื่อปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ

^{๑๗} OSCE (๒๐๐๘). The Media Self-Regulation Guidebook: All questions and answers. pp.๖๗-๘๔.

ข้อเสนอ

๓.๒.๑) วางโครงสร้าง ระบบและกลไกด้านองค์กรที่เข้มแข็งและยั่งยืน โดยให้มีกฎหมาย กำหนดการจัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเป็นองค์กรกลางในการกำกับกันเองที่ครอบคลุมสื่อทั้งหมด เป็นอิสระจากรัฐและทุน มีกรรมการจากทั้งบุคคลในวิชาชีพสื่อมวลชน ผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึง ผู้แทนองค์การเอกชนและผู้บริโภคสื่อ มีธรรมนูญของตนเอง มีฝ่ายกำกับนโยบาย ฝ่ายบริหาร กองทุน ฝ่ายรับเรื่องร้องเรียนที่มีระบบการพิจารณาที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรม โดยรับเรื่อง ร้องเรียนในระดับสูง ซึ่งอาจส่งต่อมาจากองค์กรวิชาชีพสื่อหรือองค์กรภาคประชาชนที่ไม่สามารถจัดการกับ กรณีนั้นได้

สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติดังกล่าวนี้ จะต้องถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาอย่างรอบคอบจาก การรวมตัวของสื่อทุกแขนง มีกฎหมายรองรับการคัดสรรกรรมการสภาฯ ต้องมีการวางระบบและกลไกใน การบริหารจัดการและการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับองค์กรต่างๆเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อรองรับบทบาทของ องค์กรในฐานะที่พึ่งพาของสื่อมวลชนและประชาชน

ภารกิจของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ อาทิ

ก. พิจารณาคำร้องขอความเป็นธรรมของผู้ได้รับผลกระทบ กรณีที่สื่อละเมิดผู้อื่นหรือผู้อื่น ละเมิดสื่อ ไม่ว่าจะจากรัฐ นายทุน หรือสื่อด้วยกันเอง

ข. ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพ รวมถึง กำหนดมาตรฐานกลางด้านจริยธรรม

ค. คุ้มครองสวัสดิภาพ สวัสดิการของสื่อ

ง. ปกป้องสิทธิเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อ รวมถึง ความเป็นอิสระของกอง

บรรณาธิการ

จ. ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับสื่อ และการรู้เท่าทันสื่อ

ฉ. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะ

การดำเนินงานของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติฯ ให้มีกองทุนดำเนินงานที่มาจากหน่วยงาน ภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกำกับและพัฒนาสื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ เงินเฉลี่ยคืน คลังของ TPBS ร้อยละ ๑๐ กองทุนของ กสทช. ร้อยละ ๕ ค่าธรรมเนียมจากสมาชิกเป็นรายปีและอื่น ๆ

๓.๒.๒) สร้างกลไกพัฒนามาตรฐานจริยธรรมในการกำกับดูแลตนเองด้านจริยธรรมของ องค์กรสื่อและองค์กรวิชาชีพสื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ โดยคำนึงถึง ความแตกต่างทั้งมิติประเภทหรือรูปแบบของเนื้อหา มิติประเภทของสื่อ และมิติระดับหรือความครอบคลุม ของการประกอบการ อีกทั้ง มีกลไกส่งเสริมการกำกับดูแลตนเองด้านจริยธรรมขององค์กรสื่อและองค์กร วิชาชีพสื่อทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติต้องเริ่มสร้างประมวลจริยธรรมวิชาชีพที่เป็นมาตรฐาน โดยเร็ว และเผยแพร่เป็นแนวทางให้แก่สมาชิวิชาชีพสื่อทุกองค์กร เพื่อจะได้นำไปปรับใช้อย่างเหมาะสม กับประเภทและขนาดของสื่อ ตลอดจนสภาพแวดล้อมของจังหวัด นอกจากนี้ ยังต้องมีการผลิตตำราหรือ คู่มือจริยธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของสื่อด้วย

ทั้งนี้ สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติมุ่งเน้นการกำกับดูแล องค์กรวิชาชีพเป็นหลัก อันได้แก่ สมาคมวิชาชีพด้านสื่อมวลชนทุกแขนง ซึ่งสมาคมวิชาชีพสื่อหลายแขนงเหล่านี้จะกำกับดูแล ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อหรือองค์กรสื่อที่เป็นสมาชิก โดยที่กลไกหรือกระบวนการเดิมของสภาการหนังสือพิมพ์ และ องค์กรวิชาชีพสื่อต่าง ๆ ยังคงเป็นไปตามเดิม เพื่อให้ช่องทางการร้องเรียนเปิดกว้างมากขึ้น โดยองค์กรวิชาชีพสื่ออื่นจะต้องมีหลักจรรยาบรรณของตนเองที่เป็นมาตรฐาน และมีคณะกรรมการจริยธรรม เพื่อทำหน้าที่รับและจัดการเรื่องร้องเรียน รวมถึง อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการร้องเรียนสื่อ ทั้งนี้ องค์กรวิชาชีพสื่อในต่างจังหวัดอาจรวมตัวกันในระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาคเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ช่วงเวลาปฏิบัติการ ๔ ปี

ผู้รับผิดชอบ ๑) คณะกรรมาธิการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ๒) องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนทุกองค์กรที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ๓) องค์กรสื่อทุกแขนง ๔) สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจ ๕) องค์กร/เครือข่ายภาคประชาชน ๖) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ

๓.๓) ระบบและกลไกด้านการกำกับโดยประชาชน

สถานการณ์

ในขณะที่อุตสาหกรรมสื่อเติบโตและเข้าถึงประชาชนอย่างรวดเร็วโดยที่ประชาชนยังไม่ได้รับการเตรียมพร้อมให้มีความรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงประชาชนบางส่วนที่ยังไม่มีโอกาสเข้าถึงสื่ออย่างหลากหลาย ด้วยหลายปัจจัย ทั้งความเหลื่อมล้ำ (Disparity) ความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural Differences) ความแตกต่างระหว่างชุมชนเมืองและชนบท (Urban and Rural Dichotomy) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (Technological Incompatibility) โอกาสในการเข้าถึงสื่อ (Media Access) รวมทั้งการไม่มีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อขาดช่องทางเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดทิศทางของข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และแม้ว่าที่ผ่านมาจะมีองค์กรที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อเป็นจำนวนหลายองค์กร แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพนัก ด้วยเงื่อนไขข้อจำกัดหลายประการ ทั้งการติดขัดด้านขอบเขตของอำนาจหน้าที่ ระบบการบริหารงาน งบประมาณ ตลอดจนจนถึงการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์สื่อในปัจจุบัน

หลักการและสาระสำคัญ

ประชาชนเป็นพลังสำคัญในการกำกับดูแลและตรวจสอบตรวจสอบการทำงานของสื่อ เนื่องจากประชาชนนั่นเองที่เป็นผู้บริโภคสื่อและมีแรงจูงใจแตกต่างกันจึงแสวงหาความพึงพอใจ (Uses and Gratification) ไม่เหมือนกัน อาทิ ชอบหรือไม่ชอบสื่อใดบ้าง เชื่อหรือไม่เชื่อ เป็นต้น

การร่วมกันตรวจสอบการทำงานของสื่อทั้งด้านนโยบายที่ควรสอดคล้องกันกับภาคปฏิบัติการจัดให้มีกลไกที่ให้ประชาชนร่วมกำกับดูแลสื่ออาจส่งผลให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของ และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพสื่อมากขึ้น ดังนั้น การสร้างช่องทางในการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อส่งเสริม

การเชื่อมประสานกันระหว่าง ประชาชน สื่อ และรัฐจึงเป็นนโยบายที่ควรร่วมผลักดันอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้ การช่วยกันกำกับดูแลสื่อควรจะทำร่วมกันในทุกภาคส่วน โดยผู้สื่อสาร เช่น ผู้สื่อข่าวต้องเป็นสื่อที่มี จรรยาบรรณ มีจริยธรรมและไม่ถูกครอบงำ ขณะที่การตรวจสอบและกระแสภาคประชาชนจะเป็นแรง กัดดันและพลังสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของทั้งเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอที่นายทุนจำต้องปรับ ตามความต้องการของประชาชน เช่นเดียวกับภาครัฐ เพื่อสอดประสานให้เกิดประโยชน์สาธารณะมากที่สุด

ข้อเสนอ

๓.๓.๑) ให้มีกลไกการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชนและส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อเป็นกลไก การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการตรวจสอบและกำกับดูแลสื่อและการรู้เท่าทันสื่อ โดยให้เป็นกลไก ที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ และเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อ รวมทั้งเป็น ตัวกลางระหว่างประชาชนกับสื่อในกรณีที่เกิดปัญหาตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อ และ ให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์โดยกลไกนี้จะเชื่อมต่อไปยัง องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคและสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติในลักษณะของการทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมาย หลักคือประโยชน์สาธารณะ

นอกจากนี้ กลไกดังกล่าวควรเสริมหนุนการกำกับดูแลเนื้อหาของสื่อมวลชนร้องเรียนไปยัง สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติถึงรายการหรือเนื้อหาสื่อสิ่งพิมพ์ที่นำเสนออย่างไม่เหมาะสม กระทบกระเทือนต่อศีลธรรมอันดีงามและความมั่นคงของชาติ ยุยงให้เกิดความเกลียดชังแตกแยก และ ระดับนอกรีตวิชาชีพยังช่วยกำกับสื่อออนไลน์ที่กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง สื่อประเภทนี้ผู้ใช้มักไม่มี วิชาชีพและไม่ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ภาคประชาชนเองจึงต้องเฝ้าระวังในแง่ของ การประพฤติดิถีกฎหมาย

มาตรการที่กระทำได้ในการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชน ได้แก่การรวมตัวกันคว่ำบาตร (boycott) สื่อเว็บไซต์ หรือรายการที่ไม่เหมาะสม การประณามต่อสาธารณะ และการช่วยเป็นช่องทางใน การนำเสนอปัญหาต่อศาลสถิตยุติธรรม

๓.๓.๒) จัดให้มีระบบสำรวจความเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อ เพื่อช่วยสะท้อนผลการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนและการกำกับดูแลตนเองของสื่อมวลชน

๓.๓.๓) ความสัมพันธ์ระหว่างภาควิชาชีพ ภาครัฐและภาคประชาชน

ระบบและกลไกการกำกับดูแลสื่อดังกล่าวข้างต้นจะต้องดำเนินการอย่างประสานสัมพันธ์ระหว่าง องค์กรภาครัฐ ภาควิชาชีพและภาคประชาชน เพื่อการกำกับดูแลสื่อที่มีประสิทธิภาพ โดยที่สภาวิชาชีพ สื่อมวลชนแห่งชาติจะต้องมีกลไกประสานสัมพันธ์กับกลไกกำกับดูแลสื่อโดยประชาชนและองค์กรกำกับ ดูแลสื่อภาครัฐ เช่น กสทช. ด้วย เพื่อการบูรณาการความร่วมมือในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพสื่อมวลชนและ การคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศส่วนองค์กรกำกับดูแลสื่อภาครัฐก็จำเป็นที่ จะต้องดึงองค์กรประชาชนเข้ามาร่วมเป็นหูเป็นตา ร่วมกำกับ และส่งเสริมให้ประชาชนเข้มแข็ง รวมถึง การส่งเสริมภาควิชาชีพในการยกมาตรฐาน สร้างความเข้มแข็ง และให้มีการกำกับกันเองที่ได้ผล

ทั้งนี้ ต้องจัดให้มีกองทุนจัดสรรเพื่อการสนับสนุนการบริหารงานและการจัดการอื่น ๆ ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและองค์กรภาคประชาชนที่จะจัดตั้งขึ้น จากเงินคืนคลังขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย และ/หรือ กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม หรือเงินบริจาค หรืออื่น ๆ ในอัตราส่วนที่เหมาะสม

ช่วงเวลาปฏิบัติการ ๔ ปี

ผู้รับผิดชอบ ๑) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ๒) องค์กร/เครือข่ายภาคประชาชน ๓) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ

๓.๔ การปฏิรูปด้านการกำกับกิจการกระจายเสียง โทรทัศน์ โทรคมนาคมและสารสนเทศโดย องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมาย

สถานการณ์

จากการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการกำกับดูแลกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมของ กสทช. คณะกรรมการฯ พบว่ามีปัญหาในหลายด้าน อาทิ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ประกอบกับปริมาณเนื้อหาสาระที่ส่งและรับกันใน ระบบสื่อสารมวลชนและสารสนเทศมีจำนวนมากเป็นเท่าทวี แต่การกำกับดูแลตรวจสอบไม่สามารถปรับรับ ได้ทัน รวมถึงการวางแผนและการกำกับดูแลอย่างเดิมไม่สามารถรับมือได้

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในเชิงโครงสร้างและการบริหารงานขององค์กร ที่ไม่สอดคล้องกับการกำกับดูแลในยุคของการหลอมรวมสื่อ ผิดเจตนารมณ์ดั้งเดิมของการจัดตั้งองค์กร มีการแยกส่วนของ โทรคมนาคมและสื่อออกจากกัน ผิดหลักการของการกำกับดูแล เป็นที่มาของความขัดแย้งในการดำเนินงาน อีกทั้ง การบริหารองค์กรซับซ้อน มีคอขวดทางการบริหาร ทำให้การทำงานช้า จุกจิกและบ่อยครั้งต้องรอ การวินิจฉัยความเห็นทางกฎหมายที่ใช้เวลานาน การใช้งบประมาณไม่มีประสิทธิภาพ ข้อมูลการดำเนินงาน และการใช้จ่ายไม่ได้เผยแพร่ให้ทันเวลาและให้ครบถ้วนตามกฎหมาย สังคมเกิดความคลางแคลงใจ กลายเป็นข่าวตามหน้าสื่อต่าง ๆ

วิธีการสรรหาคณะอำนาจตาม พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ.๒๕๕๓ เปิดกว้างไม่พอ มีวิธีการที่ซับซ้อนลึกลับ ในวิธีการสรรหาที่มีรูปแบบไม่เหมือนกัน ไม่สามารถหาบุคคลที่เหมาะสม มีความรู้ ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ในด้านการกำกับเพียงพอ นำไปสู่ความแตกต่างของความคิดเห็นในการบริหารที่มีได้อยู่บนพื้นฐานของ หลักการ วิชาการและความเป็นเหตุเป็นผล และยังนำไปสู่การสร้าง กระแสและตัดสินใจตามกระแส ประเด็นที่ควรตัดสินด้วยความเชี่ยวชาญกลายเป็นการตัดสินโดย อิงแนวทางทางการเมือง (Politicized)

นอกจากนี้ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามกฎหมายไม่เป็นอิสระ ไม่ได้ รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการ กสทช. และผู้บริหารสำนักงาน กสทช. คณะกรรมการตรวจสอบไม่มี สำนักงานของตนเอง ต้องพึ่งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานที่ผู้ถูกตรวจสอบส่งให้ ตั้งอนุกรรมการเองไม่ได้ต้องอาศัย อำนาจขององค์กรผู้ถูกตรวจสอบ จึงถูกจำกัด และล่าช้า งบประมาณและค่าตอบแทนของผู้ตรวจสอบขึ้นอยู่กับ ความเห็นขององค์กรผู้ถูกตรวจสอบ ผิดหลักการของการตรวจสอบสากล

เช่นเดียวกับ กองทุนตามกฎหมายใน พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นฯ ที่ไม่เป็นอิสระ ประสบปัญหาไม่ต่างจากคณะกรรมการตรวจสอบ ไม่สามารถมีเจ้าหน้าที่ของตัวเอง ไม่สามารถตั้งอนุกรรมการได้เอง การดำเนินงานและการพิจารณาเงินทุนตกไปอยู่ที่อำนาจขององค์กรกำกับดูแลที่ใช้อำนาจพิจารณาอนุมัติ การใช้จ่ายเงินเสียเองทั้งที่กฎหมายให้อำนาจเพียงเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบตามที่กองทุนเสนอ การควบคุมการใช้จ่ายเงินจึงเสียไป นอกจากนี้ การให้ทุนวิจัยและพัฒนาแก่ผู้ขอต้องทำผ่านกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของสำนักงาน ทำให้กระบวนการล่าช้า ซับซ้อน ไม่โปร่งใส สังคมไม่ได้รับประโยชน์จากกองทุนเท่าที่ควร

อีกปัญหาสำคัญคือ การคุ้มครองผู้บริโภคไม่ได้ผลดี องค์กรกำกับดูแล ไม่ตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดกับผู้บริโภค การแก้ปัญหาของประชาชนช้าและไม่ได้ผล มีการร้องเรียนอยู่ทั่วไป สร้างความไม่พอใจให้กับประชาชน

หลักการและสาระสำคัญ

ในยุคหลอมรวมสื่อ การกำกับดูแลกิจการสื่อสารโทรคมนาคม สื่อสารมวลชน และสารสนเทศ ในลักษณะแยกส่วนออกจากกันทำให้ไม่สามารถกำกับดูแลกิจการที่หลอมรวมเหล่านี้ได้อย่างมีผล วันนี้เป็นเรื่องยากหรือแทบเป็นไปไม่ได้ที่จะแยกว่ากิจการอะไรเป็นวิทยุโทรทัศน์ เป็นโทรคมนาคมหรือเป็นสารสนเทศ โครงข่ายสื่อสารใยแก้วหรือโทรศัพท์มือถือสามารถรับส่งโทรทัศน์ได้ รายการโทรทัศน์หรือคลิปรายการสามารถแสดงอยู่บนเว็บไซต์ หรือผู้ชมสามารถซื้อขายรายการโทรทัศน์ผ่านโครงข่ายอินเทอร์เน็ต และประชาชนสามารถรับโทรศัพท์ และใช้อินเทอร์เน็ตผ่านระบบโทรทัศน์เคเบิลทีวี

การกำกับแบบกำกับรวมที่ใช้องค์กรกำกับดูแลกิจการต่างๆ เหล่านี้จึงเป็นทางออกที่ประเทศส่วนใหญ่ในโลกนี้ปรับใช้กัน ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของสหพันธ์โทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) ดังนั้น องค์กรจัดสรรคลื่นและกำกับกิจการประกอบกิจการสื่อสารมวลชน โทรคมนาคม และสารสนเทศ ควรมีรูปแบบเป็นองค์กรกำกับดูแลรวม (Convergence) เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ใช้วิธีการกำกับดูแลซึ่งต้องกระทำภายใต้กฎหมาย หากผู้ประกอบการมีได้ละเมิดกฎหมาย เจ้าหน้าที่จะไปเพี่ยวสิ่งหรือลงโทษไม่ได้ การจะสั่งจะให้แก้ไขการทำงานจะต้องมีกฎเกณฑ์ที่วางไว้ก่อนอย่างชัดเจน และนอกเหนือจากอำนาจในการลงโทษ องค์กรกำกับยังใช้อำนาจในการจูงใจ และอำนาจในการจัดสรรทรัพยากร ที่สำคัญคือการปรับเปลี่ยนในเชิงโครงสร้างและวิธีการทำงานให้มีความโปร่งใสและมีธรรมาภิบาลมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอ

๓.๔.๑) ปรับปรุงองค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศในเชิงโครงสร้างและวิธีการทำงานโดย

(๑) กำหนดรูปแบบองค์กรให้เป็นองค์กรอิสระตามกฎหมายที่จัดขึ้นโดยอาศัยอำนาจที่ใหไว้โดยรัฐธรรมนูญ

(๒) มีรูปแบบเป็นองค์กรกำกับดูแลรวม (Converged regulator) ทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลกิจการสื่อสารมวลชน โทรคมนาคม และให้รวมกิจการสารสนเทศด้วยทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะสื่อหลอมรวม อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่คำนึงถึงการแยกอำนาจหน้าที่ของผู้กำกับ

ดูแล (Regulator) และผู้ประกอบการ (Operator) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการกำกับดูแลการประกอบกิจการสารสนเทศของไทยในปัจจุบัน

(๓) องค์กรกำกับดูแลจะต้องคำนึงถึงการกำกับดูแลในมิติเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี คุณภาพและความปลอดภัย ต้องกำกับดูแลการประกอบกิจการให้โครงข่ายการสื่อสารโทรคมนาคมของชาติที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญให้มีความมั่นคง ทันสมัย มีเสถียรภาพ มีประสิทธิภาพ และเพียงพอต่อความต้องการของประเทศ ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานการสื่อสารได้อย่างทั่วถึงในราคาที่ สามารถยอมรับได้ ด้านสื่อสารมวลชนต้องคำนึงถึงรวมถึง คำนึงถึงการจัดสรรและแบ่งปันทรัพยากร การสื่อสารเพื่อให้โอกาสแก่ประชาชนได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์กันทั่วถ้วนอาทิ การส่งเสริมให้มีสื่อทางเลือก สื่อชุมชน/ท้องถิ่น และเพิ่มพื้นที่สาธารณะบนสื่อมวลชนการส่งเสริมความหลากหลายในสื่อทั้งด้านเนื้อหา ช่องทางการสื่อสารและความเป็นเจ้าของ

(๔) ปฏิรูปโครงสร้างองค์กรที่เป็นอิสระ ให้มีสำนักงานเป็นของตนเอง ใช้ระเบียบ การบริหารงานบุคคลของตนเอง ต้องจัดให้มีกลไกการควบคุมภายใน (Internal Audit Unit) ขององค์กร ด้านการตรวจสอบด้านการเงินและการบัญชีและด้านการติดตามและประเมินนโยบาย โดยทั้งสองหน่วย จะต้องเป็นสำนักงานที่ขึ้นตรงกับคณะกรรมการและไม่อยู่ภายใต้สำนักงานหรือการบังคับบัญชาของของ สำนักงานและต้องจัดให้มีกลไกการติดตามประเมินผลภายนอกโดยคณะกรรมการติดตามประเมินผลที่เป็น อิสระจากองค์กรกำกับดูแลที่เป็นผู้รับตรวจ และต้องจัดให้มีกองทุนด้านการให้บริการทั่วถึงและกองทุน ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา มีการบริหารงานที่เป็นอิสระจากองค์กรกำกับดูแลอีกด้วย

๓.๔.๒) ปฏิรูปองค์กรกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ ในเชิงโครงสร้างให้ ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและประเทศ การใช้อำนาจ โดยองค์กรกำกับดูแลต้องใช้อำนาจอย่างเหมาะสมมุ่งเน้นที่ประโยชน์สาธารณะสูงสุด ทั้งอำนาจใน การบริหารจัดการ อำนาจบังคับและอำนาจจูงใจ

๓.๔.๓) ปฏิรูปการบริหารจัดการให้มีธรรมาภิบาลและตรวจสอบได้

๓.๔.๔) ปรับปรุงคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นกรรมการ กสทช. ให้เป็นที่ประจักษ์ทั้งความรู้ โดยตรง ความเชี่ยวชาญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับวิชาชีพ องค์กรของรัฐหรือองค์กรระดับชาติ โดยไม่จำกัดว่าจะเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมนี้ก่อนวันสมัครหรือไม่ และเมื่อได้รับการโปรดเกล้าฯ แล้วต้องทำหน้าที่ตามคุณสมบัติที่สมัครเข้ามา หากมีความจำเป็นที่ต้องแต่งตั้งอนุกรรมการให้แต่งตั้งเฉพาะ ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญตรงตามหน้าที่ของอนุกรรมการที่ได้รับมอบหมาย

ช่วงเวลาปฏิบัติการ : ๔ ปี

ผู้รับผิดชอบ ๑) คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปตามที่รัฐธรรมนูญจะบัญญัติ ๒) องค์กร ภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ ๓) องค์กรตรวจสอบตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๓ วิธีและกระบวนการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากระบบและกลไกในการปฏิรูปดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการฯ ได้ศึกษาและพิจารณาเกี่ยวกับวิธีและกระบวนการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยได้แบ่งออกเป็น ๔ ระยะ รวมทั้งสิ้นเป็นเวลา ๑๐ ปี โดยแบ่งระยะเวลาออกได้ดังนี้

ระยะที่ ๑ ภายใน ๑ ปี นับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

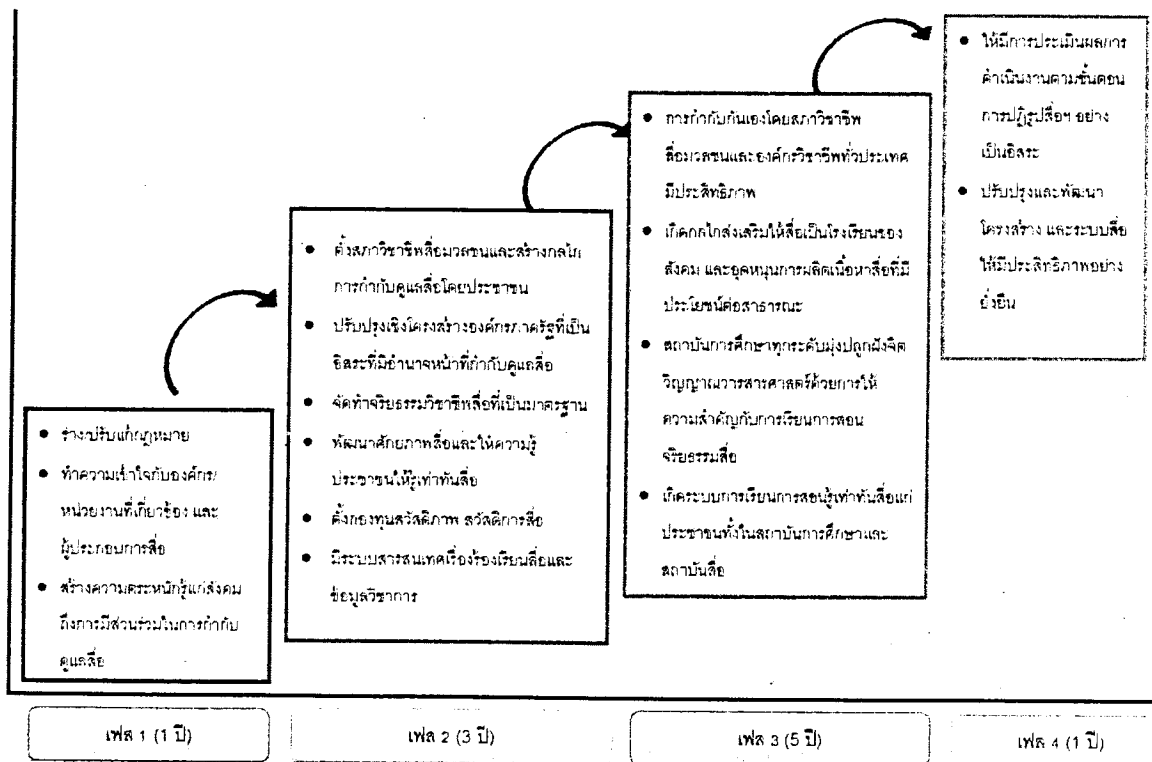
ระยะที่ ๒ ภายใน ๓ ปี นับจากสิ้นสุดระยะที่ ๑

ระยะที่ ๓ ภายใน ๕ ปี นับจากสิ้นสุดระยะที่ ๒

ระยะที่ ๔ ภายใน ๑ ปี นับจากสิ้นสุดระยะที่ ๓

ภายใต้ช่วงเวลา ๑ ทศวรรษแห่งการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศตามแผนระดับปฏิบัติการ มีขั้นตอนการปฏิรูปในแต่ละระยะดังภาพที่ ๒

ภาพที่ ๒ ขั้นตอนการปฏิบัติการตามกรอบวิสัยทัศน์การปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

ทั้งนี้ ในแต่ละขั้นตอนของการปฏิรูปทั้ง ๔ ระยะ มีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีและกระบวนการปฏิรูปดังต่อไปนี้

วิธีและกระบวนการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

	เฟส ๑	เฟส ๒	เฟส ๓	เฟส ๔
๑. ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - กฎหมายแก้ไข/ร่างเสร็จและประกาศใช้ อาทิ กฎหมายเกี่ยวกับโฆษณาประชาสัมพันธ์ภาครัฐ กฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารสาธารณะ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ กฎหมายเกี่ยวกับการผูกขาดครอบงำสื่อ และกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม - ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการโทรคมนาคม กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการสารสนเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและกลไกการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชน - มีประมวลจริยธรรมสื่อที่เป็นมาตรฐาน - เกิดหลักสูตรพัฒนาศักยภาพสื่อและการเรียนรู้เท่าทันสื่อทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบ - มีกองทุนสวัสดิภาพสวัสดิการสื่อ - เกิดระบบสารสนเทศเรื่องร้องเรียนสื่อและข้อมูลวิชาการที่เกี่ยวข้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - การกำกับตนเองด้านจริยธรรมของสภาวิชาชีพสื่อฯ และองค์กรวิชาชีพสื่อ รวมถึงและการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชนดำเนินตามกลไก - มีผู้ได้รับการอบรมในหลักสูตรพัฒนาศักยภาพสื่อและการเรียนรู้เท่าทันสื่อจำนวนมาก - ทรัพยากรสื่อเป็นของประชาชนโดยประชาชนเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถ้วน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประเมินผลการดำเนินงาน - ปรับปรุงกลไกการปฏิรูปให้มีประสิทธิภาพที่เห็นชัดเจนและยั่งยืน

	เฟส ๑	เฟส ๒	เฟส ๓	เฟส ๔
๑. ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - สื่อวิชาชีพทุกแขนงเริ่มรวมกลุ่มกัน - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรู้ถึงบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการตามขั้นตอนการปฏิรูป 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งสถาบันวิจัยนโยบายสาธารณะและการกำกับกิจการโทรคมนาคม สื่อสารมวลชน และสารสนเทศ (Telecommunication Academy) - แยกกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.) และจัดตั้งให้เป็นกองทุนที่บริหารโดยอิสระจากองค์กรกำกับดูแล 	<ul style="list-style-type: none"> - องค์กรกำกับดูแลมีองค์ความรู้ในการกำกับดูแลสมัยใหม่และองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะด้านโทรคมนาคม สื่อสารมวลชน และสารสนเทศ การกำหนดนโยบายต่างๆ อยู่บนพื้นฐานการศึกษาทางนโยบายและหลักการที่ดี - กองทุนที่จัดตั้งขึ้น สามารถพัฒนาส่งเสริมวิชาชีพ สร้างความทั่วถึงในการให้บริการ เป็นแหล่งสนับสนุนการผลิตสื่อสร้างสรรค์และสนับสนุนอุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยีโทรคมนาคมและอุตสาหกรรมผลิตเนื้อหาสื่อ ตลอดถึงสนับสนุนงานวิจัยและงานคุ้มครองผู้บริโภค 	

	เฟส ๑	เฟส ๒	เฟส ๓	เฟส ๔
๒. ตัวชี้วัด ผลสัมฤทธิ์ (KPIs)	<p>๑. มีกฎหมายด้าน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การคุ้มครองเสรีภาพและป้องกันการแทรกแซงสื่อ - จัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและกลไกกำกับดูแลสื่อโดยประชาชน 	<p>๑. มีโครงการพัฒนาศักยภาพและจริยธรรมสื่อและการรู้เท่าทันสื่อที่มีประสิทธิผล</p> <p>๒. มีประมวลจริยธรรมสื่อที่เป็นมาตรฐาน</p> <p>๓. เผยแพร่รายงานผลการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียน/การแก้ไขเยียวยา</p> <p>๔. องค์กรรัฐที่เป็นอิสระซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศผ่านการประเมินตามค่ามาตรฐานที่กำหนด</p> <p>๕. มีสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและสมาคมผู้ประกอบการกิจสื่อ</p> <p>๖. ประชาชนพึงพอใจต่อการกำกับสื่อแต่ละภาคส่วนในระดับสูง</p> <p>๗. มีผลงานวิจัยชี้ชัดถึงสื่อที่เป็นอิสระไม่ถูกแทรกแซง</p> <p>๘. ผู้ได้รับประโยชน์จากกองทุนสวัสดิภาพสวัสดิการสื่อมีความพึงพอใจในระดับดี</p>	<p>๑. มีเนื้อหา/รายการเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะมากขึ้น</p> <p>๒. มีงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเสรีภาพและจริยธรรมสื่อมากขึ้น</p> <p>๓. มีหลักสูตรจริยธรรมสื่อในทุกระดับการศึกษา</p> <p>๔. มีรายการและบุคลากรสื่อผลิตสื่อสร้างสรรค์และสื่อสันติภาพเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ</p>	<p>-มีการประเมินผลการดำเนินงานตามขั้นตอนนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม สื่อและประชาชน</p>

	เฟส ๑	เฟส ๒	เฟส ๓	เฟส ๔
๓. ผู้รับผิดชอบหลัก	๑) คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ	๑) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และกลไกการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชน ๒) สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจสื่อ ๓) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ		๑) ผู้รับผิดชอบหลักในแต่ละเฟส ๒) หน่วยงานประเมินที่เป็นอิสระ
ผู้รับผิดชอบร่วม	๑) องค์กรวิชาชีพสื่อในปัจจุบัน ๒) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ	องค์กรและหน่วยงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค		
๔. แนวร่วมพันธมิตร	คณะกรรมการอื่นในสภาปฏิรูปแห่งชาติ อาทิ กมธ. ปฏิรูปการศึกษาฯ กมธ. ปฏิรูปการคุ้มครองผู้บริโภค กมธ. ปฏิรูปค่านิยม ศิลปะ วัฒนธรรมฯ กมธ.เศรษฐกิจ	องค์กรและเครือข่ายประชาชน		แนวร่วมพันธมิตรร่วมประเมิน
๕. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ	ผลเชิงบวก: ประชาชน และสื่อมวลชนวิชาชีพ ผลเชิงลบ: กลุ่มอำนาจและกลุ่มธุรกิจที่มุ่งประโยชน์ทางการค้า			ประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามแผนทั้งเชิงบวกและลบ

	เฟส ๑	เฟส ๒	เฟส ๓	เฟส ๔
๖. มาตรการการปฏิรูป (reform initiatives)	<ul style="list-style-type: none"> -มาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพสื่อ -มาตรการป้องกันการแทรกแซงและครอบงำสื่อ -มาตรการการกำกับดูแลสื่อที่มีประสิทธิภาพ -ทรัพยากรสื่อของชาติ องค์กรรัฐที่เป็นอิสระซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลสื่อ &กองทุน 	<ul style="list-style-type: none"> -การกำกับดูแลสื่อที่ประสานความร่วมมือกันระหว่างองค์กรกำกับ ได้แก่ องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระ องค์กรสื่อ/ องค์กรวิชาชีพสื่อ/ สภาสื่อมวลชน และ กลไกภาคประชาชน) -ประมวลจริยธรรมที่เป็นมาตรฐาน -การพัฒนาศักยภาพสื่อและส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อแก่ภาคประชาชน 	<ul style="list-style-type: none"> -กฎหมายบังคับใช้ -เครื่องจักรเดินหน้า -ประชาชนรู้เท่าทัน -สื่อเข้าใจบทบาทใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> -การประเมินผลและพัฒนา
๗. ตัวขับเคลื่อนหลัก	<ul style="list-style-type: none"> ๑) คณะกรรมการการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ๒) องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ ๓) องค์กรสื่อ และองค์กรวิชาชีพสื่อ ๔) สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจสื่อ ๕) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และกลไกการกำกับดูแลสื่อโดยประชาชน ๖) สถาบันการศึกษา ๗) องค์กรขับเคลื่อนตามรัฐธรรมนูญ 			

	เฟส ๑	เฟส ๒	เฟส ๓	เฟส ๔
๘. จุดคานงัด	<ul style="list-style-type: none"> - สิทธิเสรีภาพสื่อได้รับการคุ้มครอง - สื่อยอมรับกลไกการกำกับตนเองโดยสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ - ผู้ประกอบการสื่อยอมรับการกำกับตนเองของสื่อ 	<ul style="list-style-type: none"> - ธรรมชาติในการกำกับดูแลสื่อที่ปรากฏอย่างชัดเจน - สื่อ รัฐ ผู้ประกอบธุรกิจสื่อ รับรู้ความหมายของความรับผิดชอบ ความเป็นอิสระ เสรีภาพ - สื่อเกิดจิตสำนึกและจริยธรรม - ประชาชนรู้เท่าทันสื่อและมีส่วนร่วมกับกระบวนการปฏิรูป 	<ul style="list-style-type: none"> - สื่อมีเสรีภาพควบคุมความรับผิดชอบ - ทรัพยากรสื่อเป็นของประชาชนอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง 	<ul style="list-style-type: none"> - มีดัชนีชี้วัดเพื่อประเมินผล
๙. รื้อปรับโครงสร้าง/ระบบ	<ul style="list-style-type: none"> - กฎหมายปรับโครงสร้างให้สื่อเข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงระบบกำกับตนเองของสื่อ - ปรับหน้าที่สื่อให้เป็นโรงเรียนของสังคม - เพิ่มระบบให้ประชาชนรับรู้และมีส่วนร่วมกำกับสื่อและสื่อสารอย่างรู้เท่าทัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับการเรียนการสอนจริยธรรมและการรู้เท่าทันสื่อทั้งในและนอกระบบ - เพิ่มมาตรการสนับสนุนสื่อให้มีเนื้อหาหลากหลาย 	<ul style="list-style-type: none"> - มีระบบประเมินผลการทำงานตามขั้นตอน

	เฟส ๑	เฟส ๒	เฟส ๓	เฟส ๔
๑๐. รื้อปรับกลไก/ กระบวนการ	-ปรับปรุง/เพิ่มเติมกลไกทางกฎหมาย ด้านเสรีภาพสื่อ การกำกับดูแลสื่อ และ การป้องกันการแทรกแซงสื่อ	-ปรับกระบวนการในการกำกับตนเองของสื่อ -เพิ่มการคุ้มครองสวัสดิภาพสวัสดิการสื่อ -ปรับกระบวนการทำงานขององค์กรรัฐที่เป็นอิสระซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลสื่อ		-ประเมินผลทั้งภายใน และภายนอก นำไปสู่ การพัฒนาและ ปรับปรุงกระบวนการ ปฏิรูป
๑๑. ปรับเปลี่ยน/ รื้อปรับองค์กร		- องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระเพื่อการกำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและ สารสนเทศ - องค์กรวิชาชีพสื่อ - กลไกคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการสื่อสารมวลชน - สถาบันการศึกษา (เฉพาะหลักสูตรการเรียนการสอนด้านจริยธรรมและการรู้เท่า ทันสื่อ)		ประเมินผลและพัฒนา
๑๒. รื้อปรับระบบ ธรรมาภิบาล		- การกำกับตนเองของสื่อ - การกำกับ/ตรวจสอบสื่อโดยประชาชน		ประเมินผลการ ดำเนินงาน
๑๓. การถ่ายโอน อำนาจและความ รับผิดชอบ		-สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ร่วมกับองค์กรวิชาชีพสื่อปัจจุบัน รับผิดชอบการ กำกับดูแลกันเองให้มีประสิทธิภาพ -ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบสื่อและส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อแก่ประชาชน		ประเมินผลการ ดำเนินงานขององค์กร

	เฟส ๑	เฟส ๒	เฟส ๓	เฟส ๔
๑๔. การยกระดับขีดความสามารถ		<ul style="list-style-type: none"> - การมีองค์กรกำกับสื่อที่ชัดเจน - การมีกฎหมายที่ชัดเจน - การมีประมวลจริยธรรมวิชาชีพสื่อเป็นมาตรฐาน - มีระบบการอบรมสื่อ/รู้เท่าทันสื่อที่มีผู้รับผิดชอบหลัก - การนำทรัพยากรสื่อมาใช้เพื่อประชาชนอย่างเต็มประสิทธิภาพ - สื่อเป็นที่เชื่อถือทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ 		ประเมินผลตามตัวชี้วัด
๑๕. การบริหารการเปลี่ยนแปลง	-การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน/ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปตามแผนนี้			
๑๖. ปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้	<ul style="list-style-type: none"> -นโยบายแห่งรัฐ -สื่อจำนวนหนึ่งที่ไม่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง -ประชาชนไม่คุ้มค่างบตบทาบทในการกำกับ/ตรวจสอบสื่อ -สถาบันการศึกษาไม่พร้อม 			
๑๗. อุปสรรคการปฏิรูป	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐไม่เห็นชอบ - สื่อ อำนาจทุนและผู้ประกอบธุรกิจสื่อขัดขวาง - ประชาชนต้องการให้ใช้อำนาจทางกฎหมายจัดการกับสื่อมวลชนที่ทำผิดมาตรฐานจริยธรรม 			

	เฟส ๑	เฟส ๒	เฟส ๓	เฟส ๔
๑๘. ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นเร็ว (quick win)	กฎหมายที่แก้ไขและเพิ่มเติม อาทิ กฎหมายเกี่ยวกับโฆษณา ประชาสัมพันธ์ภาครัฐ กฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารสาธารณะ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ กฎหมายเกี่ยวกับการผูกขาดครอบงำสื่อ และกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม	- สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ - กลไกกำกับสื่อโดยประชาชน - องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลสื่อมีการปรับปรุงเชิงโครงสร้าง		
๑๙. การบริหารจัดการความขัดแย้ง	การสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจกับ <ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับสื่อ - องค์กรสื่อ/องค์กรวิชาชีพสื่อในปัจจุบัน - องค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลสื่อมวลชน โทรคมนาคมและสารสนเทศ - องค์กรภาคประชาชนในการคุ้มครองผู้บริโภค - ผู้ประกอบการธุรกิจสื่อ - สถาบันการศึกษา 			ประเมินผลการดำเนินงาน
๒๐. การชดเชยผู้ได้รับผลกระทบเชิงลบจากการปฏิรูป	<ul style="list-style-type: none"> - ความเท่าเทียมทางการรับรู้และเข้าถึงข่าวสาร - ประชาชนได้รับประโยชน์จากทรัพยากรสื่อ - สังคมเชื่อถือในความรับผิดชอบของสื่อ - ทำธุรกิจสื่อได้ในระบบที่มีธรรมาภิบาล - รัฐต้องดูแลและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการสื่อสาร 			ประเมินผลตามตัวชี้วัด

รายการอ้างอิง

กลุ่มงานบริการวิชาการ ๓ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ปฏิรูปสื่อ: เสรีภาพของสื่อมวลชน, [ม.ป.ป.]

ดวงกมล ชาติประเสริฐ. สถานภาพการวิจัยด้านนิเทศศาสตร์ที่เกี่ยวกับจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๗.

ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์. การกำกับดูแลกันเองของสื่อมวลชนศึกษากรณี “สรยุทธ-ไร่ส้ม”. วารสารอิศราปริทัศน์ ๒ (๒๕๕๖) :๑๒๓-๑๓๑.

วนิดา แสงสารพันธ์ และคณะ. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยเรื่องขอบเขตการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๕.

ศิริวรรณ อนันต์โท, งานวิจัยเรื่องจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชน [ออนไลน์], ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๗. แหล่งที่มา <https://drsiriwan.wordpress.com/2014/12/25/professional-media-ethics>

สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. รายงานสถานการณ์สื่อประจำปี ๒๕๕๗ [ออนไลน์], ๑ มกราคม ๒๕๕๘. แหล่งที่มา www.tja.or.th

บุปผา เมฆศรีทองคำ และขจรจิต บุณนาค. บทบาทและความคาดหวังต่อสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติในการกำกับจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๕.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). ทีดีอาร์ไอหนุนกฎหมายควบคุมโฆษณาภาครัฐ ลดคอร์รัปชัน [ออนไลน์]. ๒๕๕๗. แหล่งที่มา : <http://tdri.or.th/tdri-insight/government-pr-law>[๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘]

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และ ธิปไตร แสละวงศ์. การซื้อสื่อของภาครัฐ [ออนไลน์], ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘. แหล่งที่มา : <http://tdri.or.th/research/government-advertise>

พิรงรอง รามสูตและยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. รายงานผลการวิจัย บทบาทขององค์กร/สมาคมวิชาชีพสื่อและมุมมอง/ความคิดเห็นต่อการปฏิรูปสื่อ. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. แผนยุทธศาสตร์สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๖ [ออนไลน์] แหล่งที่มา : www.tja.or.th

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. กฎหมาย กสทช. ฉบับใหม่กับการจัดสรรคลื่นความถี่เพื่อประโยชน์สาธารณะ, วารสารจุลนิติ, มี.ค. - เม.ย. ๒๕๕๔: ๑๓-๑๘.

Price, Monroe E., Beate Rozumilowicz, and Stefaan G. Verhulst, Ed. Media Reform. London: Routledge, 2002

Doyle, Chris. Self-regulation and Statutory Regulation. Business Strategy Review, 8(3), 1997: 36.

The Australian Government Department of Broadband, Communications and the Digital Economy. Report of the Independent Inquiry into the Media and Media Regulation, 2012: 274.

OSCE. The Media Self-Regulation Guidebook: All questions and answers. 2008: 67-84.

ภาคผนวก ก

๑) การสัมมนารับฟังความคิดเห็นเรื่อง “การปฏิรูปสื่อ : เพื่อพัฒนาโลกกำกับดูแลด้านจริยธรรม การยกระดับมาตรฐาน และระบบสวัสดิการของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ” ณ จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ ๗ - ๘ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๘

จากการสัมมนาระดมความคิดเห็นในแต่ละกลุ่มย่อย ผู้เข้าสัมมนาจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นและมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางของการจะปฏิรูปการสื่อสารมวลชนในภาพรวมของประเทศกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งผลการระดมความคิดเห็นดังกล่าว มีข้อเสนอแนะตามที่ได้หารือจนได้ข้อยุติร่วมกันของแต่ละกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ เรื่องความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการปฏิรูปด้านสื่อสารมวลชน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปฏิรูปเกี่ยวกับการจัดตั้งสภาวิชาชีพ และการกำกับดูแลด้านจริยธรรมสื่อ ประกอบด้วย

๑. สื่อต้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง การพูดหรือเขียนควรต้องแสดงออกในทางที่ถูกต้อง ตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของตน มีมารยาทและความประพฤติเรียบร้อย รวมทั้งประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าไว้วางใจต่อประชาชน

๒. ควรมีการตั้งองค์กรวิชาชีพสื่อ ทั้งในระดับจังหวัดและระดับชาติ มีคณะกรรมการทั้งสองระดับเพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลด้านจริยธรรมและคุณธรรมของสื่อ ซึ่งจะทำให้สื่อมีกฎกติกา และระเบียบกฎหมายที่เป็นของตนเอง มีบทลงโทษที่ชัดเจนในกรณีฝ่าฝืน ตลอดจนมีกระบวนการเยียวยาที่เป็นธรรมต่อประชาชน หากมีการล่วงละเมิดจากสื่อ และประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของสื่อได้

๓. กำหนดให้สื่อมวลชนทุกประเภทต้องเป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพ มีมาตรการควบคุมดูแลที่ชัดเจนในแต่ละระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับองค์กรวิชาชีพ ซึ่งองค์กรวิชาชีพเหล่านั้นจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายข้อบังคับของสมาชิกด้วย

๔. ให้รวมองค์กรวิชาชีพสื่อทุกประเภทและทุกระดับจัดตั้งเป็นสภาวิชาชีพที่มีเพียงองค์กรเดียว เป็นนิติบุคคลและมีธรรมนูญของตนเองเป็นการเฉพาะ มีโครงสร้างองค์กรอย่างเป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีกฎหมายรองรับในด้านการใช้อำนาจหน้าที่ รวมถึงรัฐควรจัดให้มีกองทุนสนับสนุนและอาจหารายได้จากค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ของสมาชิกเพื่อเป็นทุนในการดำเนินงานขององค์กรสภาวิชาชีพด้วย ทั้งนี้เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลสื่อที่เป็นสมาชิกให้ปฏิบัติตนอยู่ในขอบเขตมาตรฐานทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้เกิดความเสมอภาคในการทำหน้าที่ของสื่อ รวมทั้งการทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรสื่อต่าง ๆ ด้วย

กลุ่มที่ ๒ เรื่องแนวคิดในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อมุ่งไปสู่ผลสัมฤทธิ์แห่งการปฏิรูป

มีข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นดังนี้

๑. ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ/โครงสร้างขององค์กรวิชาชีพสื่อ ให้มีองค์กรสื่อในระดับท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยโครงข่ายหรือเครือข่ายอันเกิดจากการรวมตัวกันในระดับจังหวัด มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ

เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยองค์กรวิชาชีพพระดับท้องถิ่นนั้นต้องควบคุมดูแลสมาชิกในสังกัด ให้การทำหน้าที่สื่อเป็นไปอย่างคุณภาพและได้มาตรฐานตามหลักจรรยาวิชาชีพของสื่อโดยเคร่งครัด โดยเน้นสมาชิกที่เป็นสื่อในพื้นที่นั้น ๆ เป็นหลัก การรวมกลุ่มมีกฎหมายรองรับชัดเจน และองค์กรวิชาชีพพระดับท้องถิ่นหลาย ๆ องค์กร อาจต้องรวมกันเป็นสภาวิชาชีพอันถือเป็นองค์ในระดับชาติต่อไป

๒. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการการจัดระเบียบของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ ซึ่งมีความเห็นว่าควรจำกัดความหมายของคำว่าสื่อมวลชนให้ชัดเจน เพราะปัจจุบันมีสื่อในรูปแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย นอกจากสื่อปกติที่รู้จักกันดี เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ สื่อเคเบิลทีวีแล้ว สื่อออนไลน์จะถือเป็นสื่อมวลชนด้วยหรือไม่ นอกจากนั้นผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละสื่อแต่ละแขนงควรจดทะเบียนเป็นสมาชิกในสังกัดองค์กรสื่อด้วย รวมทั้งต้องผ่านการอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรมและศักยภาพของเป็นสื่อมวลชนจากหน่วยงานที่รับรองโดยกฎหมาย และต้องมีใบอนุญาตหรือประกอบวิชาชีพด้วยถึงจะทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนได้

๓. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูประดับสวัสดิภาพ สวัสดิการ และความปลอดภัยในการทำหน้าที่ของสื่อ ซึ่งมีความคิดเห็นและข้อเสนอ คือควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาวิชาชีพสื่อและพัฒนาบุคลากรสื่อ โดยได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนจากรัฐ มีคณะกรรมการบริหารเงินกองทุนประกอบไปด้วยตัวแทนสื่อประเภทต่าง ๆ มีระเบียบและวัตถุประสงค์การใช้จ่ายเงินกองทุนที่ชัดเจน ซึ่งกองทุนดังกล่าวจะเน้นไปที่การพัฒนาสวัสดิการด้านหลักประกันด้านความปลอดภัยในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน หรือเพื่อช่วยเหลือเยียวยาแก่สื่อมวลชนที่ได้ความเสียหายทางด้านร่างกายหรืออนามัยจากการทำหน้าที่สื่อของตน รวมทั้งการช่วยอุดหนุนด้านสวัสดิการแก่สื่อมวลชนในด้านอื่น ๆ เช่น แบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย (ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเช่าสถานที่) ของผู้ผลิตสื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะ อาทิ สื่อในชุมชน (วิทยุชุมชน) ซึ่งไม่สามารถจะหารายได้จากการโฆษณาสินค้าและบริการ เป็นต้น

กลุ่มที่ ๓ เรื่องการกำหนดผู้รับผิดชอบในการผลักดันการปฏิรูป ให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย

มีข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นดังนี้

ประเด็นที่ ๑ ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิรูป ประกอบด้วย

๑.๑ เห็นควรให้มีการจัดตั้งองค์กร “สภาวิชาชีพ” เพื่อควบคุมดูแลและกำกับกันเองของผู้ประกอบการหรือประกอบวิชาชีพด้านสื่อ โดยอาจแบ่งเป็นในแต่ละระดับ อาทิ

- ระดับภูมิภาค (องค์กรในระดับท้องถิ่นและจังหวัด)
- ระดับชาติ (สมาชิวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ)

โดยองค์กรเหล่านั้นมีหน้าที่ ดังนี้

- สอดส่องดูแลและกวดขันการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาวิชาชีพ

- ให้ความดูแลผู้ประกอบวิชาชีพสื่อให้มีหลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ สวัสดิภาพ และสวัสดิการที่เหมาะสม

- ทำหน้าที่ในการฝึกอบรมและเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้กับผู้ประกอบการวิชาชีพสื่ออย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของสื่ออย่างเป็นมืออาชีพ ตลอดจนรู้เท่าทันต่อการพัฒนาในเทคโนโลยีของสื่อใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

๑.๒ เห็นควรให้มีการปฏิรูปสื่อทุกประเภท เช่น สื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุคลื่นหลัก วิทยุชุมชน สื่อโทรทัศน์และเคเบิลทีวี และสื่ออื่น ๆ ในระดับภูมิภาคหรือจังหวัด ให้เกิดความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกันในการทำหน้าที่สื่อ

๑.๓ ให้เปิดศูนย์การศึกษาเรียนรู้ในด้านการประกอบวิชาชีพสื่อ โดยเป็นศูนย์ฝึกอบรมศึกษาดูงานด้านสื่อสารมวลชนและสารสนเทศอย่างครบวงจร เพื่อให้เกิดการพัฒนาในวิชาชีพสื่ออย่างทั่วถึงและเสมอภาค

๑.๔ ให้มีกฎหมายสนับสนุนการดำเนินงานของสื่อ เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ สวัสดิภาพ และสวัสดิการ การจัดตั้งสหกรณ์ รวมทั้งให้มีกองทุนเพื่อสนับสนุนการประกอบวิชาชีพ เช่น กองทุนเพื่อสุขภาพและพลาณามัยของสื่อ กองทุนเพื่อความปลอดภัย และ ฯลฯ

๑.๕ สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของสื่อในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ผู้ที่ต้องการทราบข้อมูลของสื่อ รวมทั้งประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย สะดวกและรวดเร็วผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ อาทิ Website, Line, Facebook, และ Social Media อื่น ๆ เป็นต้น

ประเด็นที่ ๒ แนวคิดในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การปฏิรูป ประกอบด้วย

๒.๑ กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อทุกประเภทต้องมีสังกัดเป็นหลักแหล่ง โดยต้องสมัครเข้าเป็นสมาชิกของสมาชิวิชาชีพสื่อในระดับต่าง ๆ อาทิ ระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ทั้งนี้ เพื่อประสิทธิภาพในการควบคุมและกำกับดูแลให้การทำหน้าที่เป็นไปตามมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาวิชาชีพของสื่อที่ดี

๒.๒ ออกกฎหมายมาใช้สำหรับควบคุมและรองรับการรวมกลุ่มเป็นองค์กรของสื่อ รวมทั้งกำหนดขั้นตอนระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ อาทิ การเข้าเป็นสมาชิก การพ้นสภาพสมาชิก ข้อห้ามกระทำการ และการกำหนดบทลงโทษเมื่อฝ่าฝืน เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมีสิทธิเสรีภาพของการทำหน้าที่สื่อสารมวลชนได้อย่างเหมาะสม ภายใต้สำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน ตลอดจนการยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาวิชาชีพ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีแห่งตนเป็นสำคัญ

ประเด็นที่ ๓ การกำหนดผู้รับผิดชอบเพื่อให้การปฏิรูปสื่อประสบผลสำเร็จ โดยกำหนดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนของสื่อหรือองค์กรสื่อในระดับต่าง ๆ อาทิ ระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับชาติ เพื่อให้เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย หรือผลักดันการดำเนินงานตามแผนงานไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และเพื่อผลลัพธ์แห่งจุดมุ่งหมายในการปฏิรูปด้านการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศในภาพรวมของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการโดยแท้จริงของสาธารณชน รวมทั้งผลลัพธ์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนเป็นสำคัญ

๒) การสัมมนาเรื่อง “แนวทางการปฏิรูปสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ณ จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ ๑๗ - ๑๘ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๘

จากการสัมมนาระดมความคิดเห็นในแต่ละกลุ่มย่อยดังกล่าว ผู้เข้าสัมมนาจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นและมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางของการจะปฏิรูปการสื่อสารมวลชนในภาพรวมของประเทศกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งผลการระดมความคิดเห็นดังกล่าว มีข้อเสนอแนะตามที่ได้หารือจนได้ข้อยุติร่วมกันของแต่ละกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ “อนาคตสื่อไทย...ภายใต้ร่างกฎหมายเศรษฐกิจดิจิทัล”

ผู้ร่วมสัมมนาได้อภิปรายถึงร่างกฎหมายชุดเศรษฐกิจดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จำนวน ๑๐ ฉบับ ได้แก่

๑. ร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่...) พ.ศ. (จัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม)

๒. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.

๓. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่...) พ.ศ.

๔. ร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (ฉบับที่) พ.ศ.

๕. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล พ.ศ.

๖. ร่างพระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ.

๗. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ.

๘. ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.

๙. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่...) พ.ศ.

๑๐. ร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่) พ.ศ.

โดยการสัมมนาครั้งนี้ได้อภิปรายถึงร่างกฎหมายและกฎหมายอีก ๓ ฉบับ ได้แก่

๑. ร่างพระราชบัญญัติปราบปรามสิ่งชั่วร้ายภัยพิบัติกรรมอันตราย

๒. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๓. ร่างพระราชบัญญัติสภาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแห่งประเทศไทย

โดยแยกประเด็นอภิปรายดังนี้

- ที่มาและวัตถุประสงค์ ของการร่างกฎหมายทั้ง ๑๓ ฉบับ คือ รัฐมีนโยบายพัฒนาประเทศไทยไปเพื่อเข้าสู่เศรษฐกิจและสังคมยุคดิจิทัล

- เนื้อหา ของการร่างกฎหมายทั้ง ๑๓ ฉบับพบว่า มีเนื้อหาที่มุ่งเน้นการรักษาความมั่นคงของประเทศมากกว่าการพัฒนาประเทศสู่เศรษฐกิจและสังคมยุคดิจิทัล

- องค์กรที่จัดตั้ง ตามร่างกฎหมายดังกล่าว ยังขาดความชัดเจนในเรื่อง สถานะบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กร สำนักงาน และหน่วยงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามร่างกฎหมายเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ตลอดจนหลักการใช้อำนาจและความรับผิดชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะต้องโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

- ผลกระทบ ของการมีผลบังคับใช้ทางกฎหมายของร่างกฎหมายดังกล่าว

๑. คณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (กสทช.) มีแนวโน้มที่จะถูกลดอำนาจหน้าที่ลง

๒. ความเป็นอิสระขององค์กรกำกับดูแล รวมถึง กสทช. ซึ่งจะถูกควบคุมหรือกำกับ โดยคณะกรรมการดิจิทัลเศรษฐกิจและสังคม

๓. กองทุนเศรษฐกิจดิจิทัลที่จัดตั้งขึ้นยังขาดความชัดเจนในหลายๆ ด้าน เช่นกลไกและระบบการตรวจสอบการทำงานที่ควรมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีประสิทธิภาพ

๔. การลดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารแสดงความคิดเห็นของประชาชน โดยร่างกฎหมายดังกล่าวได้เพิ่มอำนาจหน้าที่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐมากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน

๕. การเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน

๖. การขาดความเชื่อมั่นการลงทุนของผู้ประกอบการในภาคธุรกิจ เนื่องจากยังขาดความชัดเจนในหลายๆ ด้าน อันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสู่เศรษฐกิจและสังคมยุคดิจิทัล

การยกร่างกฎหมายดังกล่าวเป็นการพิจารณาอย่างเร่งรีบ จึงขาดการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน สื่อมวลชน ผู้ประกอบการทั้งทางด้านสื่อสารมวลชนและด้านสารสนเทศ ผู้มีส่วนได้เสีย และผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ จึงทำให้ร่างกฎหมายดังกล่าวยังมีข้อบกพร่องและมีผลกระทบเชิงลบในหลายประเด็น

สรุปและข้อเสนอแนะ ผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นว่า ร่างกฎหมายและกฎหมายทั้งจำนวน ๑๓ ฉบับ นั้น มีเจตนารมณ์ที่สนับสนุนการพัฒนาให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจและสังคมยุคดิจิทัล รวมทั้งยังเป็นการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ประเทศกำลังเผชิญหน้าอยู่ แต่เมื่อพิจารณาเนื้อหาของร่างกฎหมายดังกล่าว กลับพบว่ยังไม่สามารถกระทำตามเจตนารมณ์ที่คาดหมายไว้ได้ และยังอาจก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ รอบด้าน ดังนี้

การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวจึงควรทำการศึกษาถึงผลกระทบในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็น การลดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล และผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของภาคเอกชน ตลอดจนควรศึกษาและชั่งน้ำหนักระหว่างผลสัมฤทธิ์แห่งการบังคับใช้กฎหมายที่จะต้องสนองตอบต่อเจตนารมณ์ในการพัฒนาประเทศให้เข้าสู่เศรษฐกิจและสังคมยุคดิจิทัลและประโยชน์สาธารณะที่จะเกิดขึ้น กับผลกระทบในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ว่ามีความคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด

กลุ่มที่ ๒ “การกำกับดูแลกันเองของสื่อและการตรวจสอบโดยภาคประชาชน”

ผู้ร่วมสัมมนาได้อภิปรายถึงประเด็นการกำกับดูแลสื่อ ซึ่งแยกพิจารณาเป็น ๓ ส่วน ได้แก่

๑. การกำกับดูแลโดยองค์กรวิชาชีพ ซึ่งแยกพิจารณาออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๑.๑ สื่อวิชาชีพ

- ควรมีการปฏิรูปด้านการนำเสนอเนื้อหาและด้านจริยธรรม
- ควรสร้างมาตรฐานทางจริยธรรม (Code of Conduct) ของแต่ละองค์กร
- ควรจัดให้มีสภาผู้อ่านในการตรวจสอบการทำงานของสื่อมวลชน
- ควรแก้ไขกฎหมายที่เป็นการแทรกแซงการนำเสนอของสื่อ เพื่อให้สื่อมีสิทธิ

เสรีภาพในการนำเสนอ ปราศจากการแทรกแซงจากรัฐหรือทุน

- ควรมีการจัดตั้งสภาวิชาชีพในระดับท้องถิ่น โดยตั้งจากองค์กรที่มีการรวมกลุ่มอยู่แล้ว เช่น สมาคมวิทยุกระจายเสียง สมาคมสื่อ ศูนย์ประสานงานสื่อที่มาจากระดับชุมชน ระดับจังหวัด ไม่ควรเป็นการกำกับดูแลจากส่วนกลาง เพราะอาจทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้

- ควรมีขั้นตอนหรือกระบวนการกำกับดูแล การเสนอแนะ และการจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

๑.๒ วิทยุชุมชน

- ควรผลักดันให้กลไกการตรวจสอบและกำกับดูแลกันเองของวิทยุชุมชนซึ่งมีองค์กรที่ดูแลกำกับกันเองอยู่แล้ว เช่น สหพันธ์วิทยุชุมชนระดับจังหวัดและระดับชาติ

- ควรมีการกำกับดูแลเรื่องโฆษณาในคลื่นวิทยุชุมชนและคลื่นหับซ้อนให้กับวิทยุชุมชน

- ควรสนับสนุนวิทยุชุมชนให้มีความเข้มแข็งทั้งด้านขั้นตอนการขออนุญาต การดำเนินการที่เข้มแข็ง ซึ่งจะทำให้วิทยุชุมชนสามารถนำเสนอสื่อที่แตกต่างและสร้างสรรค์ได้

๒. การกำกับดูแลโดยภาคประชาชน

- ประชาชนต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ เพื่อสามารถปรับตัวในกระแสสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งสามารถกำกับดูแลสื่อ และดูแลคนรอบข้าง บุตรหลาน ให้ได้รับสื่อที่มีประโยชน์

- ประชาชนต้องช่วยกัน “ขจัดสื่อร้ายขยายสื่อดี”

- ควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานตรวจสอบสื่อโดยภาคประชาชนที่ตั้งขึ้นจาก ระดับจังหวัด ทำหน้าที่ในการตรวจสอบสื่อ และควรมีกฎหมายรองรับ

- ควรมีการรับรองสถานภาพของภาคประชาชนในการตรวจสอบและดูแลสื่อ โดยเพิ่มอำนาจหน้าที่ของภาคประชาชน และมีการแบ่งแยกกลุ่มหรือประเภทของภาคประชาชนอย่างชัดเจน และการกำกับดูแลโดยภาคประชาชนจะต้องมีความเป็นอิสระ

- ควรมีกลไกการเฝ้าระวังสื่อ โดยกลไกดังกล่าวควรมีตัวแทนภาคประชาชน นักวิชาการ ด้านสื่อ เพื่อทำให้เกิดการสร้างสื่อสร้างสรรค์ และขจัดสื่อร้าย ซึ่งควรทำตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ

ควรมีการเผื่อระวังสื่อที่ไม่ดี และส่งต่อให้คนที่มีความเกี่ยวข้องกับข้ออย่างไรบ้าง และควรมีการเชื่อมต่อกับเครือข่ายผู้บริโภค ในกรณีที่สื่อมีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม

- ควรสร้างภูมิคุ้มกันในเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อ ควรมีการสร้างหลักสูตรในสถาบันการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะด้านสื่อสารมวลชน และมีหลักสูตรการเผื่อระวังและการรู้เท่าทันสื่อเพื่อให้นักศึกษาสามารถผลิตสื่อที่มีคุณภาพได้ และควรมีการบรรจุไว้ในหลักสูตรวิชาอื่น ๆ

- ผู้ผลิตสื่อต่าง ๆ ที่ทำงานด้านละคร และสื่อกลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่น ควรมีตัวแทนหรือสภาของแต่ละกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วม โดยกลุ่มต่างๆ ควรมีการกำกับดูแลและตรวจสอบโดยภาคประชาชน

- ควรมีการปฏิรูปคนที่ทำงานกำกับดูแลก่อนที่จะมีการกำกับดูแล

๓. การกำกับดูแลโดยองค์กรอิสระหรือองค์กรภาครัฐ

- ควรมีการปฏิรูป กสทช. เพื่อให้ทำหน้าที่กำกับดูแล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำกับดูแลในเรื่องการแทรกแซงสื่อโดยกลุ่มทุนต่างๆ และโฆษณาที่เข้าข่ายการหลอกลวงผู้รับสื่อ

- กสทช. ควรมีบทบาทสนับสนุนภาคประชาชนในการตรวจสอบกำกับดูแลสื่อ และมีส่วนในการกำกับดูแลเพื่อให้เกิดความยุติธรรม ไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาการกำกับดูแลโดยภาครัฐมีความไม่เท่าเทียมเกิดขึ้น

- องค์กรที่กำกับดูแลควรทำงานเชิงรุก โดยเฉพาะเรื่องการร้องเรียนที่มีได้ถูกดำเนินการตามระเบียบด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม เช่น กรณีสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) มีได้ดำเนินการกำกับดูแลเรื่องการโฆษณาเกินจริง

- หน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่กำกับดูแลไม่ควรทำงานในลักษณะสายการบังคับบัญชาเพียงอย่างเดียว แต่ควรต้องโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งจากวิชาชีพ ภาควิชาการ และภาคประชาชนด้วย

- โครงสร้างการกำกับดูแล กสทช. ควรมีอยู่ โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนตัวกรรมการซึ่งควรเป็นบุคคลที่มีความเป็นกลางและอิสระ ไม่อยู่ภายใต้อำนาจของผู้ใด

สรุปและข้อเสนอแนะ ผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นว่า การกำกับดูแลสื่อควรมีการกำกับดูแล ทั้งโดยองค์กรวิชาชีพ ภาคประชาชน และองค์กรอิสระหรือองค์กรจากภาครัฐ ทั้งนี้องค์กรหรือหน่วยงาน ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลควรมีความพร้อมทั้งในด้านองค์ความรู้ บุคลากร และควรมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อที่จะทำหน้าที่ในการกำกับดูแลสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลุ่มที่ ๓ “สื่อกับการปฏิรูปสังคม”

ผู้ร่วมสัมมนาได้อภิปรายถึงประเด็นดังต่อไปนี้

- การปฏิรูปเนื้อหาสื่อทางด้านการเมือง ให้มีความถูกต้อง รวมทั้งประเด็นของการประทุษวาจา (Hate Speech) ซึ่งจะต้องมีกฎหมายควบคุมกำกับดูแล แต่จะต้องไม่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นมากจนเกินไป และควรการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางด้านการเมือง และจัดให้มีพื้นที่แก่กลุ่มการเมืองต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน

- ควรให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการและขั้นตอน ทั้งในส่วนการนำเสนอเนื้อหา การเผยแพร่ การตรวจสอบ การกำกับดูแล และควรมีกลไกถ่วงดุลอำนาจระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ทูท และสังคม

- สื่อควรจะให้ความสนใจสังคม ในมิติสังคมแบบพหุลักษณะ สังคมที่ดูแลตัวเองและรู้เท่าทันรัฐ สังคมที่มีกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมกับตนเอง หรือสังคมที่ดูแลตนเองได้โดยไม่ได้รับผลกระทบจากภาวะสังคมเสี่ยง โดยสังคมควรมีสื่อของตัวเอง เป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และควรพิจารณาว่าสื่อเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งสื่อควรมีบทบาทเป็นสถาบันทางสังคม นำเสนอประเด็นสาธารณะเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหา ด้านต่างๆ และควรมีการนำเสนอข่าวสารข้อมูลอย่างถูกต้องและเป็นกลาง สื่อควรมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของประชาชน อีกทั้ง สื่อโดยทั่วไปอาจไม่ได้มีบทบาทในการให้ความรู้กับสังคม โดยตรงเพียงอย่างเดียว แต่อาจมีภารกิจอย่างอื่น เช่น โน้มน้าว ครอบงำ เป็นต้น

- เนื่องจากประชาชนสามารถสื่อสารและสร้างเนื้อหาสื่อของตนเองได้ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น social media หรือสื่อทางเลือกอื่นๆ ดังนั้น ประชาชนควรมีวิจารณญาณในการสร้างและเสพสื่อ และควรสนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อ กลั่นกรองเนื้อหาสื่อ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปสังคม และควรส่งเสริมการสร้างพื้นที่สาธารณะสำหรับการสื่อสารจากภาคประชาชน เช่น นักข่าวพลเมือง Thai PBS

- ผู้ครอบครองสื่อทำให้สื่อไม่สามารถนำเสนอประเด็นอื่นใดที่ไม่สอดคล้องกับนโยบายของผู้ครอบครองสื่อ (รัฐหรือกลุ่มทุน) ดังนั้น ควรให้ประชาชนเป็นเจ้าของสื่อ และควรลดบทบาทโฆษณาในสื่อ ควรสนับสนุนกองทุนในการผลิตสื่อโดยไม่อาศัยทุนจากกลุ่มธุรกิจหรือนายทุน แล้วจะทำให้สื่อมวลชนมีความภูมิใจในตนเอง

- ควรลดอำนาจ บทบาทของสื่อส่วนกลางลง กระจายอำนาจให้แก่ภาคประชาชนและปฏิรูปพัฒนาส่วนย่อย (ชุมชน) ก่อน จึงต่อเนื่องไปถึงส่วนที่ใหญ่กว่า ควรสนับสนุนสื่อชุมชน โดยให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุน การพัฒนาทักษะทางด้านวิชาชีพสื่อให้แก่ภาคประชาชน

- สื่อควรคำนึงถึงความมีประโยชน์หรือข้อเท็จจริงของเนื้อหาสาระที่นำเสนอต่อกลุ่มเด็กและเยาวชน

- ควรให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากสื่อ และเข้าถึงการใช้คลื่นความถี่ของภาคประชาชน วิทยุชุมชน และควรสร้างกลไกการใช้วิทยุชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดตั้งกองทุนทางสังคม

- ควรมีการออกใบอนุญาตทดลองออกใบอนุญาตประกอบกิจการของวิทยุชุมชน (ค่าธรรมเนียมในการตรวจเครื่องส่ง ค่าปรับจูน) เมื่อผ่านแล้ว จึงไปทำ ความตกลงร่วมกัน (MOU) กับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเมื่อครบ 90 วัน จึงสามารถขอใบอนุญาตใช้ มีหลายสถานีไม่สามารถทำได้เสร็จตามกำหนด จึงถูกยุบเลิกไป (การต่ออายุใบอนุญาต) มีกระบวนการที่ล่าช้า และยุ่งยาก หากสามารถทำได้ในพื้นที่ก็จะทำให้สะดวกขึ้น และการจัดสรรคลื่นความถี่ควรมีการแยกให้ชัดเจนว่าแต่ละประเภทจะอยู่ในความถี่ใด ควรกำหนดทิศทางของกองทุนวิจัยและพัฒนาวิทยุหรือสื่อชุมชน

- ควรลดบทบาทสื่อในการสร้างภาพความรุนแรงในพื้นที่สื่อ และการผลิตซ้ำความรุนแรง เพื่อลดความเคียดขื่นในการบริโภคความรุนแรงจนกลายเป็นเรื่องปกติ

สรุปและข้อเสนอแนะ ผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นว่า สื่อนั้นมีอิทธิพลต่อสังคม ดังนั้น สื่อควรมีสิทธิเสรีภาพ มีความเป็นกลางและอิสระจากอำนาจรัฐหรืออำนาจทุนต่าง ๆ และในปัจจุบันประชาชนสามารถเป็นได้ทั้งผู้รับสื่อและสื่อในเวลาเดียวกัน ทำให้เนื้อหาที่ปรากฏในสื่อจึงมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่แหล่งที่มา และในแง่เนื้อหาของสื่อที่เป็นเนื้อหาที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษ ดังนั้น เนื้อหาที่จะปรากฏต่อผู้รับสื่อจึงควรเป็นเนื้อหาที่มีประโยชน์ มีความเป็นกลาง เพื่อให้สื่อมีบทบาทปฏิรูปสังคมและสร้างสรรค์สังคมต่อไป

๓) การสัมมนารับฟังความคิดเห็นเรื่อง “การปฏิรูปสื่อ : เพื่อพัฒนาโลกกำกับดูแลด้านจริยธรรม การยกระดับมาตรฐาน และระบบสวัสดิการของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ” ณ จังหวัดสงขลา ระหว่างวันที่ ๒๘ - ๒๙ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๘

การสัมมนาและรับฟังความคิดเห็น เรื่อง “การปฏิรูปสื่อ : เพื่อพัฒนาโลกกำกับดูแลด้านจริยธรรม การยกระดับมาตรฐานและระบบสวัสดิการของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ” มีผู้เข้าร่วมสัมมนาประมาณ ๘๕ คน ประกอบด้วย สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติจังหวัดสงขลา รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา คณาจารย์และนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสารสนเทศอื่น ๆ ในพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบการประเภทสื่อทางเลือก และสื่อใหม่ ผู้สังเกตการณ์ กลุ่มผู้บริโภคสื่อ และประชาชนผู้สนใจทั่วไปได้กำหนดรูปแบบการประชุมแบบกลุ่มย่อยออกเป็น ๒ กลุ่มสรุปได้ ดังนี้

ประเด็นรับฟังกลุ่มที่ ๑

๑. กลไกกำกับดูแลจริยธรรม เสรีภาพและความรับผิดชอบ

๑.๑ ขอบเขตของสื่อมวลชนในกลไกกำกับดูแลจริยธรรม มีองค์ประกอบอย่างไรโดยหนึ่ง ดังนี้ ผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนจำนวนมาก และ “ผู้ปฏิบัติวิชาชีพ” โดยเป็นผู้ทำหน้าที่สื่อมวลชนที่ได้รับการรับรองจากองค์กรสื่อต้นสังกัด เช่น เจ้าของหนังสือพิมพ์ ผู้อำนวยการสถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ มีกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาตนเองก่อนการนำเสนอ

๑.๒ ต้องมีกระบวนการคัดกรองก่อนการเข้าสู่วิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อสร้างมาตรฐานวิชาชีพ ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพสื่อต้องผ่านการอบรมจริยธรรม/กฎหมาย และความรู้จำเป็นอื่น ๆ จากสถาบันที่กำหนดให้มีหน่วยงานที่กำหนดมาตรฐานและออก “ใบรับรอง” แก่สื่อที่ผ่านการอบรม หรือ การกำหนดมาตรฐานและจัดให้มี “ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ” ซึ่งเป็นรูปแบบเหมือนอาชีพทนายความหรือแพทย์

๑.๓ สื่อควรมีการกำกับดูแลกันเองด้านจริยธรรม โดยรัฐมีหน้าที่จัดระเบียบและอำนวยความสะดวก

๑.๔ องค์กรที่จะมากำกับกันเอง โดยแบ่งเป็นลำดับขั้นดังนี้

ขั้นแรก ให้องค์กรสื่อ/เจ้าของสื่อ แต่ละสื่อเป็นคนดูแลและกำกับจริยธรรมนักข่าวและผู้ประกอบวิชาชีพในสังกัด และ/หรือ ให้มี “ชมรมหรือสมาคมสื่อ” ที่แต่ละองค์กรสื่อรวมกลุ่มกันเป็นสมาชิก เพื่อช่วยสภาวิชาชีพ กำกับดูแล แต่ไม่จำเป็นต้องสังกัดชมรมหรือสมาคมถึงจะประกอบวิชาชีพได้

ขั้นสอง ให้มี “สภาวิชาชีพสื่อ” ที่ช่วยดูแลองค์กรสื่อแต่ละแขนง เช่น สภาการหนังสือพิมพ์สภาวิชาชีพสื่อ ไม่ควรมีจำนวนมาก หรือ อาจมีสภากลางที่ดูแลจริยธรรมสื่อวิชาชีพทุกแขนง ควรให้อำนาจกับสมาคมในการรับขึ้นทะเบียนสื่อมวลชน (เพื่อแยกระหว่างสื่อที่มีสังกัดกับสื่ออิสระ)

๑.๕ กระบวนการกำกับกันเอง กระบวนการกลั่นกรองเข้าสู่สมาชิกองค์กรต้องชัดเจน ให้องค์กรสื่อ/เจ้าของสื่อ ดูแลก่อน ถ้าดูแลไม่ได้ เสนอต่อสภาวิชาชีพสื่อ ให้จัดการ และให้มีคณะกรรมการจริยธรรม พิจารณาตัดสิน เมื่อมีคนหรือหน่วยงานแจ้งมา ว่ามีสื่อทำผิดจริยธรรม

๑.๖ บทลงโทษ อาจมีมาตรการ โดยการตักเตือน (หรือเผยแพร่คำวินิจัยสู่สาธารณะ) ให้ออกจากองค์กร หากมีการให้ออก, หรือลาออกจากองค์กร ควรมีมาตรการกีดกันให้ออกจากวิชาชีพ เช่น รายงานต่อสภาวิชาชีพ แจ้งหน่วยงานทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องเพื่อขึ้นบัญชีดำ ทั้งนี้อาจมีการออกกฎหมายให้ องค์กรสื่อ/สภาวิชาชีพ ฟ้องร้องแทน ประชาชนได้ ว่าสื่อที่ลาออกนั้นทำผิดจริยธรรมและเอาเปรียบผู้บริโภคอย่างไรและอาจมีมาตรการทางสังคมหรือ การมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน อาทิ สังคมช่วยประณาม

๑.๗ ความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรสื่อและสภาวิชาชีพระดับย่อย กับ สภาวิชาชีพสื่อมวลชน (ร่มใหญ่)

หน้าที่ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชน และที่มาและองค์ประกอบของสภาวิชาชีพสื่อมวลชน

- สมาคมตั้งในพื้นที่ได้ แต่สภาวิชาชีพที่จะตรวจสอบด้านจริยธรรม น่าจะเป็นร่มใหญ่ และดูแลครอบคลุมทุกสื่อ และไม่จำเป็นต้องมีสภาวิชาชีพย่อย ๆ ก็ได้ ทั้งนี้เพื่อเชื่อมโยงกับรัฐสภาได้
- ควรเป็น “สภาสื่อ” ไม่แยกแขนง และให้มีตัวแทนจากทุกสื่อเป็นกรรมการ สภานี้ควรมีสถานะทางกฎหมาย และควรมีสภาฯ ระดับเขต/กลุ่มจังหวัด

๒. การกำกับดูแลโดยองค์กรที่ได้รับอำนาจตามกฎหมาย

กลุ่มที่ ๑ กสทช.และกระทรวงวัฒนธรรม ICT

กสทช. ควรรับผิดชอบเฉพาะเรื่องการจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลตามเงื่อนไขใบอนุญาต ไม่รวมถึงการกำกับดูแลเนื้อหาและกำกับจริยธรรม (รวมถึง หน่วยงานรัฐอื่น ๆ ด้วย) กระทรวงวัฒนธรรมไม่ได้ติดตามตรวจสอบหนังสือพิมพ์ที่โปเจตแจ้งไว้ และหน่วยงานรัฐควรมีหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลความรู้การเผยแพร่ผลการฟ้องร้องสื่อให้สาธารณชนรับทราบ

กลุ่มที่ ๒ พ.ร.บ. อาหารและยา, พ.ร.บ. คຸ້ມครองผู้บริโภค

การคຸ້ມครองผู้บริโภคตามกฎหมาย ไม่มีประสิทธิภาพ การบังคับใช้ตาม พ.ร.บ.อาหารและยา ควรดำเนินการอย่างเข้มงวด เพราะเกิดผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อประชาชน โดยเฉพาะการโฆษณาอาหารและยาผ่านสื่อ และควรมีมาตรการให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและทั่วถึง

กลุ่มที่ ๓ พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ พ.ร.บ.คุ้มครองเด็กฯ พ.ร.บ.ปราบปรามยาเสพติดและ
ค่านิยม พ.ร.บ.ความมั่นคงฯ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน กฎอัยการศึก

ปัญหาอยู่ที่ผู้ใช้กฎหมายที่ใช้อำนาจเกินกว่าตัวบทกฎหมายที่กำหนดไว้ และให้อำนาจอย่าง
เปิดกว้างแก่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ต้องบังคับใช้อย่างยุติธรรมและไม่ลิดรอนสิทธิเสรีภาพ โดยเฉพาะกฎหมายที่
เกี่ยวกับความมั่นคง ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน อาทิ พ.ร.บ.คุ้มครอง
เด็กฯ ต้องบังคับใช้อย่างจริงจัง. และพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐเกินไป ทำให้เกิดการใช้อำนาจ
คุกคามการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน

ข้อเสนอ

๑). นิยามความหมายคำว่า สื่อมวลชน. ๒) ความแตกต่างระหว่างนักหนังสือพิมพ์และ
นักสื่อสารมวลชน ๓). สื่อแท้ – สื่อเทียม ๔) การฟ้องหมิ่นประมาท ๕) การดูแลผู้สื่อข่าว ๖) ผู้ประกอบวิชาชีพ
สื่อ กับ นักการเมือง และ ๗). การคุ้มครองสื่อในลักษณะเดียวกับ เจ้าของกิจการที่ทำประโยชน์เพื่อสาธารณะ
ประเด็นรับฟังกลุ่มที่ ๒

๑. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการปฏิรูปกลไกการกำกับดูแลจริยธรรม เสรีภาพ
และความรับผิดชอบ

๒. แนวทางการกำกับดูแลโดยองค์กรที่ได้รับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

๓. แนวทางการปฏิรูปสื่อสื่อทางเลือก สื่อชุมชน สื่อท้องถิ่น และสื่อสันติภาพ นิยาม
ความหมาย

เพื่อตอบคำถามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องนิยามความหมายของสื่อทางเลือก สื่อชุมชน
สื่อสันติภาพ ว่า “เป็นสื่อที่ตอบสนองเฉพาะพื้นที่ มีกลุ่มเป้าหมายด้วยช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายใน
ภาวการณ์หลอมรวมสื่อในปัจจุบันทั้งทางด้านเนื้อหา และช่องทาง ซึ่งแม้สื่อทางเลือกก็สามารถตอบสนองใน
ความเป็นสื่อชุมชนได้ เช่น หอกระจายข่าว วารสารท้องถิ่น สื่อพื้นเมือง การแสดง การละเล่น” นำมาซึ่ง
การสรุปประเด็นในการแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะในรูปแบบ

๑. การกำกับดูแลตนเอง ภายใต้การมีองค์ความรู้ของสื่อเอง ภายใต้คุณธรรมจริยธรรม หรือ
จรรยาบรรณวิชาชีพซึ่งสื่อจะต้องมี

๒. การกำกับกันเอง ควรเริ่มจากการจัดทำฐานข้อมูล เพื่อตั้งเป็นนิติบุคคลหรือเป็นองค์กรเพื่อ
กำกับดูแลกันเองของสื่อทางเลือก สื่อชุมชน สื่อท้องถิ่น และสื่อสันติภาพ มีองค์ประกอบด้วย ดังนี้
๑) นักวิชาชีพ ๒) นักวิชาการ ๓) ภาคประชาสังคม ทั้งนี้เมื่อมีองค์กรในการกำกับแล้ว เรื่องที่เป็นพันธกิจ คือ
การสนับสนุน พัฒนา และควบคุมด้านจริยธรรม

๓. ในประเด็นเรื่องกองทุนที่มีอยู่ใน กสทช. ควรกระจายมาให้ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อในเรื่องต่าง ๆ
เช่น การทำวิจัย เพื่อตอบคำถาม สภาพปัญหาในปัจจุบัน

องค์กรดังกล่าวนี้ ให้มีการวางรากฐานในระดับจังหวัด ระดับภาค ระดับประเทศ ซึ่งมีส่วน
ในการออกกฎหมายเพื่อรองรับนโยบายดังกล่าว

การจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับวิทยุชุมชน

ปัญหาในประเด็นข้อกฎหมายจาก “ใบทดลองออกอากาศ” ให้พิจารณาผู้ที่ผ่านคุณสมบัติแล้วดำเนินการออก “ใบอนุญาต” เนื่องจากใบทดลองออกอากาศจะไม่สามารถนำมาใช้งานในทางปฏิบัติ และการเข้าถึงกองทุนได้ การสนับสนุน สื่อสันติภาพ เป็นการสร้างองค์ความรู้ของสื่อ โดยเป็นการบูรณาการในด้านต่าง ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในการลดความรุนแรง รัฐควรให้การสนับสนุน

- การสนับสนุน “สื่อโรงเรียนของสังคม” ทั้งในแง่งบประมาณให้มีต่อสื่อทางเลือก นำไปใช้ในการผลิต สนับสนุน และสวัสดิการต่อสื่อด้วย

- หากแก้ปัญหาเรื่องนายทุนเป็นเจ้าของสื่อชุมชนได้แล้ว จะเกิดวิทยุชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การสนับสนุนโดยภาครัฐ อย่างมีประสิทธิภาพ การแก้กฎหมายกรณีวิทยุชุมชนที่ไม่สามารถหารายได้ด้วยตนเอง จากการโฆษณาได้ รัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขั้นพื้นฐานด้านต่าง ๆ ด้วย และการจัดสรรคลื่นความถี่ที่เป็นธรรมควรมีกฎหมายที่มีประสิทธิภาพรองรับ

การกำหนดผู้รับผิดชอบในการขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปสื่อ

เห็นควรตั้งคณะกรรมการเพื่อพัฒนากำกับดูแลสื่อทางเลือก สื่อชุมชน สื่อท้องถิ่น และสื่อสันติภาพ (กพทส.) โดยเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายมีบทบาทผู้ทรงรับเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม และจัดทำร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสื่อทางเลือก สื่อชุมชน สื่อท้องถิ่น และสื่อสันติภาพ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้ และควรนำไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ควรมีคณะกรรมการระดับจังหวัด เพื่อให้เป็นพื้นที่สาธารณะให้แสดงความเห็นอย่างครอบคลุมและทั่วถึง

อำนาจหน้าที่ขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อขับเคลื่อน

๑. องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาต้องเป็นอิสระจริง ๆ ปราศจากการแทรกแซงจากรัฐในรูปแบบขององค์กรมหาชน

๒. แนวคิดการรวมกลุ่มจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลสื่อ ควรนำไปต่อยอดความคิดเห็นในระดับจังหวัดอื่น ๆ เพื่อให้มีความคิดเห็นในวงกว้าง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการขับเคลื่อนให้เกิดขึ้น

๓. ควรเร่งรัดและติดตามการออกพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายลูกที่ออกตามกฎหมายหลัก ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์แรกเริ่ม เพราะเป็นเรื่องสำคัญที่แสดงถึงเจตนารมณ์ของการให้มีกฎหมายดังกล่าว

๔. การกำกับดูแลตนเองของสื่อ อาจทำได้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น จึงควรมีองค์กรอื่น ๆ ร่วมในการกำกับดูแลด้วย ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการกำกับดูแลตนเองของสื่อซึ่งมีหลากหลายประเภท และควบคุมได้ยาก แต่ในจังหวัดกันเองยังมีกลไกที่สามารถกำกับตนเองได้อยู่

๕. สนับสนุนให้มีกลไกการจัดตั้งองค์กรสื่อในระดับจังหวัด ระดับภาค เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการรวมกันเป็นองค์กรที่เข้มแข็งในระดับนั้น ๆ เพื่อก้าวไปสู่การเป็นองค์กรระดับชาติต่อไป

๖. สถาบันการศึกษาควรเป็นตัวนำในการขับเคลื่อนการจัดตั้งองค์กรของสื่อ เพราะมีความเป็นกลาง อีกทั้งจัดทำฐานข้อมูลสื่อในจังหวัดนั้น ๆ เพื่อสะดวกต่อการบริหารจัดการสื่อ

๗. ควรประสานความร่วมมือกับ สปช.จังหวัด เพื่อให้เป็นผู้ประสานงานการขับเคลื่อนองค์กรสื่อแต่ละชมรม สมาคม หรือกลุ่มของสื่อต่าง ๆ ในจังหวัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๘. จัดตั้งคณะกรรมการอันมีที่มาจากตัวแทนสื่อต่าง ๆ เพื่อกำกับดูแลเรื่องสื่อชุมชน สื่อทางเลือก สื่อสันติภาพ ซึ่งมีกฎหมายรองรับอย่างเป็นทางการเป็นกิจจะลักษณะ

๙. สื่อในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคใต้ควรร่วมมือกันขับเคลื่อนภารกิจดังกล่าวทั้งหมด ให้สำเร็จร่วมกันซึ่งอาจเริ่มต้นด้วยจุดเล็ก ๆ ในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งเป็นผู้ริเริ่มและนำไปขยายต่อให้ประสบผลต่อไป

ภาคผนวก ข

การรับฟังความคิดเห็นโดยให้เข้ารายงานต่อที่ประชุมประกอบการซักถาม

ได้แก่ คณะทำงานสื่อเพื่อการปฏิรูปสื่อ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๘

นายเทพชัย หย่อง ประธานคณะทำงานสื่อเพื่อการปฏิรูป นำเสนอข้อเสนอต่อ คณะกรรมการ คณะทำงานได้มีการพิจารณาและสรุปความคิดเห็นที่สำคัญในฐานะคณะทำงานสื่อเพื่อการปฏิรูป ประกอบด้วย ตัวแทนขององค์กรวิชาชีพสื่อ ๔ องค์กร คือ สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการกำกับดูแลกันเองของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนมาอย่างต่อเนื่อง และมีสมาชิกเป็นหน่วยงานของผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชนที่ได้อาจได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกำหนดวาระการปฏิรูปทั้ง ๓ ประเด็นของคณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สภาปฏิรูปแห่งชาติ นอกจากนี้ ยังได้ร่วมกับเครือข่ายภาคประชาชน จึงได้มอบหมายให้ศูนย์ศึกษาจริยธรรม กฎหมายและนโยบายสื่อมวลชน สถาบันอิศรา จัดทำข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับกลไกการกำกับดูแล ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนที่เหมาะสมของไทย เพื่อประกอบการพิจารณาการจัดทำข้อเสนอแนะ เพื่อให้การปฏิรูปในด้านสื่อมวลชนมีแนวทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและภูมิทัศน์ของสื่อในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

คณะทำงานสื่อเพื่อการปฏิรูป เห็นว่าเพื่อให้สอดคล้องกับวาระที่คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ระบุว่าต้องมีการเร่งพัฒนาโครงสร้างและกลไกกำกับดูแลสื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งการกำกับดูแลกันเองด้านจริยธรรมของสื่อวิชาชีพ การกำกับดูแลโดยภาคประชาชนและการกำกับดูแลโดยหน่วยงานที่มีอำนาจทางกฎหมาย ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าประเทศไทยนั้น จะต้องมีการออกแบบกลไกการกำกับดูแลสื่อที่เป็นระบบเพื่อกำกับดูแลด้านจริยธรรมสื่อมวลชนให้ได้เป็นอย่างดี และมีประสิทธิภาพ โดยการออกแบบกลไกการกำกับดูแลที่จะเกิดขึ้นนี้จะต้องสามารถสะท้อนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ จากสังคมที่ครบถ้วนรอบด้าน คำนึงถึงการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนไปพร้อม ๆ กับเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน ควบคู่ไปกับความเข้าใจในบริบทความเป็นไปของการรวมกลุ่มเพื่อการกำกับดูแลกันเองของสื่อมวลชนที่เกิดขึ้นมาแล้วในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพราะความเข้าใจในบริบทดังกล่าวจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การออกแบบกลไกการกำกับดูแลที่จะเกิดขึ้นนี้ประสบความสำเร็จได้ กล่าวคือ จะต้องเป็นการออกแบบกลไกที่คำนึงถึงสภาวะแวดล้อมปัจจุบันและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเชื่อมต่อกับอนาคตได้อย่างเหมาะสมในที่สุด

คณะทำงานได้เสนอแนวทางในการกำกับดูแลสื่อ หลักการสำคัญ คือ เรื่องการมีหลักประกันของการมีเสรีภาพของสื่อ และเพื่อให้องค์กรสื่อมีความรับผิดชอบมากขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบจริยธรรม โดยสะท้อนกับการมีส่วนร่วมของภาคสังคมมากกว่าที่ผ่านมา และทำความเข้าใจกับบริบทความเป็นไปของการรวมกลุ่มของการกำกับดูแลกันเองของสื่อ ประกอบกับการวางกลไกใหม่ด้วยดังนี้

๑. กลไกการกำกับดูแลขั้นที่ ๑ ระดับองค์กร

โดยให้มีกลไกและกระบวนการมีคณะกรรมการจริยธรรมในแต่ละองค์กรสื่อ (Ombudsman) ในการกำกับดูแลด้านจริยธรรมภายในขององค์กรสื่อทุกสื่อ และมีรายงานประจำปีต่อสาธารณะด้วย เพื่อสร้างความโปร่งใส เป็นที่เชื่อถือของประชาชนและสาธารณะ มีการรายงานผลการพิจารณาเรื่องร้องเรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญ เป็นต้น

๑.๑ การจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อ ประกอบด้วย

ก. ข้อตกลงสภาพการจ้าง

ข. บัตรแสดงตนที่ระบุตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อในสังกัด

ในการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบตัวบุคคลและจำนวนคนที่เข้ามาอยู่ภายใต้การกำกับดูแล และเพื่อให้การกำกับดูแลมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและการสังกัดองค์กรสื่อจะทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพได้รับการยอมรับว่าเป็นมืออาชีพทำให้มีความแตกต่างจากการสื่อสารโดยทั่วไปด้วยการบังคับใช้มาตรฐานจริยธรรมที่จะเป็นหลักประกันที่จะทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อได้รับความเชื่อมั่นและมีความเชื่อถือมากขึ้น

๑.๒ จัดทำมาตรฐานจริยธรรมเพื่อใช้เป็นหลักการและแนวปฏิบัติขององค์กร (Code of Ethics and Conduct) ที่เหมาะสม สอดคล้องเป็นที่ยอมรับร่วมกันของผู้ประกอบการวิชาชีพและเจ้าขององค์กรสื่อ

๑.๓ แต่งตั้งคณะกรรมการจริยธรรมขององค์กรที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมกับภาคประชาสังคมต่าง ๆ โดยที่จำนวนของคณะกรรมการอาจมีความยืดหยุ่นตามความสามารถขององค์กร

๑.๔ จัดทำข้อบังคับและกระบวนการพิจารณาเรื่องร้องเรียนพร้อมกำหนดบทลงโทษและการเยียวยา

๒. กลไกการกำกับดูแลขั้นที่ ๒ ระดับสภาวิชาชีพ

ในการกำหนดกลไกกำกับดูแล ควรมี “สภาวิชาชีพ” เพื่อเป็นหน่วยงานกลางทำหน้าที่ในการกำกับดูแลผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนให้อยู่ภายใต้มาตรฐานจริยธรรมเดียวกัน โดยมีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคมด้วย แต่ความเป็น “สภาวิชาชีพ” นี้จะมีลักษณะที่แตกต่างจากสภาวิชาชีพที่มีการจัดตั้งตามกฎหมายอื่น กล่าวคือ เป็นองค์กรวิชาชีพที่ไม่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายปกครอง เพื่อป้องกันการแทรกแซงจากกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆทั้งจากรัฐ ทูต และการเมือง ทั้งนี้ สภาบังคับขั้นต้นสุดท้ายอาจต้องสร้างช่องทางให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดด้วย อนึ่ง การกำหนดให้ “องค์กรสื่อ” ต้องเป็นสมาชิกสภาวิชาชีพอย่างน้อยแห่งใดแห่งหนึ่งด้วยความสมัครใจ นอกจากนี้ สภาวิชาชีพควรมีบทบาทและหน้าที่ในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ โดยเฉพาะผู้บริโภค พร้อมกับการปกป้องเสรีภาพของสื่อมวลชนบนพื้นฐานความรับผิดชอบและควรมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๒.๑ ส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลให้ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานจริยธรรมแห่งวิชาชีพที่องค์กรประกาศกำหนด

๒.๒ คຸ້ມครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนควบคู่ไปกับการรับผิดชอบ และคຸ້ມครองสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน รวมถึงการป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้รับข้อมูลข่าวสาร

๒.๓ พิจารณาเรื่องร้องเรียนในกรณีที่ว่าวินิจฉัยขององค์กรสื่อไม่ได้รับการปฏิบัติตาม

๒.๔ ส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานจริยธรรมขององค์กรให้มีความครบถ้วน ครอบคลุมทุกด้าน และสอดคล้องกับการพัฒนาการความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

๒.๕ ส่งเสริมความสามัคคีและผดุงรักษาไว้ซึ่งเกียรติศักดิ์ของผู้ประกอบวิชาชีพ

๒.๖ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อ และให้ความสำคัญกับการตรวจสอบการทำงานของสื่อ

การเกิดหรือการจัดตั้งสภาวิชาชีพในแนวทางดังกล่าวอาจเป็นไปได้ว่าจะมีการรวมกลุ่มและเกิดการจัดตั้งสภาวิชาชีพขึ้นหลายสภาวิชาชีพ ดังนั้น เพื่อส่งเสริมให้กลไกการกำกับดูแลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงมีแนวทางการสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้บริหาร หรือผู้ประกอบกิจการด้านสื่อสารมวลชนในรูปแบบ “สภาวิชาชีพผู้ประกอบธุรกิจสื่อ” เพื่อเป็นช่องทางในการแสดงความรับผิดชอบของเจ้าของสื่อต่อผู้บริโภค และการคุ้มครองความเป็นอิสระของผู้ประกอบธุรกิจสื่อได้อีกช่องทางหนึ่ง

คณะทำงานสื่อเพื่อการปฏิรูปได้มีการเสนอแนะความเห็นเพิ่มเติม ในประเด็นการนำเสนอข้อเสนอมุ่งปฏิรูปสื่อดังกล่าวว่า นอกจากการระดมความคิดเห็นจาก ๔ องค์กรสภาวิชาชีพหลักที่ตั้งที่ประธานคณะทำงานได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นความคิดเห็นที่ไม่ได้คิดในเชิงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทั้งหมด แต่เป็นแนวความคิดในการประสพการณ์ทำงานที่ผ่านมาในเรื่องการกำกับดูแลจริยธรรมสื่อ ซึ่งมีข้อสรุปที่เห็นพ้องในเรื่องเกี่ยวกับการมีกฎหมายที่มีสภาพบังคับและการคุ้มครองผู้บริโภค และกลไกสำคัญ คือ เรื่องการออกแบบการกำกับดูแลสื่อควรมีหลักประกันว่าผู้ประกอบการหรือเจ้าของต้องมีส่วนร่วมรับรู้และมีส่วนในการรับผิดชอบ ด้วยการออกแบบการปฏิรูปสื่อจะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องพิจารณาทั้งระบบ โดยมีทางเลือก คือ ๑) ออกกฎหมายควบคุม ๒) การควบคุมกันเอง และ ๓) การออกกฎหมายกึ่งควบคุมและกำกับดูแลกันเอง โดยจะต้องดำเนินการในทันต่อสภาพการณ์ของสื่อที่เปลี่ยนไป

คณะกรรมการมีประเด็นข้อสังเกตในการกำหนดรูปแบบการกำกับดูแลการกำหนดโครงสร้างการมีสภาวิชาชีพ สภาประชาชนหรือสภาผู้บริโภค ตลอดจนการมีสวัสดิการต่าง ๆ จะต้องมี การร่วมกันพิจารณาต่อไปว่าจะมีรูปแบบและแนวทางในการดำเนินงานจริงภายใต้บริบทสังคมสื่อในปัจจุบันว่าจะมีรูปแบบอย่างไร และประเด็นในเรื่องการกำกับดูแลควบคุมในเรื่องมาตรฐานวิชาชีพ หรือมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมที่อาจจะมิบดบังโทษในกรณีที่สมาชิกในองค์กรวิชาชีพไม่ได้ปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลดังกล่าวเหล่านั้น (อ้างอิง : ข้อมูลจากบันทึกการประชุมของคณะกรรมการ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๘)

เอกสารแนบที่ ๒

รายงาน

ของ

คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
สภาปฏิรูปแห่งชาติ

เรื่อง

การปฏิรูปสื่อเพื่อเป็นโรงเรียนของสังคม

สำนักกรรมการ ๑
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สารบัญ

	หน้า
๑. ประเด็นปฏิรูป	๑
๒. วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์	๒
๓. สถานการณ์	๒
๓.๑ สื่อสังคม	๒
๓.๒ สื่อเพื่อสันติภาพ	๔
๔. หลักการและเหตุผล	๘
๔.๑ สื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม	๘
๔.๒ สื่อเพื่อสันติภาพ (Media for Peace)	๑๕
๕. ข้อเสนอแนะ (แนวทางปฏิบัติ) เพื่อการปฏิรูป และผู้รับผิดชอบ	๑๗
๕.๑ การสร้างสื่อสร้างสรรค์ : สื่อสังคม	๑๗
๕.๒ การสร้างสื่อสันติภาพ	๒๐
๖. บทสรุป	๒๒
๗. ตัวชี้วัดความสำเร็จจากผลลัพธ์ในข้อ ๕	๒๓
บรรณานุกรม	๒๔

การปฏิรูปสื่อเพื่อเป็นโรงเรียนของสังคม

๑. ประเด็นการปฏิรูป

สื่อที่เป็นโรงเรียนของสังคม ซึ่งอาจจะเป็นสื่อมวลชน หรือสื่อทางเลือก ก็คือสื่อที่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษาในรูปแบบพิเศษที่แตกต่างจากการศึกษาในระบบ ความพิเศษนั้นอยู่ที่พื้นที่อันกว้างขวางครอบคลุมทั่วประเทศ อยู่ที่ผู้สอนและผู้เรียนที่อาจจะเป็นคนเดียวกันเนื่องจากทุกคนอาจเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ อยู่ที่เนื้อหาอันหลากหลายและเข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถ้วน และอยู่ที่คุณประโยชน์อันสำคัญของสื่อประเภทนี้คือการสร้างสังคมที่ดีกว่า เป็นสื่อเพื่อปัญญาและสันติภาพ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการปฏิรูปสื่อครั้งนี้

ประเด็นสื่อเพื่อปัญญานั้น หมายถึง การนำสื่อมาใช้ในการสร้างสังคมอุดมปัญญา

ประเด็นสื่อสันติภาพ หมายถึง การนำสื่อมาใช้เพื่อลดความขัดแย้ง และอยู่ร่วมกันได้ในความแตกต่าง

๒. วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์

คณะกรรมการปฏิรูปสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ทำการศึกษาในเรื่องนี้เนื่องจากเป็นกรอบคิดที่สำคัญในการปฏิรูปสื่อ ด้วยวิธีการค้นคว้าในเชิงวิชาการจากหนังสือ งานวิจัย และการลงพื้นที่ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากสื่อที่มวลชน ดังนี้

๑. การสัมมนาฯรับฟังความคิดเห็นเรื่อง “การปฏิรูปสื่อ : เพื่อพัฒนากลไกกำกับดูแลด้านจริยธรรม การยกระดับมาตรฐาน และระบบสวัสดิการของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ” ณ จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ ๗ - ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

๒. การสัมมนาเรื่อง “แนวทางการปฏิรูปสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ณ จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ ๑๗ - ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

๓. การสัมมนาฯรับฟังความคิดเห็นเรื่อง “การปฏิรูปสื่อ: เพื่อพัฒนากลไกกำกับดูแลด้านจริยธรรม การยกระดับมาตรฐาน และระบบสวัสดิการของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ” ณ จังหวัดสงขลา ระหว่างวันที่ ๒๕ - ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

๔. การสัมมนาฯรับฟังความคิดเห็นเรื่อง “สื่อชายขอบ สื่อเพื่อผู้ด้อยโอกาส สื่อทางเลือก และสื่อสันติภาพ” ณ จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘

๓. สถานการณ์

๓.๑ สื่อสังคม

สื่อมีบทบาทหน้าที่หลายประการ ที่สำคัญคือบทบาทในการแจ้งข่าวสารและบันเทิง บทบาทในการเป็นกระจกสะท้อนเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม การให้การศึกษา และการเชื่อมร้อยส่วนต่าง ๆ ในสังคมเข้าด้วยกัน แต่ในยุคทุนนิยมสื่อมิได้ทำหน้าที่ในทางปัญญามากเท่ากับการตอบสนองทางอารมณ์และความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์

๓.๑.๑ สื่อมวลชน

ในด้านหนึ่งการดำรงอยู่ของสื่อมวลชนก็เพื่อตอบสนองประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) ซึ่งลักษณะของเนื้อหาที่สะท้อนประโยชน์สาธารณะประการหนึ่งคือ เนื้อหาความหลากหลาย (Diversity) ทำให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารรอบด้าน และมีส่วนร่วมในการผลักดันสังคมให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างมีคุณภาพ

แต่ปัจจุบันประชาชนกลับไม่ได้รับรู้ข้อเท็จจริงหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงทั้งหมด “ข่าวที่ไม่ควรจะเป็นข่าว กลายเป็นข่าวใหญ่หน้าแรกของสื่อ ส่วนข่าว “คนจน คนด้อยโอกาส เกษตรกร แรงงาน ฯลฯ รวมทั้งเรื่องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เป็นสมบัติของแผ่นดิน” ซึ่งคนส่วนใหญ่ที่เป็นเจ้าของตัวจริงกลับไม่เป็นข่าว หรือเป็นข่าวเล็ก ๆ และบางทีก็ถูกบิดเบือน ที่ผ่านมา “ข่าวที่เป็นข่าว” ในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนกระแสหลักจะถูกกำหนดจากกรอบของคุณค่าข่าวที่เรียกกันในงานวารสารศาสตร์ว่า “บัญญัติ ๑๐ ประการ” ซึ่งเน้นเหตุการณ์ที่มีองค์ประกอบของความสดใหม่ ตื่นเต้น หรือหวา เร้าอารมณ์ ความรุนแรง ฯลฯ มากกว่าการรายงานเหตุการณ์ที่เน้นการใช้หลักเหตุผล ให้ข้อมูลเชิงลึก และนำเสนอประเด็นที่ท้าทาย ในขณะที่ข่าวสารอีกจำนวนหนึ่งที่มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ แต่ไม่ได้เผยแพร่สู่คนในสังคมอย่างถูกต้องครบถ้วน ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งหรือการแก้ปัญหาไม่เหมาะสมนั้น หรือข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับคนกลุ่มน้อยหรือด้อยโอกาส อย่างเด็ก เยาวชน สตรี คนต่างชาติพันธุ์ ฯลฯ กลับสูญหายไปจากหน้าสื่อมวลชน ด้วยเหตุผลทางการเมือง ธุรกิจ ค่านิยม หรือตัวองค์กรเอง หรือข่าวสารเหล่านั้นหากถูกนำเสนอก็จะเสนอด้วยกรอบคุณค่าข่าวเดิม ที่อาจนำไปสู่อคติหรือความขัดแย้ง หรือไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์สังคม พันธกิจของสื่อตอบสนองประโยชน์สาธารณะจึงขาดหายไปเพราะเสียงของคนชายขอบที่ไม่มีสื่อ หรือไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสื่อได้

งานวิจัยพบว่าเนื้อหาข่าวสารในสื่อกระแสหลักเน้นบันเทิงมากกว่าสาระ งานวิจัยของโครงการมีเดียมอนิเตอร์ มูลนิธิสื่อมวลชนศึกษา (Media monitor) ได้ศึกษาผังและเนื้อหารายการทีวีดิจิทัล ช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัว ๓ สถานี ระหว่างวันที่ ๕ - ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๗ พบรายการสำหรับกลุ่มผู้ชมทั่วไปมากถึงร้อยละ ๖๕ รายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว พบเพียงร้อยละ ๓๕ และไม่พบรายการเรตติ้ง “ป” ในทุกช่องสถานี (“ป” เนื้อหาเหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ๓ - ๕ ปี) ส่วนเรตติ้ง “ด” พบน้อยมาก (“ด” เนื้อหาเหมาะสมสำหรับเด็กวัย ๖ - ๑๒ ปี) ผลการศึกษาครั้งนี้ ไม่ต่างจากผลการศึกษาเมื่อปี ๒๕๕๐ ส่วนเนื้อหาที่ส่งเสริมพัฒนาการตามช่วงวัย ๔ ด้าน คือ สังคม สติปัญญา จิตใจ และอารมณ์-ร่างกายนั้น ยังขาดเนื้อหาที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

บทบาทของสื่อในการให้การศึกษาหรือติดอาวุธทางปัญญาแก่สาธารณชนนั้น ตามแนวคิดการเรียนรู้ของทฤษฎีปัญญาทางสังคม¹ กล่าวว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์เป็นการเรียนรู้จากการสังเกตจากผู้อื่นหรือตัวต้นแบบ สื่อมวลชนจึงถือเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางสังคมที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และพฤติกรรมของคนในสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน งานวิจัยพบว่าสื่อมวลชนไทยมีการนำเสนอพฤติกรรมที่สื่อความรุนแรงซ้ำซาก การตีพิมพ์ภาพข่าวเน้นองค์ประกอบความรุนแรง การตบตีอย่างเมามันของตัวละคร การเล่นตลกบนความอ่อนต้อยทางกายภาพของผู้ร่วมรายการ การใช้

¹ social cognitive theory: Bandura, ๑๙๘๖

วจาเสียดสี แสดงกริยาอาการที่ไม่ควรปฏิบัติในที่สาธารณะ ฯลฯ ทั้ง ๆ ที่กิริยาหลายอย่างถือว่าไม่สุภาพ ก้าวร้าว และหยาบคายในสังคมไทย มีเดียมอนิเตอร์ (๒๕๕๗) ชี้ว่าแม่ในช่องทีวี “สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว” ก็พบเนื้อหาที่อาจไม่เหมาะสม ในเรื่องเพศ ภาษา ความรุนแรง การพนัน และเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ จึงสรุปได้ว่า แม้จะมีการจัดให้มีช่องทีวี “สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว” แต่ช่องทีวี เหล่านี้ไม่ได้ทำตามพันธกิจในการนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสม สำหรับเด็กโดยเฉพาะวัยปฐมวัย (๓ - ๕ ปี) และให้ความสำคัญน้อยมากในการนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย ๖ - ๑๒ ปี ส่วนงานวิจัยล่าสุด ในปี ๒๕๕๘ ในรายการโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ ๖ ช่อง ได้รับความนิยมสูงสุดช่วง ตุลาคม ๒๕๕๗ และมกราคม ๒๕๕๘ ในช่วงเวลาสำหรับเด็ก (วันจันทร์ - ศุกร์ เวลา ๑๖.๐๐ - ๑๘.๐๐ น. และ วันเสาร์ - อาทิตย์ เวลา ๗.๐๐ - ๙.๐๐ น. และ ๑๖.๐๐ - ๑๘.๐๐ น.) และช่วงเวลาที่ต้องระมัดระวัง (๑๘.๐๐ - ๒๐.๐๐ น. ของทุกวัน) พบว่าจาก ๗๒ รายการ มีรายการที่ปรากฏเนื้อหาความรุนแรง ๔๑ รายการ รายการที่มีการใช้ภาษาส่อทางเพศและภาษาหยาบคาย ๒๔ รายการ รายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเพศ ๑๔ รายการ และรายการอคติ/การเลือกปฏิบัติผ่านภาพตัวแทน ๑๔ รายการ ซึ่งจะเห็นได้ว่า เด็กและเยาวชนในประเทศไทยยังไม่ได้รับผลิตผลที่สร้างสรรค์จากสื่อที่มีในปัจจุบัน

ในสังคมที่ทวีความสลับซับซ้อนหากสื่อไม่ได้เสาะหาข้อมูลอย่างรอบด้านก็จะไม่สามารถทำความเข้าใจกับเรื่องราวหลายมิติที่ซ้อนกันอยู่ของเหตุการณ์ได้ การนำเสนอทั้งข่าวสารและบันเทิงของสื่อ ก็จะสะท้อนความไม่รอบด้านนั้น ส่งผลให้ผู้รับสารรับรู้แต่เรื่องราวที่ผิวเผิน ฉาบฉวย และไม่ต่อเนื่องกัน การรีบด่วนสรุปแบบเหมารวมนอกจากทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึง “ความจริง” แล้ว ยังอาจสร้างความเข้าใจผิดและบานปลายไปสู่การตัดสินใจของรัฐที่ผิดพลาด ยิ่งไปกว่านั้น จากการลงพื้นที่ของ คณะกรรมการปฏิรูปสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อรับฟังความเห็นของสื่อมวลชน ในต่างจังหวัดพบว่าปัญหาที่สื่อหลายคนกังวลได้แก่ความไม่มีจรรยาบรรณของ “สื่อนอกแถว” การขยายตัวของสื่อทั้งออนไลน์ ออฟไลน์ มีมากจนไม่รู้ว่าใครเป็นสื่อแท้หรือสื่อเทียม พวกสื่อเทียมที่แฝงตัวเข้ามาและเรียกตัวเองว่าเป็นสื่อไม่มีองค์กรควบคุมที่ชัดเจน ไม่มีวิชาชีพ มักสร้างข่าวบิดเบือนข่าว สร้างสังคมที่ “ไม่รู้” และมักนำไปสู่การปลุกเร้าอารมณ์หรือสร้างกระแสเพื่อขายข่าว

๓.๑.๒ สื่อทางเลือก

สื่อทางเลือกมีมุมมองที่สำคัญคือ การเปลี่ยนการสื่อสารทางเดียว (One - Way Communication) จากบนลงล่าง (Top - Down) ไปเป็น “กระบวนการตัดสินใจทางเลือกของการสื่อสาร เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม” (The Alternative Paradigms Communication for Social Change) ที่มุ่งเน้น กระบวนการสื่อสารสองทางแบบต่อเนื่อง (Two - Way Interactive Communication) ในแนวระนาบ (Horizontal Communication) ในหมู่สมาชิกของสังคมโดยอาจใช้วิธีการการสื่อสารหลากหลายกันไป เช่น การสื่อสารของกลุ่มบุคคล การสื่อสารผ่านสื่อพื้นบ้าน ตลอดจนการสื่อสารมวลชน หรือสื่อทางเลือกซึ่งเป็น สื่อสมัยใหม่รูปแบบต่าง ๆ อย่าง เว็บไซต์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ ตามแนวทางนี้ประชาชนจะเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาหนทางที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน สังคมประเทศ หรือระดับโลกต่อไป

ในเมื่อสื่อมวลชนมักให้ความสำคัญแต่กับกลุ่มคนที่ศูนย์อำนาจ จึงเกิดความพยายามของภาคประชาชนกลุ่มย่อย ๆ ที่จะผลิตเนื้อหาหรือสร้างสื่อเพื่อสะท้อนปัญหาของกลุ่ม และมุ่งประโยชน์ของสังคมที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดจากสื่อกระแสหลัก เช่น วิหุยมิเดียสลาตันในพื้นที่ภาคใต้ กลุ่มผู้ผลิตรายการวิทยุเสียงจากผู้หญิงชายแดนใต้ ขบวนการตาส์ปะรดของเยาวชนที่มุ่งรักษาภาพแวดล้อม เยาวชนกลุ่มดินน้ำมันที่ทำโครงการสร้างสื่อสร้างสรรค์ร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ดังนั้นการส่งเสริมทักษะด้านสื่อและเปิดพื้นที่สื่อให้แก่ประชาชนจึงมีความสำคัญ และควรสนับสนุนควบคู่ไปกับการส่งเสริมมาตรฐานการทำงานของสื่อมวลชนบนความรับผิดชอบต่อสังคม

จากสถานการณ์สื่อดังกล่าวจึงนำไปสู่เป้าหมายของการปฏิรูปสื่อคือ การยกระดับการทำงานของสื่อให้สื่อกลายเป็นโรงเรียนของสังคมที่มีส่วนในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ การเสริมบทบาทหน้าที่ของสื่อให้เป็นผู้ปลดปล่อยและสร้างสรรค์ มีบทบาทการเป็นโรงเรียนของสังคมต้องมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพสื่อให้สามารถทำหน้าที่ให้ความรู้นอกระบบแก่ประชาชนได้ สื่อไม่ใช่ทำหน้าที่แค่ให้ข้อมูล แต่สื่อต้องทำหน้าที่ให้การศึกษา ให้การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างพลเมืองแห่งอนาคตที่ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ เป็นผู้นำ เป็นนักประดิษฐ์ นักสร้างสรรค์ในสังคมอุดมปัญญาได้

การปฏิรูปเพื่อสร้างสื่อสร้างสรรค์สังคม จึงหมายถึงการพลิกบทบาทของสื่อมวลชนมาสู่แนวราบเพื่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมโดยประชาชนที่รู้เท่าทันสื่อ ประสานกับสื่อทางเลือกเพื่อนำประโยชน์มาสู่ประชาชนอย่างแท้จริง

๓.๒ สื่อเพื่อสันติภาพ

๓.๒.๑ ความหมาย

กระบวนการสันติภาพคือแนวทางการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง (Conflict Transformation) ด้วยสันติวิธี ด้วยความยุติธรรมและยั่งยืนกว่าหรือที่เรียกว่า “สันติภาพเชิงบวก” (Positive Peace) (สมัชชา นิลปัทม์, ๒๕๕๘)

คำว่า Peace Communication เกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมสันติภาพ (Peace Culture) วัฒนธรรมการไม่ยึดความรุนแรง (Non – violence Culture) ทางออกจากความขัดแย้งอย่างสันติ (Non – violence Solution) วัฒนธรรมประชาธิปไตย ความเป็นธรรมและทางออกของปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสังคม การเคารพความหลากหลายเหล่านั้น ส่วน การสื่อสารเพื่อสันติภาพ (Communication for Peace) นั้น เน้นไปที่เป้าหมายของสื่อสาร เช่นเดียวกับในยุคหนึ่ง ที่นักวิชาการนำเสนอแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา การสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการใช้บทบาทของการสื่อสารเพื่อเป็นเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมายอะไรบางอย่าง ในที่นี้คือการใช้กระบวนการสื่อสารเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่เรียกว่า “สันติภาพ” การสื่อสารสันติภาพ หรือ Peace Communication จึงมีลักษณะของการหลอมรวมและหลากหลายในแง่องค์ประกอบของภาคประชาชน และประชาสังคม หลากหลายในแง่ของผู้แสดง (ภาคองค์กรสื่อ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม ภาครัฐ) และหลากหลายในแง่ช่องทางการสื่อสาร (สื่อชุมชน สื่อทางเลือก สื่อมวลชน สื่อใหม่ สื่อบุคคล ฯลฯ)

๓.๒.๒ สถานการณ์

ในสภาวะเหตุการณ์ความขัดแย้ง การสื่อสารถูกหีบขบยกขึ้นมานำเสนอว่าเป็นส่วนสำคัญ ประการหนึ่งที่จะช่วยคลี่คลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้เบาบางลง การสื่อสารในสภาวะขัดแย้งที่ปรากฏชัดในประเทศไทยคือ สถานการณ์ความขัดแย้งของของการเมืองฝ่ายสีต่าง ๆ และสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่เป็นปัญหาความขัดแย้งที่ต่อเนื่องยาวนาน การสื่อข่าวในประเด็นที่ขัดแย้งหรือ “วิกฤต” จึงต้องมีความละเอียดอ่อนในการสื่อสารเป็นพิเศษ เพราะเป็นภาวะที่สังคมมีความอ่อนไหวสูง นอกจากนี้ จากการปฏิบัติงานของสื่อในสภาวะความขัดแย้งยังพบว่าหลายครั้งที่สื่อกลายเป็นผู้สร้างความขัดแย้งเสียเอง สื่อกลายเป็นเครื่องมือในการตอกย้ำอำนาจและอิทธิพลของคู่ขัดแย้งและเป็นผู้ขยายจุดยืนความขัดแย้งของทั้งสองฝ่าย การรายงานข่าวที่ไม่รอบด้านที่อาจยังผลให้ความขัดแย้งทวีความรุนแรงมากขึ้น อย่างในกรณีสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น ความพยายามที่จะยุติความรุนแรงในสถานการณ์ความขัดแย้งโดยมุ่งให้เกิดสันติภาพกลับกลายเป็นสันติภาพของรัฐมากกว่าเป็นเรื่องในระดับประชาชนทั่วไป

ในช่วงที่ผ่านมา นักวิชาการและภาคประชาสังคมได้รวบรวมปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของสื่อมวลชนในสภาวะขัดแย้ง โดยเฉพาะพื้นที่ภาคใต้เอาไว้หลายด้าน ได้แก่²

- การนำเสนอโดยอาศัยกรอบคุณค่าข่าวเดิม (รวดเร็ว เน้นเรื่องราวของความขัดแย้ง ความผิดปกติ ความร่ำรวยอาชญากรรม ฯลฯ) หรือการกำหนดกรอบจากบรรณาธิการส่วนกลาง โดยรายงานข่าวในรูปแบบสถานการณ์รายวัน หรือข่าวอาชญากรรม ที่เน้นการขายข่าว มากกว่าการสื่อข่าวเชิงสืบสวน (Investigative Reporting) โดยไม่มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งถูกต้องต่อเหตุการณ์ ในเรื่องนี้ คณะกรรมการฯ ได้พบว่าการเสนอข่าวแบบเก่าที่อาจเหมาะสมกับยุคเดิมที่สังคมไม่มีความซับซ้อนมากนักได้กลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบันที่นับวันข้อต่อของมันก็ยิ่งปรากฏอย่างเห็นได้ชัด

- รูปแบบการทำงานของนักข่าวที่ต้องพึ่งแหล่งข่าวสายรัฐและเจ้าหน้าที่ความมั่นคง ทำให้สื่อมีทัศนคติและการแก้ปัญหาแบบมิดิเดียวคือแบบเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งไม่จำเป็นต้องถูกเสมอไปในขณะที่แหล่งข่าวจากประชาชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่กลับขาดหายไป

- สื่อนำเอาตัวเองไปยึดโยงเข้ากับเหตุการณ์ความขัดแย้ง อาจด้วยความรู้สึกโกรธแค้นเกลียดชัง หรืออยากช่วยสังคม แต่การกำหนดจุดยืนและบทบาทผิด ทำให้ข่าวสารที่นำเสนอไม่ได้นำไปสู่การสลายความขัดแย้ง

- การขาดทักษะในการเสนอข่าวในลักษณะของการสื่อข่าวเพื่อสันติภาพ (Peace Journalism) สื่อมวลชนไทยไม่มีองค์ความรู้เพียงพอต่อการทำงานข่าวความขัดแย้ง

- สถานะของนักข่าวในพื้นที่มีข้อจำกัด เช่น โครงสร้างกตัญญูที่ไม่เท่าเทียมของนักข่าวในพื้นที่กับนักข่าวส่วนกลาง หรือนักข่าวกระแสหลักในกรุงเทพฯ ด้านสวัสดิภาพวิชาชีพ ความปลอดภัย ฯลฯ

² สถาบันวิชาการสื่อสารสาธารณะ, ๒๕๕๖

๓.๒.๓ ปัญหาของการสร้างสื่อสันติภาพ

รายงานการวิจัยโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์เพื่อสันติสุขของชาติ เรื่อง สื่อเพื่อสันติภาพ: จริยธรรม การจัดการ และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา โดย วลัักษณ์กมล จ่างกมล และคณะ คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) วิทยาเขตปัตตานี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๐ พบว่า งานวิชาการที่ศึกษาเรื่องการเสนอข่าวความขัดแย้งในต่างประเทศ ซึ่งใช้วิธีการศึกษาเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ จำนวน ๑๐ ฉบับในเอเชีย ๔ ประเทศ ที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์ คือ อินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา และอินโดนีเซีย ผู้วิจัยกำหนดประเด็นข่าวความขัดแย้งที่ใช้ในการศึกษา ๔ เหตุการณ์ คือ เหตุการณ์ความขัดแย้งในแคชเมียร์ระหว่างปากีสถานและอินเดีย เหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มปลดปล่อยพยัคฆ์หม้อเหล็ก กับรัฐบาลศรีลังกา เหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างอาแจห์และมาลุก กับรัฐบาลอินโดนีเซีย และเหตุการณ์ในเกาะมินดาเนา ประเทศฟิลิปปินส์นั้น การนำเสนอข่าวเหล่านี้โน้มเอียงไปในทางการสื่อข่าวเพื่อขยายความขัดแย้ง หรือ War Journalism มากกว่า โดยเฉพาะเหตุการณ์ในแคชเมียร์ที่หนังสือพิมพ์นำเสนอข่าวในทาง การรายงานข่าวสงคราม (War Journalism) อย่างเข้มข้น คือ นำเสนอแต่เหตุการณ์เฉพาะหน้า ขาดการสืบค้นหาที่มาที่ไปของเหตุการณ์ ไม่นำเสนอหนทางการแก้ปัญหาในระยะยาว และให้ความสำคัญกับผู้นำทางการเมืองและการทหาร ซึ่งจัดเป็นคุณลักษณะของ War Journalism อย่างชัดเจน

“หนังสือพิมพ์หลายที่จะนำเสนอข้อมูลของกองกำลังที่ต้องบาดเจ็บในสนามรบ หรือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม ขณะเดียวกันก็มักนำเสนอข่าวโดยแสดงการแบ่งแยกและชี้ชัดฝ่ายดีกับฝ่ายร้าย ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงอคติส่วนตัวในการด่วนตัดสินว่าใครเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น”

ผู้วิจัยชี้ว่าการรายงานข่าวเพื่อสันติภาพจึงไม่ใช่การตอบคำถาม 5 W 1 H (What, Where, Who, When, Why, How) ตามหลักวารสารศาสตร์แบบเดิม แต่ต้องเพิ่มเติม “S” Solution คือการแก้ปัญหา และ “C” Common Ground คือ การนำเสนอเบื้องลึกความขัดแย้งผนวกเข้าไปด้วย³ ซึ่งในหลักการนี้สามารถนำไปใช้กับการเสนอข่าวสารในแบบอื่น ๆ ด้วย

นอกจากนี้ ในงานวิจัยยังได้ศึกษาทิศทางกรนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย จำนวน ๓ ฉบับ ในการรายงานข่าวเหตุการณ์บลิ้นปี่เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๔๗ ที่ จังหวัดนราธิวาส เหตุการณ์ที่มีสยิดกรือเซะ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๔๗ ที่ จังหวัดปัตตานี และเหตุการณ์ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๗ จำนวน ๒๓๒ ชิ้นข่าว โดยพิจารณาจาก ๓ ตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องกับภาษาคือการใช้ภาษาแสดงอารมณ์ความรู้สึกเกินจริง การใช้ภาษาที่แสดงถึงความเป็นผู้ร้าย และการใช้ภาษาที่แสดงถึงการตกเป็นเหยื่อทำให้รู้สึกน่าเวทนา ผลพบว่ามีเพียง ๔๓ ชิ้นข่าว หรือร้อยละ ๑๘.๕๓ จัดอยู่ในกรรายงานข่าวเพื่อสันติภาพ ขณะที่อีก ๑๖๙ ชิ้นข่าว หรือร้อยละ ๗๒.๘๕ จัดอยู่ในกรรายงานข่าวเพื่อขยายความขัดแย้ง และจำนวน ๒๐ ชิ้นข่าวหรือร้อยละ ๘.๖๒

³ สถาบันวิชาการสื่อสารสาธารณะ, ๒๕๕๖

จัดอยู่ในประเภทของเนื้อหาที่เป็นกลาง นอกจากนี้ยังพบว่าสื่อมวลชนเปิดพื้นที่ให้กับแหล่งข่าวที่เป็นผู้นำ ผู้มีอำนาจ และผู้มีชื่อเสียง และใช้เป็นแหล่งข่าวสำคัญในการอ้างอิง

ผลกระทบของการนำเสนอข่าวสถานการณ์ความไม่สงบนั้น พบว่า สื่อหนังสือพิมพ์ ระดับชาติมุ่งนำเสนอเหตุการณ์ในเชิงลบ กล่าวคือเน้นความรุนแรงเป็นกรอบคิดสำคัญในการนำเสนอข่าว นอกจากนี้ยังมีปริมาณเพิ่มขึ้นและตำแหน่งของข่าวปรากฏในหน้า ๑ มากขึ้นด้วย

จากการศึกษาผลกระทบจากสื่อในมุมมองของผู้รับสารในพื้นที่พบว่า สื่อมวลชนทำหน้าที่ บกพร่องในการนำเสนอข่าวความไม่สงบ โดยการใช้ภาษาและคำที่รุนแรง เกินจริง บิดเบือนความจริง ขาดความสมดุลและเที่ยงธรรม ปราศจากการวิเคราะห์ ขาดความรู้ และความเข้าใจ ถูกครอบงำ ทางการเมืองหรือธุรกิจ และไร้จรรยาบรรณ ซึ่งส่งผลให้เกิดผลกระทบทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม หลายประเด็นส่วนในมุมมองเชิงวาทกรรมพบว่า สื่อมวลชนเลือกให้ความสำคัญกับมุมมองของฝ่ายรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการนิยามความหมายหรือสาเหตุของปัญหา รวมไปถึงสถานการณ์โดยทั่วไป ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการรายงานข่าวแบบ Peace Journalism มีสัดส่วนที่น้อยกว่า War Journalism

ส่วนหน่วยงานด้านการสื่อสารของรัฐในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สส.จชต.) และสำนักงานประชาสัมพันธ์ ทั้งสามจังหวัดนั้น ผู้วิจัยพบว่ายังไม่สามารถมีบทบาทในการมีส่วนร่วมคลี่คลายปัญหาสถานการณ์ เนื่องจาก ขาดความไว้วางใจจากภาคประชาชน รวมทั้งการมีรูปแบบการสื่อสารในแนวตั้งและมีโครงสร้างแบบระบบ ราชาการ ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรอิสระอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการสื่อสาร ซึ่งแนวทางดังกล่าว ขัดแย้งโดยสิ้นเชิงกับหลักการของการสื่อสารเพื่อสันติภาพ

บทบาทของสื่อกับการสร้างสันติภาพไม่ได้เป็นเรื่องเฉพาะของประเทศไทย จากการ ประชุมพลังแห่งสันติภาพขององค์การยูเนสโก ที่เมืองบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อเดือนมกราคม ๒๕๕๐ เพื่อกำหนดกรอบแนวทางการสร้างสันติภาพโลก ผ่านพลังแห่งสื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ประชุม ดังกล่าวเห็นพ้องต้องกันว่า สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถนำสันติภาพกลับมาสู่โลกได้ แต่สื่อมีหน้าที่ ต้องช่วยกันนำเสนอเนื้อหาเพื่อยุติความรุนแรง ด้วยการสร้างความเข้าใจในความแตกต่างทางความคิดและ วัฒนธรรมของผู้คนในโลก รวมทั้งไม่ขยายผลของปัญหา และช่วยกันปิดช่องว่างของความแตกแยก เพราะสงครามเริ่มก่อตัวขึ้นจากภายในจิตใจมนุษย์ ดังนั้นโลกจะต้องสร้างระบบการปกป้องสันติภาพ กลับคืนสู่จิตใจมนุษย์เช่นกัน

ดังนั้น กระบวนการสื่อสารที่เป็นเป้าหมายเพื่อให้เกิดสันติภาพจึงเป็นวาระสำคัญของ ประเทศอีกหนึ่งเรื่องที่ต้องได้รับการปฏิรูป “สื่อสันติภาพ” เป็นแนวคิดที่นักวิชาการด้านสื่อสันติภาพ นำเสนอโดยหวังที่จะกระตุ้นและสนับสนุนให้สื่อมวลชนซึ่งเป็นตัวแปรหนึ่งของการขยายตัวของความขัดแย้ง และสันติภาพได้เห็นความสำคัญของกระบวนการสันติภาพ

๔. หลักการและเหตุผล

ในการปฏิรูปสื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม และเพื่อการสร้างสันติภาพและความปรองดอง มีหลักการและเหตุผลควรพิจารณา ดังนี้

๔.๑ สื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม

๔.๑.๑ แนวคิด

กระบวนการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมเริ่มก่อตัวขึ้นปลายทศวรรษที่ ๑๙๗๐ เป็นแนวคิดเชิงปรัชญาด้านการสื่อสารในสังคม ซึ่งสอดคล้องและประสานกับแนวคิดด้านการเปลี่ยนแปลงสังคมภายใต้กรอบของ “ประชาสังคม” ซึ่งกำลังได้รับความสนใจจากนานาประเทศในช่วงทศวรรษที่ ๑๙๙๐ และก้าวสู่ความเป็นแนวคิดหลักของการเปลี่ยนแปลงสังคมในศตวรรษที่ ๒๑

แนวคิดประชาสังคม เข้ามาแทรกกระแสนิยมที่กำลังครอบงำสื่อมวลชนทำให้เกิดแนวคิดสื่อในฐานะเป็นโรงเรียนของสังคม ในฐานะที่สื่อมวลชนเป็นสื่อกระแสหลักจึงถูกเรียกร้องให้มีบทบาทเพื่อสังคมมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็เกิดสื่อทางเลือกเพื่อเสริมมิติที่ยังขาดหายไป

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (๒๕๔๒) ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนทัศน์แบบทางเลือกไม่เน้นสูตรสำเร็จรูป แต่มุ่งเน้นกระบวนการค้นหาเส้นทางที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม ระดับชุมชน และระดับบุคคล อย่างไม่จำกัดทิศทาง ขอบเขต หรือเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน โดยการเปลี่ยนแปลงสังคมอาจมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป (Pluralistic/Multiplicity in one world) ตามความเหมาะสมของสังคมท้องถิ่น และตามความต้องการของสมาชิกในสังคม ถือเป็นภารกิจร่วมของทุกฝ่าย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้กระบวนการสื่อสารแบบทางเลือกมุ่งเน้นกระบวนการสื่อสารสองทางแบบต่อเนื่อง (Two – way Interactive Communication) ในแนวระนาบ (Horizontal Communication) ในหมู่สมาชิกของสังคม โดยมุ่งเน้นความสำคัญของไปที่ “เนื้อหา” ของสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information Exchange) การตีความสาร (Message Interpretation) ตลอดจนการวิเคราะห์บริบททางการสื่อสารในเชิงวิพากษ์ ตลอดจนกระบวนการสนทนาโต้ตอบกัน (Dialectic Process) ของสมาชิกในสังคม บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน (Equal Basis) เพื่อค้นหาแนวทางในการเปลี่ยนแปลงสังคม และดำเนินการร่วมกัน สมาชิกในสังคมตระหนักสถานะของตนในฐานะของพลเมืองที่มีสิทธิในมิติต่าง ๆ ในขณะที่มองบทบาทของภาครัฐบาลว่าเป็น ผู้ให้การสนับสนุน (Facilitator) การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

Everett M. Rogers (1988) ผู้บุกเบิกทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรมชี้ถึงความสำคัญของสื่อในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคม Rogers เชื่อว่าการเผยแพร่ความรู้ นวัตกรรม หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไปสู่ชุมชนและประชาชนจะนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม อันนำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศ การเผยแพร่นวัตกรรมตามคำนิยามของ Rogers เป็นการสื่อสารประเภทหนึ่งที่มีความคิดใหม่ หรือวิธีปฏิบัติให้ถูกเผยแพร่ไปยังสมาชิกในระบบสังคม การเผยแพร่ นวัตกรรมทุกประเภทจะมีองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ ๑) ต้องมีนวัตกรรม ๒) ซึ่งถูกถ่ายทอดผ่านช่องทาง ๓) ในระยะเวลาหนึ่ง ๔) และไปยังสมาชิกในระบบสังคม Rogers (1995) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าการสื่อสาร

ที่เกิดขึ้นในการแพร่กระจายนวัตกรรม มิได้จำเป็นต้องเป็นการสื่อสารทางเดียว และมีใช่แค่การแพร่กระจายข้อมูลจากหน่วยงานหนึ่ง (หรือผู้ส่งสาร) ไปสู่ประชาชน (หรือผู้รับสาร) เท่านั้นเสมอไป แต่การแพร่กระจายนวัตกรรมยังสามารถอธิบายได้ในลักษณะของการสื่อสาร ๒ ทาง ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่บุคคลได้ร่วมกันสร้างและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจร่วมกันในท้ายที่สุด

การสื่อสารเชิงทางเลือกยังให้ความสำคัญกับการกระตุ้นประชาชนระดับพื้นฐาน (Grassroots) ให้ตระหนักถึงการพัฒนาด้วยตนเอง (Self – Development) โดยเฉพาะในด้านการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตนในการพัฒนาชุมชนที่ตนอยู่อาศัย โดยการสื่อสารจะทำหน้าที่เป็นเสมือนเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชน โดยเฉพาะในการศึกษาปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน และการค้นหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาต่างกล่าว ตลอดจนการกระตุ้นให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการพัฒนาในพื้นที่ตนกระตือรือร้นที่จะอาสาเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ ตลอดจนเอาใจใส่ดูแลโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ตน หรือหากเรากล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือการสื่อสารภายใต้กระบวนการที่เน้นการสร้างพลังประชาชน หรือการถ่ายโอนอำนาจต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน (Empowerment) นั้นเอง⁴

๔.๑.๒ สื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในสังคมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนั้น จำเป็นต้องมีองค์ประกอบใหญ่ในด้านสิทธิเสรีภาพอย่างน้อย ๓ ส่วน คือ ประการแรก ทุกคนพึงมีสิทธิและโอกาสในการที่จะเป็นพลเมืองที่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเท่าเทียมกันคือมีสิทธิที่จะรู้ ประการที่สองมีสิทธิที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและชุมชนในการดำรงอยู่และจัดการปกครองตนเองร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่ประการที่สามที่ว่าประชาชนพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยพึงมีส่วนร่วมในการทางการเมืองเพื่อกำหนดนโยบายและชะตากรรมของสังคมร่วมกัน ทั้งนี้ สังคมและประชาคมต้องมีระบบการสื่อสารที่เป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) เปิดกว้างสำหรับให้ประชาชนพลเมืองเข้าถึงได้อย่างเสมอหน้ากัน เป็นเวทีสำหรับการรับรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นและอภิปรายโต้แย้งกันเพื่อแสวงหาความคิดเห็นร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประเด็นสาธารณะของสังคม⁵

เมื่อเข้าสู่ยุคแห่งการปฏิรูปสื่อ ความหวังต่อโอกาสในการใช้สื่อของประชาชนน่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น คือ เป็นการใช้สื่อที่ไม่ใช่การใช้สื่อในเชิงรับ แต่เป็นการใช้สื่อในเชิงรุกและมีส่วนร่วมตามแนวคิดของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้สื่อสามารถทำได้หลายระดับ⁶

⁴ ปารีชาติ สถาปิตานนท์, ๒๕๔๒

⁵ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, ๒๕๔๔

⁶ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, ๒๕๔๓

ก. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ผลิต โดยการกระตุ้นให้ภาคประชาชนได้ตระหนักถึงสิทธิที่จะรู้ (Right to Know) สิทธิที่จะได้รับแจ้งข่าวสารและสิทธิที่จะบอกกล่าวข่าวสาร (Right to Inform) ต้องมีการสร้างหลักประกันการมีส่วนร่วมในการสื่อสารโดยภาคประชาชนมีโอกาสรับรู้และควบคุมการไหลเข้าและการรับทราบข่าวสาร เช่น ภาคประชาชนได้มีโอกาสเป็นเจ้าของคลื่นความถี่วิทยุ เป็นต้น

ข. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้ผลิต ในระดับนี้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการผลิตงาน ๓ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการผลิต ประชาชนได้มีโอกาสเป็นผู้คัดเลือกประเด็น รวบรวมข้อมูลและประสานงาน ขั้นตอนการผลิต ภาคประชาชนทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตรายการ ขั้นสุดท้าย คือขั้นตอนหลังผลิต คือการตัดต่อก่อนนำออกรายการ เป็นชั้นอำนาจตัดสินใจให้เนื้อหาใดได้นำเสนอออกอากาศ กระบวนการตรวจสอบ (Censorship) ก็อยู่ในขั้นตอนนี้

ค. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนหรือกำหนดนโยบาย โดยแบ่งเป็นระดับกว้างคือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน วางนโยบายสื่อระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และในระดับแคบ คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารสื่อในลักษณะตัวแทนชุมชน มีการสร้างความรู้สึกร่วมกัน (Sense of Public) และผลประโยชน์ของส่วนรวม

ในการสร้างพื้นที่สาธารณะในมีความเข้มแข็ง เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง และเปิดกว้างสังคมจำเป็นจะต้องมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ McNair (2007)

- ก. เสรีภาพในการพูดในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน
- ข. สื่อที่มีลักษณะพหุนิยมและความเป็นอิสระทางการเมือง ที่สามารถเข้าถึงได้
- ค. ระดับการรู้หนังสือที่สูง (literacy) รวมถึงทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ง. การเข้าถึงที่เปิดกว้างต่อเอกสารของภาครัฐ

แต่สถานการณ์ในประเทศไทยที่ผ่านมาสื่อมวลชนเห็นว่ารัฐและทุนมักเข้าแทรกแซงสื่อ มีสิ่งที่สื่อต้องระมัดระวังมากมาย สื่อต้องทำงานเพื่อสัมฤทธิ์ผลทางด้านธุรกิจ และในขณะเดียวกันก็ต้องพะวงถึงข้อกฎหมายด้วย ความใหญ่โตเทอะทะขององค์กรสื่อมวลชนและขั้นตอนลำดับขั้นทำให้ยากที่ประชาชนจะเข้าถึง การสื่อสารระหว่างสื่อกับมวลชนขนาดใหญ่จึงมักเป็นการสื่อสารทางเดียว จึงต้องมีสื่อทางเลือก ในรายงานนี้จะกล่าวถึงสื่อทางเลือกที่สำคัญคือ สื่อเพื่อคนชายขอบ และสื่อเพื่อสันติภาพ

๔.๑.๓ สื่อทางเลือก

๔.๑.๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อทางเลือก

เมื่อสื่อมวลชนที่มีอยู่ไม่สามารถเป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ที่เป็นอิสระจากการครอบงำของกลุ่มต่าง ๆ ไม่สามารถเป็นตลาดความคิดเห็น (The Marketplace of Idea) ที่หลากหลายจากทุกกลุ่มได้ สื่อมวลชนจึงมีสภาพปิดกั้นไม่ให้คนทั่ว ๆ ไป เข้าไปใช้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และการเมือง ทำให้กลุ่มคนที่มีความต้องการดังกล่าวสร้างสื่อของตนเอง ที่เรียกว่าเป็นสื่อทางเลือก (Alternative Media)

“สื่อทางเลือก”⁷ เหล่านี้ บางครั้งท้าทายและปฏิเสธอำนาจและสถาบันทางการเมืองอย่างเปิดเผย ทำหน้าที่ที่รณรงค์และตรวจสอบค่านิยมเดิมของสังคมอย่างวิพากษ์ ทั้งยังสัมพันธ์กับอำนาจทางการเมืองด้วยการเป็นตัวแทนของลัทธิทางการเมืองและสังคมที่อยู่นอกกรอบทางการเมืองของการแสดงอำนาจมืดและในระบบรัฐสภา” ยิ่งไปกว่านั้น “สื่อทางเลือก” ยังอาจทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางการเมืองเพื่อสะท้อนความคิด ความเห็นและปัญหาของกลุ่มที่ถูกมองข้าม มีพลังอำนาจต่อรองในทางการเมืองและผลประโยชน์น้อย มักถูกมองข้ามจากสื่อท้องถิ่นและสื่อระดับชาติอีกด้วย⁸

จากความหมายของสื่อทางเลือก จึงทำให้เราเห็นถึงกระบวนการทัศน์ใหม่ของการสื่อสารที่มุ่งเน้นการสื่อสารจากข้างล่างสู่บน (Bottom up) ที่เน้นการเพิ่มเติมอำนาจให้มีสิทธิทางการเมืองเพื่อสะท้อนเรื่องราว จุดยืน ความต้องการของผู้คนธรรมดาสามัญได้มากขึ้น

นอกจากนี้สื่อทางเลือกยังเป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ที่สามารถดึงผู้คนเข้ามีส่วนร่วมในการคิด แสดงความเห็น วิพากษ์ ร่วมผลิต ทำให้เกิดรูปแบบการเข้าถึงพื้นที่สื่อได้โดยตรงและกว้างขวางมากขึ้น ซึ่งเป็น ‘ชนบ’ ที่ไม่เคยมีมาก่อนในระบบสื่อมวลชนกระแสหลัก ที่มุ่งเน้นการสื่อสารแบบทางเดียว ที่มีองค์กรสื่อเป็นผู้ส่งสารและผูกขาดพลังอำนาจเอาไว้เพียงฝ่ายเดียว สื่อทางเลือกยังมีโลกทัศน์ในการมองผู้รับสารแบบใหม่ๆ ด้วยมุมมองที่แตกต่างไปจากเดิม ที่ไม่ได้ “ผูกขาด” การสื่อสารไว้ในกำมือของพวกเขา “มีอาชีพ” แต่ได้ผลิตนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อตัดง้างกับความคิดเก่าๆ ขึ้นมาก เช่น “ใครๆ ก็เป็นสื่อได้”⁹

คุณสมบัติพิเศษของสื่อทางเลือก คือ¹⁰

- ไม่ต้องการผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการศึกษามาโดยตรง หรือไม่ต้องการมีอาชีพทางด้านสื่อสารมวลชน
- บุคลากรผู้ทำสื่อทางเลือกสามารถทดแทนได้ด้วยการศึกษาด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นคนรวย - จน, วัยหนุ่ม วัยกลางคน หรือคนแก่, เชื้อชาติที่แตกต่างออกไป
- คนเหล่านี้อุทิศตัวกันมาทำโดยจะอาศัยการเรียนรู้โดยลองผิดลองถูก เป้าหมายคือทำให้โลกดีขึ้น และไม่สนใจกำไรในการทำสื่อ
- เน้นให้ผู้อ่าน เข้ามามีส่วนร่วมมาก เช่น มีการตีพิมพ์บทความที่ผู้อ่านส่งมาอย่างบ่อยครั้ง หรือได้มีส่วนร่วมกับการบรรณาธิการในการตัดสินใจต่าง ๆ ได้ หรือกระทั่งเข้าร่วมกับกองบรรณาธิการเสียเอง

⁷ Key Concept in Communication and Cultural Studies (๑๙๙๔) อ้างในหนังสือ สิทธิและการสื่อสารของประชาชนฟิลิปปินส์ ของ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (๒๕๕๐)

⁸ สมัชชา นิลปัทม์, ๒๕๕๖

⁹ อ้างแล้ว

¹⁰ อริน เจียจันทร์พงษ์, ๒๕๕๐

๔.๑.๓.๒ ศักยภาพของสื่อทางเลือก

นอกจากจะเป็นการสื่อความหมายในกลุ่มของตนและแสดงความคิดเห็นของกลุ่มของตนสู่สาธารณะแล้ว สื่อทางเลือกยังทำหน้าที่

- เป็นเครื่องมือทางอำนาจที่สำคัญในการประกาศมุมมอง ความคิดเห็นหรือเสียงของส่วนน้อยที่สวนกระแสสังคม

- สื่อทางเลือกสามารถที่จะให้ผู้อ่านรับรู้ประสบการณ์จริง ๆ ของผู้อ่านคนอื่น ๆ เข้าถึงข้อมูลที่ผู้อ่านคนอื่นมี

- ในบางโอกาสสื่อทางเลือกก็ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงข่ายทางสังคมวัฒนธรรมและสังคมทางการเมือง(ที่ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ไม่อาศัยวิธีการทางรัฐสภา)

ตัวอย่าง ในอเมริกาได้มีการตีพิมพ์เรื่องเกี่ยวกับ US's top Censored Stories โดย Project Censored ในปี ๑๙๙๙ โดยลงเนื้อหาข่าวว่า มีข่าว ๒๕ เรื่องที่ถูกเซ็นเซอร์ เรียกว่า เป็นข่าวที่ไม่เป็นข่าว และมีเพียง ๔ เรื่องจากจำนวนดังกล่าวที่ปรากฏในสื่อกระแสหลัก ซึ่ง Project Censored ได้อนุมานว่า สื่อทางเลือกนั้นก็คือสิ่งที่มีเนื้อหาที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ในสื่อกระแสหลัก (ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุผลใดก็ตามเช่น อำนาจรัฐ แรงกดดันจากผู้โฆษณา รูปแบบการรายงานข่าวแบบดั้งเดิม เป็นต้น)

๔.๑.๓.๓ สื่อทางเลือก : สื่อชุมชน

สื่อทางเลือกที่สำคัญได้แก่สื่อชุมชน ซึ่งหมายถึง สื่อทุกประเภทที่ตั้งอยู่ในชุมชน ทำให้มีความใกล้ชิดและใช้งานได้อย่างสะดวก เช่น หอกระจายข่าว การประชุมหมู่บ้าน ป้ายประกาศ วิทยุชุมชน เป็นต้น และหมายรวมถึง สื่อบุคคล สื่อพื้นบ้าน สื่อวัตถุและสถานที่ สื่อเฉพาะ และสื่อกิจกรรม¹¹

เกณฑ์ที่ใช้พิจารณาความเป็น “สื่อชุมชน” ได้แก่

ก. การมีเป้าหมายในการจัดหาข่าวสาร ความรู้ที่ตอบสนองความต้องการของ ชุมชน รวมทั้งเพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารสาธารณะของ ชุมชน และท้ายที่สุดคือ เพื่อเสริมพลังความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

ข. การที่ชุมชนสามารถเป็นเจ้าของและควบคุมได้ เช่น สื่อพื้นบ้าน สื่อ ประเพณี ฯลฯ แต่ในกรณีของโทรทัศน์ท้องถิ่นหรือวิทยุ ชุมชนที่รัฐยังเป็นเจ้าของอำนาจในการควบคุมเพื่อใช้ประโยชน์ของชาวบ้านก็จะน้อยลงไป

ค. เนื้อหาสื่อชุมชน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและดำเนินการผลิตโดยชุมชน

ง. กระบวนการผลิตสื่อชุมชน ดำเนินงานโดยอาสาสมัครที่ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญและไม่ใช่มืออาชีพ เช่น เด็ก เยาวชน ชาวบ้านในชุมชน

จ. การแพร่กระจายสื่อชุมชน หลักการสำคัญที่สุดคือ ต้องให้ทุกคน ทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงสื่อได้ และ มิใช่เพียงแต่ในฐานะผู้รับสารเท่านั้น หากทว่าในฐานะผู้ร่วมผลิตหรือผู้มีส่วน ร่วมกำหนดทิศทางและนโยบายด้วย ซึ่งคือหลักการของการมีส่วนร่วมนั่นเอง

¹¹ กาญจนา แก้วเทพ, ๒๕๕๒

๑. การบริหารการเงินและงบประมาณ ต้องมีลักษณะที่ “มีค่าใช้จ่ายฉะฉาน” ถึงแม้ว่าอาจจะ มีรายได้ จากการโฆษณา ผู้สนับสนุนรายการ หรือการสนับสนุนจากรัฐ แต่การดำเนินการทางการเงินก็มี เป้าหมายเพียงเพื่อรักษากิจการของการผลิตสื่อเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อหวังผลกำไร

รูปแบบของสื่อชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมผลักดันอย่างเด่นชัดคือ วิทยุชุมชน เพราะสื่อวิทยุ เข้าถึงง่าย ลงทุนไม่มากเมื่อเทียบกับโทรทัศน์ ไม่ต้องอาศัยภาวการณ์อ่านออกเขียนได้ การจัดตั้งวิทยุชุมชน จะมาจากองค์กรชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริหารจัดการและการดำเนินการ จะทำงานโดยใช้อาสาสมัครที่เป็นตัวแทนของชุมชนเป็นหลัก ส่วนการออกอากาศ เป็นการพูดให้ความรู้ใน เรื่องต่าง ๆ แก่ประชาชน และเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าถึงสื่อได้อย่างใกล้ชิด สามารถเข้าไปจัดรายการได้ แบบไม่ต้องซื้อเวลา แต่ละรายการไม่มีใครเป็นเจ้าของตายตัว แต่เป็นการช่วยกันทุกคน สลับสับเปลี่ยนให้ มีส่วนร่วมเข้ามาทำงานกันทุกคน

ที่มาของวิทยุชุมชนเน้นหลักการดำเนินงานโดยชุมชนท้องถิ่น ไม่แสวงหาผลกำไร มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตได้ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการทำมาหากิน สุขภาพอนามัย วัฒนธรรมศีลธรรม การปกครอง สิ่งแวดล้อม ซึ่งนับเป็นรูปแบบหนึ่งของสื่อเพื่อสังคม ที่ทำหน้าที่ให้การศึกษา ให้การเรียนรู้แก่ คนในสังคมได้

๔.๑.๓.๔ สื่อในฐานะโรงเรียนสำหรับคนชายขอบ

การสั่งสมปัญญาให้แก่ประชาชนที่ถูกกละเลย และสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมคือพลัง ขับเคลื่อนอันสำคัญในการมุ่งไปสู่เป้าหมายของการปฏิรูปสื่อ จะทำให้สื่อมีคุณภาพ และรับใช้ประชาชน อย่างแท้จริง ซึ่งประชาชนในที่นี้มีได้หมายถึงแต่กลุ่มคนที่สื่อมวลชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและเกาะติด ตลอดมา เช่นผู้บริหารประเทศ นักธุรกิจ ชนชั้นกลางในเมืองใหญ่ คนมีหน้ามีตาในสังคมและดาราหนัง ทีวี เท่านั้น แต่ยังหมายถึงกลุ่มคนที่ ด้อยโอกาสและมักถูกกละเลย

กลุ่มคนที่มักถูกกละเลย หรือให้ความสำคัญน้อยกว่าพื้นที่สื่อ มักถูกเรียกว่ากลุ่มคนชายขอบ (Minority group) ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนที่ถูกกีดกันให้ไปอยู่นอกระบบอำนาจ บางครั้งถูกเรียกว่า “กลุ่มคน ด้อยโอกาสทางสื่อ” หมายถึง ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน ถูกเลือกปฏิบัติและไม่ได้รับความเป็นธรรม เรื่องการจัดสรรทรัพยากร กลุ่มคนไร้บ้าน ไร้สัญชาติ เร่ร่อน ผู้พันโทษ เด็กกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มแรงงาน ผู้สูงอายุ กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า กลุ่ม ๓ จังหวัดชายแดนใต้ กลุ่มผู้หญิง กลุ่มสิทธิทางเพศสภาพและ เพศวิถี กลุ่มศาสนา เป็นต้น

หนังสือ “ชาวที่ไม่เป็นชาว” (๒๕๔๔) เสนอกรณีศึกษาหนึ่งที่ชี้ว่าสื่อได้ละเลยการนำเสนอ เหตุการณ์จำนวนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับคนชายขอบหรือคนด้อยโอกาส อย่างเช่นคนจน เกษตรกร แรงงาน ชนกลุ่มน้อย หรือนำเสนอข้อมูลเพียงบางด้านที่ไม่สมดุล หรือนำเสนอประเด็นที่ไม่ใช่สาระใหญ่ในปัญหา หรือการนำไปสู่การแก้ปัญหา ตัวอย่างเช่น กรณีโครงการท่อก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย - มาเลเซีย ผลกระทบ จากการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับเขื่อนราษีไศล

นัยยะกลุ่มคนชายขอบ ไม่ได้หมายถึงเพียงคนที่อยู่พื้นที่ห่างไกลเมืองเท่านั้น แต่ยังรวมถึง คนในเมืองที่ไร้บ้านหรือเร่ร่อน ที่เรื่องราวที่นำเสนอให้ได้รับรู้กันเพียงในวงแคบและไม่ใช่ในสื่อกระแสหลัก ส่วนคนพิการ คนสูงอายุ ในสังคมไทยก็ถูกกละเลยและกีดกันออกไปจากการเข้าถึงการรับรู้

และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารมาเป็นเวลานาน ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างและความไม่เท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป สื่อวิทยุ-โทรทัศน์ที่ไม่มีบริการสำหรับคนที่มีข้อจำกัดด้านการสื่อสาร เช่น คนตาบอดอ่านข้อความบนจอไม่ได้ ถ้าไม่พูดหรืออธิบายก็จะไม่เข้าใจ ไม่เห็นภาพ หรือกลุ่มคนหูหนวกถูกละเลยเพราะเห็นแต่ภาพ ถ้าไม่มีบริการภาษามือหรือคำบรรยายแทนเสียงก็จะไม่เข้าใจเช่นกันเพราะภาพอย่างเดียวไม่ได้บอกเรื่องราวได้ทั้งหมด¹²

ในส่วนของกลุ่มสตรีนิยมมีความเห็นว่า ภาพของสตรีในสื่อมีปริมาณน้อยกว่าจำนวนผู้หญิงที่มีอยู่ในโลกความเป็นจริง (Underrepresented) นั้น สะท้อนให้เห็นถึง “การไม่เห็นความสำคัญของผู้หญิง” และภาพผู้หญิงที่ปรากฏในสื่อก็จะเป็นผู้หญิงที่เป็นแบบฉบับตายตัว (Stereotype) อยู่เพียงไม่กี่ประเภท นอกจากนี้ในด้านของเด็กก็มีสถานะไม่ต่างกัน โดยอยู่ในสถานะกลุ่มคนที่มีอำนาจน้อย อิทธิพลของสื่อต่อเด็กและเยาวชน

สุวัฒนา ศรีพันธุ์ นักจิตวิทยาคลินิกชำนาญการ (๒๕๕๘) ระบุถึงอิทธิพลจากการรับชมรายการที่มีเนื้อหารุนแรงว่า การที่เด็กดูรายการทีวีที่มีเนื้อหารุนแรงบ่อยครั้ง อาจทำให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวเพิ่มขึ้น แต่ก็มีโอกาสพบได้เช่นกันว่าการดูรายการที่แสดงความรุนแรงแม้เพียงครั้งเดียวก็อาจทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเพิ่มขึ้นเช่นกัน เด็กที่เห็นภาพการแสดงความรุนแรงที่สมจริงสมจัง แสดงซ้ำ ๆ หรือไม่เห็นว่าผู้กระทำได้รับลงโทษ เด็กก็จะมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบการกระทำที่เห็น เด็กที่มีปัญหาบางอย่างอยู่แล้ว เช่น มีปัญหาอารมณ์หรือปัญหาพฤติกรรม ปัญหาการเรียนรู้ หรือปัญหาการควบคุมตนเองก็จะเป็นเด็กที่ยิ่งเสี่ยงที่จะได้รับอิทธิพลจากทีวีได้สูง ผลกระทบอาจเกิดขึ้นทันทีหรือใช้เวลานานนับปีกว่าจะแสดงออก แม้ว่าบรรยากาศในครอบครัวของเด็กคนนั้นจะไม่ได้มีปัญหาความรุนแรงก็ตาม

อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องยอมรับกันในสังคมไทยคือ “ผู้ผลิตรายการเด็กนั้นหายาก” รายการเด็กในที่นี้หมายถึง รายการที่มุ่งจัดให้เด็กดูเข้าใจได้สนุกสนานและได้ความรู้ได้ประโยชน์จากรายการนั้น ๆ ไม่ว่าจะผ่านทางร่างกายหรือจิตใจ ในยุคของทีวีดิจิทัล แม้จะมีการให้ความสำคัญโดยจัดให้มีช่องรายการประเภทของเด็ก เยาวชน และครอบครัว แต่เมื่อศึกษาลงไปในการนำเสนอกลับพบว่าเนื้อหาไม่เหมาะสม ในเรื่องเพศ ภาษา ความรุนแรง การพนัน และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปะปนอยู่ในรายการของช่องสถานีดังกล่าว ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามพันธกิจที่ต้องสร้างเนื้อหาที่เหมาะสมกับช่วงวัยต่าง ๆ ของเด็กให้เกิดการพัฒนาและเรียนรู้

๔.๑.๓.๕ สื่อใหม่กับการเป็นสื่อทางเลือก

การพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้เกิดสื่อใหม่ที่เข้ามาเปลี่ยนภูมิทัศน์ของการสื่อ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของผลกระทบต่อ “ภูมิทัศน์ทางการเมืองและสังคม” ขึ้นมาใหม่ สื่อมวลชนที่เคยเป็นตัวกรองหรือ “นายประตูข้อมูลข่าวสาร” (Gatekeeper) ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญในสื่อกระแสหลัก ถูกเปลี่ยนมาสู่คนทั่วไป ทำให้คนทั่วไปสามารถเป็นผู้ควบคุมการสื่อสารได้เองทั้งในด้านเนื้อหา และทิศทางการสื่อสาร

¹² กสทช. เพื่อผู้บริโภคสื่อและโทรทัศน์, ๒๕๕๖

สื่อใหม่หรือในที่นี้หมายความว่าอินเทอร์เน็ตมีลักษณะที่เอื้อต่อการเป็นเครื่องมือในการรณรงค์สังคม โดยมีแตกต่างจากสื่อกระแสหลักเดิมคือ ประการแรกเป็นสื่อที่สามารถใช้สื่อสารสองทางได้อย่างรวดเร็ว ประการที่สองสื่อที่เปลี่ยนมุมมองการสื่อสารเดิมโดยผู้รับสารสามารถเป็นทั้งผู้ผลิตสารและผู้รับสารได้ และสามารถนำเสนอได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งภาพ และเสียง ประการที่สาม การเชื่อมต่อข้อมูลเป็นเครือข่าย ทำให้เกิดการแบ่งปันข้อมูล และการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็นในประเด็นทางสังคมต่าง ๆ ได้

อินเทอร์เน็ตจึงกลายเป็นสื่อทางเลือกหนึ่งในสังคมยุคปัจจุบันที่เป็นช่องทางที่นักกิจกรรมทางสังคม และคนทั่วไปใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เผยแพร่และแลกเปลี่ยน แนวคิด ข้อมูลข่าวสารให้กับสาธารณชน ในรูปแบบของกิจกรรมการต่าง ๆ เช่น เว็บเพจ กระดานข่าว ฯลฯ จนปัจจุบันเกิดรูปแบบการสื่อสารใหม่ที่เรียกว่าสื่อสังคมออนไลน์ขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นสื่อที่ผู้สื่อสารสามารถแบ่งปันสารซึ่งอยู่ในรูปแบบต่างๆไปยังผู้สื่อสารคนอื่นๆ ผ่านเครือข่ายออนไลน์ โดยสามารถโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร และมีลักษณะการเชื่อมโยงผู้สื่อสารต่างๆ เป็นเครือข่าย ตัวอย่างเช่น บล็อก (Blogging) วิตเตอร์ และไมโครบล็อก (Twitter/Microblogging) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking Sites)

ตัวอย่างสื่อทางเลือกที่ประสบความสำเร็จ และยังคงทำหน้าที่ต่อไป เช่น สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า ที่เกิดจากการรวมตัวของนักข่าวอาชีพ โดยนำเสนอข่าวสืบสวนสอบสวน เน้นประเด็นตรวจสอบความโปร่งใสภาครัฐ ซึ่งการทำงานในบริบทของสื่ออินเทอร์เน็ตจะเป็นทั้งพื้นที่และเครื่องมือที่เป็นอิสระของกองบรรณาธิการ หรือการทำงานของภาคประชาสังคมในรูปวิเทศชุมชน “สถานีวิทยุสถานี” ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเป็นสื่อทางเลือกในกระบวนการสื่อสารเพื่อสันติภาพ ควบคู่ไปกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในการนำเสนอความคิดเห็น ของผู้เกี่ยวข้องในความขัดแย้ง ตลอดจนเหตุแห่งปัญหาที่แตกต่างหลากหลายกว่าสื่อมวลชนหลักเดิม

โดยสรุปนั้น แม้สื่อทางเลือกจะเป็นการเปิดโลกการรับรู้การทำสื่อและอำนาจของสื่อ(ใหม่)ที่กำลังขยายพื้นที่มากขึ้น แต่ผู้ใช้สื่อใหม่ (บทเรียน) ต้องคำนึงถึงด้านกลับของการทำสื่อ คือต้องรู้เท่าทันสื่อใหม่ อ่านสื่อได้ ใช้สื่อเป็น และทำสื่อได้เอง

๔.๒ สื่อเพื่อสันติภาพ (Media for Peace)

๔.๒.๑ หลักการและเหตุผลในการปฏิรูปสื่อเพื่อสันติภาพมีดังนี้

การสื่อสารเพื่อสันติภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการเป็นพหุชนนำความรู้ ความคิด อีกทั้งเป็นเครื่องมือในการรับฟัง และยืนยันความมีตัวตน ด้วยวิธีการและกระบวนการที่เป็นปฏิสัมพันธ์ นั่นคือการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม ซึ่งกระบวนการการสื่อข่าวเพื่อสันติภาพเป็นแนวคิดการปฏิรูปการสื่อข่าวของผู้สื่อข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้ง ที่ไม่ใช่เพียงแต่การรายงานข้อเท็จจริง แต่เป็นการเลือกว่าจะรายงานอะไร อย่างไร ด้วยความรับผิดชอบและจริยธรรมของสื่อในเป็นเครื่องมือในการลดความขัดแย้งและการนำสังคมไปสู่เป้าหมายที่เป็นสันติภาพ แทนที่จะเป็นจุดไฟและขยายขอบเขตของความขัดแย้งเสียเอง โดยการใช้ชื่อการสื่อข่าวเพื่อสันติภาพ และแนวปฏิบัติที่เน้นไปที่กระบวนการคัดเลือก กลั่นกรอง ออกแบบ และการนำเสนอข้อมูลสู่สาธารณะ เป้าหมายของการสื่อสารเกี่ยวกับแนวคิดจึงถูกจำกัดไปที่ผู้ประกอบวิชาชีพข่าวเป็นหลัก

๔.๒.๒ การสื่อข่าวเพื่อสันติภาพ

คำว่า “การสื่อข่าวเพื่อสันติภาพ” (Peace Journalism) เริ่มใช้ในช่วงทศวรรษ ๑๙๗๐ โดย Johan Galtung นักวิชาการด้านสันติศึกษาและผู้อำนวยการ ของ The TRANSCEND Peace and Development Network เพื่อเป็นแนวทางใหม่ในการทำงานของวิชาชีพข่าวและสื่อมวลชน “การสื่อข่าวเพื่อสันติภาพ” คือ การแสวงหาคำตอบใหม่ๆ ในทางวารสารศาสตร์ ที่จะเปิดกรอบความคิดของนักวิชาการและนักวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อให้การสื่อข่าวเป็นส่วนหนึ่งของความหวังในการคลี่คลายความขัดแย้ง¹³

Galtung ชี้ว่า สงครามการรายงานข่าวความขัดแย้งของสื่อมวลชนคล้ายคลึงกับการรายงานข่าวกีฬา ที่มุ่งหาผู้แพ้ผู้ชนะ แทนที่จะรายงานข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้งเช่นเดียวกับการรายงานข่าวสุขภาพ ที่ผู้สื่อข่าวจะต้องอธิบายให้ผู้ป่วยทราบว่ากำลังเผชิญกับโรคอะไร และสาเหตุของโรคคืออะไร ซึ่งขณะเดียวกันก็ต้องนำเสนอด้วยว่า จะมีทางเลือกอะไรบ้างที่จะป้องกันและรักษาโรคร้ายนี้ ดังนั้นการสื่อข่าวเพื่อสันติภาพต้องคำนึงถึงความครอบคลุม เป็นธรรมและถูกต้องให้มากขึ้น เพื่อนำเสนอเหตุการณ์และมองลึกไปถึงการวิเคราะห์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นรวมถึงหนทางที่จะก้าวพ้นความขัดแย้งไปได้

ตามความคิดของเขา “สันติสุข” จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการผสมผสานระหว่างการใช้ความรุนแรงกับความสร้างสรรค์ (Peace = Non-Violence + Creativity) หมายความว่า การกระทำต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อมุ่งลดความขัดแย้งหรือสงครามจนเข้าสู่สภาวะที่ไม่มีความรุนแรงโดยสิ้นเชิง สำหรับในส่วนของสื่อมวลชน ความสร้างสรรค์นี้ควรอยู่ในกระบวนการรวบรวมข้อมูลและรายงานข่าวในทิศทางที่มุ่งสู่สภาวะสันติสุขมากกว่ามุ่งสร้างและสานต่อความขัดแย้ง

แนวคิดของ Galtung ได้รับการตอบรับจากนักวิชาการและผู้ประกอบวิชาชีพสื่อบางส่วน จนกระทั่งได้รับการพัฒนาเป็นสาขาวิชาที่เกี่ยวกับสันติศึกษา โดยในส่วนของแวดวงวิชาการด้านวารสารศาสตร์ ได้เกิดแนวคิด “การสื่อข่าวเพื่อสันติภาพ” (Peace Journalism) ขึ้นโดยเป็นองค์ความรู้ที่หลอมรวมจากนักสังคมศาสตร์ นักวิชาการด้านสันติศึกษา และผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชน

การสื่อข่าวเพื่อสันติภาพ จึงเป็นการกำหนดกรอบการเล่าเหตุการณ์ในลักษณะที่เน้นการวิเคราะห์ความขัดแย้ง และตอบสนองที่ไม่ใช้ความรุนแรง การสื่อข่าวเพื่อสันติมีเป้าหมายเพื่อเปิดเผยสาเหตุของความขัดแย้งทั้งในเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมที่มีผลต่อชีวิตของคนในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งนั้น การสื่อข่าวในรูปแบบนี้จะนำเสนอความขัดแย้งว่าประกอบด้วยหลายฝ่าย หลายจุดประสงค์ มากกว่าจะนำเสนออย่างง่าย ๆ แค่อุบัติเหตุ

McGoldrick และ Lynch (2000) ได้กล่าวถึง ภาระสำคัญของนักข่าวเพื่อสันติภาพว่าต้องสำรวจแง่มุมที่ซับซ้อนในสถานการณ์ความขัดแย้ง มีการพัฒนากลยุทธ์ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลเพื่อจะเข้าใจถึงการก่อตัวของความขัดแย้งจากบริบททางสังคม ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่นั้น ๆ รวมถึงต้องวิเคราะห์ผลกระทบที่ตามมาทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็นที่มีต่อชีวิตของประชาชน ที่สำคัญคือต้องมุ่งระดมความคิดเห็นจากทุกส่วนของสังคมเพื่อแสวงหาหนทางออกของปัญหา¹⁴

¹³ ภริกาญจน์ ไคนุ่นนา, ๒๕๕๐

¹⁴ เสริมศิริ นิลดำ, ๒๕๕๐

ส่วน รอส ไฮเวิร์ด นักวิชาชีพและนักวิชาการด้านการสื่อสารข่าวเพื่อสันติภาพ ผู้เขียนหนังสือ Conflict Sensitive Journalism ได้เสนอแง่มุมสำคัญของการสื่อข่าวที่ไหวรู้ต่อความขัดแย้ง หรือ Conflict Sensitive Journalism คือ ความพยายามของผู้สื่อข่าวที่จะให้ข้อมูลในด้านที่จะพยายามลดความขัดแย้งลง ผู้สื่อข่าวมิได้เป็นแค่ผู้เฝ้ามองเหตุการณ์แล้วรายงานสิ่งที่เกิดขึ้นให้กับสังคมทราบเท่านั้น แต่ผู้สื่อข่าวที่ไหวรู้ต่อความขัดแย้งและมีสันติภาพเป็นเป้าหมายในการทำงานยังจะต้องเรียนรู้และศึกษาที่จะ “วิเคราะห์ความขัดแย้ง” และค้นหาความจริง ความคิดเห็น และมุมมองใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง รายงานความเคลื่อนไหวของบุคคลที่พยายามจะแก้ไขความขัดแย้ง สังเกตการณ์ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และรายงานว่าความขัดแย้งที่คล้ายคลึงกันที่ผ่านมามีการแก้ปัญหาอย่างไร¹⁵

กล่าวโดยสรุป สิ่งที่นักข่าวสันติภาพพึงกระทำก็คือ การนำตัวแสดงอื่น ๆ เข้ามาอยู่ในการรายงานข่าว เพื่อเปิดมุมมองและพื้นที่ให้กับมุมมองที่แตกต่าง ฉายปัญหาที่ลุ่มลึกและซับซ้อนมากกว่าเสนอความขัดแย้งสองขั้วแบบหยาบ ๆ ก้าวข้ามการนำเสนอแบบแพ้ – ชนะ โดยเน้นไปที่ใครกำลังได้เปรียบ – เสียเปรียบ หลีกเลี่ยงการรายงานข่าวแบบดราม่า ไปสู่การพิจารณาเรื่องราวว่าเป็นการพูดคุยเจรจาที่มีความสมดุลซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้ง ขณะเดียวกันปฏิสัมพันธ์ของแหล่งข่าวและคู่ขัดแย้งก็มักจะพยายามที่จะรักษาอิทธิพลของตนเองด้วยการครอบครองพื้นที่สื่อ เมื่อสื่อมองปัญหาได้ไม่ทะลุปรุโปร่ง ความขัดแย้งถูกนิยามโดยกลุ่มคู่ขัดแย้งที่มีอิทธิพล สื่อก็จะกลายเป็นเครื่องมือในการตอกย้ำอำนาจและอิทธิพลของคู่ขัดแย้งและเป็นผู้ขยายจุดยืนอันแข็งทื่อของทั้งสองฝ่าย¹⁶ จากการลงพื้นที่ของคณะกรรมการการฯ ในจังหวัดเชียงใหม่รายสัปดาห์ได้แสดงความวิตกกังวลต่อบทบาทของสื่อบางฉบับและบางสถานที่ “ยุยงส่งเสริมให้เกิดความแตกแยกจนประสานไม่อยู่”

๕. ข้อเสนอแนะ (แนวทางปฏิบัติ)

๕.๑ การสร้างสื่อสร้างสรรค์ : สื่อสังคม

จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปด้านการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนความคิดเห็นของนักวิชาการ นักวิชาชีพ ภาคประชาสังคม และผู้เกี่ยวข้องอื่น สามารถสรุปหลักการและแนวทางปฏิบัติในการสร้างให้เกิดสื่อสังคม หรือสื่อเพื่อเป็นโรงเรียนของสังคม ในมิติต่าง ๆ ดังนี้

ภาครัฐ

๑. ต้องมีการวางระบบและกลไกที่เข้มแข็งและยั่งยืนด้านการเสริมบทบาทหน้าที่ของสื่อให้ เป็นสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มีบทบาทการเป็นโรงเรียนของสังคมต้องมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพสื่อให้สามารถทำหน้าที่ให้ความรู้นอกระบบแก่ประชาชนได้

๒. ต้องมีระบบส่งเสริมและอุดหนุนการผลิตเนื้อหาสื่อที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะทุกกลุ่ม

๓. ต้องมีการจัดสรรช่วงเวลาในสื่อแต่ละประเภทให้เสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียม และการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มด้วย

¹⁵ สถาบันวิชาการสื่อสารสาธารณะ, ๒๕๕๖

¹⁶ Spencer ๒๐๐๘: ๑๔๐-๑๔๑ อ้างถึงใน สมัชชา นิลปัทม์, ๒๕๕๘

๔. องค์การภาครัฐที่เป็นอิสระซึ่งได้รับอำนาจตามกฎหมายในการกำกับดูแลสื่อจะต้องส่งเสริมเนื้อหาประเภทนี้ ทั้งในแง่งบประมาณ และการเปิดพื้นที่สาธารณะเท่าที่กฎหมายกำหนด

๕. ดูแลการจัดตั้งกองทุนสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ให้สามารถทำงานได้บรรลุตามเป้าหมายในการพัฒนาสื่อและผู้ใช้สื่อ

ในส่วนของการพัฒนาสื่อเด็กและเยาวชน ภูมิภาค กาญจนพิศาล (๒๕๔๘) ศึกษา นโยบาย และวิธีการที่ภาครัฐใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริมรายการโทรทัศน์ที่มีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชน ผลการวิจัยพบว่านโยบายและวิธีการที่รัฐกำหนดไว้เป็นแนวทางในการส่งเสริมรายการโทรทัศน์ที่มีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนมี ๔ แนวทาง คือ ๑) นโยบายและวิธีการส่งเสริมด้านการจัดหาช่องทางและจัดเวลาในการออกอากาศให้รายการสำหรับเด็กและเยาวชน ๓) นโยบายและวิธีการส่งเสริมด้านเงินทุนในการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน ๔) นโยบายและวิธีการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของเด็กและเยาวชน

ภาคสถาบันการศึกษา หรือองค์กรทางวิชาการ

๑. การจัดหลักสูตร “สื่อมวลชนศึกษา” ทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา ซึ่งมุ่งสร้างองค์ความรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และเท่าทันสื่อ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ วิพากษ์ และสังเคราะห์สื่อได้ ซึ่งจะเป็นกลไกที่สำคัญที่จะสร้างเด็กและเยาวชนให้มีภูมิคุ้มกันทางความคิด และสามารถรับสื่อได้อย่างมีวิจารณญาณ แนวทางนี้จะแก้ปัญหามันในเรื่องผลกระทบจากสื่อต่อเด็กได้อย่าง ต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยเนื้อหาของหลักสูตรเกี่ยวข้องกับถ่ายทอดความรู้และทักษะ การเรียนรู้สื่อ ใน ๕ มิติ คือ การรับสื่อ การวิเคราะห์ การเข้าใจสื่อ การประเมินค่า และการใช้สื่อ ให้เกิดประโยชน์

๒. การสนับสนุนให้เกิดการศึกษาวิจัยพัฒนาสื่อ ในรูปของสถาบันวิจัยและพัฒนา เพื่อทำให้เกิดข้อมูลด้านการวิจัยและพัฒนาที่จะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการผลิตสื่อสร้างสรรค์ รวมถึงเป็น หน่วยฝึกอบรมให้กับผู้ผลิตทั้งเก่าและใหม่ ตลอดจนประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างความรู้ ทักษะ และจริยธรรม ในการผลิตสื่ออย่างสร้างสรรค์

ผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ คือสถาบันขับเคลื่อนฯ กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันการศึกษา

ภาควิชาชีพสื่อ

กระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่ระบบการสื่อสารในอุดมคติของสังคมของพลเมือง ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคคลที่ทำงานในแวดวงสื่อมวลชน การเกิดสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติที่จะ กำกับดูแลสื่อมวลชนให้มีความรับผิดชอบต่อประชาชนอย่างแท้จริงมีแนวทางคือ

๑. การทบทวนและปรับเปลี่ยนแนวทางการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร โดยมุ่งเน้นเสนอข้อมูล ข่าวสารด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม เน้นหนักนำเสนอเนื้อหาสาระแทนการมุ่งเน้นนำเสนอเฉพาะ สิ่งที่น่าตื่นเต้นเท่านั้น

๒. การเสนอข่าวสารรอบด้าน เจาะลึกข้อมูล โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริง และการตรวจสอบ สภาพปัญหาต่าง ๆ แทนการนำเสนอข้อมูลตามกระแส หรือการสร้างกระแสสังคม หรือการทำงาน เพื่อตอบสนองบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น

การเสนอข่าวสารอย่างรอบด้าน ตรงไปตรงมา กระจ่างชัด จะช่วยให้ปัญหาแก้สังคมและลดความขัดแย้งได้ สื่อมวลชนหลายคนเรียกร้องให้เพื่อนสื่อด้วยกันทำงานอย่างมีสติ รักศักดิ์ศรีและเกียรติยศของตน ทั้งนี้อาจจะต้องให้ความสำคัญกับการอบรมพื้นฐานวิชาชีพและมาตรฐานจริยธรรมสื่ออย่างจริงจังด้วย ซึ่งหากเกิดสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเข้ามากำกับดูแล ปัญหาด้านนี้อาจจะคลี่คลายลง

๓. การเปิดช่องทางเลือกสำหรับนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ของคนทุกกลุ่มผ่านสื่อให้มากขึ้น และประสานงานกับสมาชิกในสังคมในการหาทางออกร่วมกัน

๔. การทำงานตามกรอบมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพ

อย่างไรก็ตาม จากการลงพื้นที่ของคณะกรรมการปฏิรูปสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้สอบถามความเห็นของสื่อทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด เช่น อุบลราชธานี หาดใหญ่ เชียงราย ได้พบว่า สื่อมวลชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ แต่สิ่งที่ควรกังวลได้แก่ความยากลำบากจากสื่อที่ไม่มีจริยธรรม บางเหล่าบางพวกไม่มีต้นสังกัดชัดเจนจึงยากที่จะกำกับดูแลได้ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อถือ ยิ่งไปกว่านั้น สื่อออนไลน์ยังสร้างปัญหาเพราะประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมก็จริง แต่เป็นไปในเชิงไม่สร้างสรรค์ก็มีเป็นอันมาก คนเหล่านี้ไม่ใช่วิชาชีพแต่สามารถเข้ามาใช้สื่อ และสื่อกระแสหลักก็มักดึงเอาประเด็นที่ถูกจุดในโลกออนไลน์มาเผยแพร่ต่อ กฎหมายควบคุมที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถควบคุมได้ สื่อไม่ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากประชาชน จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการใช้กฎหมายคอมพิวเตอร์ที่เคร่งครัดมากขึ้น และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลสื่อทุกชนิดเพราะสังคมนั้นมีไซเบอร์ของใครนอกจากของประชาชน การสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพเพื่อสังคมอุดมปัญญาและสันติภาพจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

ผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ คือสภาขับเคลื่อนฯ กระทรวงวัฒนธรรม กสทช. สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและสมาคมสื่อทุกองค์กร

ภาคประชาสังคม

ภาคประชาสังคมควรมีส่วนร่วม และมีบทบาทในการสอดส่องดูแลการทำงานของสื่อตลอดจนประสานกับภาคส่วนอื่น ๆ รวมถึงสื่อมวลชนเองในการสนับสนุนสื่อให้เป็นโรงเรียนของสังคม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากภาคีเครือข่ายด้านสื่อและพื้นที่สร้างสรรค์กว่า ๒๐๐ องค์กร นำโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน จึงจัดมหกรรมสื่อและพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ครั้งที่ ๑ ตอน “เด็กบันดาลใจ” ระหว่างวันที่ ๒๒ - ๒๔ พ.ค. ๒๕๕๘ ที่ผ่านมา พร้อมผลักดันข้อเสนอ ๕ ด้านให้แก่สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) เพื่อให้การปฏิรูปสื่อมวลชนเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้เด็กเยาวชน คิดได้ คิดเป็น และเติบโตเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้

ข้อเสนอที่ ๑ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมประกาศนโยบาย “๑ ชุมชน ๑ พื้นที่สร้างสรรค์” โดยร่วมมือกับทุกภาคส่วนในชุมชนจัดให้มีสื่อสร้างสรรค์ พื้นที่สร้างสรรค์ทางกายภาพ ซึ่งคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ การเข้าถึง และการมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และครอบครัวอย่างแท้จริง

ข้อเสนอที่ ๒ ในกระบวนการปฏิรูปการศึกษา ควรบูรณาการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้เรื่องสื่อสร้างสรรค์ การรู้เท่าทันสื่อ และเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ ในหลักสูตรการศึกษาทั้งในระบบ

และนอกระบบทุกระดับ และให้มีการพัฒนาครูที่มีความเข้าใจในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามแนวคิด
สี่ดี พื้นที่ดี ภูมิดี

ข้อเสนอที่ ๓ ทุกภาคส่วนร่วมสนับสนุนให้เกิดกลุ่ม องค์กรของเด็ก เยาวชน ในทุกชุมชน
ทุกจังหวัด โดยให้เด็กมีความเป็นอิสระในการสร้างสรรค์ และบริหารและจัดการโดยเด็กและเยาวชนเอง
รวมทั้งมีการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องจากท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ

ข้อเสนอที่ ๔ มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนทุกแห่งให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก
เยาวชน และครอบครัว ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงแหล่งเรียนรู้
อื่นๆ ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ เอกชน ให้ตอบสนองการเรียนรู้ของเด็กแต่ละช่วงวัย ให้เด็กได้
เข้าถึงและมีส่วนร่วมโดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (๐ - ๖ ปี) และครอบครัว

ข้อเสนอที่ ๕ เพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนในการพัฒนาพลเมืองที่ตื่นรู้ จึงเสนอให้กองทุน
ต่างๆ ที่มีอยู่และที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนนโยบาย ๑ ชุมชน ๑ พื้นที่
สร้างสรรค์ โดยกำหนดสัดส่วนงบประมาณที่ชัดเจน และออกระเบียบที่เอื้อต่อการเข้าถึง และเปิดโอกาสให้
กลุ่มและองค์กรของเด็ก เยาวชน และครอบครัวเข้าถึงได้อย่างเสมอภาค

ผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ คือ สภาขับเคลื่อนฯ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาค
ประชาชน กระทรวงศึกษาธิการ สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและสมาคมสื่อทุกองค์กร สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

๕.๒ การสร้างสื่อสันติภาพ

๕.๒.๑ ยุทธศาสตร์การทำงานข่าวของสื่อมวลชน

ในส่วนของการทำงานข่าวเพื่อสันติภาพผ่านการทำงานข่าวของสื่อมวลชนนั้น
จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ณ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch - DSW) เมื่อวันที่
๒๗ มกราคม ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแนวทางการรายงานข่าวเพื่อคลายความขัดแย้ง ได้เสนอ
ยุทธศาสตร์ข่าวไฟใต้ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การทำงานข่าวของสื่อมวลชน ไว้ ๓ แนวทาง

๕.๒.๑.๑ มีเป้าหมายร่วมกันในการนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพ (Peace Purposive)
สื่อมวลชน ผู้สื่อข่าว ช่างภาพ จะต้องตระหนักและรับบทบาทของตนเองในการสื่อข่าวปัญหาความไม่สงบใน
สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า “จะต้องนำเสนอเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศแห่งสันติภาพ” แต่ไม่ได้
หมายความว่าละทิ้ง “ข้อเท็จจริง” อีกด้านของความโหดร้าย หรือข้อเท็จจริงที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้
การสร้างความจริง ความยุติธรรม ความสมดุลเป็นธรรมชาติของข้อมูลที่จะต้องมุ่งไปสู่การสร้างสันติภาพ

๕.๒.๑.๒ มีกระบวนการ - กลไกสนับสนุนการสื่อข่าวเชิงสันติภาพอย่างบูรณาการและม
ความยั่งยืน (Peace Process) การทำงานข่าวมีต้นน้ำจากแหล่งข้อมูล มีกลางน้ำคือกระบวนการส่งข่าว
กองบรรณาธิการ กระบวนการสื่อข่าวต้องใช้ความร่วมมือกันทุกกระบวนการ

ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นต้องทำงานข่าวเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกันผู้สื่อข่าวส่วนภูมิภาค
บรรณาธิการข่าวภูมิภาคทำงานร่วมกับ บรรณาธิการข่าวส่วนกลาง ช่างภาพ ส่งข่าวเชิงสันติภาพ
โดยใช้แนวคิดการคัดเลือกภาพข่าวเช่นเดียวกับ บก.ภาพข่าว การปรับเปลี่ยนแนวคิดเรื่องคุณค่าข่าวที่เน้น
ขายเรื่อง “ความขัดแย้ง - ความรุนแรง - ความมั่นคง” ที่ครอบงำการนำเสนอข่าวภาคใต้มานาน

๕.๒.๑.๓. มีวิธีการนำเสนอข่าวเชิงสันติภาพ (peace presentation) เรื่องนี้ต้องถูกกำหนดโดยนโยบายขององค์กรสื่อ/ผู้บริหารสื่อ เพราะการนำเสนอข่าวเพื่อสันติภาพ นักข่าว ช่างภาพ กองบรรณาธิการจะต้องได้รับการสนับสนุนความรู้ แนวทางปฏิบัติ หลักจริยธรรมและกลไกการสนับสนุนอื่น ๆ เช่น ด้านประเด็นข่าว ภาพข่าว การตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของแหล่งข่าว การนำเสนออย่างสมดุล รอบด้าน เป็นธรรม การใช้ภาษา เป็นต้น องค์กรต้องกำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานยึดถือหลัก/แนวทางปฏิบัติทางวิชาชีพในการนำเสนอข่าวเชิงสันติภาพ แม้กระทั่งหลักจริยธรรมพื้นฐาน

ซึ่งการทำให้ยุทธศาสตร์การนำเสนอข่าวภาคใต้นำไปสู่การปฏิบัติได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม ต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ๓ วง ดังนี้

ก) วงวิชาการ การเกิดความร่วมมือจากองค์กรวิชาชีพสื่อและสถาบันการศึกษา เช่น สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สถาบันอิศรา หรือสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้น ให้มีการประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ข่าวดับไฟได้ร่วมกัน

ข) วงแหล่งข่าว การหารือร่วมกันระหว่างองค์กรสื่อ และหน่วยงานองค์กรแหล่งข่าว หน่วยงานให้ข่าวภาครัฐ องค์กรทำงานภาคประชาสังคมในพื้นที่ องค์กรระหว่างประเทศ ในการกำหนดยุทธศาสตร์การให้ข่าว

ค) วงวิชาชีพ การประชุมหารือร่วมกันของผู้บริหารองค์กรสื่อ บรรณาธิการอาวุโส ในแต่ละองค์กรสื่อระดับประเทศ และสื่อส่วนภูมิภาค สื่อท้องถิ่น สื่อชุมชน เพื่อมองหามาตรการปฏิบัติที่เป็นไปได้จริงในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ควรมีการสนับสนุนองค์กรวิชาชีพสื่อในเรื่ององค์ความรู้การสื่อข่าวเชิงสันติภาพ และการสนับสนุนกระบวนการสื่อข่าวเชิงสันติภาพ

ผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ คือ สภาขับเคลื่อนฯ กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันการศึกษา สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและสมาคมสื่อทุกองค์กร

๕.๒.๒ การใช้สื่อทางเลือกเพื่อสันติภาพ

จากรายงานการวิจัยโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์เพื่อสันติสุขของชาติ เรื่อง สื่อเพื่อสันติภาพ: จริยธรรม การจัดการ และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาในประเด็นพื้นที่และวาระการสื่อสารในบริบทสังคมชายแดนภาคใต้ (๒๕๕๐) พบว่าสื่อที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเปิดรับมากที่สุด คือ สื่อโทรทัศน์ การสื่อสารระหว่างบุคคล และสื่อวิทยุ ตามลำดับ และรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบจากสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ และสื่อหนังสือพิมพ์ นอกจากนั้นแล้วยังมีช่องทางอื่น ๆ ได้แก่ การเปิดรับข่าวสารจากผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และร้านน้ำชา

ในด้านแบบแผนการสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสารนั้นพบว่า กลุ่มผู้นำศาสนามีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ส่งสารมากที่สุด เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ได้รับความเชื่อถือสูงในสังคมและต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นๆ อยู่ตลอดเวลา จึงเป็นเสมือนจุดไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และยังเป็นแหล่งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารต่างๆ รองลงมาคือ กลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งมีบทบาทในการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะเป็นทางการเป็นหลัก ส่วนกลุ่มเยาวชนและกลุ่มสตรีมีบทบาทเป็นเพียงผู้รับสารเท่านั้น และยิ่งพบว่า ชุมทาง (hub) สำคัญสำหรับเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในสามจังหวัดชายแดนใต้ มี ๓ แห่ง คือ ร้านน้ำชา มัสยิด และหอกระจายข่าว

ส่วนวิทยุชุมชนในพื้นที่เป็นสื่อทางเลือกที่ยังไม่สามารถแสดงบทบาทในการมีส่วนร่วม คลีคลายความขัดแย้งในสถานการณ์ได้เท่าที่ควร เนื่องจากยังขาดปัจจัยเกื้อหนุนหลายประการ เช่น กฎหมายและแนวทางในการปฏิรูปสื่อทั้งระบบที่ชัดเจนและเป็นระบบ นอกจากนี้ยังประสบปัญหาการ แทรกแซงจากองค์กรภาครัฐและกลุ่มการเมืองในพื้นที่ที่ต้องการใช้วิทยุชุมชนเพื่อเป็นเครื่องมือในการ ประชาสัมพันธ์ เกิดการแย่งชิงพื้นที่ข่าวเพื่อประโยชน์ทางการเมือง

ในขณะที่การศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อใหม่กับบทบาท เพื่อสันติภาพนั้น จากการศึกษาการให้บริการอินเทอร์เน็ตตำบลในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนใต้พบว่า องค์กรบริหารตำบลส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อม เนื่องจากขาดแคลนบุคลากร คุณภาพระบบเครือข่ายต่ำ เครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ และยังพบว่าเว็บไซต์ของตำบลมีเฉพาะข้อมูลพื้นฐานของตำบลและ ไม่มีการปรับปรุงให้ทันสมัย ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ และประสบการณ์ในการใช้อินเทอร์เน็ต

ส่วนบทบาทขององค์กรสื่อสารในพื้นที่นั้นพบว่า ศูนย์ข่าวอิศราซึ่งเป็นความพยายามหนึ่ง ที่นำโดยสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยที่จะรายงานข่าวเพื่อจรรโลงสันติภาพให้เกิดแก่ สังคม ถือเป็นองค์กรที่โดดเด่นในการพัฒนาสื่อเพื่อสันติภาพ เนื่องจากมีนโยบายการดำเนินงานและ การเสนอข่าวสารที่มุ่งเน้นสร้างสันติสุขอย่างชัดเจน ศูนย์ข่าวอิศราเป็นเวทีสะท้อนความคิดเห็นของ ประชาชนในพื้นที่ เป็นสื่อกลางแห่งการเรียนรู้ของคนที่แตกต่างกัน ทั้งเชิงพื้นที่ ความเชื่อ วัฒนธรรม ศาสนา ให้ ข้อมูลข่าวสารที่มาจากชีวิตจริง มีการประสานกับภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่รวมทั้งสื่อมวลชนกระแสหลัก สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน

นอกจากนี้ สื่อมวลชนทางเลือกในพื้นที่ เครือข่ายคนในพื้นที่เองและ องค์กรภาค ประชาสังคม ก็พยายามมีบทบาทในการใช้สื่อชุมชน และสื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่สะท้อนข้อมูล ความเห็นจากคนในพื้นที่ และแหล่งข่าวอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น สถานีวิทยุ Media Selatan เครือข่ายช่างภาพ ชายแดนใต้ เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ ในอนาคตควรจะมีศูนย์ข่าวคุณภาพเพิ่มมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เพื่อให้เกิดความหลากหลายในเนื้อหาที่ได้รับ การตรวจสอบความถูกต้องอย่างระมัดระวัง ความน่ากังวลของสื่อเครือข่ายสังคมเช่นไลน์ เฟซบุ๊ก ที่ส่งต่อ ถึงกันอย่างรวดเร็วอาจหุเลาหลงได้หากผู้รับสารรู้เท่าทันสื่อ มีการเช็คข้อมูลจากหลายแหล่งข่าว ก็จะไม่ตก เป็นเหยื่อของการยุยงปลุกปั่นและสร้างความรุนแรง

ด้านองค์กรสื่อสารธารณะ อย่างไทยพีบีเอส มีการสร้างเครือข่ายพลเมือง และ มีการนำเสนอเนื้อหาข่าวจากประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งเป็นการขยายมุมมองทัศนคติความเป็นไทย และ ลบอคติแบบภาพเหมารวม นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ในการสื่อสารความคิดเห็น และสร้างพื้นที่ ให้กับคนในชายแดนภาคใต้

ผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ คือ สภาขับเคลื่อนฯ กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันการศึกษา สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและสมาคมที่สื่อทุกองค์กร

๖. บทสรุป

เป็นความจำเป็นที่สื่อจะต้องเปิดวิสัยทัศน์ให้กว้างขวาง ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสามารถ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เจาะลึกเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคมที่ทวีความหลากหลาย ซับซ้อน และเลื่อนไหลไปมา

อย่างรวดเร็ว เพื่อป้องกันการเขียนข่าวหรือสร้างบทละครโทรทัศน์ หรือสร้างบทโฆษณาจากภาพเหมารวม การเข้าสู่ชุมชนอาเซียนเพิ่มความจำเป็นที่สื่อจะต้องเรียนรู้ภาษาสากลและภาษาเพื่อนบ้าน ในขณะเดียวกัน ก็ต้องเรียนรู้ภาษาถิ่นเช่นภาษาไทยได้เพื่อทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นในภาคใต้

การพัฒนาสื่อให้เป็นโรงเรียนของสังคมในบริบทของสังคมไทยนั้น จะต้องเริ่มจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการทบทวน ออกแบบ และก่อสร้างใหม่โดยองค์กรสื่อต้องตระหนักถึงเป้าหมายและเจตจำนงที่มุ่งมั่นเป็นสื่อเพื่อปัญญาและสันติภาพ ซึ่งจำเป็นต้องเปลี่ยนกรอบแนวคิด สร้างชุดความคิดใหม่หรือ New Mindset ตลอดจนปรับแนวทางการนำเสนอ ร่วมกับปฏิรูปข้อกำหนดจริยธรรมทางวิชาชีพ และการผสมผสานรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรที่โปร่งใสในรูปของคณะกรรมการที่เป็นกลางและเน้นการทำงานร่วมกันแบบเครือข่าย การที่สื่อจะเป็นโรงเรียนของสังคมได้ สื่อเองก็ต้องได้รับการอบรมบ่มเพาะให้ตระหนักในศักดิ์ศรีของวิชาชีพสื่อ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ชุมชนผู้รับสารเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาชาติอย่างแท้จริงและยั่งยืน

๗. ตัวชี้วัดความสำเร็จจากผลลัพธ์ในข้อ ๕

๗.๑ ปีที่ ๑

- มีการติดตามการร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม
- สังคมรับรู้การปฏิรูปสื่อเพื่อปัญญาและสันติภาพ

๗.๒ ปีที่ ๒-๔

- สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติวางมาตรฐานจริยธรรม สร้างกลไกในการเสนอข่าวสาร เพื่อปัญญาและสันติภาพและอบรมสื่อตลอดจนสร้างระบบการรู้เท่าทันสื่อภาคประชาชน
- องค์กรสื่อทุกประเภทมีส่วนร่วมในกลไกมาตรฐาน
- เกิดระบบรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน
- เกิดกองทุนสื่อสร้างสรรค์

๗.๓ ปีที่ ๕-๙

- เกิดระบบกำกับดูแลโดยองค์กรภาครัฐที่เป็นอิสระ การกำกับกันเอง และการกำกับโดยภาคประชาชนที่เป็นรูปธรรม มีการร้องเรียนและพิจารณาศึกษาคำร้องอย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรม
- สถาบันการศึกษาให้ความสำคัญกับจริยธรรมสื่อในหลักสูตร และมีการอบรมอย่างเป็นรูปธรรม
- สื่อปรับบทบาทหน้าที่ให้เน้นการเป็นโรงเรียนของสังคมอย่างค่อยเป็นค่อยไป
- เกิดเนื้อหาสื่อสร้างสรรค์และมุ่งสันติภาพเป็นจำนวนมาก

๗.๔ ปีที่ ๑๐

ประเมินผลการทำงานขององค์กร และความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของสื่อในการเป็นโรงเรียนของสังคม

บรรณานุกรม

สื่อสังคม

กาญจนา แก้วเทพ. ๒๕๕๒. สื่อเล็กๆที่นำไปใช้ในงานพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์.

กาญจนา แก้วเทพ. ๒๕๕๓. สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

กสทช. เพื่อผู้บริโภคสื่อและโทรทัศน์. ๒๕๕๖. คนพิการ คนสูงอายุ และคนด้อยโอกาสมีสิทธิในการเข้าถึงรับรู้ และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้วยหรือไม่.

<http://bcp.nbtc.go.th/knowledge/detail/๒๗๗>

ฉานิกา กาญจนพิศาล. ๒๕๔๘. แนวทางการกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริมรายการโทรทัศน์ ที่มีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธাত্রี ใต้ฟ้าพล, ยุกต เบ็ญจรงค์กิจ. ๒๕๕๔. แนวทางการปฏิรูปสื่อในมุมมองขององค์กรกำกับดูแลและเฝ้าติดตาม. วารสารการประชาสัมพันธ์ และการโฆษณา. ๗ (๒).

<http://www.jprad.commarts.chula.ac.th/index.php/jprad/article/view/๑๓๖>

ธีรพัฒน์ อังศุवाल. ๒๕๕๓. สำคัญพอหรือยัง?...กับรายการทีวีสำหรับเด็ก. เครือข่ายเฝ้าระวังและสร้างสรรค์สื่อ.<http://www.familymediawatch.org/index.php?lay=show&ac=article&id=๕๓๙๑๖๑๖๕๓&Ntype=๒>

ปารีชาติ สถาปิตานนท์. ๒๕๔๒. การสื่อสาร : กลไกสำคัญในการก้าวสู่ประชาสังคมในศตวรรษที่ ๒๑.

เอกสารสำหรับการประชุมกลุ่มย่อยว่าด้วยเรื่อง “องค์ประกอบในการขับเคลื่อนประชาสังคม” การประชุมทางวิชาการประชาสังคม ครั้งที่ ๑ ณ สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา จังหวัดนครปฐม วันที่ ๒ - ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒.

มีเดียมอนิเตอร์ มูลนิธิสื่อมวลชนศึกษา. ๒๕๕๘. จริยธรรมสื่อโทรทัศน์กับผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก. <http://www.isranews.org/thaireform/thaireform-documentary/item/๓๗๒๗๐-thaireform๑๗๐๓๕๘.html>

สมัชชา นิลปัทม์ (๒๕๕๖) คอลัมน์ “ข้างกำแพง” หนังสือพิมพ์โพกัสภาคใต้ ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ วันที่ ๒-๘ มีนาคม ๒๕๕๖

สุวัฒนา ศรีพันธุ์ผล. (มปป.). เด็กกับข่าวและความรุนแรงในทีวี. <https://www.gotoknow.org/posts/๒๙๘๖๓๖>

อริน เจียจันทร์พงษ์. ๒๕๕๐. แนวคิดของ สื่อทางเลือก เนื้อหา และรูปแบบ บนความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์การเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม .<http://www.oknation.net/blog/news-war/๒๐๐๗/๑๑/๐๕/entry-๑>

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (๒๕๔๔). พื้นที่สาธารณะใหม่ของคน. ใน “ข่าวที่เป็นข่าว”. กรุงเทพฯ: ร่วม
ด้วยช่วยกัน.

McNair, B. ๒๐๐๗. An introduction to political communication. (๗th ed.). Oxon:
Routledge.

สื่อสันติภาพ

สมัชชา นิลปัทม์. (๒๕๕๘). วากรรมสื่อมวลชนในกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้/ปาตานี.
<http://www.deepsouthwatch.org/node/๖๘๖๙>

วลักษณ์กมล จ่างกมล. (๒๕๔๙). สื่อสันติภาพ: จริยธรรม การจัดการ และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา.
โครงการวิจัยเรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์เพื่อสันติสุขของชาติ. ปัตตานี : คณะ
วิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สถาบันวิชาการสื่อสารสาธารณะ. (๒๕๕๖). คู่มือการรายงานข่าวเพื่อสลายความขัดแย้ง. กรุงเทพฯ : ภาพ
พิมพ์.

เสริมศิริ นิลดำ. (๒๕๕๐). มุมมองนักวิชาการ : ฐานคิดเรื่องนักข่าวสันติภาพ (Peace Journalist) จาก
ภาคปฏิบัติสู่ภาคนิยาม. ภาสกร จำลองราช (บรรณาธิการ). สนามข่าวสีแดง. สมาคมนักข่าว
นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, กุมภาพันธุ์.

ภีรกาญจน์ ไคนุ่นนา. (๒๕๕๐). รายงานการวิจัย: การสื่อข่าวเพื่อสันติภาพ จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ
Peace Journalism: สื่อเพื่อสันติภาพและไร้ความรุนแรง. มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน. [http://v๑.
midnightuniv.org/midnight๒๕๕๔/๐๐๐๙๙๙๙๕๕๑.html](http://v๑.midnightuniv.org/midnight๒๕๕๔/๐๐๐๙๙๙๙๕๕๑.html)

เอกสารแนบที่ ๓

บันทึกวิเคราะห์
สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ
การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน
พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน
พ.ศ.

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช มาตรา ๔๙ บัญญัติให้พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชน ข้าราชการและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ที่ดำเนินกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์หรือสื่อมวลชนอื่นมีเสรีภาพในการเสนอข้อมูลข่าวสารและแสดงความคิดเห็น โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของรัฐหรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ และให้มีกฎหมายว่าด้วยองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชน ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ มีมาตรการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชน ประกอบกับปัจจุบันการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนมีลักษณะเป็นพลวัตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งผลให้สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์สังคม และการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนสามารถส่งผลกระทบต่อสาธารณชนอย่างกว้างขวาง ซึ่งที่ผ่านมาผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน องค์กรสื่อมวลชน และองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนได้มีการกำหนดมาตรการในการกำกับดูแลกันเองทางจริยธรรม แต่ไม่ประสบความสำเร็จและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรกระบวนการกำกับดูแลสื่อมวลชนขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ ตลอดจนการกำกับดูแลกันเองทางจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐาน ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อมวลชน และมีมาตรการที่เป็นธรรมในการคุ้มครองประชาชนจากการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนอย่างเป็นรูปธรรม และมีองค์กรที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

๒.๑ สาระสำคัญโดยภาพรวมของร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัตินี้กำหนดโครงสร้างของกฎหมายโดยมุ่งเน้นให้มีการจัดตั้ง “สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ” เป็นองค์กรหลักที่จะทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชน ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนตามที่ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช กำหนดไว้ โดยมีหลักการสำคัญให้สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเป็นองค์กรกลางในการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการกำกับดูแลกันเองของสื่อมวลชนในทุกลำดับชั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการกำกับดูแลตนเอง

ของผู้ประกอบวิชาชีพโดยองค์กรสื่อมวลชนในระดับต้น และการกำกับดูแลตนเองโดยองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนในระดับที่สอง

ทั้งนี้ ร่างพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติประกอบด้วยสมาชิกซึ่งเป็้องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกและต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัตินี้ โดยสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติจะเป็นผู้ออก “ใบรับรองสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ” ให้แก่องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนดังกล่าวเมื่อได้จดทะเบียนเป็นสมาชิกแล้ว ดังนั้น การดำเนินการตามร่างพระราชบัญญัตินี้จะครอบคลุมเฉพาะองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่เป็นสมาชิก รวมถึงองค์กรสื่อมวลชนและผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนที่ได้รวมตัวกันเป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นเท่านั้น โดยองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนดังกล่าวจะเป็นผู้ออก “ใบรับรองผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน” ให้แก่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรสื่อมวลชนที่เป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนนั้น

ดังนั้น หากผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน หรือองค์กรสื่อมวลชนที่มีความประสงค์จะเข้าเป็นสมาชิกของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ จะต้องรวมกลุ่มเป็นองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน และต้องปรากฏคุณสมบัติตามมาตรา ๑๖ แห่งร่างพระราชบัญญัตินี้ กล่าวคือ ต้องมีการกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนบังคับใช้เป็นการภายใน มีหลักฐานเชิงประจักษ์ในการบังคับใช้มาตรฐานจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน และมีการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนและองค์กรสื่อมวลชนในแขนงต่าง ๆ ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค หรือจังหวัด และส่งเสริมกลไกการกำกับดูแลตนเองทางจริยธรรมสื่อมวลชนให้มีความเข้มแข็ง โปร่งใส มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐาน

๒.๑.๑ กลไกการดำเนินงานของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

เพื่อให้การดำเนินงานของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถส่งเสริมผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน องค์กรสื่อมวลชน และองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่จะจัดตั้งขึ้นหรือรวมกลุ่มกันในอนาคตทั้งในระดับประเทศ จังหวัด หรือภูมิภาคที่ประสงค์จะเป็นสมาชิกตามร่างพระราชบัญญัตินี้ให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเป็นอิสระในการนำเสนอข่าว และแสดงความคิดเห็นได้อย่างแท้จริง และมีการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนโดยตระหนักถึงมาตรฐานทางจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อมิให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนใช้เสรีภาพเกินขอบอำนาจของกฎหมาย อันอาจส่งผลกระทบต่อสาธารณชนและละเมิดสิทธิของประชาชนที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองคุ้มครองไว้ ตลอดจนให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในกฎหมายเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชน การส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน การรวมกลุ่มของสื่อมวลชนและการให้คุณค่าแก่การกำกับดูแลตนเองทางจริยธรรมสื่อมวลชน ผ่านกลไกการดำเนินงานของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ โดยคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

ร่างพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้มีคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ กรรมการซึ่งสรรหาจากรายชื่อผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนที่องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนเสนอ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสรรหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์ วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน ด้านสังคม ด้านอื่น ๆ และกรรมการผู้แทนผู้บริโภค จำนวนทั้งสิ้น ๑๕ คน (มาตรา ๑๙)

อำนาจหน้าที่ที่สำคัญของคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ (มาตรา ๒๖)

๑. กำหนดมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชน เพื่อให้การประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนมีมาตรฐานทางจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับ และให้มีกลไกการส่งเสริมจริยธรรมสื่อมวลชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชนที่คณะกรรมการจะกำหนดนั้น ต้องมีเรื่องอย่างน้อยตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๗

๒. ส่งเสริมจริยธรรมให้แก่สมาชิกในการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน โดยการจัดฝึกอบรม หรือสัมมนา หรือศึกษาดูงาน หรือดำเนินการอื่นใด และสนับสนุนให้สมาชิกดำเนินการดังกล่าว ให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพและองค์กรสื่อมวลชนที่เป็นสมาชิกของตน เพื่อให้สมาชิกมีอุดมการณ์ร่วมกันในการประกอบวิชาชีพในการคำนึงถึงจริยธรรม จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

๓. ส่งเสริมการรวมกลุ่มและการกำกับดูแลกันเองขององค์กรสื่อมวลชนและองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนในระดับชาติ ภูมิภาค หรือจังหวัด

๔. พิจารณาเรื่องร้องเรียนในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ตามมาตรา ๔๘ เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน หรือกรณีผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชนตามมาตรา ๕๔ และมีการอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อมายังคณะกรรมการ เพื่อให้มีการถ่วงดุลและตรวจสอบการใช้อำนาจในการกำกับดูแลทางจริยธรรมให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

๕. พิจารณา ตักเตือน ปรับ หรือแก้ไขข้อความอย่างใดอย่างหนึ่ง ในกรณีที่มีการร้องเรียนว่าองค์กรสื่อมวลชน องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนไม่ปฏิบัติตามระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด เผยแพร่คำวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนต่อสาธารณชน ตลอดจนการกำหนดโทษปรับทางปกครอง และการส่งคำวินิจฉัยตามร่างพระราชบัญญัตินี้ให้ กสทช. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วย กสทช. และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อลงโทษผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชน (มาตรา ๖๒ และมาตรา ๖๓)

๖. กำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการในเรื่องต่าง ๆ ตามที่กำหนดในร่างพระราชบัญญัตินี้

๒. คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ

ร่างพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้มีคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญคู่ขนานกับคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และกรรมการ จำนวนเก้าคน ซึ่งเป็นผู้แทนจากสภาพนายควม ผู้แทนจากองค์กรด้านการเฝ้าระวังสื่อ ผู้แทนจากสหพันธ์องค์กรผู้บริโภค ผู้แทนจากสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน ผู้แทนจากองค์กรด้านสิทธิมนุษยชน ผู้แทนจากองค์กรภาคประชาชน องค์กรละ ๑ คน ผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ ซึ่งคณะกรรมการคัดเลือกอีก จำนวนสามคน (มาตรา ๔๓)

อำนาจหน้าที่ที่สำคัญของคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ (มาตรา ๔๔)

๑. ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้เท่าทันสื่อทุกประเภทอย่างเป็นรูปธรรม
๒. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแลสื่อ
๓. ตรวจสอบ เฝ้าระวัง รับเรื่องร้องเรียนและร่วมแก้ไขปัญหาการกระทำอันไม่เหมาะสม

ของสื่อ

๔. ดำเนินการและสนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ
๕. ประสานงานกับเครือข่ายภาคประชาชน
๖. พิจารณาเรื่องร้องเรียนกรณีประชาชนได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบวิชาชีพ

สื่อมวลชนฝ่าฝืนการปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมของสื่อมวลชน โดยอำนาจของคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนกรณีนี้จะเกิดขึ้นเมื่อ (๑) คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อได้ส่งเรื่องร้องเรียนในองค์กรสื่อมวลชน หรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนพิจารณาแล้วและองค์กรดังกล่าวเพิกเฉยไม่ดำเนินการ (มาตรา ๕๕ ประกอบมาตรา ๕๖) หรือ (๒) องค์กรดังกล่าวดำเนินการพิจารณาโดยใช้มาตรฐานจริยธรรมสื่อมวลชนที่ต่ำกว่ามาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชนตามที่ร่างพระราชบัญญัตินี้กำหนด (มาตรา ๕๕ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๕๖) หรือ (๓) กรณีผู้ถูกร้องเรียนไม่ได้เป็นสมาชิกของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ (มาตรา ๕๙) หรือ (๔) คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอุทธรณ์คัดค้านคำวินิจฉัยขององค์กรสื่อมวลชน หรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนมายังคณะกรรมการกำกับดูแลโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ (มาตรา ๕๕ วรรคท้าย)

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการยืนยันเจตนารมณ์ในการส่งเสริมให้มีการกำกับดูแลกันเองทางจริยธรรมสื่อมวลชน โดยการกำกับดูแลเป็นลำดับขั้น และประกันการพิจารณาเรื่องร้องเรียนว่าจะจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรฐานทางจริยธรรมที่สังคมให้การยอมรับ และสามารถให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ตลอดจนปิดช่องว่างทางกฎหมายมิให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนที่มีได้เป็นสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติกระทำการอันฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชน โดยไม่ต้องรับผิดชอบต่อสาธารณะหรือผู้ได้รับความเสียหาย และมีการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจในการกำกับดูแลทางจริยธรรมสื่อมวลชน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส เป็นธรรมและส่งเสริมกลไกการกำกับดูแลกันเองเป็นลำดับขั้นให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

อนึ่ง การกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ ให้ประกอบด้วยผู้แทนจากองค์กรต่าง ๆ ตามมาตรา ๔๓ นั้น เพื่อให้คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อมีความเป็นอิสระจากผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน องค์กรสื่อมวลชน หรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่อาจถูกร้องเรียน ทั้งนี้ เพื่อประกันความบริสุทธิ์ ยุติธรรม และความเป็นกลางในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนกรณีประชาชนได้รับความเสียหาย และเป็นกลไกในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแลสื่อมวลชนให้มีประสิทธิภาพ

๒.๑.๒ การส่งเสริมกลไกการกำกับดูแลกันเองทางจริยธรรมสื่อมวลชน

เนื่องจากเจตนารมณ์สำคัญประการหนึ่งของร่างพระราชบัญญัตินี้ต้องการให้มีกลไกการกำกับดูแลกันเองทางจริยธรรมสื่อมวลชนเป็นลำดับขั้น ดังนั้น มาตรา ๕๔ และมาตรา ๕๕ จึงกำหนดกลไกเพื่อส่งเสริมเรื่องดังกล่าว โดยกำหนดให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายสามารถร้องเรียนได้ทั้งต่อคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ หรือคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อเป็นการลดภาระ ลดขั้นตอน ประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่าย และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ได้รับความเสียหาย ให้สามารถยื่นเรื่องร้องเรียนที่ใดก็ได้ ซึ่งถือเป็นกลไกส่วนหนึ่งในการสร้างธรรมาภิบาลภายในองค์กร อันจะส่งเสริมให้องค์กรสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเป็นที่ยอมรับได้รับความศรัทธาและความเชื่อมั่นจากประชาชนและสังคมในอนาคต

เมื่อได้รับเรื่องร้องเรียนแล้ว หากผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนหรือองค์กรสื่อมวลชนผู้ถูกร้องเรียนเป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่เป็นสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ให้คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อดำเนินการส่งเรื่องร้องเรียนไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องร้องเรียน โดยแยกพิจารณาดังนี้

(๑) กรณีผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นผู้ถูกร้องเรียน ให้ส่งเรื่องร้องเรียนให้องค์กรสื่อมวลชนที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นสังกัดอยู่เป็นผู้พิจารณาตามมาตรการที่กำหนดไว้ในจริยธรรมสื่อมวลชนขององค์กรสื่อมวลชนนั้น

(๒) กรณีองค์กรสื่อมวลชนเป็นผู้ถูกร้องเรียน ให้ส่งเรื่องร้องเรียนให้องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่องค์กรสื่อมวลชนนั้นเป็นสมาชิกอยู่เป็นผู้พิจารณาดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดไว้ในจริยธรรมสื่อมวลชนขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนนั้น

(๓) กรณีผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนและองค์กรสื่อมวลชนเป็นผู้ถูกร้องเรียนในคราวเดียวกัน ให้ส่งเรื่องร้องเรียนให้องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่องค์กรสื่อมวลชนนั้นเป็นสมาชิกอยู่เป็นผู้พิจารณาดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดไว้ในจริยธรรมสื่อมวลชนขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนนั้น

การพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าว หากมาตรการที่กำหนดไว้ในจริยธรรมสื่อมวลชนขององค์กรสื่อมวลชน หรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาไว้ให้องค์กรสื่อมวลชนหรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนนั้น พิจารณาเรื่องร้องเรียนให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องร้องเรียน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นและสมควร ให้ขยายระยะเวลาการพิจารณาได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน และให้รายงานผลการพิจารณาให้คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อทราบภายในเจ็ดวันนับแต่การพิจารณาแล้วเสร็จ

การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นการยืนยันถึงเจตนารมณ์ให้มีการกำกับกันเองทางจริยธรรมสื่อมวลชน โดยคณะกรรมการทั้ง ๒ คณะ ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ จะไม่เข้าไปดำเนินการพิจารณาเรื่องร้องเรียนในขั้นนี้ แต่จะให้เป็นการขององค์กรสื่อมวลชน หรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนในการกำกับดูแลกันเอง โดยใช้มาตรฐานจริยธรรม กระบวนการ ขั้นตอน และระยะเวลาการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามที่องค์กรนั้นกำหนดบังคับใช้เป็นการภายในองค์กรของตน หากมิได้กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาไว้ ให้พิจารณาให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัตินี้ เมื่อพิจารณาแล้วเสร็จจึงให้รายงานผลการพิจารณาต่อคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อเพื่อทราบ นอกจากนี้ การกำหนดในลักษณะดังกล่าวยังเป็นการป้องกันมิให้

ร่างพระราชบัญญัตินี้เมื่อมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้วจะไปกระทบกระเทือนถึงหลักเกณฑ์การพิจารณาเรื่องร้องเรียน หรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการกำกับดูแลกันเองขององค์กรต่าง ๆ ที่มีมาตรการกำหนดใช้บังคับเป็นการภายในอยู่ก่อนร่างพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ เนื่องจากในปัจจุบันองค์กรสื่อมวลชนและองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนก็มีการกำหนดรายละเอียดในการพิจารณาเรื่องดังกล่าวไว้แตกต่างกันตามลักษณะของสื่อมวลชนแต่ละแขนง

๒.๑.๓ อำนาจในการกำกับดูแลทางจริยธรรมสื่อมวลชนของคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ และคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติจะเกิดขึ้นในกรณี ดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อได้ส่งเรื่องร้องเรียนให้องค์กรสื่อมวลชน หรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนพิจารณาแล้วและองค์กรดังกล่าวเพิกเฉยไม่ดำเนินการ (มาตรา ๕๕ ประกอบมาตรา ๕๖) หรือ

๒. องค์กรดังกล่าวดำเนินการพิจารณาโดยใช้มาตรฐานจริยธรรมสื่อมวลชนที่ต่ำกว่ามาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชนตามที่ร่างพระราชบัญญัตินี้กำหนด (มาตรา ๕๕ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๕๖) หรือ

๓. กรณีผู้ถูกร้องเรียนไม่ได้เป็นสมาชิกของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ (มาตรา ๕๙) หรือ

๔. มีการอุทธรณ์คำวินิจฉัยขององค์กรสื่อมวลชน หรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน มายังคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ (มาตรา ๕๕ วรรคท้าย)

๕. มีการอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ ตามข้อ ๑ ถึง ข้อ ๓ มายังคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ (มาตรา ๕๖ วรรคท้าย และมาตรา ๕๙ ประกอบมาตรา ๕๖ วรรคท้าย)

ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวไม่ตัดสิทธิกรณีที่ผู้ใช้สิทธิทางศาล

๒.๒ สารสำคัญของร่างพระราชบัญญัติตามลำดับมาตรา

(๑) กำหนดนิยามศัพท์ คำว่า “สื่อมวลชน” “ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน” “จริยธรรมสื่อมวลชน” “องค์กรสื่อมวลชน” “องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน” “สมาชิก” “ไต่สวนสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ” “ไต่สวนผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน” “ประเด็นสาธารณะ” “วิฤกษ์กระจายเสียง” “วิฤกษ์โทรทัศน์” “คณะกรรมการ” “กรรมการ” “คณะกรรมการสรรหา” “กรรมการสรรหา” และ “เลขาธิการ” เพื่อประโยชน์ในการตีความและการใช้บังคับร่างพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา ๓)

(๒) กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ มีสถานะเป็นนิติบุคคล และไม่เป็นหน่วยงานของรัฐ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของประธานกรรมการ (มาตรา ๕)

(๓) กำหนดวัตถุประสงค์ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติทั้งสิ้น ๙ ประการ โดยครอบคลุมการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน การกำกับดูแลกันเองทางจริยธรรมสื่อมวลชน การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมสื่อมวลชน และการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน (มาตรา ๖)

(๔) กำหนดอำนาจหน้าที่ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ (มาตรา ๗) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๖ โดยมีอำนาจหน้าที่ในการจดทะเบียนสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ออกและเพิกถอนใบรับรองสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด และดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัตินี้

(๕) กำหนดรายได้และทรัพย์สินของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ (มาตรา ๘) กล่าวคือ เงินที่รัฐบาลจ่ายให้เป็นทุนประเดิม ค่าจดทะเบียนและค่าธรรมเนียมตามพระราชบัญญัตินี้ เงินส่วนที่จะต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินตามมาตรา ๑๒ วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๑ (ร่างมาตรา ๙) รายได้และผลประโยชน์อันได้มาจากการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการและสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และเงินและทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้

(๖) กำหนดให้มี “เลขาธิการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ” และ “รองเลขาธิการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ” (มาตรา ๑๒) โดยให้มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๑๒ และการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวต้องรับผิดชอบต่อประธานกรรมการและคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

(๗) กำหนดให้สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติมีสมาชิกประกอบด้วยองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนทุกแขนง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่สมัครใจจดทะเบียนเข้าเป็นสมาชิกและต้องมีคุณสมบัติตามที่ร่างพระราชบัญญัตินี้กำหนด (มาตรา ๑๖)

(๘) กำหนดสิทธิและหน้าที่ของสมาชิก (มาตรา ๑๗) โดยครอบคลุมการดำเนินการให้เป็นไปตามร่างพระราชบัญญัตินี้

(๙) กำหนดให้มีคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ จำนวนทั้งสิ้น ๑๕ คน (มาตรา ๑๙) ประกอบด้วย ประธานกรรมการ กรรมการซึ่งสรรหาจากรายชื่อผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนที่องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนเสนอ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสรรหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์ วารสารศาสตร์ สื่อสารมวลชน ด้านกฎหมายมหาชน ด้านสังคม ด้านอื่น ๆ และกรรมการผู้แทนผู้บริโภค

(๑๐) กำหนดให้มีคณะกรรมการสรรหา จำนวนทั้งสิ้น ๗ คน (มาตรา ๒๑) เพื่อทำหน้าที่สรรหาบุคคลผู้สมควรเป็นกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และกรรมการในวาระเริ่มแรกตามบทเฉพาะกาล ตามวิธีการที่ร่างพระราชบัญญัตินี้กำหนด (มาตรา ๒๒ และมาตรา ๖๗)

(๑๑) กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ (มาตรา ๒๖) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และอำนาจหน้าที่ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ โดยครอบคลุม

(๑๒) กำหนดมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชน (มาตรา ๒๖) (๒) ประกอบ (มาตรา ๒๗) เพื่อกำหนดมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชนที่สมาชิกจะต้องยึดถือและปฏิบัติตาม เพื่อให้การประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนอยู่บนหลักจริยธรรม จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

(๑๓) กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายได้ (มาตรา ๓๐)

(๑๔) กำหนดให้มีการประชุมใหญ่สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ (มาตรา ๓๒ ถึง มาตรา ๓๗)

(๑๕) กำหนดให้มีมาตรการในการส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน (มาตรา ๓๘ ถึงมาตรา ๔๒)

(๑๖) กำหนดให้มีคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ (มาตรา ๔๓) ประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และกรรมการ จำนวนเก้าคน ได้แก่ ผู้แทนจากสภานายความ ผู้แทนจากองค์กรด้านการเฝ้าระวังสื่อ ผู้แทนจากสหพันธ์องค์กรผู้บริโภค ผู้แทนจากสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน ผู้แทนจากองค์กรด้านสิทธิมนุษยชน ผู้แทนจากองค์กรภาคประชาชน ผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ ซึ่งคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ คัดเลือกอีกจำนวนสามคน

(๑๗) กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ (มาตรา ๔๔) โดยให้อำนาจหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อทุกประเภท และมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมของสื่อมวลชน อย่างเป็นรูปธรรม และมีอำนาจในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนกรณีประชาชนได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

(๑๘) กำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน (มาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗) และกำหนดมาตรการในการคุ้มครองสื่อมวลชนที่ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพ (มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๓) โดยการยื่นเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเพื่อพิจารณาให้ความเป็นธรรมและเยียวยาความเสียหายได้

(๑๙) กำหนดให้มีมาตรการในการคุ้มครองประชาชนจากการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน (มาตรา ๕๔ ถึงมาตรา ๖๑) โดยให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชนของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนยื่นเรื่องร้องเรียนมายังคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ หรือคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อก็ได้ เพื่อให้คณะกรรมการ ทั้ง ๒ คณะ ดำเนินการต่อไปให้เป็นไปตามที่ร่างพระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้

(๒๐) กำหนดให้มีการส่งเสริมกลไกการกำกับดูแลกันเองทางจริยธรรมสื่อมวลชน ตามลำดับชั้น (มาตรา ๕๔ ถึงมาตรา ๕๗) ในกรณีมีการร้องเรียนว่ามีการฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชน

(๒๑) กำหนดให้มีบทกำหนดโทษแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชน โดยเป็นการกำกับดูแลร่วมกันกับ กสทช. เพื่อให้ กสทช. ดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชนตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ตามกฎหมายของ กสทช. และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป รวมถึงการกำหนดโทษปรับทางปกครอง ด้วย (มาตรา ๖๒ และมาตรา ๖๓)

(๒๒) กำหนดให้มีคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติในวาระเริ่มแรก ตามบทเฉพาะกาลเพื่อปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติไปพลางก่อนจนกว่า จะมีคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติตามร่างพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา ๖๗)

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรม
และมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

เหตุผล

ตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช มาตรา ๔๙ บัญญัติให้พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชน ข้าราชการและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ที่ดำเนินกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่นมีเสรีภาพในการเสนอข้อมูลข่าวสารและแสดงความคิดเห็น โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของรัฐหรือเจ้าของกิจการนั้นแต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ และให้มีกฎหมายว่าด้วยองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชน ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ ประกอบกับปัจจุบันการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมและสามารถส่งผลกระทบต่อสาธารณชนอย่างกว้างขวาง ดังนั้น เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อมวลชน และมีมาตรการที่เป็นธรรมในการคุ้มครองประชาชนจากการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน รวมถึงมีองค์กรที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“สื่อมวลชน” หมายความว่า สื่อหรือช่องทางที่ใช้ในการสื่อสาร ภาพ เสียง ข้อความ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สื่อออนไลน์หรือในรูปอื่นใดที่สามารถสื่อความหมายให้ประชาชนทราบได้เป็นการทั่วไป

“ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน” หมายความว่า บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพเป็นปกติธุระในการสร้างสรรค์หรือกำกับดูแลเนื้อหาหรือดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวกับสื่อมวลชน

“จริยธรรมสื่อมวลชน” หมายความว่า การประพฤติปฏิบัติทางวิชาชีพสื่อมวลชนที่สังคมยอมรับตามที่สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติกำหนดสำหรับผู้เป็นสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ หรือตามที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา ๒๖ (๒)

“องค์กรสื่อมวลชน” หมายความว่า ผู้ประกอบกิจการสื่อมวลชนที่ได้จัดตั้งหรือได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการตามกฎหมายว่าด้วยงานนั้นและรวมถึงผู้บริหารสื่อมวลชนนั้นด้วย

“องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน” หมายความว่า คณะบุคคล สมาคม สมาพันธ์ หรือเรียกชื่ออื่นใด ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลหรือไม่ก็ตาม ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันขององค์กรสื่อมวลชนในแต่ละแขนง ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค

“สมาชิก” หมายความว่า สมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

“ใบรับรองสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ” หมายความว่า ใบรับรองซึ่งสภาวิชาชีพสื่อมวลชน แห่งชาติออกให้แก่องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่เป็นสมาชิกตามพระราชบัญญัตินี้

“ใบรับรองผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน” หมายความว่า ใบรับรองซึ่งองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนออก ให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรสื่อมวลชนที่เป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน นั้น

“ประเด็นสาธารณะ” หมายความว่า ข้อเท็จจริงหรือสาระสำคัญที่ประชาชน มีความชอบธรรมที่จะ แสดงความคิดเห็นหรือสาธารณชนสมควรรับรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ

“วิทยุกระจายเสียง” หมายความว่า การส่งข่าวสารสาธารณะหรือรายการไปยังเครื่องรับที่สามารถ รับฟังการให้บริการนั้น ๆ ได้ โดยการส่ง การแพร่ หรือการรับเครื่องหมาย สัญญาณ ตัวหนังสือ ตัวเลข ภาพ เสียง รหัส หรือสิ่งอื่นใดซึ่งสามารถให้เข้าใจได้ ไม่ว่าจะส่งโดยผ่านระบบคลื่นความถี่ ระบบสาย ระบบแสง ระบบ แม่เหล็กไฟฟ้า หรือระบบอื่น ระบบใดระบบหนึ่ง หรือหลายระบบรวมกัน

“วิทยุโทรทัศน์” หมายความว่า การส่งข่าวสารสาธารณะหรือรายการไปยังเครื่องรับที่สามารถรับชม และฟังการให้บริการนั้น ๆ ได้ โดยการส่ง การแพร่ หรือการรับเครื่องหมาย สัญญาณตัวหนังสือ ตัวเลข ภาพ เสียง รหัส หรือสิ่งอื่นใดซึ่งสามารถให้เข้าใจได้ ไม่ว่าจะส่งโดยผ่านระบบคลื่นความถี่ ระบบสาย ระบบแสง ระบบ แม่เหล็กไฟฟ้า หรือระบบอื่น ระบบใดระบบหนึ่ง หรือหลายระบบรวมกัน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

“คณะกรรมการสรรหา” หมายความว่า คณะกรรมการสรรหากรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชน แห่งชาติ

“กรรมการสรรหา” หมายความว่า กรรมการสรรหากรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑
สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

มาตรา ๕ ให้มีสภาขึ้นสภาหนึ่งเรียกว่า “สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ” มีวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเป็นนิติบุคคลและไม่เป็นหน่วยงานของรัฐ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของประธานกรรมการ

มาตรา ๖ สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- (๑) ส่งเสริม สนับสนุนและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน
- (๒) ส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชน
- (๓) ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาวิชาชีพสื่อมวลชน
- (๔) ส่งเสริมสวัสดิภาพและสวัสดิการของสื่อมวลชน
- (๕) ส่งเสริมการรวมกลุ่ม และการกำกับดูแลกันเองขององค์กรสื่อมวลชนและองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนในระดับชาติ จังหวัด หรือภูมิภาค
- (๖) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแลสื่อมวลชนและการรู้เท่าทันสื่อมวลชน
- (๗) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของสื่อมวลชนให้มีบทบาทในการสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้
- (๘) เสนอความเห็นหรือให้คำแนะนำต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน และมาตรการคุ้มครองประชาชนจากการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน
- (๙) ปฏิบัติการอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

มาตรา ๗ สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) จัดทะเบียนสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ออกและเพิกถอนใบรับรองสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด
- (๒) ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๘ สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติอาจมีรายได้และทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้

- (๑) เงินที่รัฐบาลจ่ายให้เป็นทุนประเดิม
- (๒) ค่าจดทะเบียนและค่าธรรมเนียมตามพระราชบัญญัตินี้
- (๓) เงินตามมาตรา ๙
- (๔) รายได้และผลประโยชน์อันได้มาจากการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการและสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ
- (๕) เงินและทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้

มาตรา ๙ ในทุกปีงบประมาณ ให้กระทรวงการคลังจัดสรรเงินที่องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพ
สาธารณะแห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย
จัดเก็บตามมาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๑ ในส่วนที่จะต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินตามมาตรา ๑๒ วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติองค์การ
กระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้แก่สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเพื่อเป็น
รายได้ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติในอัตราร้อยละห้าของจำนวนเงินที่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินแต่ต้อง
ไม่น้อยกว่าห้าสิบล้านบาท ทั้งนี้ ให้กรมสรรพสามิตและกรมศุลกากรซึ่งเป็นผู้เรียกเก็บเงินดังกล่าวตามมาตรา ๑๓
แห่งพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๑ ดำเนินการนำส่ง
ให้สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติโดยไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน

เพื่อให้สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ตามวรรคหนึ่งมีรายได้เพียงพอต่อการดำเนินการตามอำนาจ
หน้าที่ ให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) จัดสรร
เงินกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมเพื่อประโยชน์สาธารณะ
ให้แก่สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๑๐ รายได้ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติตามมาตรา ๘ ให้ใช้ได้เฉพาะเพื่อกิจการ
ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเท่านั้น

มาตรา ๑๑ ในกิจการของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้ประธาน
กรรมการเป็นผู้แทนของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ เพื่อการนี้ ประธานกรรมการจะมอบหมายให้กรรมการ
เลขาธิการ หรือพนักงานของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติปฏิบัติงานเฉพาะอย่างแทนก็ได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่
คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๒ ให้สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติมีเลขาธิการคนหนึ่ง โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) บริหารกิจการของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของสภาวิชาชีพ
สื่อมวลชนแห่งชาติ

(๒) ควบคุมรับผิดชอบในการบริหารงานธุรการทั่วไปของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

(๓) เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

(๔) รับผิดชอบในการดูแลรักษาทะเบียนสมาชิก

(๕) เป็นเลขานุการคณะกรรมการ

ให้สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติมีรองเลขาธิการเป็นผู้ช่วยเลขาธิการในกิจการอันอยู่ในอำนาจ
หน้าที่ของเลขาธิการตามที่เลขาธิการมอบหมาย และเป็นผู้ทำการแทนเมื่อเลขาธิการไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติ
หน้าที่ได้

การปฏิบัติหน้าที่ของเลขาธิการและรองเลขาธิการต้องรับผิดชอบต่อประธานกรรมการ
และคณะกรรมการ

มาตรา ๑๓ คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การสรรหา วาระการดำรงตำแหน่ง ประโยชน์ตอบแทน และการพ้นจากตำแหน่งของเลขาธิการและรองเลขาธิการ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๔ ให้สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติจัดทำงบดุล งบการเงิน และบัญชีทำการส่งผู้สอบบัญชี ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีงบประมาณ

ในทุกรอบปีงบประมาณ ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินหรือผู้สอบบัญชีอิสระที่คณะกรรมการ แต่งตั้งโดยได้รับความเห็นชอบสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีและประเมินผลการใช้จ่ายเงินและ ทรัพย์สินของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ โดยให้แสดงความคิดเห็นเป็นข้อวิเคราะห์ การใช้จ่ายดังกล่าวเป็นไป ตามวัตถุประสงค์ ประหยัด และได้ผลตามเป้าหมายเพียงใด

มาตรา ๑๕ ให้สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติจัดทำรายงานประจำปีเสนอวุฒิสภาเพื่อทราบ และ เผยแพร่ให้ประชาชนทราบ รายงานดังกล่าวให้รวมถึงรายงานของผู้สอบบัญชีตามมาตรา ๑๔ วรรคสองด้วย

หมวด ๒

สมาชิก

มาตรา ๑๖ สมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ได้แก่ องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนทุกแขนง ทั้งใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยยื่นหนังสือขอจดทะเบียนเป็นสมาชิกต่อสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

สมาชิกตามวรรคหนึ่งจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) มีการกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนบังคับใช้เป็นการภายใน
- (๒) มีหลักฐานเชิงประจักษ์ในการบังคับใช้มาตรฐานจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน
- (๓) มีการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน
- (๔) คุณสมบัติอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๗ สิทธิและหน้าที่ของสมาชิกมีดังต่อไปนี้

- (๑) รับใบรับรองสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ออกใบรับรองผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน
- (๒) เสนอชื่อผู้สมควรรับเลือกเป็นกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ
- (๓) แสดงความเห็นเป็นหนังสือเกี่ยวกับการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ หรืออำนาจหน้าที่ของ สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ โดยส่งไปยังคณะกรรมการ
- (๔) ชักถามเป็นหนังสือเกี่ยวกับการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือเกี่ยวกับการ บริหารงานทั่วไปของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ คณะกรรมการต้องชี้แจงข้อชักถามให้ผู้ชักถามทราบโดย ไม่ชักช้า

- (๕) ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนด
- (๖) ปฏิบัติตามมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชนตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้
- (๗) ติดตาม สอดส่อง และกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชนตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนและองค์กรสื่อมวลชน
- (๘) ส่งเสริมและพัฒนาการกำกับดูแลกันเองด้านจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐาน
- (๙) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนและองค์กรสื่อมวลชนพัฒนามาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

มาตรา ๑๘ สมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลงเมื่อ

- (๑) ลาออก
- (๒) ชขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๖ วรรคสอง
- (๓) สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติมีมติเพิกถอนใบรับรองสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติตามมาตรา ๗

หมวด ๓

คณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

มาตรา ๑๙ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ” ประกอบด้วย

- (๑) ประธานกรรมการ
- (๒) กรรมการซึ่งสรรหาจากรายชื่อผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนที่องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนเสนอตั้งต่อไปนี้
 - (ก) ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง จำนวนหนึ่งคน
 - (ข) ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนด้านวิทยุโทรทัศน์ จำนวนหนึ่งคน
 - (ค) ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนด้านสื่อสิ่งพิมพ์ จำนวนหนึ่งคน
 - (ง) ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนด้านสื่อออนไลน์ จำนวนหนึ่งคน
 - (จ) ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนด้านโฆษณา จำนวนหนึ่งคน
 - (ฉ) ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนในส่วนภูมิภาค จำนวนหนึ่งคน
 - (ช) ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนด้านอื่น ๆ จำนวนสองคน
- (๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสรรหาจากผู้เชี่ยวชาญ ตั้งต่อไปนี้
 - (ก) ด้านนิติศาสตร์ วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน จำนวนสองคน
 - (ข) ด้านกฎหมายมหาชน จำนวนหนึ่งคน
 - (ค) ด้านสังคม จำนวนสองคน

- (ง) ด้านอื่น ๆ จำนวนหนึ่งคน
- (๔) กรรมการผู้แทนผู้บริโภค จำนวนหนึ่งคน
- ให้เลขาธิการปฏิบัติหน้าที่เป็นเลขานุการและให้คณะกรรมการแต่งตั้งบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการได้ตามความเหมาะสม

มาตรา ๒๐ กรรมการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปี

ข. ลักษณะต้องห้าม

- (๑) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองรวมตลอดทั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น
- (๒) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งของพรรคการเมือง
- (๓) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน

ไม่สมประกอบ

(๔) เป็นผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ

(๕) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๖) เป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(๗) เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันที่ได้รับการเสนอชื่อ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๘) เป็นผู้เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือเพราะประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๙) เป็นผู้เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากงานเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือเพราะประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในการปฏิบัติงาน

(๑๐) เป็นผู้เคยถูกถอดถอนจากตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

(๑๑) เป็นผู้เคยถูกคณะกรรมการมีมติให้พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๔ (๖)

(๑๒) เป็นผู้เคยถูกวินิจฉัยอันถึงที่สุดว่ากระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๔๖ วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม หรือฝ่าฝืนมาตรา ๔๗ หรือเป็นผู้ฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชน

ทั้งนี้ คณะกรรมการตามมาตรา ๑๙ (๒) ต้องมีความรู้และประสบการณ์ในด้านการกำกับดูแลจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน ด้านการคุ้มครอง ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและสวัสดิภาพของสื่อมวลชนไม่น้อยกว่าสิบปี

มาตรา ๒๑ ให้มีคณะกรรมการสรรหาคณะหนึ่งจำนวนเจ็ดคน ทำหน้าที่สรรหาบุคคลที่สมควรเป็นกรรมการตามมาตรา ๑๙ และกรรมการในวาระเริ่มแรกตามบทเฉพาะกาล ประกอบด้วย

(๑) นายกสมาคมสมาพันธ์วิชาชีพวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

(๒) ประธานสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

(๓) นายกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์

(๔) ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ

(๕) นายกสมาคมโฆษณาแห่งประเทศไทย

(๖) นายกสภาพนายความ

(๗) ผู้จัดการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งตามวรรคหนึ่งไม่สามารถเข้าประชุมได้ ผู้ที่เข้าประชุมแทนต้องเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากที่ประชุมของสภา สมาคม หรือองค์กรนั้นให้เข้าประชุมแทน

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการสรรหาครบตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการสรรหาเท่าที่มีอยู่แต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่คน

กรรมการสรรหาไม่มีสิทธิได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการ

ให้คณะกรรมการสรรหาเลือกกรรมการสรรหาคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการสรรหา และเลือกกรรมการสรรหาอีกคนหนึ่งเป็นเลขานุการกรรมการสรรหา

หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหากรรมการ ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการสรรหากำหนด

มาตรา ๒๒ การสรรหากรรมการตามมาตรา ๑๙ ให้คณะกรรมการสรรหาดำเนินการดังต่อไปนี้

ก. การสรรหากรรมการตามมาตรา ๑๙ (๒)

(๑) จัดให้องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนซึ่งได้จดทะเบียนเป็นสมาชิกเสนอชื่อผู้สมควรรับเลือกเป็นกรรมการพร้อมด้วยความยินยอมของผู้รับการเสนอชื่อจำนวนสองเท่าของจำนวนกรรมการตามมาตรา ๑๙ (๒) ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการสรรหากำหนดตามมาตรา ๒๑

(๒) พิจารณาสรรหาบุคคลที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐ จากบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อตาม (๑)

ข. การสรรหากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๙ (๓) และการสรรหากรรมการผู้แทนผู้บริโภคตามมาตรา ๑๙ (๔) ให้กรรมการสรรหาพิจารณาสรรหาบุคคลที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐

เมื่อมีการสรรหากรรมการครบถ้วนแล้ว ให้คณะกรรมการสรรหาจัดให้กรรมการที่ได้รับการสรรหาทั้งหมด มาประชุมกันเพื่อเลือกกันเองเป็นประธานกรรมการคนหนึ่ง

มาตรา ๒๓ ประธานกรรมการ กรรมการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและกรรมการผู้แทนผู้บริโภคมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระไม่ได้

ให้ประธานกรรมการ กรรมการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและกรรมการผู้แทนผู้บริโภครวมกันพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งได้รับการสรรหาใหม่ เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๒๔ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการ กรรมการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและกรรมการผู้แทนผู้บริโภครวมกันพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) มีอายุครบเจ็ดสิบปี
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐
- (๕) พ้นจากการปฏิบัติงานในด้านที่ตนได้รับการสรรหา
- (๖) คณะกรรมการมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสาม ของจำนวนกรรมการเท่าที่มีอยู่

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหรือกรรมการผู้แทนผู้บริโภครวมกันพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ให้ดำเนินการสรรหากรรมการคนใหม่เพื่อปฏิบัติหน้าที่แทน และให้ประธานกรรมการหรือกรรมการที่ได้รับการสรรหาแทน อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่มีการสรรหากรรมการเพื่อแทนประธานกรรมการ ให้ผู้ที่ได้รับการสรรหาเป็นกรรมการคนใหม่ประชุมร่วมกับกรรมการที่มีอยู่เดิมเพื่อคัดเลือกกันเองเป็นประธาน

ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้ประธานกรรมการและกรรมการที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้วันแต่จะมีกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง

ในระหว่างดำเนินการคัดเลือกประธานกรรมการตามวรรคสอง หรือในกรณีที่ประธานกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระแต่ไม่มีการคัดเลือกประธานกรรมการคนใหม่ ให้ที่ประชุมกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งปฏิบัติหน้าที่ประธานกรรมการไปพลางก่อนจนกว่าจะมีประธานกรรมการคนใหม่

มาตรา ๒๖ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) บริหารกิจการของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในมาตรา ๖
- (๒) กำหนดมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชน
- (๓) พิจารณา ตักเตือน ปรับ หรือแก้ไขข้อความอย่างใดอย่างหนึ่ง ในกรณีที่มีการร้องเรียนว่าองค์กรสื่อมวลชน องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนไม่ปฏิบัติตามระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด
- (๔) เผยแพร่ผลการวินิจฉัยของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ต่อสาธารณชน
- (๕) กำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
 - (ก) คุณสมบัติของสมาชิก
 - (ข) การจดทะเบียนสมาชิก

(ค) การออกและการเพิกถอนใบรับรองสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

(ง) การพัฒนาสมาชิกภาพของสมาชิก

(จ) การประชุมและการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหรือคณะทำงาน

(ฉ) การประชุมใหญ่ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

(ช) การพิจารณาเรื่องร้องเรียน

(ซ) การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล การเงิน การพัสดุ และการจัดการทรัพย์สิน และการอื่นใด ที่จำเป็นในการบริหารงานของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

(๒) พิจารณาเรื่องร้องเรียน ในกรณีมีการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ตามมาตรา ๔๘ หรือกรณีผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชนตามมาตรา ๕๔ และมีการอุทธรณ์ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อมายังคณะกรรมการ

(๓) กำกับดูแลการดำเนินงานและการบริหารงานทั่วไปของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

(๔) ปฏิบัติการอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

มาตรา ๒๗ มาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชนที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา ๒๖ (๒) อย่างน้อยต้องมีเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) การนำเสนอเนื้อหาและข้อมูลข่าวสาร จะต้องถูกต้อง ครบถ้วน รอบด้าน และให้ความเป็นธรรม แก่ทุกฝ่าย

(๒) การนำเสนอเนื้อหาและข้อมูลข่าวสาร จะต้องตระหนักถึงผลกระทบต่อบุคคลอื่น และคำนึงถึง สิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเป็นส่วนตัว และการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเยาวชนและผู้ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการซ้ำเติมผู้ประสบเคราะห์กรรม รวมทั้งหลีกเลี่ยง การนำเสนอเนื้อหาที่ก่อให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนา หรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน

(๓) การนำเสนอเนื้อหาและข้อมูลข่าวสาร จะต้องเป็นไปอย่างอิสระ ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของบุคคล หน่วยงานรัฐ เอกชน หรือองค์กรใดๆในทางที่มีขอบ

(๔) การนำเสนอเนื้อหาและข้อมูลข่าวสาร จะต้องเป็นไปโดยหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่เรียกรับ หรือยอมรับผลประโยชน์ใด ๆ อย่างมิชอบ

(๕) การนำเสนอเนื้อหาและข้อมูลข่าวสาร จะต้องมิผู้รับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น ในกรณีที่ เสนอเนื้อหาและข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาดหรือก่อให้เกิดผลกระทบ จะต้องแสดงความรับผิดชอบและประกาศการ แก้ไขข้อบกพร่องต่อสาธารณชนในทันที

(๖) การนำเสนอเนื้อหาและข้อมูลข่าวสาร จะต้องเป็นไปตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ ไม่ขัดต่อหลัก ศีลธรรมของสังคม ไม่ก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าประโยชน์ที่ได้รับและคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะเหนือกว่าสิ่งใด

มาตรา ๒๘ การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน กรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีประธานกรรมการหรือประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม
วิธีการประชุม การลงมติ และการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหรือกรรมการ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ในการประชุม ถ้ามีการพิจารณาเรื่องที่กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสีย กรรมการ ผู้นั้นไม่มีสิทธิเข้าประชุม

มาตรา ๒๙ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้รับผิดชอบในกิจการด้านต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการอาจขอให้หน่วยงานของรัฐหรือบุคคลใด มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง มาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาได้

มาตรา ๓๐ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย

การประชุมและการปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๓๑ ให้ประธานกรรมการ กรรมการ อนุกรรมการ และคณะทำงาน ตามมาตรา ๓๐ ได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กระทรวงการคลังกำหนด

หมวด ๔

การประชุมใหญ่ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

มาตรา ๓๒ การประชุมใหญ่ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ได้แก่ การประชุมใหญ่สามัญประจำปีและการประชุมใหญ่วิสามัญ

มาตรา ๓๓ คณะกรรมการต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนเมษายนของทุกปี

มาตรา ๓๔ เมื่อมีเหตุอันสมควร คณะกรรมการจะจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญเมื่อใดก็ได้
เมื่อสมาชิกมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อร้องขอเป็นหนังสือให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญ คณะกรรมการต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ เว้นแต่คณะกรรมการเห็นว่าเรื่องที่ขอให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญเพื่อพิจารณานั้นเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติหรือไม่มีเหตุอันสมควรที่จะได้รับการพิจารณาโดยที่ประชุมใหญ่ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ

หนังสือร้องขอตามวรรคสองให้ระบุโดยชัดแจ้งว่าประสงค์ให้เรียกประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องใด และด้วยเหตุอันสมควรอย่างไร

มาตรา ๓๕ ในกรณีที่คณะกรรมการไม่จัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญเมื่อคณะกรรมการได้รับคำร้องขอตามมาตรา ๓๔ วรรคสอง คณะกรรมการต้องแจ้งเหตุผลของการไม่จัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญดังกล่าวโดยชัดแจ้งไปยังสมาชิกองค์กรใดองค์กรหนึ่งซึ่งร่วมเข้าชื่อร้องขอภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ ในกรณีเช่นนี้สมาชิกที่ร่วมเข้าชื่อร้องขอนั้นทั้งหมดมีสิทธิร่วมเข้าชื่อคัดค้านการไม่จัดการประชุมใหญ่วิสามัญนั้นต่อประธานกรรมการได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

คำวินิจฉัยของประธานกรรมการให้เป็นที่สุด และในกรณีที่ประธานกรรมการมีคำวินิจฉัยเห็นชอบด้วยกับคำคัดค้านตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยจากประธานกรรมการ

มาตรา ๓๖ ในการประชุมใหญ่ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ต้องมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าการประชุมคราวใดประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้สมาชิกที่มาประชุมเลือกผู้แทนจากสมาชิกองค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุมเฉพาะการประชุมคราวนั้น

มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก สมาชิกคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๓๗ ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้การประชุมใหญ่ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๕

การส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

มาตรา ๓๘ คณะกรรมการต้องส่งเสริมจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนให้แก่สมาชิก โดยการจัดฝึกอบรม หรือสัมมนา หรือศึกษาดูงาน หรือดำเนินการอื่นใด เพื่อให้สมาชิกมีอุดมการณ์ร่วมกันในการประกอบวิชาชีพโดยคำนึงถึงจริยธรรม จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

มาตรา ๓๙ คณะกรรมการต้องส่งเสริมให้สมาชิกจัดการฝึกอบรม หรือสัมมนา หรือศึกษาดูงาน หรือดำเนินการอื่นใด ให้แก่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐานทั้งด้านจริยธรรมและด้านวิชาชีพ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

สมาชิกต้องจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างกัน เกี่ยวกับการกำกับดูแลตนเองด้าน จริยธรรมสื่อมวลชน เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการกำกับดูแลตนเองของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนให้มีความ โปร่งใส มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐาน

มาตรา ๔๐ คณะกรรมการต้องเผยแพร่ให้ประชาชนทราบถึงมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชน ตามพระราชบัญญัตินี้ และมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลการประกอบ วิชาชีพสื่อมวลชนของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน องค์กรสื่อมวลชน และองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน และไม่กระทำ การอันเป็นการส่งเสริมให้มีการฝ่าฝืนมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชน และมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

มาตรา ๔๑ คณะกรรมการต้องติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามมาตรฐานกลางของจริยธรรม สื่อมวลชน มาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน และการกำกับดูแลตนเองด้านจริยธรรมสื่อมวลชนอย่างสม่ำเสมอ

มาตรา ๔๒ คณะกรรมการต้องส่งเสริม เผยแพร่และยกย่องสมาชิกที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติ ตามมาตรฐานจริยธรรมสื่อมวลชน และมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน

หมวด ๖

คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ

มาตรา ๔๓ ให้มีคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และกรรมการ จำนวนเก้าคน ได้แก่

- (๑) ผู้แทนจากสภาทนายความ
- (๒) ผู้แทนจากองค์กรด้านการเฝ้าระวังสื่อ
- (๓) ผู้แทนจากสหพันธ์องค์กรผู้บริโภค
- (๔) ผู้แทนจากสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน
- (๕) ผู้แทนจากองค์กรด้านสิทธิมนุษยชน
- (๖) ผู้แทนจากองค์กรภาคประชาชน
- (๗) ผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ ซึ่งคณะกรรมการคัดเลือก จำนวนสามคน

เมื่อมีคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อตามวรรคหนึ่งครบถ้วนแล้ว ให้คณะกรรมการจัดให้กรรมการทั้งหมดมาประชุมเพื่อคัดเลือกกันเองเป็นประธานกรรมการและรองประธาน กรรมการ

มาตรา ๔๔ คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้เท่าทันสื่อทุกประเภทอย่างเป็นรูปธรรม
- (๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแลสื่อ
- (๓) ตรวจสอบ เฝ้าระวัง รับเรื่องร้องเรียนและร่วมแก้ไขปัญหาการกระทำอันไม่เหมาะสมของสื่อ
- (๔) ดำเนินการและสนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ
- (๕) ประสานงานกับเครือข่ายภาคประชาชน
- (๖) พิจารณาเรื่องร้องเรียนกรณีประชาชนได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนฝ่าฝืนการปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมของสื่อมวลชน

มาตรา ๔๕ ให้นำความในมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๑ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อด้วยโดยอนุโลม

หมวด ๗

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

มาตรา ๔๖ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็น ภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย โดยหน่วยงานของรัฐ เจ้าของกิจการสื่อมวลชน หรือบุคคลอื่นใด จะสั่งการหรือกระทำการใดให้การเสนอข่าวผิดไปจากจริยธรรมสื่อมวลชน หรือจำกัดการแสดงความคิดเห็นโดยอิสระมิได้

ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนมีหน้าที่ต้องประพฤติและปฏิบัติตามจริยธรรมสื่อมวลชน

ผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของรัฐหรือนายจ้างจะกระทำการใดที่ทำให้ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนได้รับผลร้ายในทางใด ๆ เพราะเหตุที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยสุจริตและชอบด้วยจริยธรรมสื่อมวลชนมิได้

มาตรา ๔๗ คำสั่งของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สั่งการต่อผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ แม้คำสั่งนั้นจะชอบด้วยกฎหมาย แต่ถ้าหากการปฏิบัติตามคำสั่งจะมีผลให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชนหรือเป็นเหตุให้ไม่สามารถเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นได้โดยอิสระ ผู้นั้นมีสิทธิปฏิเสธการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวได้โดยทำเป็นหนังสือพร้อมด้วยเหตุผลไปยังผู้ออกคำสั่ง และมีให้ถือว่าเป็นการขัดคำสั่งของผู้บังคับบัญชา เว้นแต่การเสนอข่าวหรือการแสดงความคิดเห็นนั้นเป็นการละเมิดกฎหมายหรือจะทำให้หน่วยงานที่ผู้บังคับอยู่ต้องรับผิดชอบในทางแพ่งหรือทางอาญา

การกระทำใด ๆ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข่าวหรือการแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือจริยธรรมสื่อมวลชน

หมวด ๘

มาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน

มาตรา ๔๘ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนถูกละเมิดเสรีภาพตามมาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง หรือ วรรคสาม หรือได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากการดำเนินการอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๔๗ และประสงค์จะได้รับความคุ้มครองหรือได้รับการเยียวยา ให้ร้องเรียนเป็นหนังสือพร้อมด้วยพยานหลักฐานต่อคณะกรรมการภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ถูกละเมิด หรือได้รับความเดือดร้อน แล้วแต่กรณี

การพิจารณาเรื่องร้องเรียนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๔๙ ในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๔๘ คณะกรรมการจะพิจารณาวินิจฉัยเอง หรือจะตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัย เรื่องร้องเรียนดังกล่าวแทนคณะกรรมการก็ได้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

คณะอนุกรรมการตามวรรคหนึ่งจะแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมิได้เป็นกรรมการก็ได้ แต่อย่างน้อยต้องประกอบด้วยกรรมการซึ่งสรรหาจากผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนหนึ่งคน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหนึ่งคน

มาตรา ๕๐ ให้คณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องเรียนให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับความร้องเรียน เว้นแต่มีเหตุขัดข้องที่ทำให้การพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกินสองครั้ง โดยแต่ละครั้งต้องไม่เกินสามสิบวัน และให้บันทึกเหตุขัดข้องให้ปรากฏไว้ด้วย

มาตรา ๕๑ ในระหว่างที่คณะกรรมการยังมีได้วินิจฉัยเรื่องร้องเรียน คณะกรรมการจะพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ร้องเรียนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนตามที่เห็นสมควรก็ได้ ในกรณีที่คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือโดยไม่ใช่เป็นการให้กู้ยืม คณะกรรมการจะกำหนดเงื่อนไขให้ใช้คืนในภายหลังเมื่อผู้ร้องเรียนได้รับการชดเชยค่าทดแทนหรือค่าเสียหายจากผู้กระทำละเมิดแล้ว หรือกำหนดเงื่อนไขอื่นใดด้วยก็ได้

ในกรณีที่ความปรากฏในภายหลังว่าผู้ร้องเรียนจงใจแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จ เพื่อให้คณะกรรมการเชื่อว่าได้รับความเดือดร้อน เป็นเหตุให้ได้รับความช่วยเหลือตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการมีอำนาจเรียกให้ผู้ร้องเรียนใช้คืนพร้อมดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละจุดห้าต่อปี

มาตรา ๕๒ ในกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยว่ามีการฝ่าฝืนมาตรา ๔๖ วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม หรือฝ่าฝืนมาตรา ๔๗ ให้คณะกรรมการมีคำวินิจฉัยให้ผู้กระทำการฝ่าฝืนดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่ง หรือชดเชยค่าเสียหาย หรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น และแจ้งให้ผู้กระทำการฝ่าฝืน หน่วยงานที่กระทำการฝ่าฝืน หรือผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานดังกล่าว หรือนายจ้าง แล้วแต่กรณี ดำเนินการตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ

ผู้ได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่งผู้ใดไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

มาตรา ๕๓ เมื่อความปรากฏต่อคณะกรรมการว่ามีการฝ่าฝืนมาตรา ๔๖ หรือมาตรา ๔๗ และการดำเนินการกับเรื่องดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ หรือส่งเสริมมาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน คณะกรรมการอาจดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ เจ้าของกิจการสื่อมวลชน หรือบุคคลอื่นใด เพื่อให้แก้ไขหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามควรแก่กรณีได้

หมวด ๘

มาตรการคุ้มครองประชาชนจากการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

มาตรา ๕๔ ผู้ใดได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนอันเป็นการฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชน และประสงค์จะได้รับความคุ้มครองหรือได้รับการเยียวยา ให้ร้องเรียนเป็นหนังสือพร้อมด้วยพยานหลักฐานต่อคณะกรรมการ หรือคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ทราบถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้กระทำ

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง หากผู้ได้รับความเสียหายร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการส่งเรื่องดังกล่าว ให้คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อพิจารณาภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องร้องเรียน

ห้ามมิให้คณะกรรมการ หรือคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อรับเรื่องร้องเรียนตามวรรคหนึ่งไว้พิจารณา หากในขณะที่ยื่นเรื่องร้องเรียนนั้น ผู้ร้องเรียนได้ฟ้องผู้ถูกร้องเรียนในเรื่องเดียวกันและคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล

มาตรา ๕๕ ในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๕๔ หากผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนหรือองค์กรสื่อมวลชนผู้ถูกร้องเรียนเป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่เป็นสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ให้คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อดำเนินการส่งเรื่องร้องเรียนไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องร้องเรียนดังต่อไปนี้

(๑) กรณีผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นผู้ถูกร้องเรียน ให้ส่งเรื่องร้องเรียนให้องค์กรสื่อมวลชนที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นสังกัดอยู่เป็นผู้พิจารณาตามมาตรการที่กำหนดไว้ในจริยธรรมสื่อมวลชนขององค์กรสื่อมวลชนนั้น

(๒) กรณีองค์กรสื่อมวลชนเป็นผู้ถูกร้องเรียน ให้ส่งเรื่องร้องเรียนในองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่องค์กรสื่อมวลชนนั้นเป็นสมาชิกอยู่เป็นผู้พิจารณาดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดไว้ในจริยธรรมสื่อมวลชนขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนนั้น

(๓) กรณีผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนและองค์กรสื่อมวลชนเป็นผู้ถูกร้องเรียนในคราวเดียวกัน ให้ส่งเรื่องร้องเรียนในองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่องค์กรสื่อมวลชนนั้นเป็นสมาชิกอยู่เป็นผู้พิจารณาดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดไว้ในจริยธรรมสื่อมวลชนขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนนั้น

การพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามวรรคหนึ่ง หากมาตรการที่กำหนดไว้ในจริยธรรมสื่อมวลชนขององค์กรสื่อมวลชน หรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน แล้วแต่กรณี ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาไว้ ให้องค์กรสื่อมวลชนหรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนนั้น พิจารณาเรื่องร้องเรียนให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องร้องเรียน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นและสมควร ให้ขยายระยะเวลาการพิจารณาได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน และให้รายงานผลการพิจารณาให้คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อทราบภายในเจ็ดวันนับแต่การพิจารณาแล้วเสร็จ

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง หากคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อเห็นว่าจริยธรรมสื่อมวลชนขององค์กรสื่อมวลชน หรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนดังกล่าวกำหนดไว้ ต่ำกว่ามาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชน ที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา ๒๖ (๒) ให้คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ แจ้งให้องค์กรสื่อมวลชน หรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนดังกล่าวพิจารณาดำเนินการกับเรื่องร้องเรียนนั้นโดยถือตามมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชนที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา ๒๖ (๒) เป็นเกณฑ์การพิจารณา

คู่กรณีผู้ใดไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของขององค์กรสื่อมวลชน หรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน แล้วแต่กรณี มีสิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้ทราบถึงคำวินิจฉัยนั้น และคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อต้องพิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิคู่กรณีในการใช้สิทธิทางศาล

มาตรา ๕๖ หากองค์กรสื่อมวลชนหรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนเพิกเฉยไม่ดำเนินการตามมาตรา ๕๕ ให้คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ มีอำนาจดำเนินการสอบสวนในเรื่องนั้นต่อไปจนได้ข้อยุติ แต่จะต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่กำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๕๕ วรรคสอง สิ้นสุดลง และคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อได้ทราบถึงพฤติการณ์เช่นนั้น

เมื่อคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อพิจารณาแล้วเสร็จ ให้แจ้งผลการพิจารณาและคำวินิจฉัยให้องค์กรสื่อมวลชนหรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นทราบและปฏิบัติตามในกรณีเช่นนี้หากองค์กรสื่อมวลชนหรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนเพิกเฉยหรือไม่ปฏิบัติตามคำวินิจฉัย ให้คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ แจ้งไปยังคณะกรรมการเพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาประกาศเผยแพร่ผลการพิจารณาและคำวินิจฉัยในเรื่องดังกล่าว ให้ประชาชนทราบ

คู่กรณีผู้ใดไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ มีสิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้ทราบถึงคำวินิจฉัยนั้น และคณะกรรมการต้องพิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิคู่กรณีในการใช้สิทธิทางศาล

มาตรา ๕๗ หากคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อมีคำวินิจฉัยว่า มีการฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชน และการฝ่าฝืนนั้นก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรง หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) กรณีผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นผู้ฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชน ให้เสนอเรื่องไปยังสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ เพื่อพิจารณาให้องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่ผู้ฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชนนั้นเป็นสมาชิกอยู่ เพิกถอนใบรับรองผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนของผู้ฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชนนั้น หากองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนเพิกเฉยไม่ดำเนินการโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติพิจารณาเพิกถอนใบรับรองสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนนั้น

(๒) กรณีองค์กรสื่อมวลชนเป็นผู้ฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชน ให้แจ้งไปยังคณะกรรมการเพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาประกาศเผยแพร่ผลการพิจารณาและคำวินิจฉัยในเรื่องดังกล่าว ให้สาธารณชนทราบ

ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวไม่ตัดสิทธิคณะกรรมการในการกำหนดโทษปรับทางปกครองตามมาตรา ๖๓

มาตรา ๕๘ การประกาศผลการพิจารณาและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการตามมาตรา ๕๖ วรรคสอง และมาตรา ๕๗ วรรคหนึ่ง (๒) ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องคณะกรรมการหรือบุคคลใดในทางแพ่งหรือทางอาญามีได้

มาตรา ๕๙ เรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๕๔ ที่ผู้ถูกร้องเรียนไม่ได้เป็นสมาชิกของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ให้คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อดำเนินการพิจารณาเรื่องร้องเรียนนั้น โดยพิจารณาตามมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชนที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา ๒๖ (๒) และให้นำความในมาตรา ๕๖ มาใช้บังคับแก่กรณีนี้ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๖๐ ถ้าการฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชนนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนกระทำไปตามคำสั่งของเจ้าของกิจการสื่อมวลชนหรือผู้บังคับบัญชา ให้ถือว่าเจ้าของกิจการสื่อมวลชนที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนปฏิบัติงานอยู่ หรือผู้บังคับบัญชาของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนผู้นั้น กระทำการฝ่าฝืนและต้องร่วมรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย

มาตรา ๖๑ ในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๕๔ ให้นำความในมาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๑๐
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๖๒ คณะกรรมการอาจส่งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการตามหมวด ๘ หรือคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อตามหมวด ๙ ให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ดำเนินการกับผู้ถูกร้องเรียนตามกฎหมายของ กสทช. และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องได้

มาตรา ๖๓ โทษปรับทางปกครอง มีดังต่อไปนี้

- (๑) โทษปรับทางปกครองชั้น ๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท
- (๒) โทษปรับทางปกครองชั้น ๒ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท
- (๓) โทษปรับทางปกครองชั้น ๓ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท

มาตรา ๖๔ ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๗ (๑) ต้องระวางโทษปรับทางปกครองชั้น ๑

มาตรา ๖๕ ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๗ (๕) ต้องระวางโทษปรับทางปกครองชั้น ๒

มาตรา ๖๖ ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๗ (๔) ต้องระวางโทษปรับทางปกครองชั้น ๓

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๖๗ ในวาระเริ่มแรก ให้คณะกรรมการสรรหาตามมาตรา ๒๑ ทำหน้าที่สรรหาบุคคลผู้สมควรเป็นกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ประกอบด้วย

(๑) ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง ด้านวิทยุโทรทัศน์ ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ ด้านสื่อออนไลน์ ด้านโฆษณา ด้านข่าว ด้านบันเทิง ด้านละหนึ่งคน และผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนในส่วภูมิภาค จำนวนหนึ่งคนจากรายชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐ ที่องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนเสนอ

(๒) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสรรหาจากผู้เชี่ยวชาญ ดังต่อไปนี้

(ก) ด้านนิติศาสตร์ จำนวนสองคน

(ข) ด้านกฎหมาย จำนวนหนึ่งคน

(ค) ด้านสังคม จำนวนสองคน

(ง) ด้านอื่น ๆ จำนวนหนึ่งคน

(๓) ผู้แทนผู้บริโภค จำนวนหนึ่งคน

ให้คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้ไปพลางก่อน จนกว่าจะมีคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ คณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

ให้ ทำหน้าที่หน่วยงานธุรการของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่งจนกว่าจะมีสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

รายงาน

คณะอนุกรรมการการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรม ค้ำครองสวัสดิภาพ และสวัสดิการของสื่อมวลชน ในคณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สภาปฏิรูปแห่งชาติ เรื่อง การปฏิรูปการกำกับดูแลสื่อให้มีประสิทธิภาพ

ด้วยที่ประชุมคณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สภาปฏิรูปแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘ ได้มีมติแต่งตั้งคณะอนุกรรมการการศึกษาเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรม ค้ำครองสวัสดิภาพ และสวัสดิการของสื่อมวลชน ให้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาศึกษา วิเคราะห์ ยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรม ค้ำครองสวัสดิภาพ และสวัสดิการของสื่อมวลชน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

บัดนี้ คณะอนุกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวแล้ว จึงขอรายงานผลการศึกษาให้คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. หลักการและเหตุผล

สภาพของการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันมีความเป็นพลวัตเนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม เทคโนโลยีการทำให้สื่อและข้อมูลข่าวสารอยู่ในรูปแบบดิจิทัล รวมถึงลักษณะของการหลอมรวมสื่อ (media convergence) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการสื่อสารของประเทศไทย ทั้งด้านสถาบันทางการสื่อสารมวลชน ภาครัฐ และเอกชน ตลอดจนด้านประชาชนผู้รับสารซึ่งไม่เพียงจะรับเนื้อหาข่าวสารเท่านั้น หากยังเป็นผู้ผลิตเนื้อหาข่าวสารได้เองด้วย ทำให้ลักษณะของการกำกับดูแลสื่อต้องมีการปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยมีแนวโน้มจะใช้กลไกการกำกับดูแลที่มีความยืดหยุ่นสูงกว่า เช่น การกำกับดูแลตัวเอง (self-regulation) และการกำกับดูแลร่วมกัน (co-regulation) เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การปรับปรุงการกำกับดูแลกันเองทางจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจาก เมื่อเริ่มมีการกำกับดูแลกันเองทางจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชนของประเทศไทยภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และมีการก่อตั้งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ขึ้นมากำกับดูแลกันเอง เป็นองค์กรอิสระไม่ใช้อำนาจทางกฎหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงการแทรกแซงโดยอำนาจ แต่เมื่อเวลาผ่านไปภูมิทัศน์สื่อเปลี่ยนไป สื่อมีความหลากหลาย และมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องมีมาตรการเสริม เพื่อให้การกำกับดูแลสื่อมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม สื่อหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนก็ยังมีปัญหาความไม่มีประสิทธิภาพในการกำกับดูแลบางประการ อาทิ ปัญหาการกำกับดูแลกันเองภายใต้ความสมัครใจ และการละเมิดต่อมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพ ปัญหาการบังคับใช้ให้เป็นไปตาม

มาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพโดยองค์กรวิชาชีพ ซึ่งไม่มีอำนาจในการลงโทษ (Sanction) ผู้ประกอบวิชาชีพที่กระทำการขัดต่อมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น เนื่องจากองค์กรเอกชนเหล่านี้มิใช่สภาวิชาชีพหรือคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพที่ได้รับอำนาจตามกฎหมาย รวมถึง สมาชิกที่ถูกองค์กรตัดสินว่ากระทำผิดมาตรฐานจริยธรรมก็สามารถที่จะไม่ต้องปฏิบัติตามคำตัดสินดังกล่าวและลาออกจากองค์กรวิชาชีพได้

นอกจากนี้ ปัญหาที่พบอื่น ๆ ได้แก่ การขาดแรงจูงใจที่จะทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาคเข้าร่วมในกลไกการกำกับดูแลตนเอง รวมถึง องค์กรวิชาชีพในกิจการวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ยังมีบทบาทน้อยในด้านการให้ความคุ้มครองแก่สมาชิกในเรื่องของสวัสดิภาพและสวัสดิการ และการเปิดช่องทางในการรับเรื่องราวร้องทุกข์หรือร้องเรียนในกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมีการปฏิบัติงานไม่ถูกต้องเหมาะสม รวมถึง การกำกับดูแลเนื้อหาออนไลน์โดยภาคอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตก็ยังไม่เข้มแข็งมากนัก ประกอบกับ การพัฒนาของเว็บไซต์เข้าสู่ยุคที่ผู้ใช้เว็บไซต์สามารถผลิตเนื้อหาเข้าสู่เว็บไซต์และเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้เอง จึงทำให้เกิดการกระจายอำนาจการกำกับดูแลตนเองลงไปสู่หน่วยที่เล็กที่สุดคือผู้ใช้

ส่วนภาคประชาชนนั้นก็ยังไม่สามารถมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันทำให้เกิดปัญหาระหว่างสื่อกับภาคประชาชนเสมอมา ไม่ว่าจะเป็นการที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากการถูกละเมิดโดยสื่อ การขาดช่องทางเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดทิศทางของข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ตลอดจนการขาดความรู้เท่าทันสื่อ แม้ว่าที่ผ่านมาจะมีองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและองค์กรที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อเป็นจำนวนหลายองค์กร แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพนัก ด้วยเงื่อนไขข้อจำกัดหลายประการ ทั้งด้านขอบเขตอำนาจหน้าที่ ระบบการบริหารงานงบประมาณ ตลอดจนถึงการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์สื่อในปัจจุบัน

การปฏิรูปการกำกับดูแลสื่อให้มีประสิทธิภาพทั้งการกำกับดูแลตนเองและการกำกับดูแลโดยประชาชนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการด้วยระบบและกลไกด้านกฎหมาย เพื่อให้ได้กลไกการกำกับดูแลตนเองด้านจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนที่มีประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน โปร่งใสและอิสระมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนและทำให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นในกลไกการกำกับดูแลตนเองมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องส่งเสริมให้เกิดกลไกการมีส่วนร่วมการกำกับดูแลสื่อจากภาคประชาชนและการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อด้วย

๒. ประเด็นปฏิรูป

การปฏิรูปการกำกับดูแลสื่อที่มีประสิทธิภาพตามแนวทางทางการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงต้องดำเนินการปฏิรูประบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูป ๒ ด้าน ได้แก่

๒.๑ ปฏิรูประบบและกลไกการกำกับตนเองโดยสื่อมวลชนวิชาชีพ ซึ่งครอบคลุมถึงสื่อวิชาชีพ (Professional) ทั้งสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อกระจายเสียงและโทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ แต่ไม่รวมถึง สื่อออกวิชาชีพ (Non-Professional) เช่น บุคคลทั่วไปที่เข้าไปสื่อสารทางออนไลน์ และครอบคลุมทั้งสื่อวิชาชีพในกรุงเทพและต่างจังหวัด

๒.๒ ปฏิรูประบบและกลไกการกำกับดูแลโดยประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่ออย่างจริงจังและเป็นระบบ เพื่อพัฒนาให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่ดีในระบบประชาธิปไตย

ทั้งนี้ การดำเนินการปฏิรูปใน ๒ ประเด็นดังกล่าวข้างต้นจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับบทบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พุทธศักราช ที่กำหนด “ให้มีกฎหมายว่าด้วยองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนซึ่งประกอบด้วยบุคคลในวิชาชีพสื่อมวลชนและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งผู้แทนองค์การเอกชนและผู้บริโภค เพื่อปกป้องเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชนตามมาตรา ๔๘ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ พิจารณาคำร้องขอความเป็นธรรมของผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากการใช้เสรีภาพตามมาตรา ๔๘ และคุ้มครองสวัสดิการของบุคคลตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง” และมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ การปฏิรูประบบการสื่อสารของคณะกรรมการการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

๓. วิธีพิจารณาศึกษาวิเคราะห์

คณะอนุกรรมการการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรม คุ้มครองสวัสดิภาพ และสวัสดิการของสื่อมวลชน ได้มีการประชุมจำนวน ๑๐ ครั้ง โดยได้ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง การศึกษารายงานสรุปผลการศึกษาของคณะอนุกรรมการปฏิรูปสิทธิเสรีภาพ จริยธรรม และการกำกับดูแลกันเองของสื่อ กับคณะอนุกรรมการปฏิรูปการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแลและการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งคณะกรรมการการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติได้มีมติแต่งตั้งและมอบหมายให้ดำเนินการศึกษาแล้วเสร็จไปก่อนหน้านี้ รวมถึง การศึกษาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและส่งเสริมมาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. ประกอบกับ ข้อเสนอการปฏิรูปสื่อที่หน่วยงานและองค์กรวิชาชีพสื่อต่าง ๆ ได้เสนอเข้ามายังสถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ และได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว จากผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนกลางและภูมิภาค เพื่อสร้างความเข้าใจและรับฟังข้อคิดเห็นในการร่างกฎหมายให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

๔. สรุปผลการศึกษาระยะที่

คณะอนุกรรมการฯ ได้พิจารณาและสรุปว่ากฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรม คุ้มครองสวัสดิภาพ และสวัสดิการของสื่อมวลชนควรมีวัตถุประสงค์ในการร่างกฎหมาย ดังนี้

๑) เพื่อให้ได้โครงสร้างของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนกลางระดับชาติที่มีกฎหมายรองรับ มีขอบเขตการส่งเสริม สนับสนุน คุ้มครองเสรีภาพและกำกับดูแลจริยธรรมในสื่อมวลชนวิชาชีพทุกแขนงภายใต้มาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชน ส่งเสริมการรวมกลุ่มและการกำกับกันเองขององค์การวิชาชีพสื่อมวลชนในระดับชาติ ภูมิภาค หรือจังหวัด

นอกจากนี้ โครงสร้างดังกล่าวต้องประสานสัมพันธ์กับกลไกภาคประชาชนและองค์กรกำกับดูแลของรัฐที่เป็นอิสระ ในแง่ของการพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะและการให้ประชาชนมีบทบาทในการเฝ้าระวังการละเมิดจริยธรรมของสื่อและการละเมิดเสรีภาพของสื่อโดยอำนาจรัฐและทุน

๒) เพื่อให้ได้ระบบที่มีกลไกในการปฏิรูปการทำงานของสื่อให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อมวลชน

๓) เพื่อส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรม มาตรฐานวิชาชีพ สวัสดิภาพและสวัสดิการของสื่อมวลชน

๔) เพื่อให้ได้ระบบที่มีกลไกส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อ และส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ที่ดำเนินงานได้อย่างอิสระ

๕. ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางดำเนินการ

ให้ตรากฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรม ค้ำครองสวัสดิภาพ และสวัสดิการของสื่อมวลชน ขึ้นเพื่อกำหนดให้มีสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเพื่อการส่งเสริมประสิทธิภาพของการกำกับดูแลกันเองโดยสื่อมวลชนวิชาชีพที่ครอบคลุมสื่อมวลชนทุกแขนงและทุกระดับพื้นที่ โดยมีโครงสร้างคู่ขนานกับระหว่างคณะกรรมการ ๒ คณะ ได้แก่ (ตามภาคผนวก: ร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรม และมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ.)

๑. คณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ บริหารกิจการของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติตามวัตถุประสงค์ ได้แก่

- ส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน
- ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชน
- ส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาวิชาชีพสื่อมวลชน
- ส่งเสริมสวัสดิภาพและสวัสดิการของสื่อมวลชน
- ส่งเสริมการรวมกลุ่มและการกำกับกันเองขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนในระดับชาติ จังหวัด หรือภูมิภาค
- เสนอความเห็นหรือให้คำแนะนำต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และส่งเสริมมาตรฐานผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

นอกจากนี้ คณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ยังมีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชน พิจารณา ตักเตือน ปรับ หรือแก้ไขข้อความอย่างไร้ความหมายใดอย่างหนึ่ง ในกรณีที่มีการร้องเรียนว่าองค์กรสื่อมวลชน องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนไม่ปฏิบัติตามระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด เผยแพร่ผลการวินิจฉัยของคณะกรรมการต่อสาธารณะชน รวมถึง พิจารณาเรื่องร้องเรียน ในกรณีมีการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนหรือกรณีผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนฝ่าฝืนจริยธรรมสื่อมวลชน

๒. คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้เท่าทันสื่อทุกประเภทอย่างเป็นรูปธรรม
- ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแลสื่อ

- ตรวจสอบ เฝ้าระวัง รับเรื่องร้องเรียนและร่วมแก้ไขปัญหาการกระทำอันไม่เหมาะสมของสื่อ
- ดำเนินการและสนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ
- ประสานงานกับเครือข่ายภาคประชาชน
- พิจารณาเรื่องร้องเรียนกรณีประชาชนได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน
ฝ่าฝืนการปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมของสื่อมวลชน

๖. ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้จากข้อ ๕

๑. การกำกับดูแลตนเองของสื่อมวลชนวิชาชีพมีประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน มีความครอบคลุมทุกประเภทสื่อ มีอำนาจบังคับ และมีแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการสื่อมวลชนวิชาชีพเข้าร่วมกลไกการกำกับดูแลตนเอง รวมถึง มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการสื่อมวลชนวิชาชีพให้มีมาตรฐานและมีความสามารถในการกำกับดูแลตนเองด้านจริยธรรมภายใต้มาตรฐานกลางของจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน

๒. การกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมภายใต้คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ

๗. ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์ในข้อ ๖

๑. มีการร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรม และมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. ขึ้นเพื่อบังคับใช้ และมีการจัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติโดยได้รับความร่วมมือจากองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

๒. มีมาตรฐานกลางของจริยธรรมสื่อมวลชน

๓. ประชาชนพึงพอใจต่อการกำกับสื่อแต่ละภาคส่วนในระดับสูง

ข้อสังเกตและข้อคิดเห็นของคณะกรรมการกิจการเกี่ยวกับ

ร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ.

จากการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว คณะกรรมการฯ มีข้อสังเกตและข้อคิดเห็นดังนี้

๑. จากการระดมความคิดเห็นและการรวบรวมข้อเสนอแนะของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิรูปด้านการสื่อสารมวลชนของคณะกรรมการฯ จะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ในการจัดตั้ง “สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ” นั้น เพื่อต้องการให้เกิดการกำกับดูแลงานด้านการสื่อสารมวลชนในภาพรวมของประเทศ ให้เป็นไปตามบริบทที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบัน ที่มีมิติของความซับซ้อนและหลากหลายยิ่งขึ้น ซึ่งในแง่ของการดำเนินงานด้านการสื่อสารมวลชนที่มีได้เป็นการขัดต่อกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีงามของสังคมแล้ว ควรจะส่งเสริมให้มีการกำกับดูแลกันเองของบรรดาสื่อมวลชนในรูปแบบของการดูแลร่วม (Co - Regulation) ระหว่างองค์กรสื่อต่าง ๆ ที่ไม่ใช่เป็นองค์กรของภาครัฐ โดยมุ่งส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นองค์กรวิชาชีพของสื่อมวลชนในแต่ละสาขา เพื่อกำกับดูแลกันเองตั้งแต่องค์กรในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค จนถึงระดับชาติ พร้อมกับการสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรวิชาชีพเหล่านั้นให้มีมาตรฐานและสามารถจะทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงได้ทำให้เกิดแนวคิดและนำมาสู่การออกแบบเพื่อจัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ขึ้นมาเป็นองค์กรหลักในการ ส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนในระดับต่าง ๆ อาทิ ระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค หรือในระดับอื่นใดก็ตามอันหากจะมีขึ้นในอนาคต โดยสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติดังกล่าว จะทำหน้าที่ในการกำกับดูแลองค์กรสื่อมวลชนเหล่านั้น ภายใต้กรอบมาตรฐานแห่งคุณธรรมและจริยธรรมของวิชาชีพที่สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเป็นผู้กำหนด ซึ่งนอกจากจะทำหน้าที่เฉพาะการกำกับดูแลแล้ว ควรมีจะหน้าที่การส่งเสริมงานด้านการสื่อสารมวลชนให้พัฒนาก้าวหน้าควบคู่กันไปด้วย อาทิ การส่งเสริม ด้านการศึกษา การให้คำแนะนำและสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการประกอบวิชาชีพให้กับเหล่าบรรดาสมาชิกในสังกัด ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพและการฝึกอบรมให้ผู้ประกอบวิชาชีพดังกล่าว มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ทั้งในส่วนของตนเองและสังคม การปลูกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งมีพัฒนาการที่ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสนับสนุนกลไกและกระบวนการดำเนินงานในการกำกับดูแลกันเองขององค์กรสื่อต่าง ๆ ภายใต้การควบคุมของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ให้ดำเนินไปอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการส่งเสริมความรู้ด้านการศึกษา ในทักษะที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการพัฒนาและฝึกอบรมผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนให้มีความรับผิดชอบ ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม และมาตรฐานแห่งวิชาชีพของตนอย่างสม่ำเสมอ

๒. ในร่างพระราชบัญญัติควรเน้นไปที่การควบคุมและกำกับดูแลด้านจริยธรรม คุณธรรมของสื่อมวลชนให้มาก เพราะเป็นเรื่องสำคัญซึ่งอาจกำหนดให้มีคณะกรรมการ เพื่อกำกับดูแลในเรื่องดังกล่าวโดยตรง ทั้งนี้ เพื่อประสิทธิภาพในการกำกับดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ

๓. การให้อำนาจแก่คณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาคประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ มีอำนาจพิจารณาเรื่องร้องเรียนต่าง ๆ ซึ่งมีบทลงโทษด้วย อาจเป็นอุปสรรคที่ทำให้องค์กรหรือบุคคล ไม่อยากเข้ามาเป็นสมาชิกได้ เพราะเกรงว่าการเป็นสมาชิคนั้นจะเป็นการให้โทษมากกว่าให้คุณ

๔. ควรเพิ่มมาตรการและกลไกการตรวจสอบให้กับสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ให้มีแนวทางที่ชัดเจน เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลและตรวจสอบการทำหน้าที่ของบรรดาสมาชิก ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจะเป็นแบบอย่างและแนวทางในการดำเนินงานให้กับองค์กร วิชาชีพสื่ออื่น ๆ นำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดมาตรฐานกับองค์กรนั้น ๆ ต่อไป ตลอดจนควรให้มีสภาวิชาชีพ สื่อมวลชนในส่วนของภูมิภาคด้วย ไม่ควรกระจุกที่ส่วนกลางอย่างเดียว ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน ในระดับภูมิภาคและแบ่งเบาภาระของส่วนกลางด้วย

๕. กระบวนการสรรหา รวมทั้งคุณสมบัติของกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชน ควรจะเน้น ให้มีความหลากหลายและมีความชัดเจน เช่น ที่มาของคณะกรรมการที่เสนอจากผู้ประกอบวิชาชีพ ด้านโฆษณา ซึ่งไม่ระบุว่าเป็นการโฆษณาด้านใดซึ่งมีอยู่หลายประเภท และตัวแทนในส่วนภูมิภาคกำหนดให้ แค่หนึ่งคนนั้นอาจไม่เหมาะสมเพราะผู้ประกอบสื่อมวลชนในระดับภูมิภาคมีสัดส่วนอยู่เป็นจำนวนมาก รวมถึงกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสรรหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์จำนวนสองคน ควรจะกำหนด ให้มาจากด้านวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนด้วย และด้านสังคมศาสตร์จำนวนสองคนเช่นกัน ควรจะระบุเกี่ยวกับด้านอะไรเพราะคำว่าด้านสังคมอย่างเดียวมีความหมายที่กว้างมาก เช่นเดียวกับ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอื่น ๆ จำนวนหนึ่งคน ควรจะระบุให้ชัดเจนว่าเกี่ยวกับด้านไหน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันปัญหา อันเกิดจากการตีความ และในส่วนของสรรหาตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการ ควรให้มีการคัดเลือกกันเองมากกว่าผ่านการคัดเลือกโดยคณะกรรมการสรรหา อีกทั้งคุณสมบัติของ กรรมการตามมาตรา ๒๐ ของร่างพระราชบัญญัติควรระบุให้เป็นผู้มีประสบการณ์ในด้านนั้น ๆ เพิ่มเติมด้วย

๖. การกำหนดรายได้และทรัพย์สินให้เพียงพอต่อการดำเนินงานของสภาวิชาชีพ สื่อมวลชนแห่งชาตินั้น นอกจากเงินที่ได้จากองค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ที่จัดเก็บตามมาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติองค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่ง ประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๑ และส่งคืนเป็นรายได้แผ่นดินตามมาตรา ๑๒ ของพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว องค์กรสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ควรได้รับเงินสนับสนุนที่เพียงพอต่อการดำเนินงานจากกองทุนวิจัย และพัฒนาการกระจายเสียง กิจกรรมโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.) ตามมาตรา ๕๒ ของพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ อีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงาน ในด้านต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่และภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเจตนารมณ์และ วัตถุประสงค์ของการให้มีร่างพระราชบัญญัตินี้

๗. ในร่างพระราชบัญญัติควรเพิ่มเติมสาระในหมวดที่ว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรสื่อมวลชน ให้ชัดเจน ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย การกำหนดให้มีคณะกรรมการกำกับดูแลในด้านคุณธรรม จริยธรรมขององค์กร มีข้อกำหนดหรือแนวทางปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมที่มีมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับ กันโดยทั่วไป มีกระบวนการและกลไกการจัดการเรื่องร้องเรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนจะต้อง

มีบทลงโทษที่ชัดเจนแน่นอน และมีสภาพการบังคับที่เหมาะสม เพื่อให้องค์กรสื่อดังกล่าวมีความรับผิดชอบ และเข้มงวดต่อการดูแลในการทำหน้าที่ของสมาชิก

นอกจากนี้ ควรเพิ่มหมวดว่าด้วยองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อให้องค์กรของสื่อรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรวิชาชีพอย่างเป็นทางการเป็นกิจลักษณะ เพื่อให้มีการกำกับกันเองในระดับองค์กรวิชาชีพเหล่านั้น ซึ่งต้องกำหนดแบบเอาไว้ให้เป็นมาตรฐานมีคำสั่งแต่งตั้งกรรมการจริยธรรมขององค์กร มีมาตรฐานข้อกำหนดและแนวปฏิบัติด้านจริยธรรมขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลและจริยธรรมขององค์กร โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ มีมาตรฐานข้อกำหนดและแนวปฏิบัติด้านจริยธรรมขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่องค์กรสื่อเป็นสมาชิกให้การรับรอง และมีข้อบังคับที่ว่าด้วยคุณธรรมจริยธรรมขององค์กรที่เป็นมาตรฐานและมีแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมพร้อมกับเปิดกว้างต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาชน มีข้อบังคับว่าด้วยกระบวนการสรรหาหรือคัดเลือกคณะกรรมการขององค์กรที่มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้ เพื่อให้การกำกับดูแลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณธรรมจริยธรรมของสื่อมวลชนสามารถทำได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับเชื่อถือกันในทุกระดับต่อไป ซึ่งจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการให้มีกฎหมายฉบับนี้
